

Indiener: College van burgemeester en wethouders

Datum: 16 juni 2020

Portefeuillehouder(s): Wethouder De Weger

Portefeuille(s): Ruimtelijke ordening en omgevingswet

Contactpersoon: R. van Doggenaar

Tel.nr.: 8434

E-mailadres: doggenaar.r@woerden.nl

Onderwerp:

Ruimtelijke contour en aangescherpt beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP) van de U10

Samenvatting:

Wij stellen de raad voor om het aangescherpte beoordelingskader en de ruimtelijke contour voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP) van de U10 vast te stellen. Daarnaast sturen wij ter informatie het plan van aanpak voor fase 3 van het REP naar de gemeenteraad. Belangrijkste gevolg hiervan is dat het beoordelingskader als toetsingsinstrument en de ruimtelijke contour als onderzoeksagenda voor het opstellen van het REP zullen worden gebruikt.

Gevraagd besluit:

1. In te stemmen met het aangescherpte beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en programma (REP) van de U10;
2. In te stemmen met de ruimtelijke contour als onderzoeksagenda voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en programma (REP) van de U10;
3. Kennis te nemen van het bijgevoegde plan van aanpak voor fase 3 van het REP.

Inleiding

Waarom wordt dit voorstel nu voorgelegd?

In de afgelopen periode is, conform de stappen in het plan van aanpak REP (19.082140), in regionaal verband gewerkt aan de ruimtelijke contour en het aangescherpte beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP). De ruimtelijke contour is een tussenstap in het proces om te komen tot het ruimtelijk economisch perspectief. Een perspectief waarin keuzes worden gemaakt over de ruimtelijke ontwikkelingsrichting voor de U10-regio. Hierbij wordt een tijdshorizon tot en met 2040 aangehouden en is oog voor alle pijlers van de fysieke leefomgeving: wonen, werken, bereikbaarheid, groen & landschap en energie. Het bijbehorende aangescherpte beoordelingskader zal bij het maken van deze keuzes worden gebruikt als instrument om te toetsen in hoeverre ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan de regionale (beleids-)doelen.

Ruimtelijke contour als onderzoeksagenda

De ruimtelijke contour is, zoals gezegd, een tussenstap op weg naar het perspectief en nadrukkelijk geen eindbeeld. De contour bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen om te komen tot een perspectief. De Ruimtelijk-Economische Koers (REK), Uitgangspuntennotitie U Ned, Onderzoeksrapporten U10 en de opgedane inzichten vanuit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) staan aan de basis van de in de contour benoemde zoekrichtingen en onderzoeksvragen. In de ruimtelijke contour wordt onderzocht op welke manier de uitgangspunten,

opgaven en inzichten uit de bovengenoemde documenten ruimtelijk kunnen worden vertaald. Hierbij wordt aandacht besteed aan de opgaven en oplossingsrichtingen per thema en de integratieslag tussen de thema's.

De zoekrichtingen en onderzoeksvragen zullen de komende maanden in REP-verband en aan de bestuursstafels van de U10 worden opgepakt. Om de keuzes zo goed mogelijk in een brede samenhang te bezien en af te wegen, werkt de U10-regio in verschillende dossiers samen met de provincie en het Rijk. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Regionale Energiestrategie (RES) en U Ned. Programma's gericht op respectievelijk de energietransitie en (grootschalige) infrastructurele projecten. Daarnaast levert de U10 gezamenlijk input voor de provinciale omgevingsvisie (POVI) van de provincie Utrecht. Uiteraard zal de definitieve besluitvorming over het perspectief in alle 16 afzonderlijke colleges en gemeenteraden plaatsvinden.

Beoordelingskader als toetsingsinstrument

Het aangescherpte beoordelingskader is een toetsingsinstrument. Aan de hand van het beoordelingskader zal worden getoetst of ruimtelijke ontwikkelingen voldoen aan de regionale (beleids)doelen. De hieruit verkregen inzichten vormen input voor bestuurlijke en politieke overleggen om tot integrale afwegingen en keuzes voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling te komen. Het concept beoordelingskader is in het najaar van 2019 met alle colleges en raden van de U10 gedeeld. Alle ontvangen reacties en opmerkingen op het concept beoordelingskader zijn zo transparant en objectief mogelijk verwerkt in het nu voorliggende definitieve beoordelingskader. In het document is toegelicht hoe er met de reacties van de colleges en raden is omgegaan.

Plan van aanpak fase 3: een integraal ruimtelijk perspectief

De ruimtelijke contour is het eindproduct van fase 2 van het REP-proces. In juni 2019 bent u via een raadsinformatiebrief (19R.00486) over het plan van aanpak voor het REP geïnformeerd. Hoewel dit plan van aanpak een globale omschrijving van alle vier de fasen om tot het REP te komen bevat, lag de focus voornamelijk op fase 1 en 2 van het REP. Nu fase 2 bijna is afgerond, was er zowel vanuit de U10 als vanuit de betrokken gemeenten behoefte aan een nader uitgewerkt plan van aanpak voor fase 3 van het REP. Fase 3 richt zich op het opstellen van een definitief integraal ruimtelijk perspectief tot 2040. Het plan van aanpak voor fase 3 van het REP is inmiddels vastgesteld door de bij het REP betrokken colleges en sturen wij ter informatie mee met dit raadsvoorstel.

Participatieproces

Hoe is dit voorstel tot stand gekomen

De afgelopen maanden is de concept contour meermaals besproken in REP verband en aan de bestuursstafels (6 december, 20 januari, 5 februari) van de U10. Daarin is veel input opgehaald die is verwerkt in de nu voorliggende contour. Ook is het beoordelingskader aangescherpt, op basis van reacties, moties en amendementen die tijdens de raadsbehandelingen in het najaar van 2019 kenbaar zijn gemaakt. Aan de bestuursstafels is besproken of deze reacties op de juiste wijze zijn verwerkt en of er aanvullingen nodig zijn. Ten slotte zijn beide documenten voor een consultatieronde voorgelegd aan alle bij het REP betrokken colleges.

Samenwerking met andere gemeenten

De volgende gemeenten werken in de U10-regio samen aan het REP: Oudewater, Woerden, Lopik, Montfoort, IJsselstein, Ronde Venen, Stichtse Vecht, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Nieuwegein, Houten, Utrechtse Heuvelrug, Bunnik, De Bilt, Zeist en Utrecht.

Wat willen we bereiken?

De regio staat voor grote en urgente ruimtelijke opgaven en de beschikbare ruimte is schaars. Een goede samenwerking en integrale, afgewogen keuzes zijn nodig om regionale (én lokale) doelen op een duurzame en efficiënte wijze te realiseren. In de U10-regio wordt daarom samengewerkt aan een integraal ruimtelijk perspectief en programma. Het beoordelingskader en de contour vormen een vertrekpunt waarop dit perspectief verder kan worden uitgewerkt en beoordeeld. De gemeenteraad wordt via dit voorstel in de gelegenheid gesteld een belangrijke tussenstap te zetten door de kaders vast te stellen, waarbinnen het integraal ruimtelijk perspectief wordt uitgewerkt. Daarnaast geeft dit

besluitvormingsmoment de raden de mogelijkheid om aandachtspunten of aanscherpingen mee te geven ten aanzien van de contour om te verwerken in het perspectief.

Wat gaan we daarvoor doen?

In de komende periode zal conform het plan van aanpak voor fase 3 van het REP worden toegewerkt naar een het ruimtelijk economisch perspectief.

Argumenten

1.1 Het beoordelingskader biedt voldoende aanknopingspunten om zowel het regionale als het lokale Woerdense belang te dienen.

In het najaar van 2019 heeft het college van Woerden bij de U10 aangegeven zich grotendeels in het concept beoordelingskader te kunnen vinden. Wel is er specifiek aandacht gevraagd voor het landelijk gebied, een brede benadering van de economie en het toepassen van de juiste indicatoren bij de onderwerpen mobiliteit, energie en duurzaamheid. Het beoordelingskader is in onze ogen op al deze punten in positieve zin aangepast. Zo zijn er bijvoorbeeld indicatoren voor het landelijk gebied toegevoegd en wordt de economie breder gezien dan in het concept beoordelingskader. In onze ogen biedt het nu voorliggende beoordelingskader dan ook voldoende aanknopingspunten en mogelijkheden om de Woerdense belangen te dienen.

2.1 De ruimtelijke contour biedt voldoende ruimte voor de Woerdense opgaven op ruimtelijk gebied.

De ruimtelijke contour fungeert als onderzoeksagenda voor het REP. Het is in dit stadium voornamelijk van belang dat belangrijke onderwerpen voor de ruimtelijke opgaven van Woerden een plek hebben in deze onderzoeksagenda. Denk hierbij aan thema's zoals vitale kernen, de maakindustrie, landbouw, lokale en regionale mobiliteit en het landschap van het Groene Hart. Voorafgaand aan dit raadsvoorstel is het college over de ruimtelijke contour geconsulteerd. De collegereactie op de ruimtelijke contour vindt u in de bijlagen bij dit voorstel. Het merendeel van de opmerkingen van het college is overgenomen in de contour of wordt meegenomen bij het opstellen van het perspectief. Zo zullen wij bij het opstellen van het perspectief onder ander het gesprek met de regio aangaan over benodigde investeringen in infrastructuur in verband met regionaal verkeer op ons lokale wegennet en het bieden van voldoende ruimte voor de invulling van de energieopgave passend bij ons lokale afwegingskader. Wij zijn van mening dat de voor Woerden van belang zijnde onderwerpen op dit moment voldoende zijn geborgd in de voorliggende ruimtelijke contour. De contour vormt daarmee in onze ogen een goede basis voor het hierna volgende bestuurlijke traject om tot een integraal ruimtelijk perspectief te komen.

3.1 Plan van aanpak geeft duidelijkheid over het proces

Het plan van aanpak voor fase 3 van het REP geeft helderheid over hoe in de komende periode tot een integraal ruimtelijk perspectief wordt gekomen en wat hiervoor nodig is.

Concreet geeft het plan van aanpak inzicht in:

- Welke stappen worden gezet om tot het perspectief te komen;
- Hoe de planning eruit ziet;
- Welke middelen en inzet hiervoor nodig zijn.

Gezien het uitvoerende karakter is het document door het college vastgesteld. Het document geeft echter ook inzicht in wat het integraal ruimtelijk perspectief concreet is en het te doorlopen bestuurlijk traject. Deze onderwerpen zijn ook van belang voor de gemeenteraad. Vandaar dat het document ter kennisgeving met u wordt gedeeld.

Kanttekeningen, risico's en alternatieven

2.1 Samenwerken is een proces van geven en nemen

Zowel de contour als het beoordelingskader vormt in onze ogen een goede basis voor het opstellen van het regionale perspectief en programma. Desalniettemin bevat zowel de contour als het beoordelingskader ook onderwerpen, die voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente Woerden minde relevant zijn. Een voorbeeld hiervan is de inzet op een goed

vestigingsklimaat voor Life Sciences. Een sector die in de stad Utrecht sterk vertegenwoordigd is, maar nauwelijks actief is in Woerden en dus slechts een beperkte (directe) bijdrage levert aan de lokale werkgelegenheid. Hetgeen overigens niet wil zeggen dat deze sector in zijn geheel geen relevantie kent voor Woerden, zoals de huidige coronacrisis maar al ter goed heeft duidelijk gemaakt. Samen werken aan effectieve regionale samenwerking is nu eenmaal een proces van geven en nemen. Hierbij wordt continu gezocht naar de juiste balans, waarbij de regio als geheel profiteert. Het is van belang om de voorliggende stukken met deze gedachte in het achterhoofd te lezen.

3.1 Het proces kan mogelijk wijzigen door coronamaatregelen

Het plan van aanpak beschrijft een proces om tot het integraal ruimtelijk perspectief te komen. We leven op dit moment echter in een onzekere tijd. Mochten de coronamaatregelen, door een nieuwe opleving van het virus, weer worden aangescherpt, dan kan dat van invloed zijn op het proces. Mochten processen als gevolg hiervan sterk wijzigen, dan zal in regionaal verband gezamenlijk worden gekeken hoe daarmee het beste kan worden omgegaan.

Financiële gevolgen van het voorgestelde besluit

De benodigde middelen voor de uitvoering van het plan van aanpak, € 13.856,- in 2020 en € 16.480,- in 2021, worden voor de huidige jaargang gedekt vanuit de bestaande budgetten en voor komend jaar opgenomen in de begroting voor 2021.

Communicatie

Eventuele aandachtspunten en aanscherpingen vanuit de gemeenteraad worden met het REP-team van de U10 gedeeld. Daarnaast zal de U10 een publicatiebericht wijden aan de vaststelling van de ruimtelijke contour.

Vervolproces

Aandachtspunten en aanscherpingen vanuit de gemeenteraad worden meegenomen in de uitwerking van het perspectief. Het beoordelingskader wordt waar nodig verrijkt op het niveau van (sub)indicatoren, maar niet meer opnieuw ter besluitvorming voorgelegd. Vervolgens zal volgens de stappen in het plan van aanpak worden toegewerkt naar een integraal ruimtelijk perspectief (fase 3) voor het REP. De te doorlopen stappen zijn de volgende:

1. Ruimtelijke contour als basis;
2. Nadere uitwerking op thema's (inclusief RES en Uned);
3. Inhoudelijke dilemma's → van belangen naar (nieuwe) oplossingen;
4. Concept integraal ruimtelijk perspectief;
5. Consultatieronde/ onderhandelronde (o.a. in allianties) ambtelijk en bestuurlijk;
6. Integraal ruimtelijk perspectief;
7. Besluitvorming.

Na afronding van fase 3 zal in het tweede kwartaal van 2021 worden gestart met fase 4 van het REP. Fase 4 richt zich op verdere concretisering van het regionaal programma tot 2040.

Bevoegdheid raad:

De raad is bevoegd om over dit voorstel een besluit te nemen op grond van artikel 147, tweede lid, van de Gemeentewet.

Bijlagen:

1. Het raadsbesluit geregistreerd onder corsanummer: 20R.00667
2. Ruimtelijke contour REP (20.011134)
3. Beoordelingskader REP (20.011133)
4. Plan van aanpak REP fase 3 (20.008196)
5. Overzicht consultatieronde verwerking en verantwoording (20.011135)

6. Collegereactie op concept contour en beoordelingskader (20U.04726)

De indiener: College van burgemeester en wethouders

Secretaris

M.H. Brander

Burgemeester

V.J.H. Molkenboer

Onderwerp: Ruimtelijke contour en aangescherpt beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP) van de U10

De raad van de gemeente Woerden;

gelezen het voorstel d.d. 16 juni 2020 van:
- burgemeester en wethouders

gelet op het bepaalde in de Gemeentewet;
artikel 147, lid 2,

b e s l u i t:

1. In te stemmen met het aangescherpte beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP) van de U10;
2. In te stemmen met de ruimtelijke contour als onderzoeksagenda voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP) van de U10;
3. Kennis te nemen van het bijgevoegde plan van aanpak voor fase 3 van het REP.

Aldus besloten door de raad van de gemeente Woerden in zijn
openbare vergadering, gehouden op

De griffier,

De voorzitter,

drs. M.J.W. Tobeas

V.J.H. Molkenboer

CONTOUR INTEGRAAL RUIMTELIJK PERSPECTIEF (REP)

U16 TRECHT

GEZOND LEVEN IN EEN STEDELIJKE REGIO VOOR IEDEREEN

31 MAART 2020

Voorwoord

De Metropoolregio Utrecht (MRU) is een van de snelstgroeiende regio's van Nederland en één van de meest competitieve regio's van Europa. Om de groei in goede banen te leiden is door de regio U10 in 2018 een Ruimtelijk-Economische Koers (REK) opgesteld. Daarin zijn principes geformuleerd die richting geven aan ontwikkeling van de regio tot ontmoetingsplek voor Gezond Stedelijk Leven. De Opgavetafel Ruimtelijk Economisch Programma (REP) heeft de opdracht om de REK tot uitvoering te brengen en stelt daartoe een Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma op. Als tussenstap naar een perspectief is een contour opgesteld. De contour is nadrukkelijk geen eindbeeld, maar een onderzoeksagenda om komen tot een Perspectief en bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling.

De afgelopen periode is veel informatie verzameld. Door het opleveren van aanvullende bouwstenen voor wonen, werken, bereikbaarheid, landschap en energie, de inzichten uit de ruimtelijke modellering die REP en MIRT gezamenlijk hebben opgepakt, de gesprekken met regiogemeenten en partners. Wij zijn trots u dit te mogen aanreiken middels de vertaling in deze contour. De komende maanden gaan we in gesprek om zaken scherper in beeld te krijgen en keuzen te maken om de opgave te verdelen in de regio. We zullen dit samen doen met de collega's in de regio en met partners als provincie, rijk, waterschappen en andere partijen.

*Herman Geerdes en Klaas Verschuure
Bestuurlijk opdrachtgevers REP*

Inhoudsopgave

Inleiding	6	4. DEELGEBIEDEN	84
1. KOERS EN KADERS	8	4.1 De Kromme Rijn-vallei	88
1.1 Ruimtelijk-economische koers	10	4.2 Noordoostflank: Strategische waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug	96
1.2 Gezond leven in een stedelijke regio	11	4.3 Corridor ontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam	102
1.3 Uitgangspunten	12	4.4 Woerd, Waard en Vijfheerenlanden	110
1.4 Inzichten MIRT-onderzoek	14	4.5 De centrale as	116
1.5 Geactualiseerd beoordelingskader	15	Colofon en totstandkoming contour REP	126
1.6 Contour REP als onderzoeksagenda	17	Bijlagen	128
1.7 Ontwikkelstrategie	18	Bijlage 1: Beoordeling contour	130
2. RUIMTE	20		
2.1 Landschap	24		
2.2 Stedelijke ontwikkeling en mobiliteit	40		
2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten	54		
2.4 Energie	60		
2.5 De schaa sprongen in lagen	66		
3. ONTWIKKELING	70		
3.1 “De Kaart van Altijd”	74		
3.2 “De Kaart van Alles”	76		
3.3 Inventarisatie woningbouwaantallen	80		

Inleiding

Voor u ligt de contour REP die u kunt lezen als tussenstap in het proces om te komen tot een Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma voor de U16. Hieronder wordt geschetst hoe we van REK naar contour in het REP komen. Ook worden de vervolgstappen richting het perspectief toegelicht.

Doel en Resultaat van het REP

Met de Ruimtelijk- Economische Koers (REK) kiest de regio U10 ervoor om de groei op een duurzame wijze op te vangen. De regio wil zich (door)ontwikkelen tot de ontmoetingsplek van gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen en in 2040 de internationaal erkende regio op dit terrein te zijn. Met het Ruimtelijk- Economisch Programma (REP) wordt daar concreet invulling en uitvoering aan gegeven. In het REP vertaalt de regio U10 de diverse ruimtelijke ambities en opgaven in een integraal ruimtelijk Perspectief en een Programma inclusief afspraken over uitvoering.

Gezamenlijk maken we de regio

De regionale opgaven op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, energie en landschap zijn grotendeels in beeld en hebben op onderdelen nader onderzoek nodig. Ze zijn urgent, complex en omvangrijk, hangen nauw met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. In dit programma komt het erop aan dat we als regio keuzes gaan maken, dat we deze keuzes maken in hun onderlinge samenhang en dat we deze keuzes uitwerken in regionale en gebiedsgerichte programma's en projecten. De contour beschrijft de regionale opgaven en is een stap om de uitvoering daarvan

te activeren. Ook worden ontwikkelmogelijkheden beschreven en mogelijke thema's voor samenwerking aangereikt, die eventueel in deelgebieden verder uitgewerkt zouden kunnen worden. Hier kan ook rekening gehouden worden met grensoverschrijdende samenwerking. Het biedt een handvat voor samenwerking.

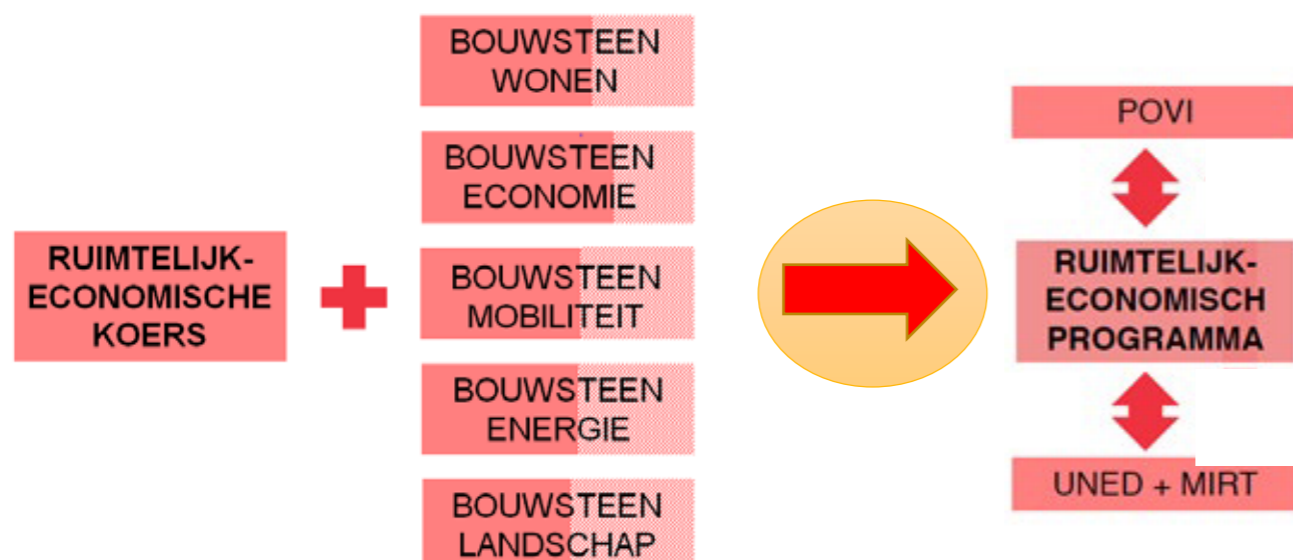
Van REK naar REP

De 16 gemeenten van de U10 zullen op verschillende wijze kunnen bijdragen en hebben elkaar nodig. Alleen dan kunnen we dé ontmoetingsplaats zijn voor gezond leven in een stedelijk regio voor iedereen, kan deze regio zich krachtig positioneren richting andere overheden en kan de uitvoering gericht worden opgepakt.

Vier fases om te komen tot het REP

De realisatie van een integraal ruimtelijk Perspectief voor de regio vergt een intensief en zorgvuldig proces. Het Integraal ruimtelijk Programma van het REP komt, conform het vastgestelde plan van aanpak 'naar een integraal ruimtelijk perspectief', in vier fases tot stand:

- Fase 1: Het zetten van een stip op de horizon tot 2040, als bestuurlijk vertrekpunt. Deze fase is afgerond;
- Fase 2: Opstellen van een ruimtelijke contour. Dit product ligt nu voor;
- Fase 3: Opstellen van een integraal ruimtelijk Perspectief en ontwikkelpad;
- Fase 4: Opstellen van een integraal ruimtelijk Programma en uitvoeringskracht.

Wat is de Contour REP?

Voor u ligt de contour REP. De contour REP is een tussenstap om te komen tot het Perspectief en Programma. Het is nadrukkelijk geen eindbeeld, maar bevat kansrijke zoekrichtingen en onderzoeksvragen voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling. Het kan gezien worden als een onderzoeksagenda voor de volgende fase met een overmaat aan plancapaciteit die richting en ruimte biedt voor nadere keuze, afweging en concretisering.

Samenwerking met andere trajecten.

Het REP trekt nauw op met andere trajecten waarin ook gewerkt wordt aan perspectieven, kaders, afspraken en/of uitvoering voor (integrale) ruimtelijke ontwikkeling voor de regio, zoals de POVI, U Ned / MIRT Onderzoek, Regionale Energie Strategie U16, A12-zone en ontwikkelingen vanuit de Waterschappen. De verschillende onderzoeksvragen kunnen zelfstandig of in samenwerking met andere trajecten worden opgepakt en uitgewerkt. Het tussenproduct van de contour REP vormt input vanuit de U10 voor de provinciale omgevingsvisie (POVI) en uitgangspunt voor het U Ned/ MIRT Onderzoek.

Vervolgstappen

Fase 3: Integraal ruimtelijk Perspectief

Vanuit de contour die nu voorligt, moeten in de komende fase ruimtelijke keuzes worden gemaakt, wat soms lastig zal zijn. Ook zal participatie met belanghebbenden een rol gaan spelen, wat weer nieuwe dynamiek en inzichten op zal leveren. Het Perspectief (met harde en zachte keuzes) met ontwikkelpad voor adaptief programmeren zal naar verwachting in het 1e kwartaal 2021 worden afgerond.

Fase 4: Programmering: regionaal, in deelgebieden en lokaal.

Na het afronden van het perspectief staat het programmeren centraal. Dan gaat het veel meer om de stap richting de uitvoering. Op het niveau van de hele regio, maar ook lokaal en in deelgebieden. Er zal in passende allianties worden gewerkt. Vraagstukken op regionale schaal vergen veelal samenwerking tussen gemeenten, maar ook met rijk en provincie. Dit zal op een aantal plekken en indien niet strijdig met het Perspectief voor de lange termijn al parallel lopen aan fase 3. Bijvoorbeeld de regionale woningbouwprogrammering. Zo zal de POVI een programmering voor wonen en werken oppakken in 2020. Daarvan is het van belang dat het past in de voorgestane regionale ontwikkeling U16 en dat wordt gekeken hoe REP en POVI daarop samenwerken. Voor de deelgebieden is een aanzet gedaan voor het werken in de allianties.

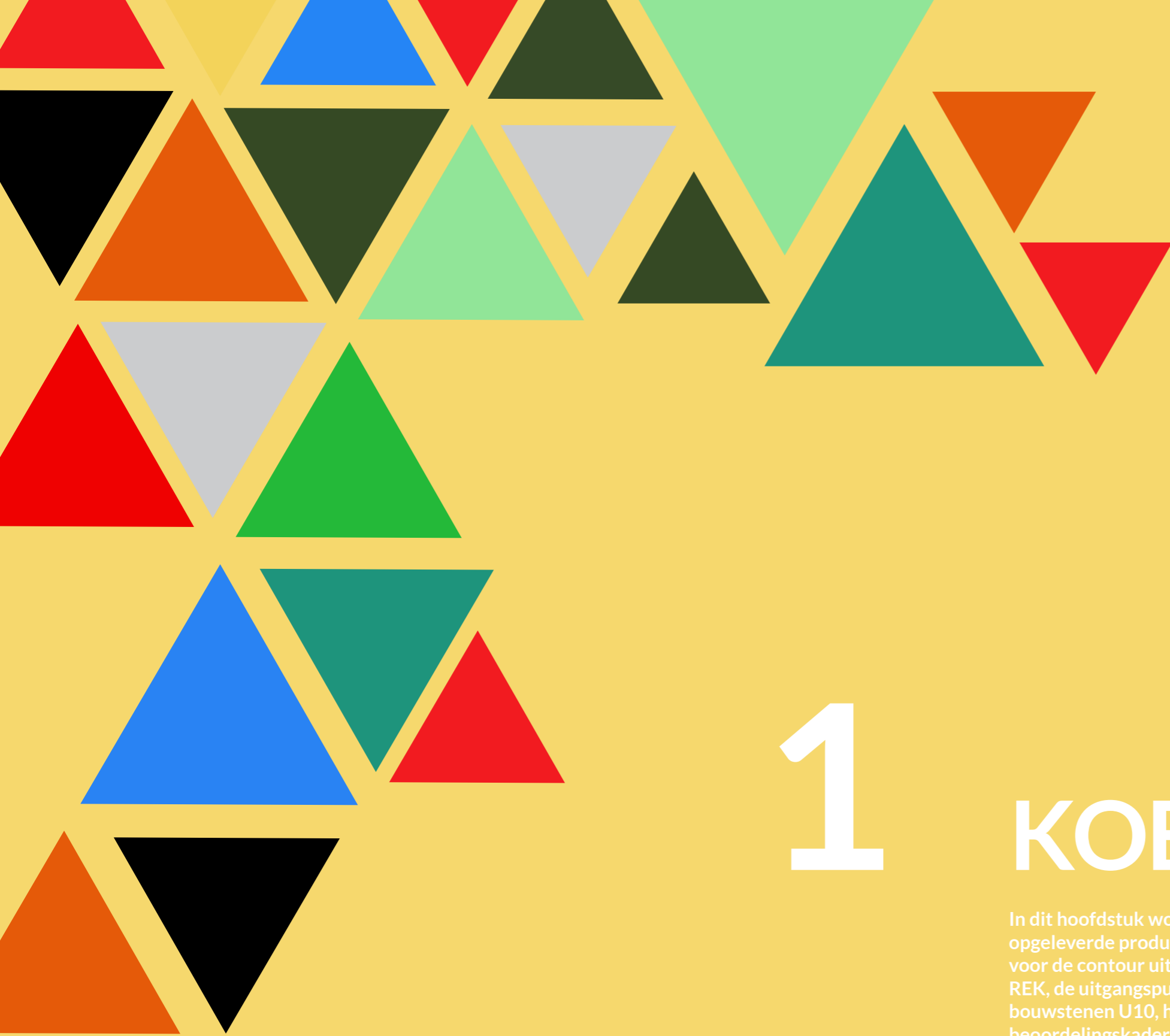
Leeswijzer: opbouw van de contour

In hoofdstuk 1 wordt de inhoud van de opgeleverde producten als bouwsteen voor de contour uiteengezet. Dit betreft de REK, de uitgangspunten uit de vastgestelde U10 bouwstenen, het (geactualiseerde) beoordelingskader en de inzichten uit ruimtelijke modellering van REP en MIRT als kansrijke ontwikkelrichtingen. Ook wordt concreet hoe we gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen vertalen in een ontwikkelstrategie. En wat programmering en fasering in de praktijk met zich meebrengt.

In hoofdstuk 2 betreft de analyse van de onderzoeken over wonen, werken, bereikbaarheid, energie en landschap. Het geeft de ontwikkelkansen en onderzoeksvragen weer. In het ruimtelijk verhaal worden de schaa sprongen verbeeld en toegelicht.

In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkelstrategie van de regio concreet. Het wordt scherp welke mogelijkheden er zijn, waaruit we nog kunnen en moeten kiezen, en waarvoor fasering en programmering nodig zijn.

Hoofdstuk 4 beschrijft ontwikkelmogelijkheden beschreven en mogelijke thema's voor samenwerking aangereikt die eventueel in deelgebieden verder uitgewerkt zouden kunnen worden. Hier kan ook rekening gehouden worden met grensoverschrijdende samenwerking. Het biedt een handvat voor samenwerking.

1

KOERS EN KADERS

In dit hoofdstuk wordt de inhoud van de opgeleverde producten als bouwsteen voor de contour uiteengezet. Dit betreft de REK, de uitgangspunten uit de vastgestelde bouwstenen U10, het (geactualiseerde) beoordelingskader en de inzichten uit de ruimtelijke modellering van REP en MIRT als kansrijke ontwikkelrichtingen. Ook wordt concreet hoe we Gezond Stedelijk Leven vertalen in een ontwikkelstrategie. En wat programmering en fasering in de praktijk met zich mee brengt.

1.1 Ruimtelijk-Economische Koers (REK)

Toekomstbeelden REK U10: Gezond leven in een stedelijke regio

De Ruimtelijk-Economische Koers is in 2018 opgesteld door de destijds participerende gemeenten in de U10. Het vormt daarmee het kompas van de U10. De keuzes worden in de REK niet vertaald naar concrete locaties voor verstedelijking of landschap. Ook worden er geen specifieke ingrepen in het mobiliteitssysteem voorgesteld. De keuzes die worden gemaakt zijn op het niveau van principes die nog vertaald moeten worden naar concrete ingrepen. Deze contour kan gezien worden als eerste poging om een fysiek ruimtelijke uitwerking te doen van het kompas.

In de REK wordt gekozen voor een regio waar gezond stedelijk leven centraal staat. Met zes toekomstbeelden (thematisch ingestoken) wordt een beeld gegeven van de toekomst van de regio. Er worden principiële keuzes gemaakt met betrekking tot de manier waarop de regio groeit, hoe we met mobiliteit omgaan, et cetera. De zes toekomstbeelden zijn:

1. Utrecht is in 2040 de Internationaal erkende regio voor life sciences, gezondheid en duurzaamheid;
2. Gemeenten in de regio zijn economisch complementair;
3. We kiezen voor een ongedeelde regio met voldoende woningen voor alle doelgroepen;
4. We groeien, met voorrang, op binnenstedelijke locaties, dat leidt tot kwaliteit en interactie;
5. We geven voorrang aan duurzame mobiliteit;
6. Groen, landschap en cultuurhistorie leveren een onmisbare bijdrage aan de stedelijke regio.

De gemaakte keuzes in de REK zijn onder andere: 'We accommoderen de groei van de regio in de regio, we groeien bij voorkeur op binnenstedelijke locaties en nabij knooppunten en we geven voorrang aan duurzame mobiliteit'. Eveneens wordt benoemd dat de balans tussen aantrekkelijke woon- en werkmilieus enerzijds en de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap anderzijds het wonen in de regio zo aantrekkelijk maakt.

Toekomstbeelden REK

1.2 Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen

Motto regionale ontwikkeling U16:

'Gezond leven in een stedelijk regio voor iedereen' is het overkoepelende en samenbindende thema van het REP. Gezondheid dient daarom integraal onderdeel te zijn van de vijf pijlers.

Gezondheid

In de U10 hanteren we een brede definitie van het begrip gezondheid. Daarvoor zijn de volgende waarden van belang:

- Gericht op het algeheel welbevinden (geluk);
- Uitgaan van positieve gezondheid, breder dan alleen de aan- of afwezigheid van ziekte, maar focus op preventie;
- Gericht op iedereen, dus inclusief.

Vertaling van 'gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' naar ruimtelijke principes

Om gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen op een goede manier te laten landen in het ruimtelijke perspectief voor de regio worden een aantal ruimtelijke principes meegegeven die zorgen dat de ruimtelijke inrichting bijdraagt aan een goede gezondheid.

1. Realiseer voldoende, kwalitatief hoogwaardige, groenblauwe ruimte, die voor iedereen toegankelijk is;
2. Geef prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer, stimuleer bewegen en beperk het vervuilende goederen- en personenvervoer;
3. Pas inrichting en gebruik van de ruimte aan op de eisen vanuit klimaatverandering en energietransitie en borg gezondheid en veiligheid daarbij. Verminder door de inrichting de milieubelasting op gevoelige bestemmingen;
4. Zet in op een landbouwtransitie met minder negatieve en meer positieve effecten op gezondheid;
5. Zorg voor een ruimtelijke inrichting waarin iedereen mee kan doen en ontwikkel nieuwe woonconcepten gericht op bevorderen van sociale cohesie;
6. Zet ook bij circulaire economie en in de bouw/ bouwconcepten gezondheid centraal.

De vertaling van de ruimtelijke principes van gezond leven in een stedelijke regio is de basis voor de hoofdstukken in deze contour en voor de nadere uitwerking in vervolgfases van het REP. De vraag hierbij is nog op welke wijze de ruimtelijke hoofdprincipes worden vertaald in het ruimtelijk perspectief en tot welke concrete onderzoeksvragen dit leidt.

1.3 Uitgangspunten

In de U10 zijn een aantal sectorale onderzoeken gedaan, om de opgaven van wonen, werken, mobiliteit, energie en groen en landschap scherp in beeld te krijgen. Deze onderzoeken zijn bouwstenen voor het REP en zijn behandeld in alle gemeenteraden als zodanig. Het zijn de uitgangspunten voor het REP en de basis voor het beoordelingskader, waarlangs de regio de ruimtelijke keuzes zal leggen om scherp te krijgen in hoeverre deze keuzes bijdragen aan het hoofddoel Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen.

De uitgangspunten en het beoordelingskader zijn een gezamenlijke basis voor REP en U Ned / MIRT Onderzoek. Medio 2019 zijn beide documenten behandeld in de 16 gemeenteraden. De reacties die daarop zijn ontvangen, zijn verwerkt in aangescherpte uitgangspunten en een aangescherpt beoordelingskader. Die aanpassingen in de uitgangspunten zijn hieronder meegenomen.

Daarnaast is op elk van de vijf pijlers verdiepend onderzoek gedaan, deels loopt dit nog op het moment van opleveren van deze contour. De uitkomsten van deze verdiepende onderzoeken zijn niet vertaald in deze aangepaste uitgangspunten, ze hebben immers nog geen status. Wel zijn de uitkomsten verwerkt in hoofdstuk 2, waarin de opgaven voor de regio zijn beschreven en onderzoeksvragen voor het vervolg zijn geformuleerd. Het is nu eerst aan de bestuurstafels en het REP om richting te geven dit voor te leggen aan colleges en raden.

WONEN

1. Woningbouwopgave: de woningbouwopgave is 104.000 in de periode 2017-2040, het bestaande planaanbod (maart 2018) is 67.000. Er moet dus nog extra ruimte worden gevonden voor minimaal 37.000 woningen. De opgave van 104.000 is op basis van de verwachte huishoudensgroei en de verwachte vervangingsbehoefte (sloop), maar exclusief inlopen woningtekort, exclusief planuitval en exclusief plantoeval. Daarmee kan gesteld worden dat het gaat om een ondergrens. Het Locatieonderzoek U16 (januari 2019) vormt het uitgangspunt voor de opgave en de planvoorraad. Om planuitval op te kunnen vangen en adaptief te kunnen programmeren hanteren we voor de periode na 2025 een plancapaciteit van 130%.
2. Woonmilieus: onderzoek naar de kwalitatieve invulling (ook dichtheden) van de woningbouwopgave volgt nog en in modellen gaan we daarmee variëren o.b.v. expert judgement. De resultaten worden eind van de zomer verwacht en worden meegenomen bij de beoordeling van de modellen.
3. Focus op OV-knooppunten en binnenstedelijk: de verstedelijking zoveel mogelijk nabij (toekomstige) OV-knooppunten van openbaar vervoer en binnenstedelijk realiseren; daarnaast in het overige binnenstedelijk gebied en eventuele nieuwe uitleg. Nieuwe uitleg wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan (bestaande of nieuwe) OV-knooppunten van de belangrijkste infrastructurele corridors.
4. Vitaliteit kernen: Aanvullend op de grootschalige verstedelijking wordt er ook ruimte geboden voor kleinschalige uitbreiding van het stedelijk gebied en de kernen om de lokale vitaliteit en/of ruimtelijke kwaliteit te vergroten (lokaal maatwerk).

WERKEN

1. De groei van de beroepsbevolking gaat gelijk op met de groei van arbeidsplaatsen. De kwantitatieve opgave die hieruit volgt: tot 2040 zijn in de U16 circa 80.000 extra arbeidsplaatsen nodig om de groei van de beroepsbevolking op te vangen.
2. De berekende theoretische ruimteclaim van nieuwe werklocaties in 2040 is bepaald voor kantoren (770.000 m2 bvo), bedrijventerreinen (215 ha), detailhandel (krimp regio, stijging stad), gemengde gebieden en wetenschap. Kantoren en detailhandel bevinden zich binnen bestaande stedelijke contouren. Om de ruimteclaim van bedrijventerreinen zo beperkt mogelijk te houden studeren de U16 partners op de intensiveringspotentie van zowel bestaande als nieuwe bedrijventerreinen.
3. Kansrijke werkmilieus versterken door, toevoegen 416.000m2 kantoren op Multifunctionele kantoorlocaties vooral in de stad Utrecht, transformeren kantoren op slechte plekken, meer mengen van wonen met werken in de stad en regio, alleen uitzondering wanneer het echt niet past.
4. Compensatie eventueel verlies werklocaties: mogelijke transformatie van bedrijventerreinen zorgt voor verdringing van werken door wonen, waardoor de ruimtevrage groter wordt. Deze ruimtevrage moet in de regio gecompenseerd worden.
5. Samenhang wonen en werken: en met aandacht voor de beleidsmatig gewenste groei van de doe-economie en/of maak-industrie en de gewenste groei (en dus ruimteclaim) van het Utrecht Science Park, bijvoorbeeld op omliggende satellieten.
6. Werklocaties in hoge dichtheden: daar waar het type werk dat toestaat, worden werklocaties verdicht ontwikkeld.
7. Vitaliteit kernen: aandacht voor de ruimtelijke groei van bedrijven in de eigen kern én voor bedrijvigheid die aan de stedelijke regio gebonden is.
8. Landbouweconomie: in de modellen wordt rekening gehouden met de werkgelegenheid in de agrarische sector.
9. In de programmering van onze gebieden en wijken houden we rekening met de toename van werk vanuit de eigen woning.
10. Circulaire economie en maakindustrie: Circulaire economie en maakindustrie: We zetten in op circulaire economie en kansrijke groeiemarkten die passen bij het profiel van gemeente en regio Utrecht zoals de maakindustrie. We willen circulaire ketens sluiten waarbij werklocaties complementair van elkaar functioneren. Bedrijventerreinen met een hoge NEXT Economy potentie mengen we niet of nauwelijks.
11. We streven compacte, diverse detailhandelgebieden na in de juiste omvang. Er ligt een opgave om het volume aan detailhandel te laten krimpen en vrijkomende ruimte te benutten voor wonen, andere vormen van werk en andere stedelijke functies. Daar waar veel woningen worden toegevoegd is beperkte groei van detailhandel wel wenselijk.

MOBILITEIT

1. Benut ruimte in het mobiliteitssysteem: het heeft de voorkeur te bouwen op plekken waar nog ruimte is in het mobiliteitssysteem en niet op plekken die de mobiliteitsknooppunten versterken.
2. Functioneren draaischijf: Utrecht als draaischijf van Nederland over weg en spoor moet blijven functioneren voor de bereikbaarheid van de Metropoolregio Utrecht en Nederland als geheel.
3. OV-knooppunten cruciaal: OV-knooppunten hebben een nadrukkelijke rol in de verstedelijking en ook in de mobiliteit om ketenverplaatsingen te faciliteren. Daarbij is er aandacht voor alle modaliteiten, met prioriteit bij fietsen, lopen en openbaar vervoer.
4. Belang OV en langzaam vervoer: in het stedelijk gebied zijn openbaar vervoer, fiets en lopen de belangrijkste vervoermiddelen
5. Ontlasting Utrecht Centraal/ verbetering bereikbaarheid USP: Station Utrecht Centraal kent veel in-uit- en overstappers. De ruimtelijke modellen dragen bij aan het ontlasten van dit station, met name voor de reizigers van en naar Utrecht Science Park.
6. Samenhang verstedelijking en mobiliteit: de ontwikkeling van de mobiliteitsnetwerken moet gelijk op lopen met die van de verstedelijkingslocaties (ook rekening houdend met fasering, infra en OV op tijd gereed)
7. Parkeerregimes als oplossing: parkeerregimes in brede zin worden meegenomen in de ruimtelijke modellen ten bate van ruimtelijke inrichting, bereikbaarheid en leefbaarheid.
8. Duurzame mobiliteit: Duurzame mobiliteit heeft een prominente rol in de ruimtelijke modellen. Voor de ruimtelijke modellen wordt een inschatting gemaakt van CO2-effecten voor mobiliteit.
9. OV Toekomstbeeld: maatregelen uit OV Toekomstbeeld Midden Nederland OV zijn input voor de verschillende modellen.

LANDSCHAP

1. Voldoende ruimte voor recreatie / inlopen tekort: In gelijke tred met verstedelijking maken we ruimte voor recreatiemogelijkheden, bewegen (fietsen en wandelen), ontmoeten en ontspannen (rust). Bij voorkeur daar waar de luchtkwaliteit en geluidbelasting goed is. Er is een tekort van 550 ha recreatief groen in de regio Utrecht. Uitgangspunt is dat het tekort van 550 ha recreatief gebied (bij voorkeur groen) tot 2040 voor de regio een plek krijgt.
2. Creëer voldoende ruimte voor kwalitatief hoogwaardig groen, water en klimaatadaptatie: dit betekent het zoveel mogelijk behouden van de aanwezige natuur- en landschappelijke waarden. Daarnaast is het belangrijk dat groen in goede nabijheid is (binnen een straal van 2,5 km (grootschalig) groen aanwezig). En er zijn voldoende kwalitatief hoogwaardige gemengde en gezonde woon- en werkmilieu met groen en water, wat een bijdrage levert aan het omgaan met hittestress en waterretentie.
3. Ruimte voor toekomstbestendige en natuurinclusieve landbouw: een vitale agrarische sector is een belangrijke ruimtelijke en economische drager van het landschap.
4. Biodiversiteit en ecologie. De biodiversiteit in de regio wordt versterkt en het aantal soorten neemt op zijn minst toe. Er blijft ruimte voor de ontwikkeling van flora en fauna en regionale soorten worden beschermd en behouden.

ENERGIE

1. Rekening houden met energieopwekking en warmtebronnen: er wordt rekening gehouden met de ruimte die nodig is voor energieopwekking en met de locaties van bestaande warmtebronnen. Voor beiden wordt aangesloten bij de plannen die in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) worden opgesteld. Het MIRT Onderzoek brengt de kansen en bedreigingen van elk van de integraal ruimtelijke modellen op het gebied van energietransitie in beeld. Als de Regionale Energiestrategie gedurende het traject met nieuwe inzichten komt, worden de verstedelijkingsmodellen van het MIRT Onderzoek verrijkt met de inzichten uit de RES.

1.4 Inzichten MIRT-onderzoek

De uitgangspunten die door U Ned en REP zijn geformuleerd zijn gebruikt om modelmatig te onderzoeken op welke manier de verschillende opgaven waar we als regio voor staan fysiek vertaald kunnen worden. Hieruit zijn lessen geleerd die zijn doorvertaald in zeven inzichten. De nadruk lag hierin op wonen, werken en mobiliteit in relatie tot leefbaarheid. De inzichten leiden tot aanvullende onderzoeksvragen die deels door U Ned binnen het MIRT Onderzoek en deels gezamenlijk door REP en U Ned worden onderzocht om te komen tot een perspectief.

Zeven inzichten uit MIRT Onderzoek Metropoolregio Utrecht (MRU)

De modellen hebben een aantal belangrijke inzichten opgeleverd, met name op het gebied van mobiliteit en verstedelijking.

1. De regionale én nationale mobiliteitssystemen staan zonder de veronderstelde verstedelijkingsopgave op de middellange termijn al onder hoge druk.

De toename van autonome mobiliteit en verstedelijking met in totaal ca. 104.000 woningen zorgen in 2040 voor grote knelpunten op de (hoofd)infrastructuur. Ook in 2030 zorgen de geplande 67.000 woningen al voor extra druk. Zonder ingrepen in de (hoofd)infrastructuur is verdere verstedelijking zeer complex.

2. Generieke mobiliteitsmaatregelen hebben potentie

Generieke maatregelen als gedragsbeïnvloeding (regionaal parkeerbeleid - zowel voor bezoekers als voor werknemers - en andere vormen van betalen naar gebruik), realisatie regionale P+R-voorzieningen (zowel op grote afstand van de stad als aan de randen), gecombineerd met fors investeren in non-stop fietsroutes en de doorstroming van het ov hebben potentie voor zowel de nationale als de regionale bereikbaarheid. Zonder gerichte maatregelen in het OV/spoor leidt dit generieke beleid echter tot extra druk op Utrecht Centraal.

3. Het doorontwikkelen van knopen is een kansrijke koers

Het doorontwikkelen van bestaande (en zo nodig toevoegen van nieuwe) ov-knooppunten in combinatie met ruimtelijke ontwikkeling (zoals wonen, werken en recreatieve poorten) is een kansrijke koers. Maar op de langere termijn hebben de bestaande knopen onvoldoende capaciteit en ruimte om door te groeien. Bovendien geldt ook voor het knooppuntenbeleid dat het de druk op het stedelijk openbaar vervoer en op Utrecht Centraal nog verder vergroot.

4. Groei kernen voor vitaliteit

De grote woningbouwopgave kan gerealiseerd worden in de stedelijke gebieden van de regio, de kernen kunnen doorgroeien voor de versterking van de vitaliteit mits dit past binnen het provinciaal beleid. De P+R-strategie en knooppuntenstrategie biedt kansen om de bereikbaarheid van de kernen en de modal shift te versterken.

5. Kwaliteitsimpuls Nieuwe Hollandse Waterlinie goed voor vestigingsklimaat

De regionale samenhang tussen verstedelijking, landschap én de economische profilering van de regio is gebaat bij een stapsgewijze gedoseerde kwaliteitsimpuls in en rondom de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Juist door de samenhang met het ook aan de oostzijde van de stad gelegen Life Science Cluster kan het vestigingsklimaat worden verbeterd.

6. Ontwikkeling van de A12-zone kan veel opleveren, maar is complex

De ontwikkeling van de A12-zone kan potentieel een grote en robuuste bijdrage leveren aan het realiseren van voldoende woningen en arbeidsplaatsen, het verstevigen van de regionale agglomeratiekracht, aan een betere verbinding tussen Utrecht en Nieuwegein en aan de ruimtelijke kwaliteit. Vanuit leefbaarheid, bereikbaarheid en inpassing bestaan stevige opgaven om dit mogelijk te maken.

7. Grootchalige infrastructurele maatregelen kunnen effectief zijn voor de opgave in de regio.

Eerste oefeningen met infrastructurele maatregelen voor weg (A12, A2) en lightrail (regionaal spoor via A12-zone) laten zien dat deze maatregelen effectief kunnen zijn voor de doorstroming op het hoofdwegennet, op het spoor en op de regionale schaal. Een toevoeging van infrastructuur, parallel aan de A12, vergroot de bereikbaarheid en biedt een kans voor de transformatieopgave in dit gebied. Tegelijkertijd constateren we dat dit complexe maatregelen zijn met grote impact op leefomgeving en inpassing.

1.5 Geactualiseerd beoordelingskader

Geactualiseerd beoordelingskader REP

Op basis van zienswijzen, aanvullingen van raden en staten (moties en amendementen) en aanvullende informatie vanuit de U10 Bestuurstafels is een aangescherpt beoordelingskader samengesteld. In de onderstaande figuur zijn de hoofd- en subdoelstellingen uit het, nog definitief vast

te stellen, beoordelingskader REP opgenomen. De oranje gekleurde subdoelen en kernindicatoren zijn toevoegingen ten opzichte van het eerdere beoordelingskader. Voor een toelichting op de totstandkoming en aanscherping van het beoordelingskader verwijzen we naar het separate rapport 'Aangepaste beoordelingskader REP' (februari 2020).

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'		
Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV-verbindingen.
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit Kansen voor klimaatadaptatie
	Kansen voor klimaatadaptatie, o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)
	Voldoende schoon en gezond water	
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie	
	Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP) Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave) Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen
	Versterken van het vestigingsklimaat	Versterking vestigingsklimaat Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER)
	Bevorderen circulariteit in de economie	Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten Kansen voor innovatieve economie Aandeel gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal
	Bevorderen innovatie in de economie	
	Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	

1.6 Contour REP als onderzoeksagenda

Contour REP als onderzoeksagenda

De contour is een tussenstap in het proces om te komen tot een Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma voor de U16. De contour is nadrukkelijk geen eindbeeld, maar het bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling de korte, middellange en lange termijn. Niet alle onderzoeksvragen kunnen binnen het opstellen van het perspectief worden beantwoord. Daarvoor wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met de U10 Bestuurstafels, U Ned en andere partijen. De regio gaat daarna een ontwikkelpad opstellen en adaptief programmeren. Dit om ruimte te bieden aan:

- Nieuwe trends en maatschappelijke ontwikkelingen;
- Vraagstukken die de regio niet alleen kan oppakken en/of langere doorlooptijd kennen, zoals grootschalige mobiliteitsoplossingen.

De onderzoeksvragen worden in samenwerking met diverse trajecten behandeld: RES, U Ned / MIRT Onderzoek, A12-zone, bij de diverse bestuurstafels en gemeentelijke omgevingsvisies.

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Reserve-plancapaciteit
	Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Stimuleren levensloopbestendige wijken	Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
	Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen
	Vergroten van het areaal (land- en water) natuur	Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen/ bouwwerken/ artefacten)
	Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw)
	Leefbaarheid en vitaliteit kernen	Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening
	Recreatieve voorzieningen	Kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw
	Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Kansen voor natuur
	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Biodiversiteit
	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN)
	Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen
		Kansen voor landschap
		Inwonertal op peil
		Bereikbaarheid knopen
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren		Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen
		Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
		Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)
		Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit (fiets/ov, auto)
		Impact op NMCA-knelpunten
		Ontlasten Utrecht Centraal
		Bewerkstelligen slim, veilig en duurzaam goederenvervoer
		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Uitvoerbaarheid
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Adaptiviteit/flexibiliteit
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX-saldo (mln Euro)
	Investeringskosten	OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
		Investeringskosten infrastructuur (Euro)

1.7 Ontwikkelstrategie

GEZOND STEDELIJK LEVEN

Hoe wordt de opgave integraal aangepakt?

Om in de ruimtelijke ontwikkeling invulling te geven aan Gezond Stedelijk Leven, heeft de U10 in de Ruimtelijk-Economische Koers uitspraken gedaan. Een verstedelijkingsstrategie is vervolgens binnen de contour nader uitgewerkt. We geven voorrang aan binnenstedelijk bouwen om hiermee:

- Het kostbare landschap in de regio te behouden;
- De transitie naar duurzaamheid te versnellen;
- De groei van wonen te faciliteren met inclusieve steden en dorpen;
- De economische groei te versterken;
- De mobiliteitsgroei op een duurzame wijze op te vangen.

Ruimtelijke ontwikkelstrategie U16

Wanneer we dit ruimtelijk vertalen dan hanteren we de volgende ontwikkelprincipes:

- Lokaal maatwerk in de kernen is mogelijk om de vitaliteit en/of de ruimtelijke kwaliteit te vergroten.
- Daarnaast hanteren we bij de keuze voor verstedelijkingslocaties (wonen, werken, voorzieningen) de volgende ladder:
  1. Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
  2. Buitenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
  3. Ontwikkelkansen nabij nieuwe OV knooppunten en buiten stedelijk met hoogwaardig OV.

Voor het opstellen van principes voor verstedelijking is veel concrete informatie beschikbaar. Het raakt nauw aan andere thema's. De ruimtelijke strategie kan worden aangevuld met ordeningsprincipes uit andere thema's na concretere uitwerking aan bestuurstafels (sectoraal). Bij de uitwerking van het perspectief wil het REP deze ordeningsprincipes meenemen.

Programmering & Fasering

In de contour zijn mogelijkheden voor integrale ruimtelijke ontwikkeling vertaald, voor de regio als geheel en voor deelgebieden. Deze vertalingen bevatten de ruimtelijke mogelijkheden voor de korte en de (middel)lange termijn. En geeft aan waarmee we bij planontwikkeling eerder in de tijd rekening moeten houden om zaken niet op slot te zetten (adaptief ontwikkelen). De kaartbeelden en de beschrijving die daarbij hoort maken helder wat er mogelijk is als de ladder ruimtelijke ontwikkelstrategie wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze mogelijk spanning oplevert met de programmering in de praktijk (fasering). Projecten kunnen eerder of later in de tijd worden opgepakt en gerealiseerd op basis van:

- Urgenties: bijvoorbeeld op de woningmarkt of de mobiliteitsopgave;
- Ruimtelijke kwaliteitsslag: bijvoorbeeld ontwikkeling van kernrandzones, kwalitatieve woningbehoefte;
- Haalbaarheid en realiseerbaarheid: bijvoorbeeld energie, klimaatadaptatie, mobiliteitsoplossingen of woningbouwlocaties.

Voor de fasering van groen, energie, economie is nog een concretiseringslag nodig, zodat ordeningsprincipes voor het perspectief geformuleerd kunnen worden.

Bij het verzwaren van het programma voor stedelijke ontwikkeling en mobiliteit neemt gelijktijdig ook het programma voor natuur, groen en recreatie toe. Waarbij bereikbaar en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie meer inzet vragen om de kernkwaliteiten van een groene verbonden regio in stand te houden en barrières te slechten. Zodat voor mens en natuur de verbinding met en in het landschap behouden blijft middels een fijnmazige groenblauwe dooradering vanaf de woonomgeving tot in het landschap, waarbij de verbeelding van de scheggen uit het de casestudy Ontwikkelbeeld Groen en landschap uitgangspunt is.

2

RUIMTE

De schaalsprongen:
landschap, verstedelijking, mobiliteit en energie

De schaalsprongen: landschap, verstedelijking, mobiliteit en energie

De uitdagingen die aan de Utrechtse regio worden gesteld zijn groot, net als de ambities. Dit vraagt om een integrale aanpak voor de komende decennia. Om de uitdagingen op het gebied van verstedelijking, bereikbaarheid, energietransitie en waardeontwikkeling van het Utrechtse landschap aan te gaan, is een schaalsprong noodzakelijk in denken en handelen.

Ook is het belangrijk om een lange termijn perspectief te koppelen aan korte termijn handelen en tegelijkertijd ruimte te laten om in te spelen op nog onbekende ontwikkelingen. De uitdagingen zijn immers niet slechts op termijn relevant, maar woningtekort, overbelaste infrastructuur, verarming van natuur, bodemdaling, en de toekomst van het agrarische landschap en boerenbedrijf zijn vragen voor nu en veranderen met de tijd.

De kern van dit hoofdstuk is een weergave van die opgaven, en het ruimtelijk verhaal dat kansen biedt om dit op te pakken (de schaalsprongen). Input is een verdieping op de bouwstenen U16 die in 2019 zijn behandeld in de raden. Daarbij zijn onderzoeksvragen benoemd, deels omdat de opgave concreter in beeld moeten komen, deels omdat gewenste, effectieve en/of haalbare oplossingen nu nog niet voorhanden zijn.

2.1 Landschap

Inspiratie

Voor het verhaal van het Landschap van de Utrechtse Regio, gebruiken we de analyse van de bouwsteen Landschap, verricht door BVR in opdracht van de Bestuurstafel Groen en Landschap.

Ook het Ringpark-initiatief vanuit Paul Roncken, als adviseur Landschap provincie Utrecht, levert inzichten van waaruit onze verhaallijn is gebouwd.

Ringpark en Ontwikkelbeeld Groen en Landschap kennen verschillende insteken maar ook veel overeenkomsten. Ingezet wordt om het gedachtegoed van het ontwikkelbeeld

Groen en Landschap waar mogelijk samen te brengen met het ringparkconcept zodat een aansprekend "Groenverhaal" ontstaat voor de 16 gemeenten van de U10.

Hierbij nemen we het verhaal van het Utrechtse landschap als basis en vertellen we dit verhaal vanuit het besef dat hetzelfde landschap, met haar specifieke bodem, hoogteligging en wateraspecten, het canvas is waarop de samenleving haar toekomst schetst, en de mensen die er wonen en werken aan de contouren van hun toekomst.

SAMENVATTING PIJLERRAPPORT GROEN & LANDSCHAP

Landschap en Groen: de opgave

De grote diversiteit aan landschappen met de grote variatie aan natuur- en cultuurhistorische waarden maken de regio bijzonder. Daarom worden de landschappen van Utrecht aangeduid als de 'Utrechtse Trots'. Deze ruimtelijke kwaliteit draagt in belangrijke mate bij aan het vestigingsklimaat van de regio. Het landschap en groen vormt een belangrijke onderlegger voor de ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit van de regio. Zolang de kwaliteiten van de landschappen worden benut en alle ontwikkelingen ook bijdragen aan het verhogen van de kwaliteiten van deze landschappen blijft de regio leefbaar en dragen groen & landschap sterk bij aan de aantrekkelijkheid en de vestigingsvoorwaarden van de regio.

Ook groen & landschap maken een schaa sprong

Het gebied van de 16 gemeenten van de U10 wacht een schaa sprong door veranderingen in de samenleving onder andere de groei van het aantal inwoners, klimaatverandering en de energietransitie. De schaa sprong van de verstedelijking vereist ademruimte, groen en uitloopgebied voor inwoners waar nu al een tekort aan bestaat.

De druk komt niet alleen vanuit andere pijlers maar ook binnen de pijler groen & landschap is het zoeken naar een juiste balans tussen landschap, natuur, (ontwikkeling naar circulaire) landbouw, intensieve en extensieve recreatie, cultuurhistorie, kleine kernen en stadsranden, klimaatverandering, bodemdaling, de water (opgave van droogte en wateroverlast) etc.

Kortom zowel de schaa sprong in de stedelijke ontwikkeling van de regio als de ontwikkelingen binnen groen en landschap vragen, vergelijkbaar met de andere opgaven van het REP, om een schaa sprong voor groen en landschap in onze regio.

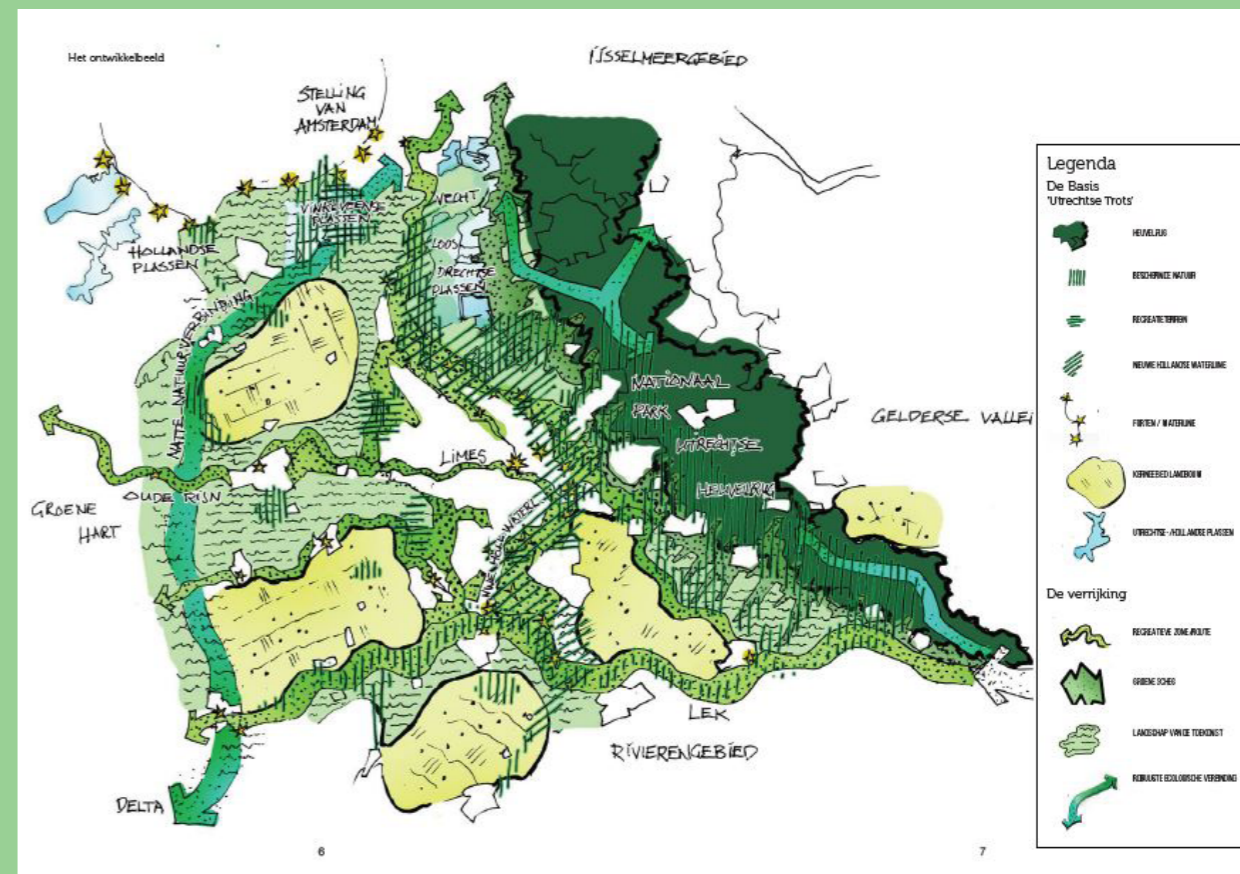
Water, ondergrond en kernkwaliteiten van het landschap: de basis voor de 'Utrechtse Trots'

De basis van het Ontwikkelbeeld wordt gevormd door bestaande waarden van de ondergrond, de geomorfologie, (grond)water en landschapstypen met hun kernkwaliteiten. Immers de ondergrond vormt de onderlegger voor het veelzijdige landschap dat de regio rijk is.

Nieuwe (groene en rode) ontwikkelingen kunnen deze fantastische kwaliteiten gebruiken. Op die manier wordt gebouwd aan de 'Utrechtse Trots'. Dit zijn de Lek, het Kromme Rijngebied, Oude Rijnzone en Hollandse IJssel met tal van oude vestingsteden. Verder de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam, Nationaal park Utrechtse Heuvelrug, de landgoederen en buitenplaatszone langs de flanken van de Heuvelrug en de Vecht, en natuurlijk het veenweidelandschap.

Landbouwkerngebieden

Ook de agrarische kerngebieden maken onderdeel uit van de 'Utrechtse Trots'. Het zijn grote aaneengesloten gebieden waar de primaire functie landbouw is en blijft. De landbouwkerngebieden zullen veranderen richting 2040. De bedrijven gaan zich richten op vormen van duurzame circulaire landbouw. Biodiversiteit, bodemdaling, energietransitie en watervraagstukken bieden kansen en vereisen op termijn een aangepaste bedrijfsvoering om beter in balans met het landschap te komen.

Schematische weergave van verschillende landschappelijke ontwikkelconcepten

De verrijking:

Het groen & landschap in de regio wordt verrijkt met 'het Landschap van de toekomst' en 'het U16 natuurnetwerk, parken en routes'

Landschap van de toekomst

In de hele regio is ruimte voor een nieuw aantrekkelijk mixlandschap met innovatieve combinaties en waardeketens van landbouw, natuur, bos, recreatie, water en energie. Dit zijn gebieden die niet direct tot de landbouwkerngebieden behoren maar waar nieuwe kostendragers voor agrariërs mogelijk zijn (New Deal van Panorama Nederland) in ruil voor noodzakelijke extensivering.

Dit Landschap van de Toekomst betekent ten westen van Utrecht een impuls voor het veenweidegebied door de combinatie van schaalvergroting/extensivering én schaalverkleining ('terug naar de kwalitatieve oorsprong van het Groene Hart').

Het Landschap van de Toekomst betekent ten oosten van Utrecht een innovatief landschap waarin bijvoorbeeld landbouw en waterberging de dragers zijn.

Bron: Ontwikkelbeeld vijfde pijler groen & landschap, 31 juli 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling i.o.v. U16

U16 natuurnetwerk, parken en routes

Dit bestaat uit drie onderdelen:

1. Recreatieve zones/routes

Dit netwerk bestaat uit een aantal groene recreatieve zones die het gebied dooraderen. Deze zones volgen de waterrijke en cultuurhistorische hoofdstructuren van het landschap. Dit zijn de Limeszone met de Kromme Rijn en Oude Rijn; De buitenplaatsenzone van Langbroekerwetering/Stichtse Lustwarande en Vechtstreek; de rivier, dijken en uiterwaarden van de Hollandse IJssel en de Lek.

De zones worden actief ingericht met robuuste groenstructuren, ecologische zones, royale langzaamverkeerroutes en rustpunten. Het zijn verbindende elementen in de U16 en verbinden steden en landschappen.

2. Groene scheggen

Bij het stedelijke gebied ontwikkelen de recreatieve zones zich tot 'groene scheggen', de landschapsparken rond en tussen de kernen. In de scheggen bevindt zich een fijnmazig groenblauw netwerk van ecologische en recreatieve verbindingen, recreatieplekken, horeca, sport en leisure functies.

3. Robuuste ecologische verbindingen

Het hele 'U16 natuurnetwerk, parken en routes' geeft vorm aan een krachtig biodiversiteitsprogramma van robuuste ecologische verbindingen en natuurkernen. Drie robuuste ecologische verbindingen bestaan uit de benodigde ruimte voor weidevogels en veenweide-natuur in het westen, aaneengesloten bossen en bosranden voor vogels en zoogdieren van Heuvelrug tot Gooi, en aaneengesloten uiterwaardennatuur voor planten, trekvissen, vogels en zoogdieren langs de Lek.

Optimaliseringsprincipes voor groen & landschap

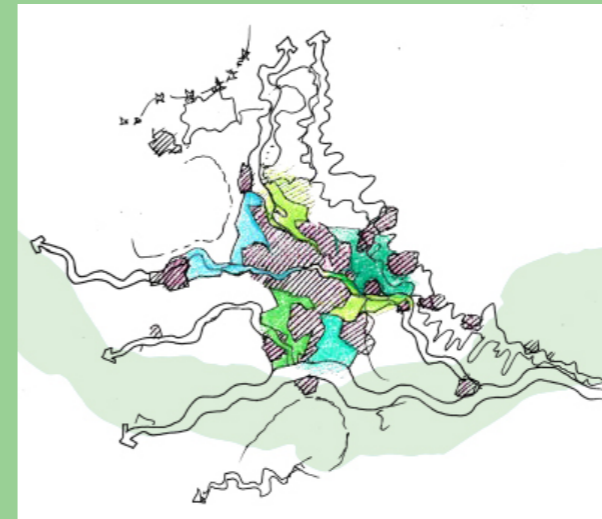
Om het ontwikkelbeeld te realiseren gelden de volgende optimaliseringsprincipes:

1. Benut en versterk het palet van aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische rijkdom
2. Maak voldoende en hoogwaardige ruimte voor recreatie, water, natuur en landbouw
3. Verbind stad en land beter
4. Draag vanuit elke ruimtelfunctie bij aan een betekenisvol Utrecht landschap

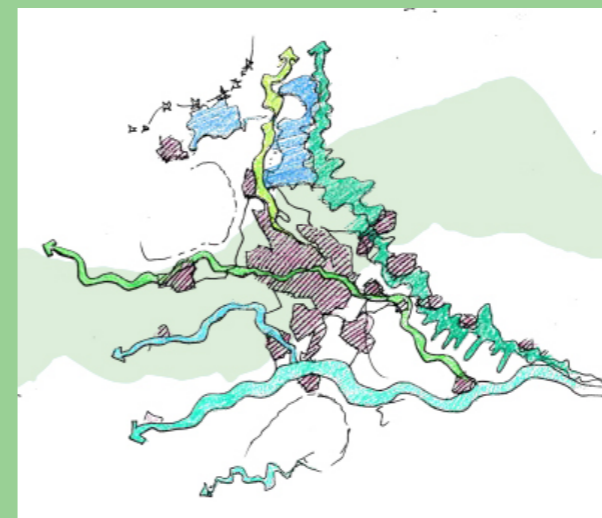
Casestudy

In een ontwerp onderzoek zijn drie concepten uit het ontwikkelbeeld Groen en Landschap - Landschap van de toekomst, Groene routes en scheggen en Landbouwkerngebieden - verder uitgediept om de concepten meer 'handen en voeten' te geven voor uitwerking van deze concepten in het REP en andere plannen in de regio. Zo werd bijvoorbeeld de maatvoering van groene routes en scheggen uitgewerkt.

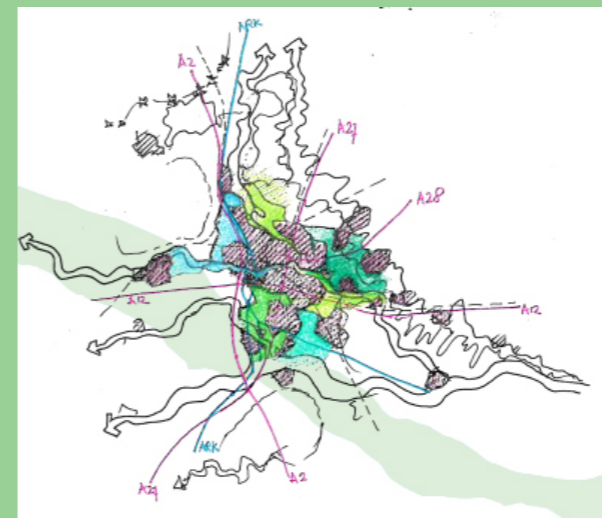
Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Groene scheggen

Groene routes

Groene scheggen doorsneden met grote infrastructuur

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Toelichting Ringparkconcept:

De opgave is om de verstedelijking en de groeiende mobiliteit niet ten koste te laten gaan van het landschap en een gezonde leefomgeving. Het Ringpark is een concept waarin de verschillende opgaven zoals wonen, bereikbaarheid, energie en transitie in het landschap, voedselproductie en ecologische kwaliteit samenkomen. Het biedt een perspectief voor de relatie tussen stad en land en om de groei van de stedelijke regio te verbinden met de groene omgeving. (Zie ook Ringpark magazine, september 2019).

Bron: Provincie Utrecht; De Utrechtse ringparken, onafhankelijke adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Paul Roncken, 2018.

Het Utrechtse landschap

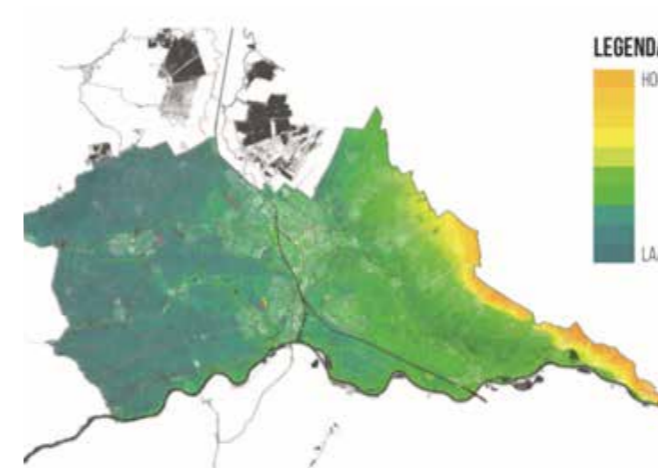
In het Utrechtse Landschap spelen hoogteligging en water een belangrijke rol. De stadsregio ligt op de overgang van het hoge, droge oosten naar het lage natte westen. Na het passeren van de Utrechtse Heuvelrug stromen de rivieren in het lage deel van de Nederlandse Delta.

Dat geldt voor de “grote” rivieren, in het zuiden stromend richting Zeeland en de Maasmond. Via een reeks kanalen, met het Amsterdam-Rijnkanaal als ultieme inspanning, is de waterverbinding naar het noorden versterkt. Zo drukken de grote waterwegen hun stempel op de regio.

Zeker zo betekenisvol zijn de “kleine” rivieren als de Kromme en de Oude Rijn, De Hollandse IJssel, en richting het noorden de Vecht, de Amstel en de Angstel. Zij hebben vormgegeven aan de stad Utrecht en de omliggende

regio. Vanaf Wijk bij Duurstede waaiert ze uit, langs de Heuvelrug, de laatste hoge glaciële zandopduiking voor de westelijke duinenrij, verder naar het westen, door het steeds lagere en nattere veenweidegebied ten westen van Utrecht.

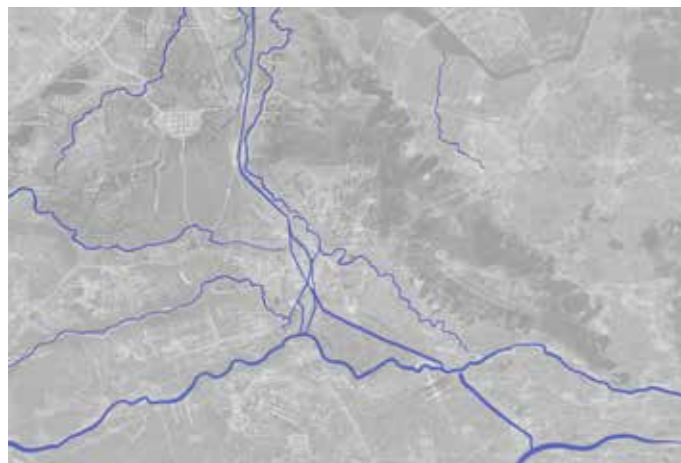
Vanaf de oevers van de rivierlinten werden de veenmoerassen ingepolderd. De daarin gelegen plassen zijn het zichtbare gevolg van het afgraven van de veenmoerassen voor het winnen van turf. De rivierlinten, waaronder de Vecht met haar buitenplaatsen, voeden het waterrijke landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het fortlandschap van de Stelling van Amsterdam en vormen daarmee tevens een groene long tussen de steden Utrecht en Amsterdam, of maken deel uit van het Groene Hart.

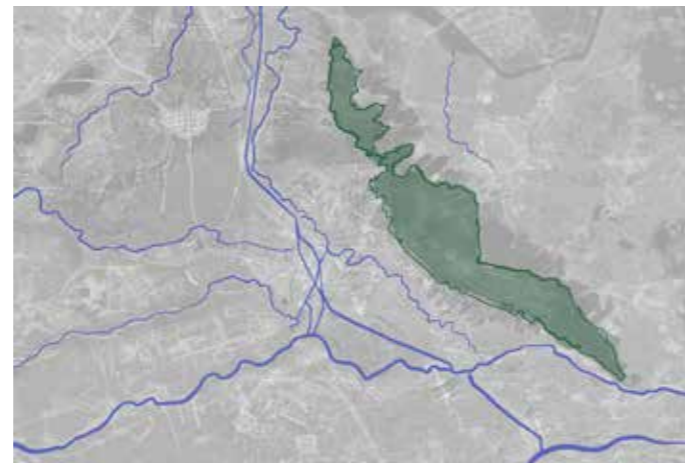
Hoogte en regionaal watersysteem Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Bron: Waterpraatplaat, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

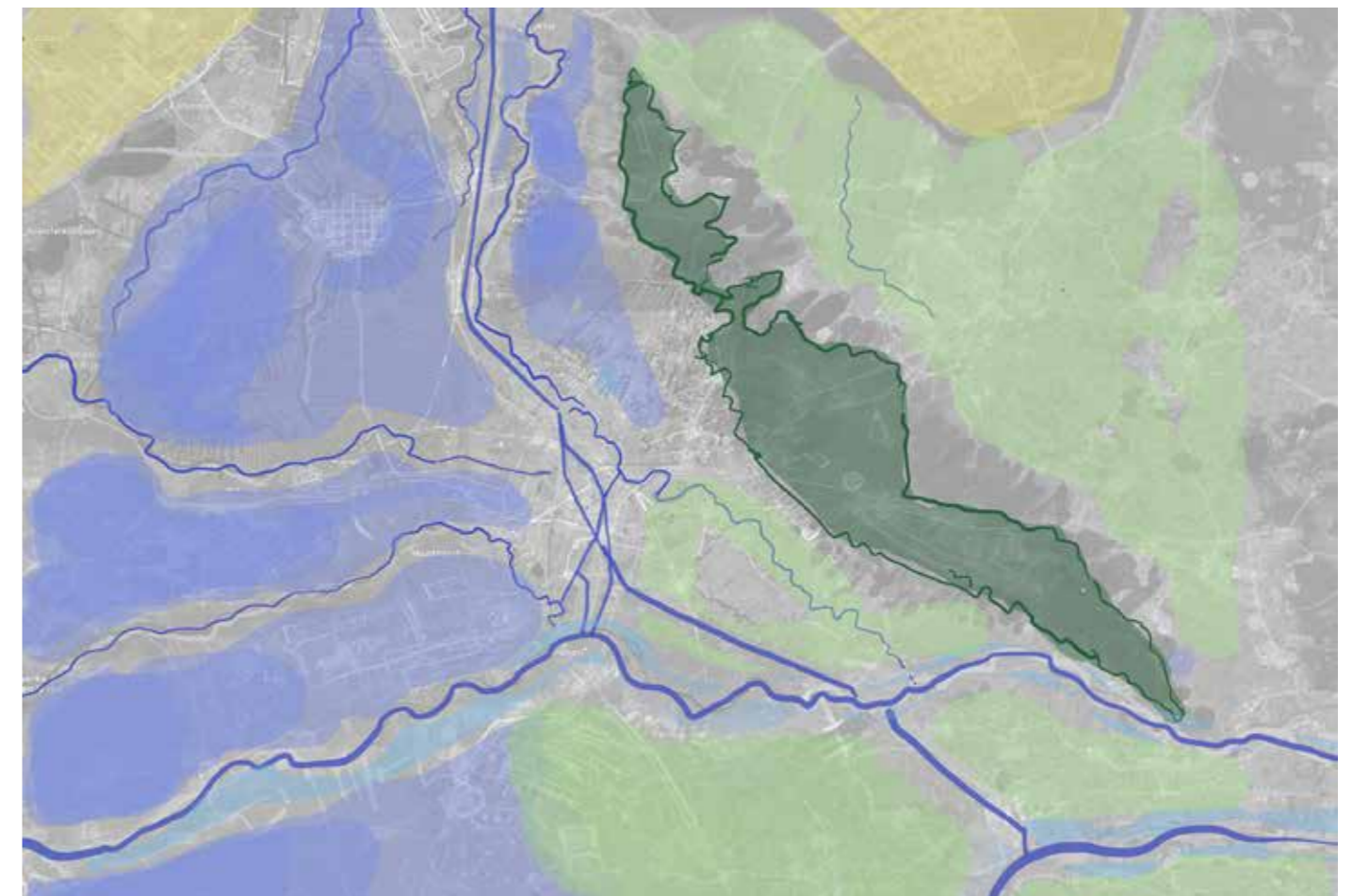
Wateragenda kaart Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Bron: Waterpraatplaat, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Grote rivieren en kanalen en kleine rivieren met grote geschiedenis.
Kromme Rijn, IJssel, Oude Rijn, Vecht, Angstel, Amstel

Heuvelrug

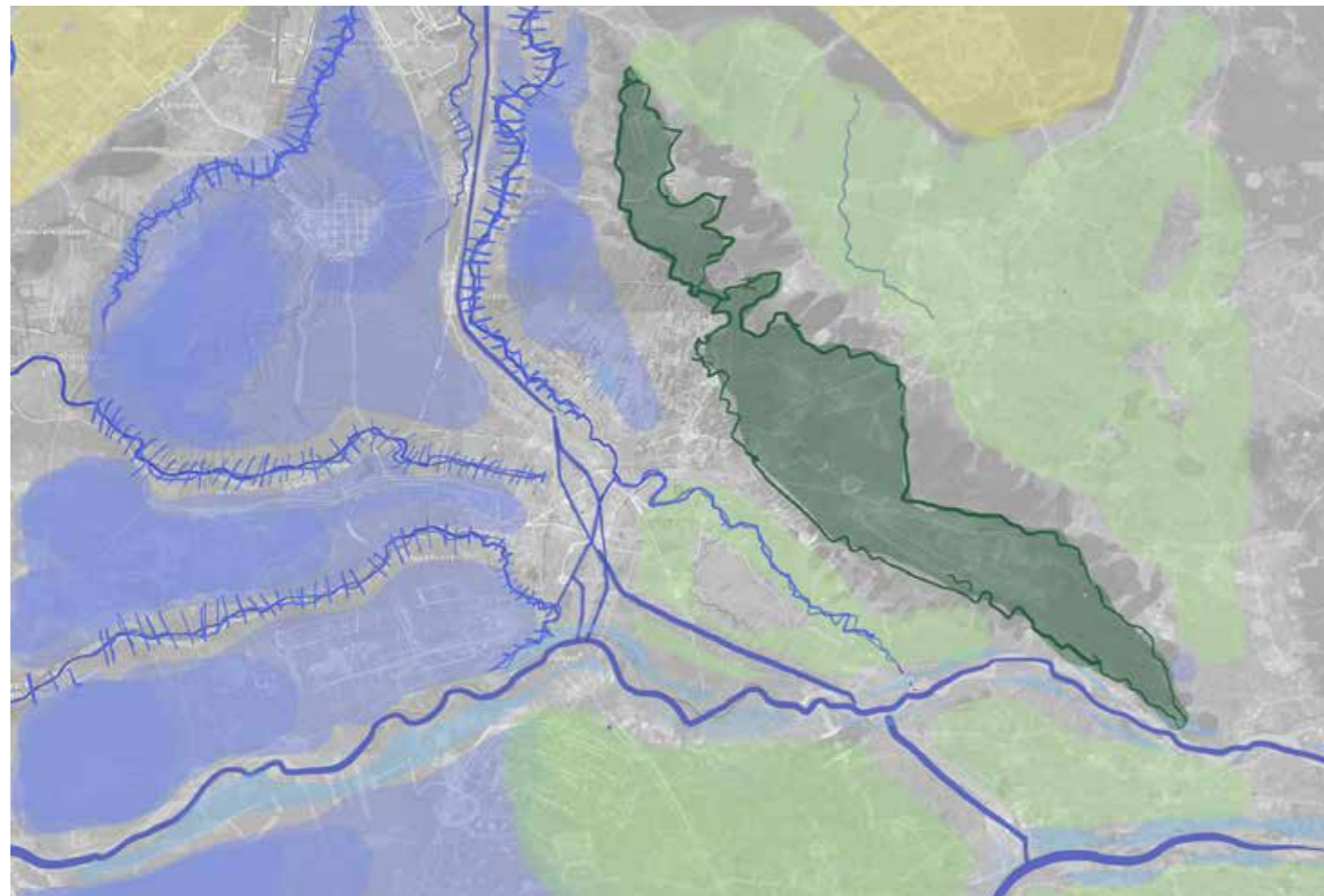

Het droge Oosten en het natte Westen

De “kleine rivieren met grote betekenis”

De rivieren waren lang de vestigingsbasis in het Utrechtse landschap, zeker in het lage westen. Vanaf de oevers van de rivierlinten werden de veenmoerassen ingepolderd, op de oevers ontstonden vestingstadjes als Woerden, IJsselstein, Wijk bij Duurstede, Montfoort, Oudewater en Vianen.

Ook nu nog zijn de rivierlinten, aangevuld met erachter liggende polderlinten en -dorpen, de basis voor een netwerk van linten en kernen in het gebied. Vanuit dit besef verdienen de westelijke rivierlinten een kwalitatieve impuls.

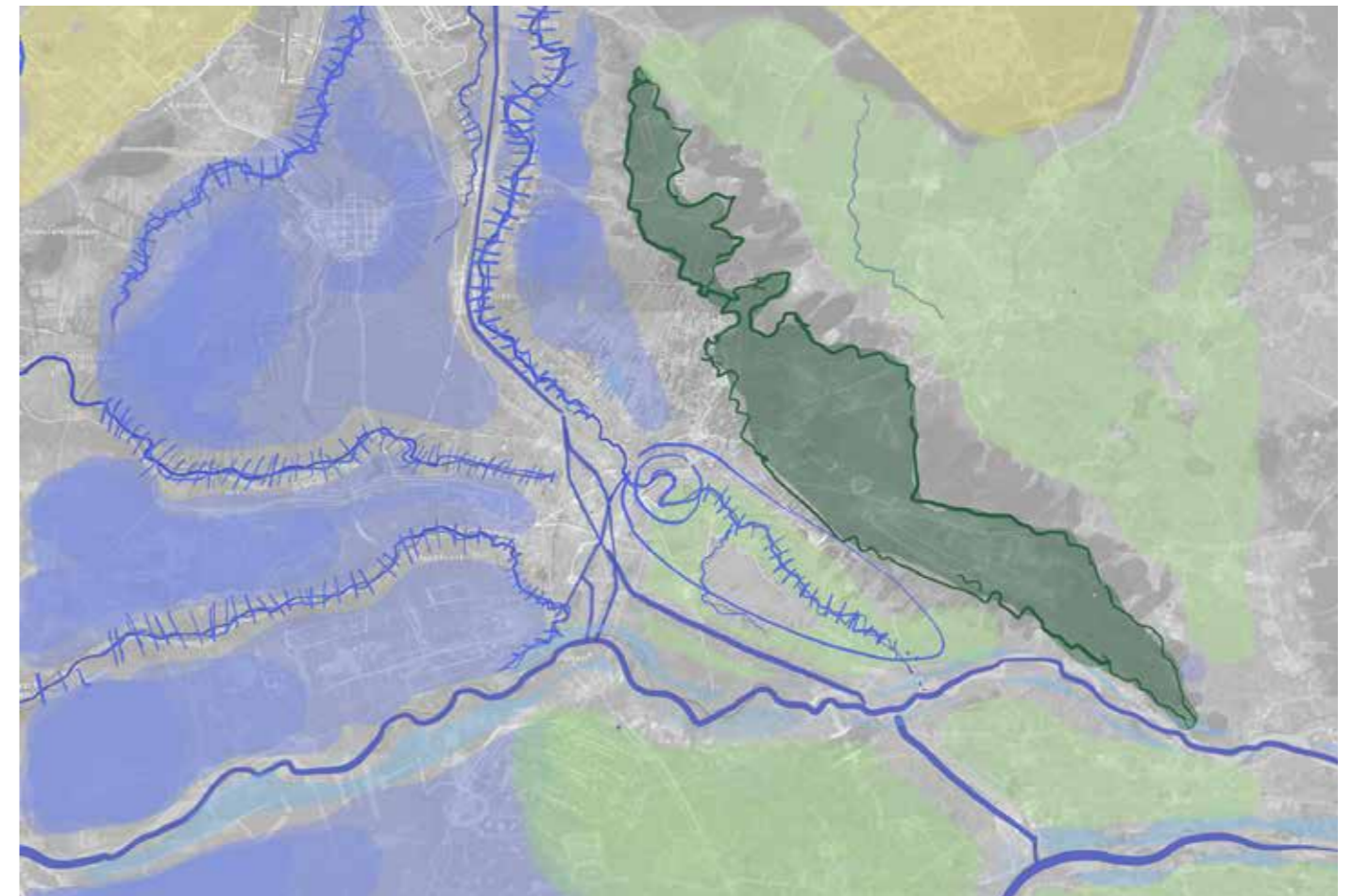

Kleine rivieren

De “Kromme Rijn-Vallei”

De Kromme Rijn neemt een bijzondere plaats in tussen de “kleine rivieren”. Het is de “bronrivier” van Utrecht, de enige die stroomopwaarts van Utrecht, bij Wijk bij Duurstede, de voormalige handelsstad Dorestad, noordwaarts aftakt van de Lek.

Het is de enige kleine rivier die door het hogere, oostelijke deel van de regio stroomt, aan de voet van de Heuvelrug, en zo een daadwerkelijke ‘vallei’ heeft gevormd die nu nog als zodanig ervaren kan worden. De Kromme Rijn voedt het waterrijke landschap van de Hollandse Waterlinie, het fortinlandschap rond de Lunetten en de Waterlinieweg. Deze belangrijke historische “landschapspoor” naar de stad Utrecht, die door stedelijke ontwikkeling en infrastructuur ondergesneeuwd is, verdient weer meer waarde en aandacht. Historisch, landschappelijk en recreatief is daar alle aanleiding voor.

Kromme Rijn Vallei

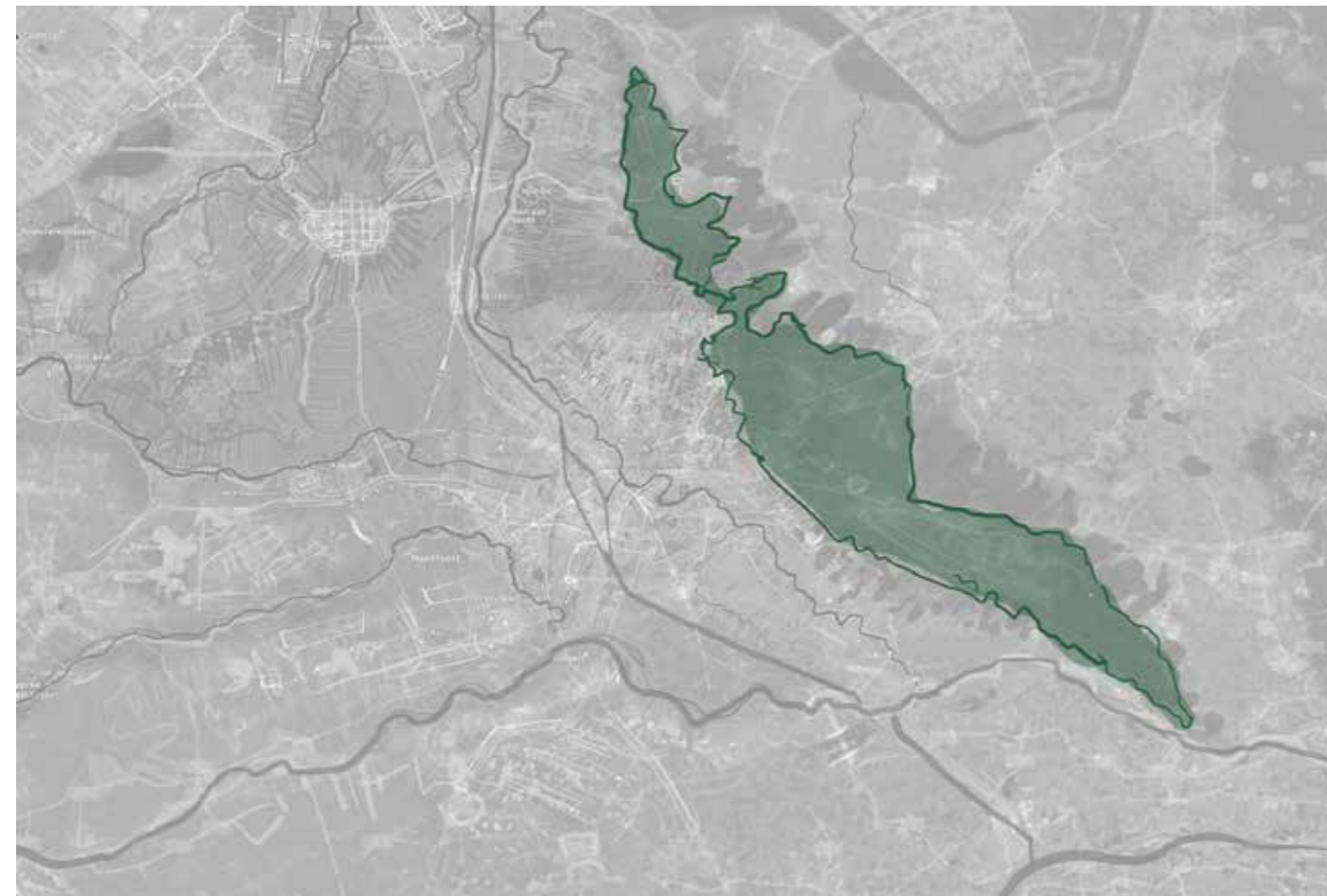
Een robuuste Heuvelrug

De Utrechtse Heuvelrug is de laatste glaciële stuwwal voordat het westelijk laagland van de delta begint. Het kent sinds 2003 de status van Nationaal Park.

De Heuvelrug is bepalend voor de vormgeving van het landschap van de regio en van grote betekenis voor de leefkwaliteit van het gebied, in historisch, natuurlijk en recreatief opzicht.

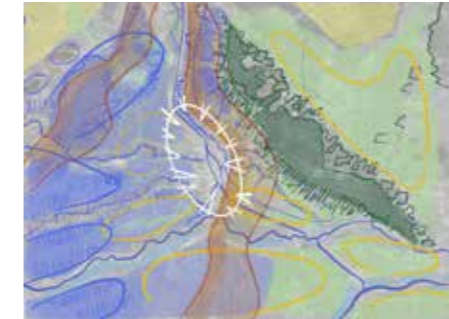
Voor verdere versterking van de landschappelijke kwaliteit van de regio is een robuuste Heuvelrug een hoofddoelstelling. Dit betekent opheffen en tegengaan van versnippering van het kerngebied en uitbreiding van de perifere invloedssfeer van het gebied. Hierbij is de ecologisch waardevolle gradiënt naar de lagere omliggende gebieden van belang. Versterking van het historische coulisselandschap van de flanken, overgaand in het Kromme Rijn-landschap en het veenweide- en plassen gebied in het noorden, is hier het uitgangspunt.

Ditzelfde geldt voor de noordoostelijke flank richting de Gelderse vallei, terwijl hier de ontwikkeling van een landschappelijke stapsteen-verbinding richting Veluwe onderzocht zou moeten worden.

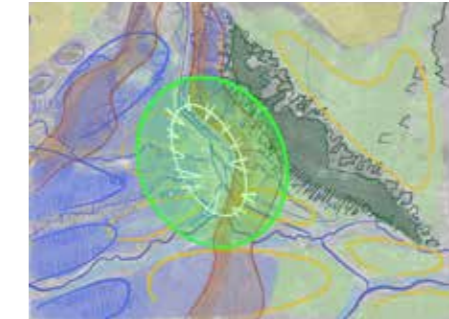

Bestaande Heuvelrug

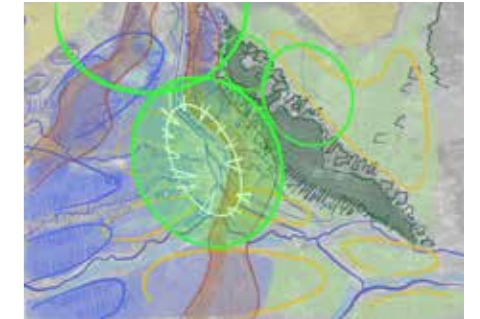
POORTEN NAAR HET LANDSCHAP

RECREATIEVE INVLOEDSSFEER UTRECHT

RECREATIEVE INVLOEDSFEREN AMSTERDAM, HILVERSUM, AMERSFOORT, UTRECHT

Recreatieve invloedssferen Amsterdam, Hilversum, Amersfoort, Utrecht. Het landelijk, agrarisch gebied; transformatie en verduurzaming

Een robuuste Heuvelrug

Het landelijk, agrarisch gebied; verduurzaming, transitie en transformatie vragen om innovatie

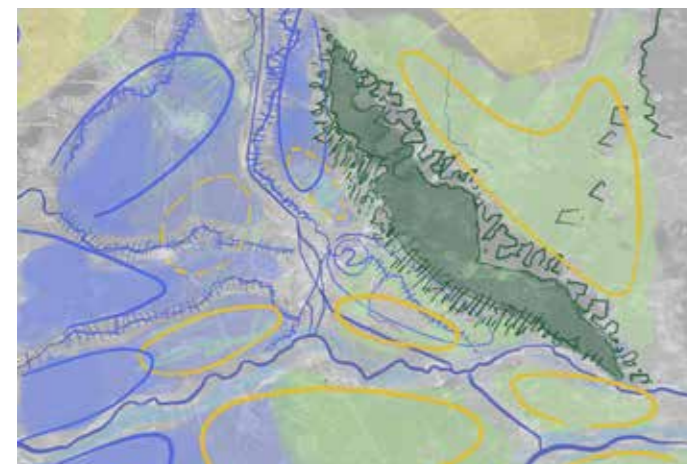
Verduurzaming

Niet alleen in het stedelijke gebied staat deze regio voor grote uitdagingen. Ook het landelijke gebied wordt toneel van grote veranderingen. Hierbij spelen verduurzaming van de landbouw, en het laten afnemen van de ermee gepaard gaande milieubelasting de hoofdrol. De rijksadviseurs noemen dat in Panorama Nederland de 'New Deal': 'We willen landbouw die duurzaam en circulair is. Nederland is toe aan een New Deal tussen boer en maatschappij om de voedselproductie weer in evenwicht te brengen met andere maatschappelijke belangen en met de natuur. De opbrengsten van de New Deal zijn aanzienlijk: een eerlijk inkomen voor de boeren, schoon water en een schone lucht, een gezonde bodem, meer biodiversiteit en een aantrekkelijk landschap, gezond voedsel en uiteindelijk ook een gezonde mens. Bij biodiversiteit gaat het niet alleen om randen langs de akkers en de weilanden, maar ook om biodiversiteit op het boerenland zelf.' (Panorama Nederland 2018).

Voor de regio wordt dit uitgesplitst in transitie en transformatie waarbij we de ingrediënten - Landbouwkerngebieden en Landschappen van de Toekomst - uit het pijlerrapport Groen en Landschap gebruiken.

Transitie - landbouwkerngebieden

Transitie is van toepassing op de landbouwkerngebieden, grote aaneengesloten gebieden waar de primaire functie landbouw is en blijft. Hier wordt een proces van transitie naar circulaire landbouw ingezet zonder deze primaire functie te verliezen. Gelijktijdig is er meer aandacht voor biodiversiteit, bodemkwaliteit en recreatief medegebruik. Voor deze gebieden is het dus de uitdaging om de agrarische hoofdfunctie in overeenstemming te brengen met economische én ecologische duurzame toekomst.

Transformatie veenweide kerngebieden

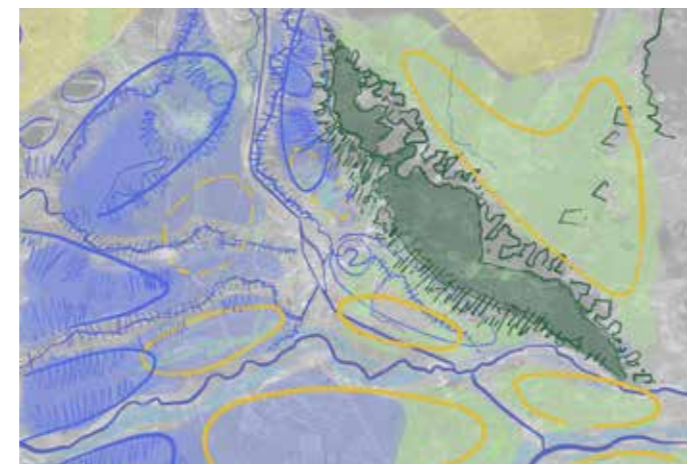
De rijkdom van de cultuurlandschappen - de 'Utrechtse Trots' - is bij transitie uitgangspunt. In het oosten gaat het om de fruitteeltgebieden in het rivierengebied van de Kromme Rijn en het eiland van Schalkwijk. En ook om het landbouw ontwikkelgebied van Maarsbergen in de Gelderse Vallei. In het westen gaat het om de grootschalige melkveehouderij gebieden in het veenweidelandschap van het Groen Hart. De bodemdaling als gevolg van veenoxidatie en verzilting ten gevolge van zoute kwel vormen hier een grote uitdaging. Hierbij gaan nieuwe water-gebaseerde en ook zout-resistente teelten een belangrijke rol spelen.

Transformatie

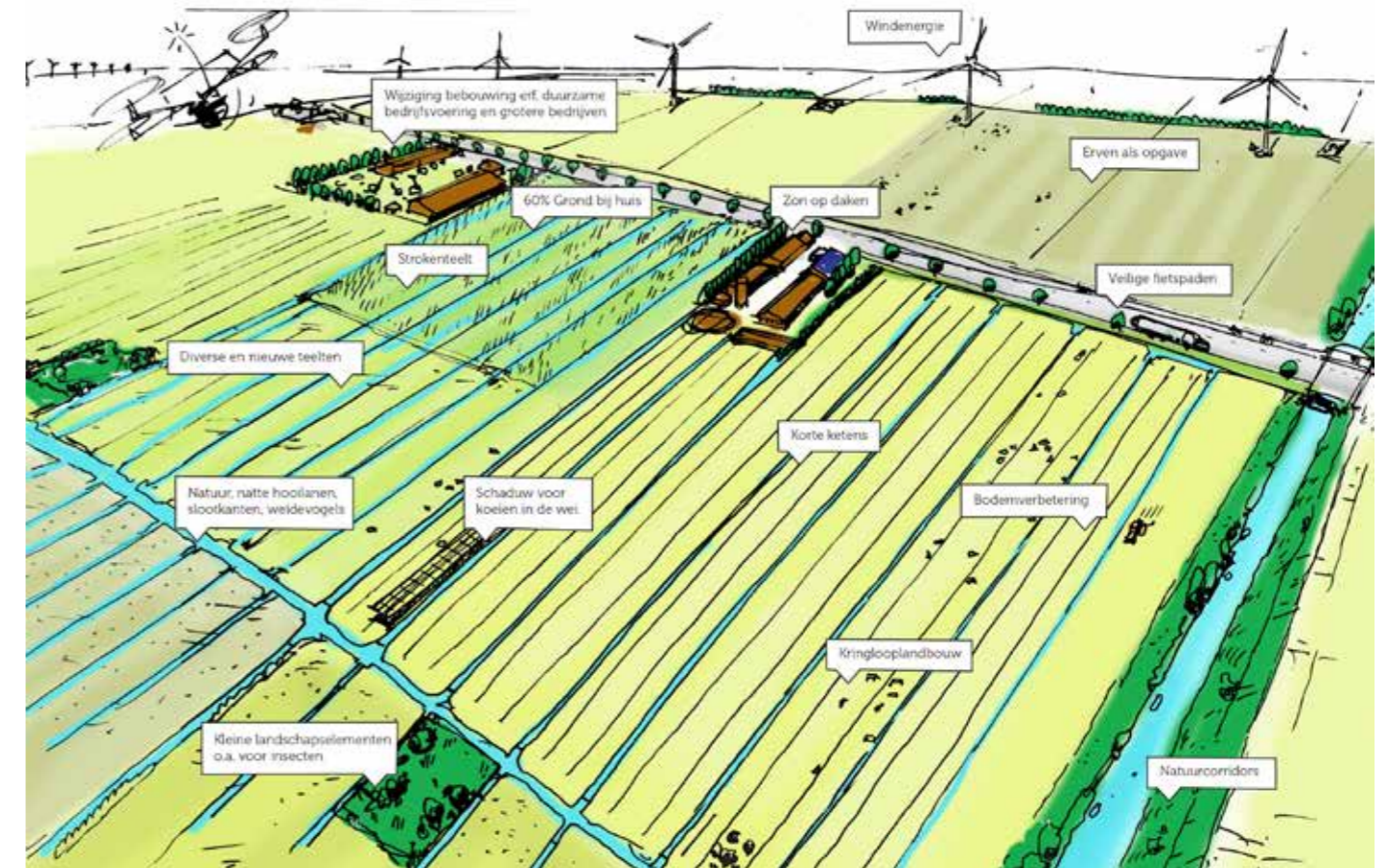
Een meer ingrijpende benadering, samen te vatten als transformatie, wordt ingezet in de 'landschappen van de toekomst', een nieuw aantrekkelijk mixlandschap met innovatieve combinaties en waardeketens van landbouw, natuur, bos, recreatie, water en energie.

Ten oosten van Utrecht geldt dit bijvoorbeeld voor delen van Langbroekerweteringgebied waar met respect voor de cultuurhistorische rijkdom ruimte is voor nieuwe landschappelijke dragers als korte keten landbouw en waterberging in combinatie met nieuwe natuurwaarden en recreatieve mogelijkheden.

Voor de in het westen gelegen, natte cultuurhistorische veenweidelandschap geldt dat extreme bodemdaling zorgt voor een toenemende moeizame bedrijfsvoering, en druk op de aanwezige natuurwaarden. Dit vraagt een bezinning over de transformatie naar nieuwe verdienmodellen in deze landschappen in combinatie met behoud van cultuurhistorische waarden en nieuwe recreatieve mogelijkheden. Waterbeheer- en buffering maar ook energieproductie kunnen daar invulling aan geven.

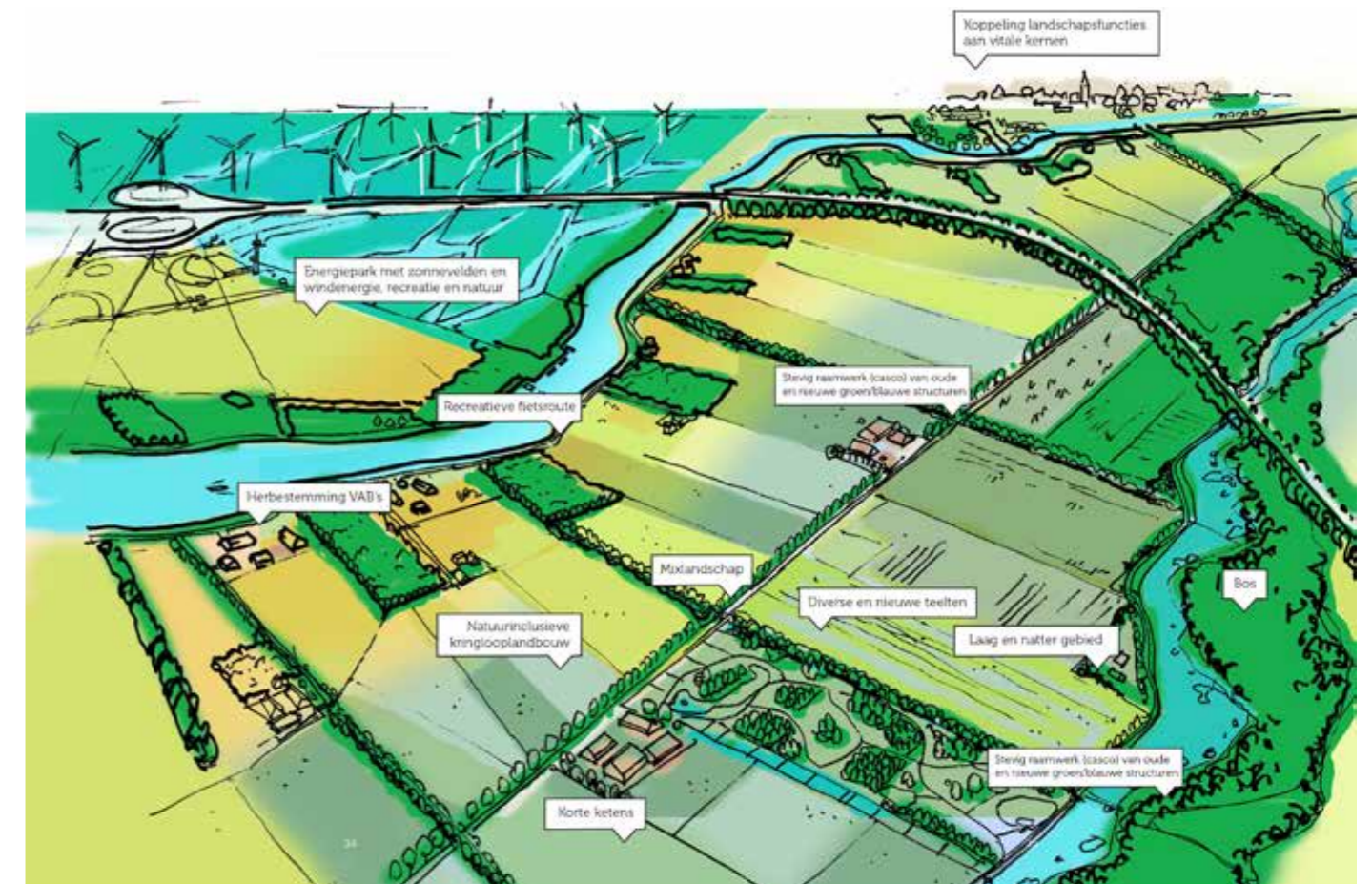

Vernatten veenweide kerngebieden

Impressie landbouwkerngebied 2030

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Impressie van het landschap van de toekomst in 2030

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

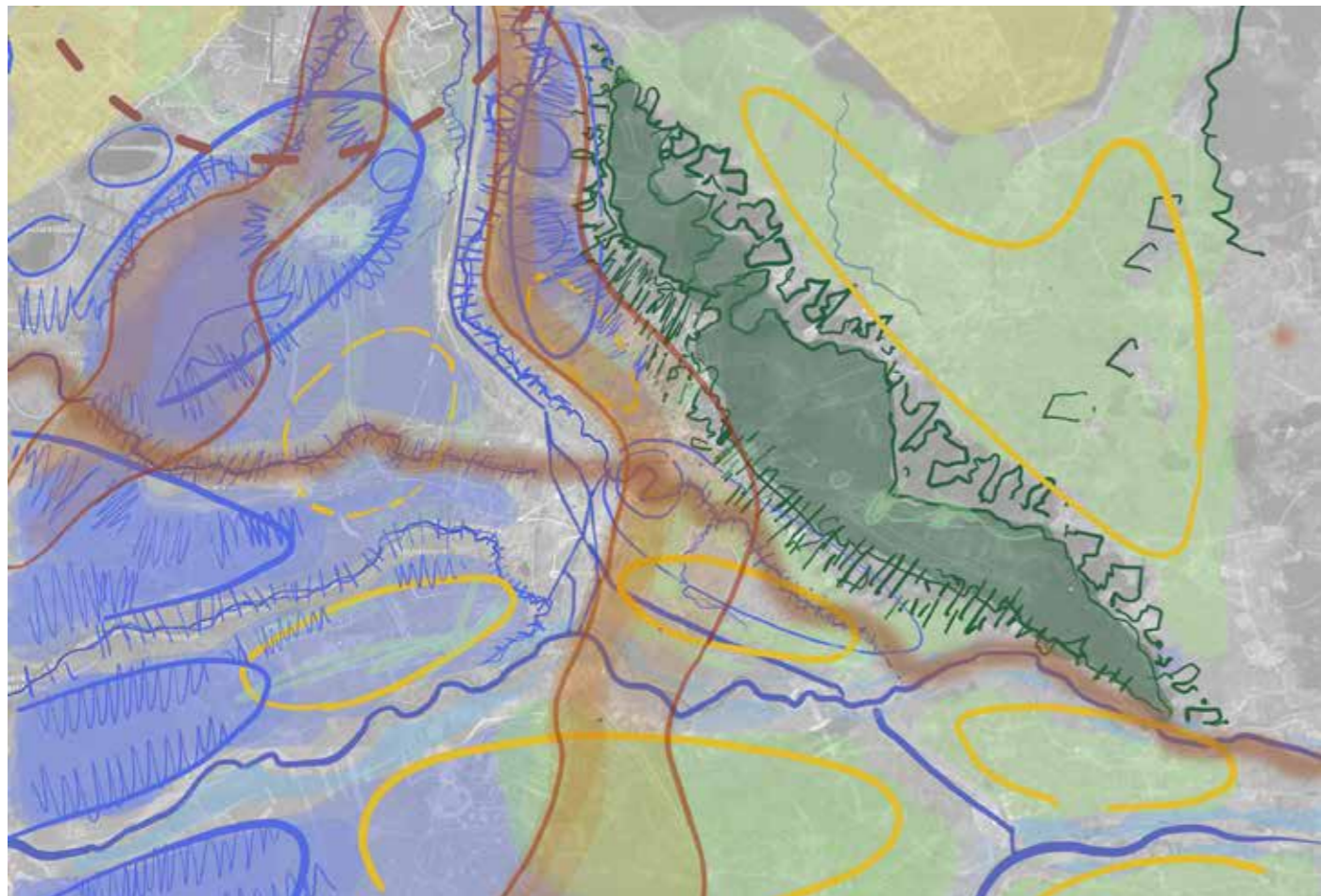
Landschap met geschiedenis: Utrechts trots

Het Utrechtse landschap heeft grote cultuurhistorische waarde. Ook hier is het samenspel tussen water en (hoogte) ligging de bepalende factor. Dit heeft een grote diversiteit aan historische landschappen opgeleverd: van de bossen op de Heuvelrug tot aan de veenweidegebieden. Dit geldt ook voor structuren als de Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie, de Stelling van Amsterdam in het Noorden – waar forten en inundatiegebieden de vijand uit het zuiden en oosten moesten keren – en voor de Romeinse Limes, die de belangrijke doorvoerroute van de Rijn moest beschermen. De Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn – naar verwachting – evenals de Stelling van Amsterdam, toekomstig werelderfgoed. Dit betekent dat deze erfgoederen beschermd zijn en daarmee structurerend zijn voor de ruimtelijke opgaven waar de regio voor staat.

De stad Utrecht is gesticht op een doorwaadbare plaats in Rijn. Belangrijke stedelijke structuren bevinden zich

op knooppunten van water en wegen. De historische buitenplaatsen zoals de Stichtse Lustwarande zijn vaak gelegen op de gradiënt tussen hoog en laag. De samenhang tussen water, het beheer ervan en historische forten is door de stedelijke en infrastructurele expansie van de regio steeds moeilijker afleesbaar. In de komende decennia zal de druk van de stedelijke ontwikkeling verder toenemen, met name in en rondom de stad.

Om in de toekomst deze belangrijke, grootschalige cultuurhistorische landschappen een duurzame verrijking te laten blijven, is een actieve, en niet slechts conserverende benadering noodzakelijk. Het nog nader uit te werken Ringparkconcept kan hiervoor mogelijk een goede ruimtelijke drager zijn, maar dat vraagt wel nader onderzoek of dit ook toepasbaar is voor de gehele regio.

Onderzoeksvragen

Algemeen: het is voor groen en landschap van belang tot een verdere concretisering te komen van de opgave, hiertoe is de Bestuurstafel Groen en Landschap mede aan zet. Daarbij zijn de volgende onderzoeksvragen aan de orde:

- Hoe willen we, zowel in stedelijke als in landschappelijke onderdelen van de regio, investeren in groen, natuur, water, klimaatadaptatie en recreatie?
- In samenhang met de te maken keuzes op verstedelijking, mobiliteit en energie: wat doet dat met de vraag naar groen en landschap, natuur en recreatie? Hoe kan de schaa sprong van het landschap gelijk opgaan met en gekoppeld worden aan de schaa sprong van verstedelijking en mobiliteit?
- Welke prioritering van de opgaven voor groen en landschap past hierbij? In welke mate kan de verstedelijkings- en energieopgave bijdragen aan een integrale opzet tot financiering/verdienmodellen (incl. organisatie en beheer) die deze landschappelijk schaa sprong mogelijk maken? En wat is de rol hierbij van de verschillende gebruikers, waaronder de landbouw?
- Waar en hoe komen de groene scheggen en groenblauwe verbindingen tussen stad en landschap tot stand?
- Hoe benutten we daarin de kansen die de ontwikkeling van het landschap biedt voor de verstedelijking en de (duurzame) mobiliteit en vice versa?
- Hoe behouden we de ruimtelijke kwaliteit van het cultuurlandschap 'Utrechts trots' inclusief de cultuurhistorische kwaliteiten? Waar/hoe kunnen we deze versterken? Is het Ringparkconcept, wat nu alleen is uitgewerkt voor de stedelijke omgeving, een haalbaar concept/instrument hiervoor en is dit toepasbaar voor de hele regio?
- Waar en hoe kunnen we de biodiversiteit verhogen?
- Hoe geven we de transitie naar duurzame landbouw vorm?
- Hoe geven we de transformatie van de veenweidegebieden vorm?

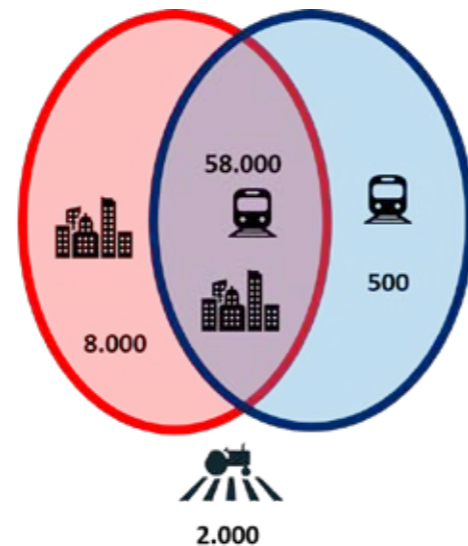
2.2 Stedelijke ontwikkeling

De Utrechtse regio staat voor een grote gecombineerde verstedelijkingsopgave. De regio is vanwege haar centrale ligging, de bloeiende economie en de mooie woonmilieus een populaire plek voor mensen om te gaan wonen. Deze populariteit vertaalt zich in een enorme vraag naar woningen en naar ruimte voor nieuwe bedrijvigheid; nieuwe inwoners ontwikkelen ook weer nieuwe economische activiteiten. In de contour worden de opgaven voor wonen en werken zo veel als mogelijk in gezamenlijkheid bekeken.

Uitgangspunt is dat we de woningbehoefte in de regio accommoderen, waarbij we een inclusieve regio willen zijn waar wonen voor alle doelgroepen mogelijk moet zijn. Het aandeel nieuwbouw is ten opzichte van de bestaande stad relatief beperkt. Er is de komende decennia ook veel aandacht nodig voor de kwaliteit van de bestaande wijken. De focus van de REP ligt wel op de extra opgave.

2.2.1 Wonen

In 2018 heeft SITE UD een locatieonderzoek uitgevoerd, waarin een kwantitatieve opgave van 104.000 woningen tot 2040 werd vastgesteld als uitgangspunt voor het REP. Voor 67.000 van deze woningen zijn plannen in voorbereiding (de planning is dat deze voor 2030 worden gerealiseerd). Over de kwalitatieve invulling van deze opgave, welke soorten woningen willen we op welke plekken bouwen, is door Companen aanvullend onderzoek gedaan. De opgave wonen bestaat naast de reeds aanwezige plancapaciteit van 67.000 woningen uit een regionale behoefte van tenminste 37.000 woningen tot 2040.

Situering van 67.000 woningen tot 2030

Onderzoeken op basis van woonwensen, woningtypen en demografische gegevens levert op dat het aantal gezinnen buiten de stad de komende 20 jaar af zal nemen en in en rond Utrecht nog steeds zal groeien. Ook zien we in het stedelijk gebied een sterke groei van de kleinere huishoudens. De belangrijkste conclusies over woningvoorkeuren zijn:

- In de periode tot 2030 is in de hele regio veel behoefte aan sociale en vrije sector huur, op termijn neemt de extra behoefte aan sociale huur vooral buiten de stad af en is er daar meer behoefte aan betaalbare vrije sector huur;
- De woningvraag voor starters in de stad is voor 70% gericht op betaalbare appartementen, daarbuiten is er voor starters 40% vraag naar grondgebonden koopwoningen;
- De behoefte voor gezinnen zowel binnen als buiten de stad is voor 70% nog steeds gericht op grondgebonden koopwoningen;

- De behoefte van ouderen in de hele regio is voor 80% gericht op appartementen, buiten de stad ligt daarbij een sterker accent op het duurdere segment dan in de stad;
- Er is een grote behoefte aan grondgebonden koopwoningen in het lage prijssegment, zowel in het stedelijk gebied als daarbuiten.

Bovendien heeft Companen onderzocht wanneer de nieuwe locaties kansrijk zijn om de doorstroming binnen de bestaande woningvoorraad te bevorderen en aanvullend zijn op het bestaande planaanbod als het gaat om woonmilieus. De belangrijkste conclusies zijn:

- In het stedelijke gebied is er veel planaanbod voor buiten-centrum wonen, terwijl de grootste woonmilieubehoefte zich richt op het centrum-stedelijke segment met een hoog voorzieningenniveau;
- Bij deze centrum-stedelijke opgave moet vooral worden ingezet op meer functiemenging en een hoge kwaliteit van de openbare ruimte;
- In het stedelijk gebied vooral voor gezinnen, tot 2040, ook nog een extra behoefte (ca. 5000 woningen) is aan groen-stedelijk/dorps wonen;
- Terwijl het huidig planaanbod daar momenteel nog groen-stedelijk is gericht, moeten er buiten het stedelijke gebied meer appartementen in stedelijk buiten-centrum milieus worden gebouwd met een goede OV-bereikbaarheid ten opzichte van de stad.

Het onderzoek erkent hierbij ook de verschillen die er zijn tussen verschillende subregio's en tussen kernen. Die verschillen leiden ertoe dat woningbouw in de ene kern in een andere behoefte kan voorzien dan in een andere kern. Op basis van deze constatering zal de Bestuurstafel Gezonde woon- en leefomgeving komende maanden keuzes maken over de programmering van de opgave wonen. Deze zullen onderdeel zijn van het ruimtelijk perspectief en programma.

Onderzoeksvragen

Nu we inzicht hebben verkregen op zowel kwantitatieve als kwalitatieve behoefte staan we voor de volgende onderzoeksvragen:

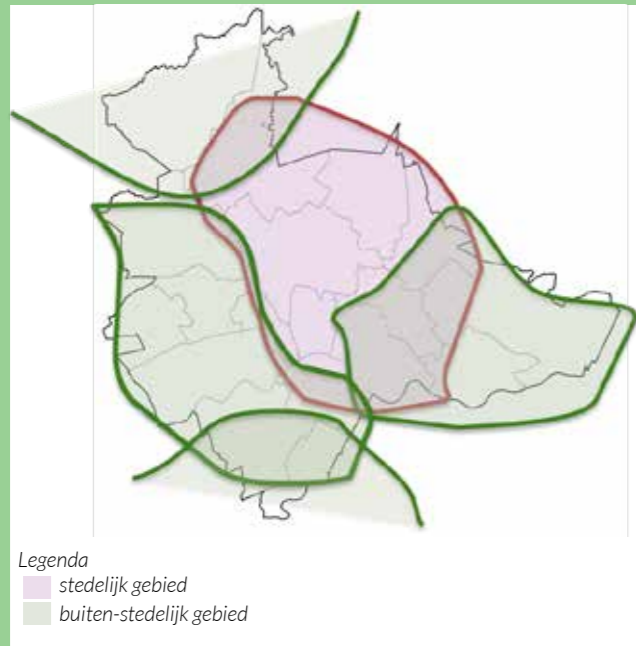
- Hoe gaan we om met woningbouw ten behoeve van versterking vitaliteit kleine en middelgrote kernen en welke kwantitatieve en kwalitatieve invullingen horen daarbij gegeven de uitkomsten van het Companen-onderzoek?
- Welke invulling van de mogelijkheden die de contour biedt geeft de grootste kans om de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte naar woningen in te vullen, welke locaties zijn haalbaar en realiseerbaar?
- Welke verstedelijkingsopties en locaties passen bij 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' en geven de grootste kans om de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte naar woningen in te vullen. Welk robuust watersysteem is passend bij deze ontwikkelingen? En hoe kunnen deze ontwikkelingen klimaatadaptief gerealiseerd worden?
- Zijn de bestaande woningbouwplannen in lijn met de inzichten uit het Companen onderzoek met betrekking tot de gewenste verhouding tussen wonen, werken en (maatschappelijke) voorzieningen?

SAMENVATTING ONDERZOEK WONINGBEHOEFTE EN WOONMILIEUS U10 VAN COMPANEN

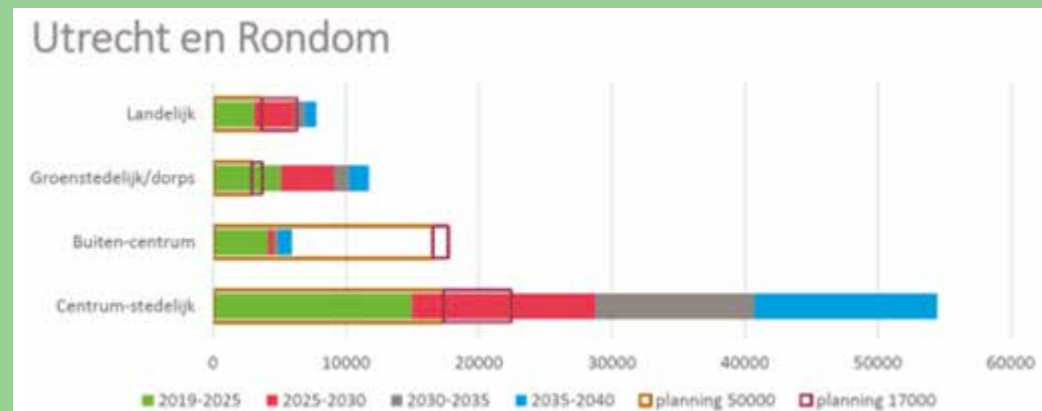
Onderzoeksvragen kwalitatieve behoefte woningen en woonmilieus:

- Vraag 1: Waar ligt – op basis van woonwensen – de woningbehoefte in de regio, zowel naar woningkenmerken als woonmilieukenmerken?
- Vraag 2: Wat zijn de mogelijkheden om door middel van aanbod van specifieke woonmilieus en woningen de doorstroming binnen de regio te versterken?

1. Gebiedsindeling in 4 regio's en 2 kleuren (binnen en buiten stedelijk gebied)

2. Woonmilieuvorkeuren

3. Trend woningvoorkeur

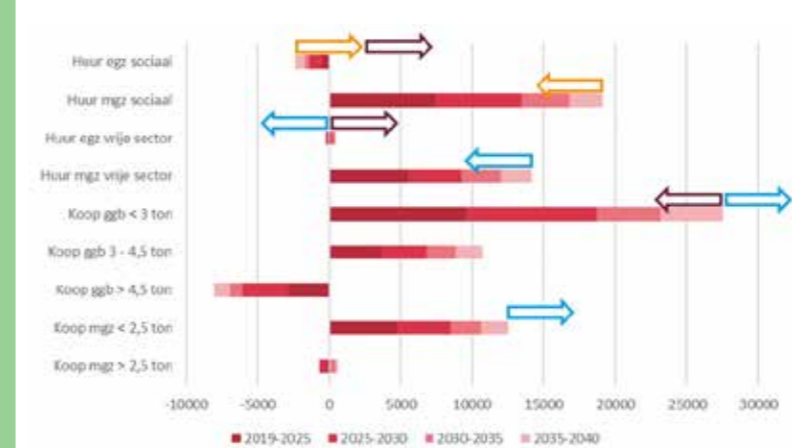
- Bij het doortrekken van de trends vanuit het verleden zien we dat in het stedelijk gebied veel vraag is naar sociale huurwoningen. Buiten het stedelijk gebied is vooral vraag naar grondgebonden koopwoningen: het liefst zo betaalbaar mogelijk.
- In de sociale huursector zien we een transformatieopgave van rijwoningen naar meer toegankelijke woningen; samenhangend met de vergrijzing en de focus van kleine huishoudens op de sociale huursector. Een grondgebonden (rij)woning is voor velen een aantrekkelijk alternatief.
- De rek van de financiële mogelijkheden voor de consument lijkt eruit. De prijzen van de bestaande voorraad zijn zo hoog dat hiermee maximaal wordt ingespeeld op de koopkrachtige vraag. Toevoegingen aan de onderkant van de koopmarkt zijn derhalve gewenst om op de woningbehoefte in te spelen. Doen we dat niet, dan zal een groep jongeren niet hun plek vinden in de regio. Zij blijven dan wonen in hun huurwoning, kiezen voor een middeldure huur (voor hoe lang, omdat velen uiteindelijk kiezen voor koop) of verlaten (uiteindelijk) de regio.
- In het stedelijk gebied is er vooral vraag naar betaalbare koopappartementen. Deze vraag komt veelal van starters. Buiten het stedelijk gebied ligt het accent meer op duurdere appartementen. Hier komt de vraag van senioren naar voren.
- Buiten de stad is er veel relatief duur koopwoningaanbod. Dit aanbod voorziet in een doorstroomvraag. Vraag is of op termijn de behoefte aan deze woningen blijft bestaan, of dat door vergrijzing en uitstroom van ouderen hier een selectie plaatsvindt van weliswaar grote maar toch gedateerde woningen die moeilijk verkoopbaar zijn.

Doorstroming bevorderen:

Als je doorstroming extra wil bevorderen zijn de volgende accenten ten opzichte van de trend te plaatsen:

- In het stedelijk gebied zijn vooral meer grondgebonden koopwoningen gewenst. Jonge huishoudens kunnen dan makkelijker stappen in hun wooncarrière maken.
- Buiten het stedelijk gebied zijn juist meer koopappartementen gewenst. Dit betreft vooral de vraag van senioren die een stap comfortabel willen wonen.

4. Mismatch vraag-aanbod Stedelijk Gebied

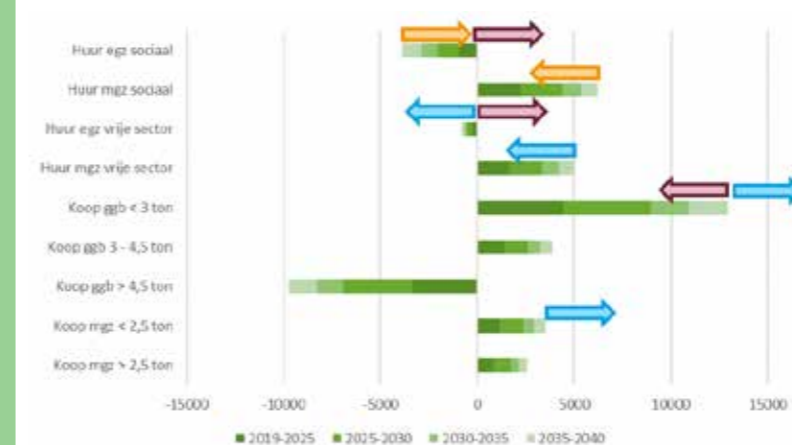

Legenda

De rode en groene grafieken tonen de toekomstige vraag naar een woningtype in een gebied. Omdat er echter al scheefgroei is, geven gekleurde pijltjes naar rechts aan dat de vraag in een evenwichtige markt eigenlijk groter zou zijn dan geraamd en de pijltjes naar links waar er dan minder woningen nodig zijn (compensatie) als de kleur specifieke scheefgroei wordt opgelost.

Voor veel huurders is betaalbaarheid belangrijker dan typologie. Het aanbod grondgebonden woningen voorziet, mits betaalbaar, ook in de vraag. Bovendien blijven bij gebrek aan toegankelijke woningen mensen in hun grondgebonden woning wonen, waardoor fricties elkaar compenseren. Ook is het de vraag of mensen bewust kiezen voor een appartement, of enkel voor een betaalbare woning (waarbij appartement als beste kans wordt ingeschat).

5. Mismatch vraag-aanbod Buiten-stedelijk gebied

Aankoop van goedkope koopwoningen door beleggers (om te verhuren), vergroot het tekort in de goedkope koop. Mensen zoeken dan noodgedwongen middenhuur.

Als mensen vanwege ontbrekend aanbod geen goedkope koopwoning kunnen vinden, ligt er een alternatief in de huur. Vergelijkbare woonlasten komen uit op een huur van €600 tot €650.

2.2.2 Werken

De U10 werkt via het REP aan haar ruimtelijk economisch profiel. We werken aan Gezond Stedelijk Leven en stimuleren in stad en regio de bedrijvigheid die daaraan bijdraagt.

1. Werken aan een onderscheidend regionaal economisch profiel

De regio streeft naar werkgelegenheid die meegroeit met de beroepsbevolking, waarbij de focus ligt op die bedrijven die goed aansluiten bij de ambitie van Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen. We streven naar toekomstbestendige werklocaties in lijn met kwalitatieve groei die aansluit op de lokale en regionale werkgelegenheidsbehoefte en de ontwikkelkracht voor bedrijfsinvesteringen. Aan de hand van de Regionaal Economische Agenda (REA) zetten we in op de bedrijvigheid die we willen stimuleren ter bevordering van een toekomstgerichte leefomgeving (energietransitie, circulariteit en duurzame mobiliteit), gezonde mensen (life sciences) en digitalisering (smart industries, digitale en media wijsheid). Ruimtelijke principes daartoe zijn onder meer functiemenging (mengen van wonen, werken en voorzieningen), verdichten van functies naar meer werkzame personen per m², het beperken van vervoersbewegingen, behoud van groen en zo energiezuinig en duurzaam mogelijk. Alle werklocaties dragen bij aan deze uitgangspunten.

2. Arbeidsplaatsen

De groei van het aantal arbeidsplaatsen loopt 1-op-1 op met de groei van de beroepsbevolking. Het werklocatie onderzoek van Stec Groep voor de 16 gemeenten van de U10 wijst uit dat dit voor 2040 betekent zo'n 70.000 arbeidsplaatsen erbij voor stad Utrecht en circa 10.000 arbeidsplaatsen voor de regio. Dit onderzoek is gebaseerd op de Primos prognoses voor bevolkingsontwikkeling en houdt rekening met eventuele verschillen in groei tussen de 16 gemeenten onderling. De leeftijdscategorie voor de beroepsbevolking is bepaald tussen 18-70 jaar.

3. Van blauwdruk naar regionaal adaptief programmeren

De opgaven voor bedrijventerreinen, kantoren, gemengde gebieden, wetenschap en detailhandel zijn zodanig omvangrijk dat lange termijn afspraken zonder flexibiliteit de economische groei beperken. Onderzoek naar de ruimteclaim wijst uit dat die flexibiliteit bij de kantorenmarkt zeer hard nodig is, zowel om te schuiven binnen bestaande programma's als het toevoegen van programma op knooppuntlocaties. De regionale detailhandel staat voor de taak om zowel te krimpen in een aantal gebieden en beperkt te groeien in de gebieden waar veel woningen worden gerealiseerd. De intensiveringsopgave voor bedrijventerreinen en behoefte aan schuifruimte maken dat blauwdrukplanningen niet volstaan. Wij streven ernaar

om samen met de provincie Utrecht een gezamenlijke doelstelling, structurele monitoring en wijze van bijsturing vast te stellen. Deze governance gaat over meerdere typen werklocaties en vereist samenwerking met kennisinstellingen, andere overheden en marktpartijen.

4. Mengen, verdichten en intensiveren vraagt om gezamenlijke, regionale investeringen

Er is een maximale vraag van 215 ha bedrijventerrein tot en met 2040 die, afhankelijk van de ambitie en mogelijkheden, te beperken is door intensivering van nieuwe bedrijventerreinen. Optimaliseren, verdichten en mengen van werkfuncties binnen bestaande contouren is lastig, want veelal zijn werklocaties in private handen en heeft de gemeente geen grondbezit. Het kost veel tijd, is kennisintensief en vraagt om flinke investeringen. Het vraagt een omslag in denken en handelen die bestand is tegen de druk om snel nieuwe ruimte te creëren voor onze bedrijven. Het vraagt om programmeren voor toekomstige banen (en zo intensief mogelijk benutten van de bestaande voorraad). Om deze ambitie waar te maken is investeringsruimte nodig en een regionaal instrumentarium. Denk aan investeringsfondsen en uitbreiden van de Ontwikkelings Maatschappij Utrecht (OMU). Maar ook uitgifteprotocollen en andere stimuleringsmaatregelen. Voor het uitplaatsen van bedrijvigheid in gebieden die getransformeerd worden naar woon-werkgebieden zullen op korte- en middellange termijn afspraken over extra ruimte voor regionale bedrijvigheid nodig zijn. Cruciaal is dat bedrijven(terreinen) optimaal ontsloten zijn en zullen blijven via een slimme mobiliteitsmix voor personen en goederen.

5. Grote regionale bedrijventerreinen cruciaal voor de circulaire economie

Het landelijke doel is een volledig circulaire economie in 2050. De grotere regionale bedrijventerreinen die goed scoren op de Next Economy Effect Rapportage (NEER) ranking worden, mede om deze circulaire ambities te halen, niet getransformeerd naar woonfuncties, omdat deze economische functies slecht mengen met de woonfunctie. De mate van intensivering per bedrijventerrein is afhankelijk van de bestaande Floor Space Index (FSI) en de bereidwilligheid van eigenaren tot intensivering. Gemeenten dienen in samenwerking met provincie afspraken te maken over investeringsfondsen, uitbreiding OMU, uitgifteprotocollen voor nieuwe terreinen en andere stimuleringsmaatregelen. Om optimaal te intensiveren op bestaande werklocaties is een stevige overheidsinterventie nodig, zoals actieve grondpolitiek. Daarnaast is nieuwe bedrijfsruimte nodig voor de resterende behoeftevraag. Tot op heden is er nog geen concrete plancapaciteit voor nieuwe bedrijventerreinen in beeld. Ook met het maximaal benutten en intensiveren van bestaande bedrijventerreinen blijft uitbreidingsruimte nodig, bijvoorbeeld om de ambities

op het gebied van duurzaamheid en circulariteit, innovatie, Life Sciences en de maakindustrie te faciliteren. Bij de intensivering van bedrijventerreinen en de concentratie van kantoren op OV-knooppunten zal rekening gehouden moeten worden met schuifruimte in het aanbod op de goede plekken.

We koersen op complementaire werklocaties in de regio. Complementariteit wil de U10 ook behalen door bedrijven met veel arbeidsplaatsen op weinig hectare dicht bij knooppunten te concentreren en waardevolle regionale bedrijvigheid met minder arbeidsplaatsen per hectare meer in het buitengebied. Naast XXL-logistiek, die de U10 niet op nieuwe terreinen wil faciliteren, is er een flinke vraag naar locaties voor bedrijven die nodig zijn voor een circulaire economie en de maakindustrie, waarvoor uitbreidingsruimte nodig blijft. Regionaal moet er ruimte gevonden worden voor waardevolle regiobedrijven die niet meer op hun bestaande locatie kunnen groeien en een nieuwe vestigingslocatie nodig hebben. Lokale groei behoeft van MKB kunnen we niet altijd opvangen binnen bestaande contouren of in woon-werkmilieus. Vanwege de belangrijke sociaal-maatschappelijke rol van het lokale MKB en het behoud van vitaliteit voor kernen is ruimte voor groei en ontwikkeling van deze bedrijvigheid nodig. Inzetten op mengen van de functies wonen en werken, bijvoorbeeld door het realiseren van kleinschalige kantoorlocaties, bevordert het ondernemersklimaat van het lokale en regionale MKB en draagt bij aan de arbeidsinclusieve stad en regio.

6. Tijdig inspelen op ruimte voor life sciences

We spelen in op het dreigend tekort aan ruimte voor life sciences, health en duurzaamheid (wetenschap) en creatieve broedplaatsen (80.000 – 200.000 m² tot 2040). Vanuit de regio geven we de voorkeur aan het toekennen van het zwaartepunt voor werken en een goed economisch vestigingsklimaat voor de omgeving van het Utrecht Science Park(USP). Voor het faciliteren van de groeiende vraag naar ruimte voor Life Sciences is een mix nodig van bedrijfsruimte en kantoor, liefst in gemengde woon-werk milieus. Naast USP en satellietlocatie USP Bilthoven (USPB) wordt onderzocht of locaties in Rijnsweerd, Zeist en Bunnik een rol kunnen spelen in de verdere ontwikkeling van het USP. Voor vestiging van creatieve broedplaatsen is goedkope ruimte in een stedelijke omgeving nodig, bij voorkeur nabij een goed bereikbaar OV-knooppunt.

7. Regionale behoefte aan kantoren vraagt om flexibele adaptieve transformatie opgave

Het werklocatie onderzoek wijst uit dat er een groeiende behoefte is aan toekomstbestendige kantoren op de juiste plek. Deze zijn met name geconcentreerd rondom de grotere knooppuntlocaties met uitstekende OV-

bereikbaarheid in de stad Utrecht en beperkt rondom OV-knopen in de regio. Wij streven naar een regionale adaptieve aanpak, waarbij een gedeelte van het resterend kantoorprogramma binnen en buiten de stad verplaatst kan worden naar meer toekomstbestendige locaties. Kantoren op grotere afstand van OV-knopen kunnen worden getransformeerd. Deze meters zullen deels elders herontwikkeld worden op (nieuwe) OV-knopen. Dit betekent een geleidelijke transformatieopgave voor de komende 20 jaar, waarbij gewerkt wordt aan het realiseren van toekomstbestendige werklocaties in gemengde gebieden op goed bereikbare (OV)-locaties. Daarnaast moet er op langere termijn ruimte komen om additioneel kantooroppervlak toe te voegen op die toekomstbestendige locaties. In de te ontwikkelen adaptieve aanpak moet de ontwikkeling van nieuwe OV-knopen (volgens de gedachte van het 'Wiel met Spaken') meegenomen worden bij het programmeren van kantooroppervlak.

8. Detailhandel

Vanuit de verwachting dat de groei van online bestedingen zal toenemen, neemt de behoefte aan detailhandel in de hele regio af met ca. 70.000 m² tot 190.000 m² winkelvloeroppervlak. In de stad Utrecht is vanwege de inwonersgroei (29% tot 2040) sprake van een beperkte uitbreidingsvraag op alle hoofdbranches. Om de verwachte ontwikkelingen goed te begeleiden – groei en krimp – is een regionale adaptieve aanpak nodig. Voor het bestaande retailaanbod is naast diversifiëren ook het concentreren en compacter maken van belang om de bezoekersstromen in de winkelgebieden te behouden en vergroten. Wij staan voor de opgave om bestaande winkelvloeroppervlakte in een aantal delen van de stedelijke regio te laten krimpen en concentreren tot een beperkt aantal kwalitatieve toekomstbestendige locaties, rekening houdend met en inspeland op de vitaliteit van kernen. Wijk- en buurtretail zal het goed blijven doen is de verwachting, met name de rol van buurtsupers in het versterken van vitale kernen blijkt van groot belang.

Onderzoeksvragen

Gemengde gebieden

- 30% van de toename aan arbeidsplaatsen wordt verwacht in de gemengde woon- werkmilieu. Welke invloed heeft dit op de programmering van verstedelijkingslocaties in het REP?
- Om voldoende banen te creëren en het ruimtebeslag voor bedrijfsmatige functies (bijvoorbeeld bouw- en onderhoudsbedrijven, kleinschalige productie reparatie, opslag, etc.) te beperken moeten deze functies veel meer gemengd worden in woongebieden. In hoeverre kunnen we deze functies mengen met wonen en tegelijkertijd een 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' milieu creëren?
- Verdichten, mengen en nieuwe woon- werkmilieu's uitwerken vraagt om een moderne manier van samenwerken tussen publieke partijen onderling en tussen publieke en private partijen. Hoe kunnen we die samenwerking constructief vormgeven?

Bedrijventerreinen

- De uitbreidingsvraag bedrijventerreinen tot 2040 is 215 hectare. In hoeverre kan dit teruggebracht worden door intensivering van huidige bedrijventerreinen, keuzes in het faciliteren van bepaalde typen bedrijvigheid, intensivering van nieuwe bedrijventerreinen en menging van wonen en werken?
- Welke nieuwe en bestaande bedrijventerreinen in de regio komen in aanmerking om de ruimtebehoefte te faciliteren?
- Op welke wijze kan er een regionaal netwerk ontstaan van circulaire bedrijvigheid en locaties die daarbij passen?
- Welke rol kunnen bedrijventerreinen spelen in de regionale energieopgave?
- Hoe zorgen we er voor dat er naast de aanvullende behoefte voortdurend voldoende reserve aan uitgifbaar bedrijventerrein is om binnenstedelijke transformaties van bedrijven naar wonen te faciliteren?

Kantoren

- Op welke wijze kunnen we de kantoorbehoefte op de grootschalige OV-knooppunten faciliteren en in mindere mate op de andere hoogwaardige OV-knooppunten in de regio? In hoeverre kunnen kantoorlocaties op niet toekomstbestendige locaties getransformeerd worden naar andere functies?

Winkelgebieden

- Op welke wijze kunnen we het bestaande winkelvloeroppervlakte in een aantal delen van de regio inkrimpen en concentreren tot een beperkt aantal kwalitatieve toekomstbestendige locaties, rekening houdend met en inspeland op de vitaliteit van kernen?

SAMENVATTING WERKLOCATIES ONDERZOEK VAN STEC GROEP

Uit het werklocatieonderzoek van adviesbureau Stec Groep kunnen we de volgende conclusies trekken betreft de toekomst van werken in de U16:

Hoeveel extra banen zijn er nodig in 2040 in de regio U16 en stad Utrecht?

De regio U10 groeit tot en met 2040 naar verwachting met bijna 135.000 inwoners (bron: Primos, 2019). De stad Utrecht groeit hard, met ruim 100.000 inwoners. Andere gemeenten groeien beperkt of krimpen licht. Om inzichtelijk te krijgen hoeveel extra banen nodig zijn om de economie te laten meegroeien met het toekomstig aantal inwoners, is een analyse gemaakt van de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking in de stad en regio. Voor de regio U16 volgt hieruit dat tot en met 2040 iets minder dan 80.000 extra banen nodig zijn. De stad Utrecht heeft met circa 70.000 extra banen een fors aandeel binnen de ontwikkeling van de regionale werkgelegenheid. Deze aantallen zijn als uitgangspunt gehanteerd voor de behoefteramingen in het Stec onderzoek.

Wat is de ruimteclaim van werklocaties en gemengde gebieden in 2040?

- Maximaal 215 hectare netto te programmeren voor nieuwe bedrijventerreinen tot en met 2040 (beleidsneutraal scenario) in de regio U16. Voldoende ruimte behouden op terreinen met een bovengemiddelde Next Economy potentie, die hoog scoren op mogelijkheden voor circulariteit; op deze locaties is het niet wenselijk om te mengen met wonen. Door actief in te zetten op verdichten kan de ruimteclaim fors afnemen naar circa 75 tot 144 hectare, exclusief bestaand uitgifbaar aanbod van circa 87 hectare netto.

Totale vraag t/m 2040	Uitgifbaar (hard) aanbod	Behoefte t/m 2040
302 hectare netto (scenario 1)	87 hectare netto	215 hectare netto
231 hectare netto (scenario 2)		144 hectare netto
162 hectare netto (scenario 3)		75 hectare netto

- Vooral in de stad Utrecht is behoefte aan toevoeging van nieuwe kantoorruimte. De focus voor toevoeging van nieuwe meters ligt op multifunctionele knooppuntlocaties met uitstekende OV-bereikbaarheid. De stad heeft, inclusief vervanging van toekomstige incurante meters, behoefte aan toevoeging van maximaal 771.000 m² vvo extra kantoorruimte tot en met 2040 (scenario 'basis'). In de stedelijke regio zijn er kwantitatief voldoende kantoorruimtes. Inzet is hier vooral het onttrekken van het overaanbod.

Totale vraag t/m 2040 ¹	Uitgifbaar (hard) aanbod ²	Behoefte t/m 2040
1.119.000 m ² vvo (scenario 1)	348.000 m ² vvo	771.000 m ² vvo
764.000 m ² vvo (scenario 2/3)		416.000 m ² vvo

- Voor detailhandel neemt in scenario's waarin de groei van online bestedingen doorzet, de behoefte aan vierkante meters in de regio met circa 70.000 tot maximaal bijna 190.000 m² vvo af. Dit betekent schrappen van winkelmeters en het meer compact maken van winkelcentra. Duidelijk zichtbaar is het contrast tussen de stad Utrecht en overige gemeenten in de regio. In de stad is in alle hoofdbranches binnen de detailhandel (in alle drie de scenario's) sprake van enige uitbreidingsvraag richting 2040.
- Ongeveer 30% van het totaal aantal banen bevindt zich in 2040 in gemengde gebieden, bijvoorbeeld informele bedrijfsruimte of werken vanuit de woning. Dit is een toename van enkele procenten. Dit vraagt om maximaal circa 68.000 m² bvo aan ruimte voor (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk of op solitaire locaties.

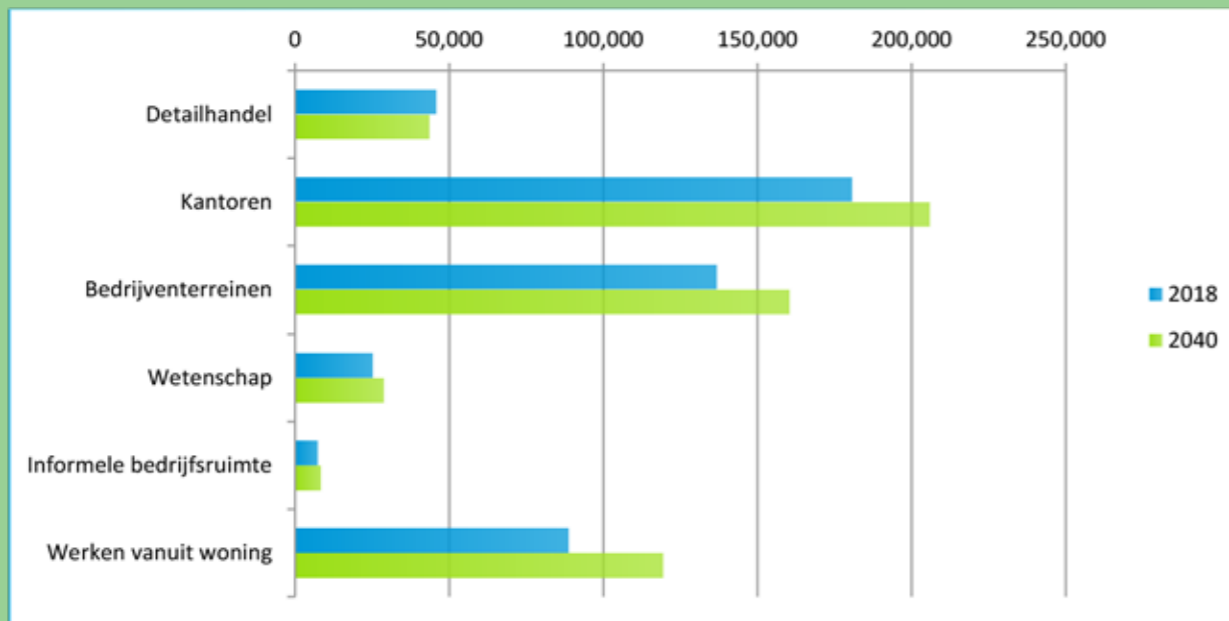
¹ Inclusief beoogde vervanging van incurante kantoorruimte in de stad Utrecht

² Uitgaande van de nog te realiseren en geplande kantoorruimtes in de stad Utrecht

- Wanneer de groei van banen in de life science, health en duurzaamheid groeit zoals de afgelopen periode, bedraagt de totale vraag circa 96.000 m² tot en met 2030. De huidige marktverwachtingen zijn zodanig dat zowel op korte als (middel)lange termijn de groei van banen op USP hoger uitvallen. Dit betekent een kwantitatief én kwalitatief tekort aan uitbreidingsruimte. Het totale aanbod (kwantitatief) bedraagt nog circa 91.000 m² (bron: BCI, 2019). Het merendeel daarvan is gevestigd op de voormalig RIVM locatie in Bilthoven. Het beschikbare aanbod op deze USP satellietlocatie is vanwege de aanwezige infrastructuur en milieuvergunning met name geschikt voor productie van vaccins en andere biologische geneesmiddelen. Om te kunnen voorzien in de snelle groei van R&D in de regio is meer ruimte op of rond het Utrecht Science Park (USP) nodig. Het verdichten van USP biedt hiervoor mogelijkheden. Daarnaast zoeken we naar uitbreidingslocaties in de directe nabijheid.

Hoeveel extra banen per werklocatie en in gemengde gebieden realiseren?

Op basis van de prognoses voor de verschillende typen werklocaties volgt een totale groei van aantal banen (uitgaande van de bovenkant van de bandbreedte) van circa 82.000 banen in de U10 (zie figuur 1 hieronder). Hieruit concluderen we dat met de berekende ruimteclaim het aantal banen (meer dan) voldoende meegroeit met het toekomstig aantal inwoners. Daarmee haalt de regio de ambities van 70.000 extra banen in de stad Utrecht en circa 80.000 banen in de regio U10.

Figuur 1: aantal banen naar type werklocatie in U16 (incl. stad Utrecht) in 2018 en de verwachting voor 2040 (in maximaal scenario)
Bron: Stec Groep, 2020

Welke keuzes heeft u om de ruimteclaim te beperken en wat vraagt dit van de regio?

- Programmeren voor toekomstige banen en zo intensief mogelijk benutten van de bestaande voorraad.
- In onderstaande figuur zijn drie scenario's weergegeven voor het programmeren van de toekomstige ruimteclaim vanuit werklocaties. Naast een nul-scenario waarbij wordt uitgegaan van hanteren van de beleidsneutrale vraagprognoses ('doorgaan op huidige koers'), worden er twee scenario's weergegeven met uiteenlopende beleidsambities voor intensief ruimtegebruik.
- Op basis van een schouw van diverse grotere bedrijventerreinen en kantoorgebieden in de U10 verwachten we dat veel bedrijven, zowel in de bestaande situatie als bij verplaatsing, het kavel efficiënter kunnen inrichten en gebruiken. Om deze intensivering mogelijk te maken hebben we gedegen (financieel) instrumentarium nodig.

Nu al ligt circa 25% van alle vestigingen op bedrijventerreinen in de regio U10 onder het regionaal gemiddelde qua ruimtegebruik, gemeten naar aantal banen per hectare. Hieruit concluderen we dat meer intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen financieel haalbaar is voor eigenaren en gebruikers. Scenario 2, waarbij wordt uitgegaan van intensief ruimtegebruik bij uitgifte van nieuwe, uitgeefbare bedrijventerreinen, is een realistisch uitgangspunt voor de regio U10. Of scenario 3 haalbaar is voor de programmering van bedrijventerreinen in de U10, volgt uit de ervaring die wordt opgedaan met de zorgvuldige uitgifte van nieuw uitgeefbare bedrijventerreinen. Door selectief te zijn met nieuwvestiging, zullen eindgebruikers meer gestimuleerd worden om te investeren in herontwikkeling van bestaand vastgoed.

Figuur 2: scenario's voor programmeren van ruimteclaim werklocaties en gemengde gebieden U16

	Scenario 1 'doorgaan op huidige koers'	Scenario 2 'intensief ruimtegebruik uitbreidingslocaties'	Scenario 3 'intensief ruimtegebruik bestaand én nieuw'
Kantoorruimte	771.000 m ²	416.000 m ²	416.000 m ²
Bedrijventerreinen	215 ha	144 ha	75 ha
Informele bedrijfsruimte	19.400 m ²	68.000 m ²	68.000 m ²
Detailhandel U16	54.100 m ²	-71.100 m ²	-187.000 m ²
Detailhandel stad Utrecht	152.400 m ²	88.000 m ²	27.400 m ²

Bron: Stec Groep, 2020

Voor kantoorruimte is sturen op intensief ruimtegebruik (meer werkzame personen per m²) vooral een opgave van selectief zijn met nieuwbouw. Door minder meters te realiseren, zullen kantoorgebruikers gedwongen worden om zorgvuldig met kantoorruimte om te gaan. Feitelijk is dat nu al zichtbaar in de stad Utrecht, waar de leegstand iets onder het gewenste frictieniveau ligt en het aantal banen sneller groeit dan de kantoorvoorraad. Het kantoorquotiënt (aantal m² per werkzame persoon) daalt hierdoor.

BELEIDSADVIES:

RANDVOORWAARDEN VOOR TOEKOMSTBESTENDIGE WERKLOCATIES IN DE U10

1. Altijd mengen van functies in stad en regio, behalve op plekken waar milieuhinder het écht niet toelaat;
2. Circulaire keten vereist complementariteit van werklocaties in de U10;
3. Verdichten en intensief ruimtegebruik noodzakelijk voor Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen in de U10;
4. Alleen nieuwe kantoorruimte op multifunctionele knooppuntlocaties;
5. Zet in op maximaal intensief programmeren van bedrijventerreinen (scenario 2/3) met fasering van maximaal 10 jaar;
6. Anticipeer op dreigend tekort aan ruimte voor life sciences, health en duurzaamheid (wetenschap) en creatieve broedplaatsen.

2.2.3 Vitale kernen

Het bevorderen van de vitaliteit van kernen is voor de U10 van het grootste belang om te komen tot een herkenbaar ruimtelijk perspectief. In een krachtig netwerk van dorpen, linten, kleine steden en groeikernen gedijt de regio het best. Bij vitaliteit denken we aan de aanwezigheid en bereikbaarheid van werkgelegenheid en voorzieningen. En aan voldoende inwoners die daar het draagvlak voor vormen. Het gaat om sociale cohesie en inclusieve dorpen, waar inwoners elkaar kennen en er prettig samenleven.

Vitaliteit betreft altijd lokaal maatwerk, iedere kern heeft haar eigen identiteit. Het vraagstuk van vitaliteit beperkt zich niet tot kleine dorpen, ook kleinere en middelgrote steden in de regio hebben te maken met vraagstukken waar groei en krimp elkaar raken. Mogelijkheden voor verstedelijking liggen veelal in het transformeren, verdichten, inbreiden en afronden van de randen van een kern. Het toevoegen van wonen en/of werken kan in veel kernen de stedenbouwkundige kwaliteit verbeteren. Bijvoorbeeld doordat toevoegingen de visuele impact van grootschalige toevoegingen uit het verleden minimaliseren of zorgen voor (nieuwe) zachtere stadsranden. Ook kan verstedelijking een drager zijn voor andere ruimtelijke ontwikkelingen die nodig zijn in het gebied, zoals de versterking van recreatieve waarden, investeringen in landschap en voorzieningen en energieproductie.

Ontwikkelingen in de kernranden vergen zorgvuldige inpassing in de beeld-, ruimtelijke en programmatische kwaliteit van de bestaande kern. Daartoe moet bestaande regelgeving, bijvoorbeeld het rode contourenbeleid van de provincie, uitnodigen. Tegelijkertijd kan dezelfde regelgeving voorkomen dat kernen grootschalige uitbreiden op plekken waar dat niet past op basis van landschappelijke kwaliteit, bereikbaarheid en andere aspecten. Het vaststellen van criteria voor uitbreiding en het maken van een doelmatige en integrale afweging is van belang.

Voor de vitale kernen kunnen we de volgende opgaven benoemen:

Landschap

De Utrechtse regio ontleent haar waarde aan de prachtige gevarieerde en open landschappen. Groene buffers, scheggen en andere landschappelijke elementen kunnen bijdragen aan het versterken van de kernkwaliteiten van de landschappen. Bovendien zorgen ze ervoor kernen niet aan elkaar groeien en de openheid van de landschappen behouden blijft.

Wonen

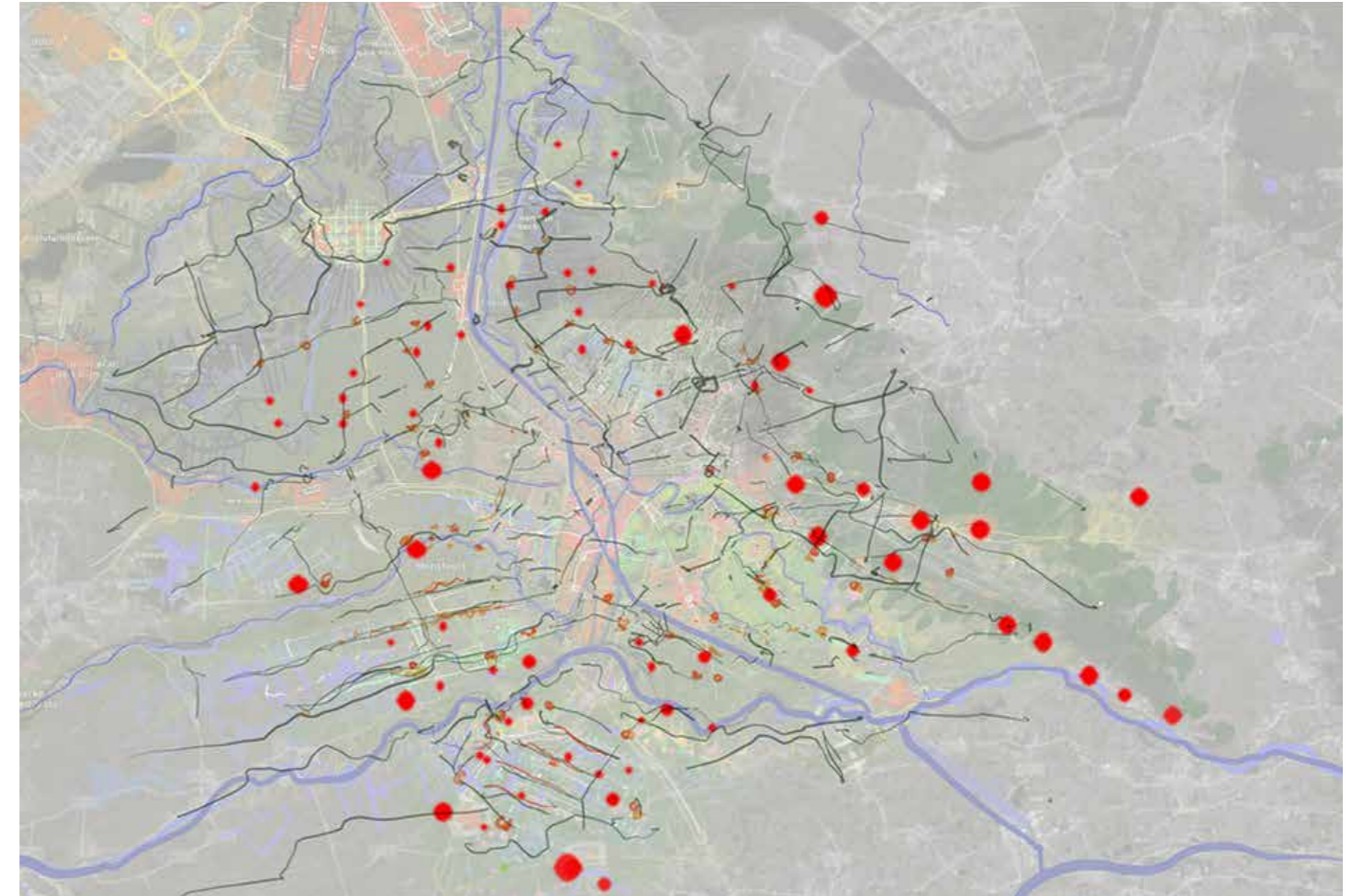
Bouwen voor de eigen behoefte en huishoudens met een maatschappelijke binding: starters en jonge gezinnen zoeken een betaalbare woning en zijn de (toekomstig) gebruikers van basisscholen, sportclubs en andere voorzieningen. Daarnaast is het interessant om te bouwen voor ouderen die op zoek zijn naar kleinere levensloopbestendige woningen; zij bezetten in de kernen nu eengezinswoningen die dan zullen vrijkomen voor gezinnen die verder in de wooncarrière zitten. Kwantitatief gaat het jaarlijks om kleine aantallen. Ruimtelijke en programmatische kwaliteit is bij toevoegingen in de kernen het uitgangspunt.

Werken

Kernen willen bestaande lokale bedrijvigheid de mogelijkheid geven om hun activiteiten te continueren en waar nodig uit te breiden. Dat vergt op bestaande bedrijventerreinen verdichting of kleinschalige uitbreiding. Lokaal betekent hier uit de gemeente of omliggende gemeenten, mogelijk zijn de deelgebieden uit de contour daarvoor een aanknopingspunt. Wellicht kan uitplaatsing van bedrijven door transformatie rond OV-knooppunten leiden tot verplaatsing van bedrijven naar de nabijgelegen kern, zodat de werkgelegenheid zo veel als mogelijk lokaal/regionaal geborgd blijft.

Bereikbaarheid

Het versterken van OV-knooppunten staat centraal in de U10. Door verbindingen vanuit kernen naar knooppunten voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto, P+R) te versterken, garanderen we de bereikbaarheid van de kernen. Sturen op reistijd en toegankelijkheid is de belangrijkste uitdaging daarbij.

Schetsmatige verbeelding van kernen en linten

VITALE KERNEN REKENVOORBEELD

Aantal woningen is voor 20 vitale kernen:

- 20 x 10 woningen per jaar > totaal ca 4.000 tot 2040
- 20 x 20 woningen per jaar > totaal ca 8.000 tot 2040
- 20 x 30 woningen per jaar > totaal ca 12.000 tot 2040

Onderzoeksvragen

Vitaliteit kernen

- Wat zijn de criteria om te toetsen wanneer, waar en met welk programma (kwantitatief en kwalitatief) verstedelijking omwille vitaliteit passend is?
- Hoe gaan we om met de uitbreiding van werklocaties in de kernen?
- Hoe kunnen we snelle en toegankelijke verbindingen vanuit kernen naar knooppunten voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto) ontwikkelen zonder bestaande regionale knelpunten zwaarder te belasten?

Indicatieve verbeelding vitale kern: Montfoort

Indicatieve verbeelding vitale kern: Linschoten

2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten

Draaischijf NL

De Utrechtse regio is het hart van het Nederlandse mobiliteitsnetwerk, met in alle windrichtingen hoofdinfrastructuur voor weg en spoor. Utrecht CS, het meest bereide station van Nederland, is een essentieel onderdeel van het Nederlandse spoornetwerk. Deze betekenis gaat in de komende decennia steeds verder toenemen. Hogesnelheidslijn (HSL), toename intercity- en sprintervoer en regionaal OV komen allemaal op deze plek samen.

De regio heeft de ambitie hieraan ruimte te bieden, met behoud van eigen kracht en groeipotentieel. Tegelijkertijd concluderen rijk en regio in het MIRT onderzoek van U Ned dat de regionale én nationale mobiliteitssystemen nu al onder hoge druk staan. Dit komt vooral door de sterke autonome groei van de mobiliteit. Deze groei is zodanig sterk dat nieuwe verstedelijking slechts een beperkte extra groei voor de mobiliteit met zich meebrengt. Dit

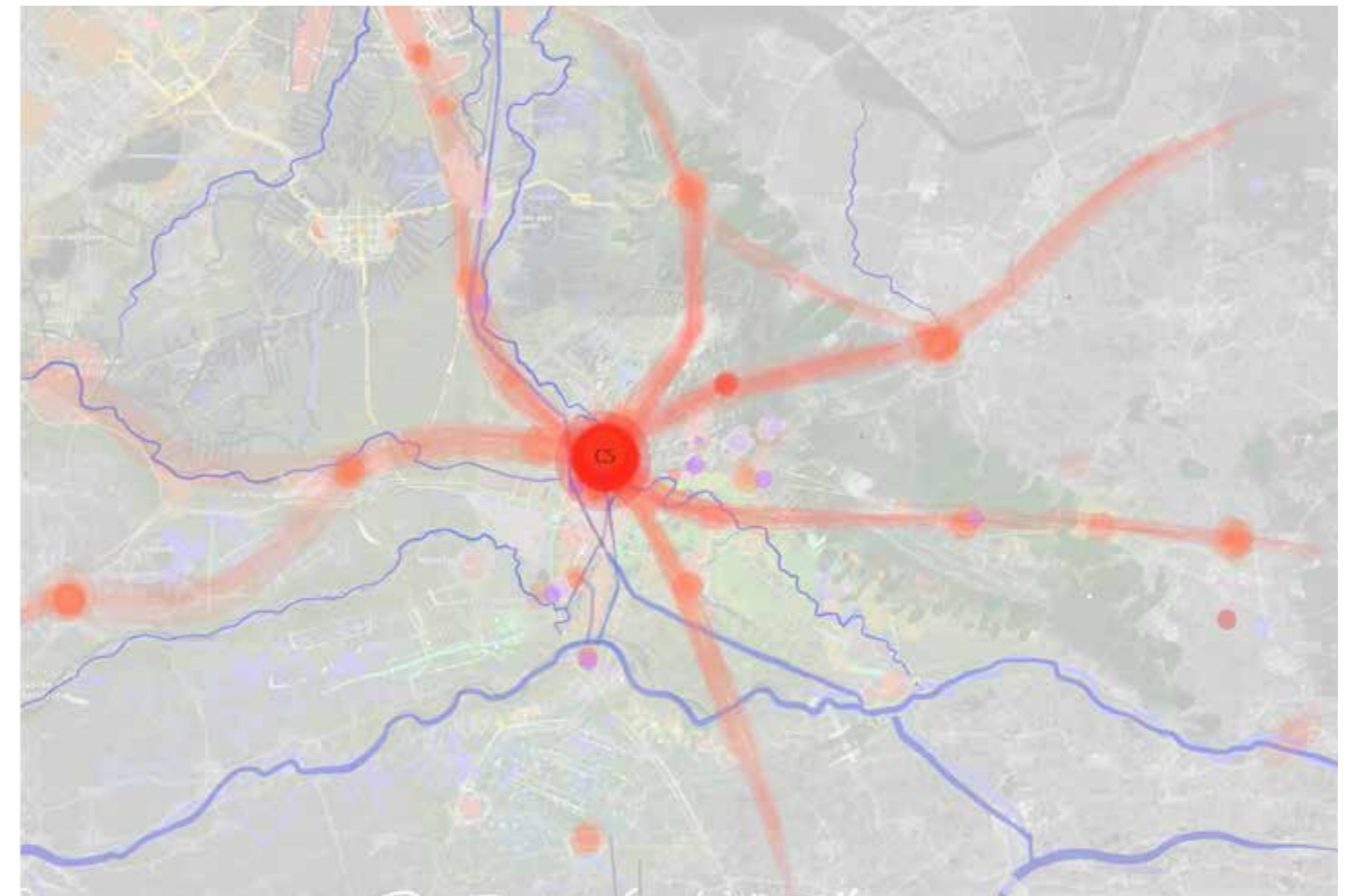
houdt in dat op termijn gekeken wordt naar de kansen die gedragsbeïnvloeding door het stimuleren, beperken en beprijzen van specifieke mobiliteit of nieuwe infrastructuur als bypasses voor weg of OV rond de draaischijf NL kunnen bieden, voor het realiseren van een robuust landelijk en zelfs bovennationaal netwerk én voor de optimale ontwikkeling van de regio U10. Hierbij is een optimale en flexibele afstemming tussen invulling van het programma per knooppunt, ontwikkeling van de juiste modal split, en vooral het juiste regionale netwerk voor fiets, auto en OV uitgangspunt en randvoorwaarde.

Utrecht Centraal Station

Verwachte toename OV mobiliteit

DRAAISCHIIF NL - OV corridors (NS) ALS BASIS

Vitale knooppunten

Vitale knooppunten zijn in de komende decennia de beste basis voor een duurzame stedelijke ontwikkeling. In het midden van het land, als spin in het landelijke netwerk van OV- én weginfrastructuur, is knooppuntontwikkeling de meest voor de hand liggende, logische keuze. Knooppuntontwikkeling biedt een veelvoud aan kansen, ook simpelweg door de aanwezigheid van veel (sprinter)stations in de regio.

Verstedelijking in de nabijheid van knooppunten is vanuit mobiliteit gezien positief, maar aandachtspunten daarbij zijn:

1. Nabij een knooppunt verstedelijken betekent niet automatisch dat een gewenste modal split tot stand komt. Daarvoor is een systeemsporg fiets en OV en aanvullend flankerend beleid noodzakelijk.
2. Om het OV-aandeel zo hoog mogelijk te krijgen, moet het OV-aanbod goed op orde zijn. Dat betekent: hoge frequenties (zonder op je horloge hoeven kijken), voldoende (zitplaats-) capaciteit, aantrekkelijke verbindingen naar de belangrijke bestemmingen en live-reisinformatie.

Wat is de opgave?

De agglomeratiekracht van de Randstad zorgt voor een onverminderde aantrekkingskracht en woningvraag. Vanzelfsprekend kan de woningontwikkeling in de 16 gemeenten niet zonder ontwikkeling van de bereikbaarheid. Verdichting vindt ten eerste plaats daar waar er goede OV-verbindingen zijn. We verstedelijken niet op plekken, die knelpunten in de hoofdinfrastructuur verergeren. Vooral rond OV-knooppunten is er nog ruimte in het mobiliteitssysteem om woon- en werklocaties toe te voegen. OV-knoopen moeten op fietsafstand van de stad liggen, zodat de fiets een aantrekkelijk vervoersmiddel is om naar de stad of het station te gaan.

Daarnaast zijn deze knopen vaak geschikt om inwoners uit de regio die met auto reizen over te laten stappen op trein of HOV als zij naar bestemmingen in het stedelijk gebied of naar andere knooppunten willen reizen. Door OV-knooppunten integraal te ontwikkelen kunnen ze niet alleen wonen en werken bereikbaar maken, maar ook fungeren als poorten tot het landschap, essentieel voor de ontwikkeling van recreatiegebieden en het stimuleren van meer bewegen. Wij sluiten daarbij niet onze ogen voor een trend die in de regio van groot belang is bij het plannen van verstedelijking en mobiliteit: nieuwe verstedelijking in combinatie met autonome groei van mobiliteit zorgt op veel plekken voor een sterke groei van de automobiliteit. Ook wanneer wij sturen op stedelijke ontwikkeling rond knooppunten zullen we hier rekening mee moeten houden en in beeld brengen in hoeverre de beschikbare infrastructuur toereikend is om groeiende stromen te faciliteren.

Daarbij is het beïnvloeden van mobiliteitsgedrag (door stimuleren, beperken en beprijzen) een effectief middel

om de spitsdruk te verminderen en de 'modal shift' te veranderen: minder mensen die het overbelaste wegennet in de spits gebruiken, meer gebruik van de fiets en het OV. Daarvoor moet er wel voldoende fietsinfrastructuur en OV beschikbaar zijn. Dat vergt investeringen. De aandacht voor fiets en OV (maar ook lopen) levert niet alleen voor bereikbaarheid en leefbaarheid (reductie CO2-uitstoot) veel op, het bevordert ook de gezondheid.

Wat zijn de uitgangspunten bij de opgave?

Uit diverse onderzoeken, onder andere in het kader van U Ned, blijkt dat de hoofdinfrastructuur in de regio (auto en OV) in 2030 met grote knelpunten te maken zal krijgen. Rijk en regio voeren een MIRT-verkenning uit om de grootste knelpunten aan te pakken. Daarnaast zullen rijk en regio in U Ned een realistisch investeringspakket voor fiets en OV 2030 voor de hele regio uit moeten werken om alternatieven zo goed als mogelijk op orde te hebben. De regionale fietsvisie van de U10 en het bijbehorende programma dient daarvoor als basis.

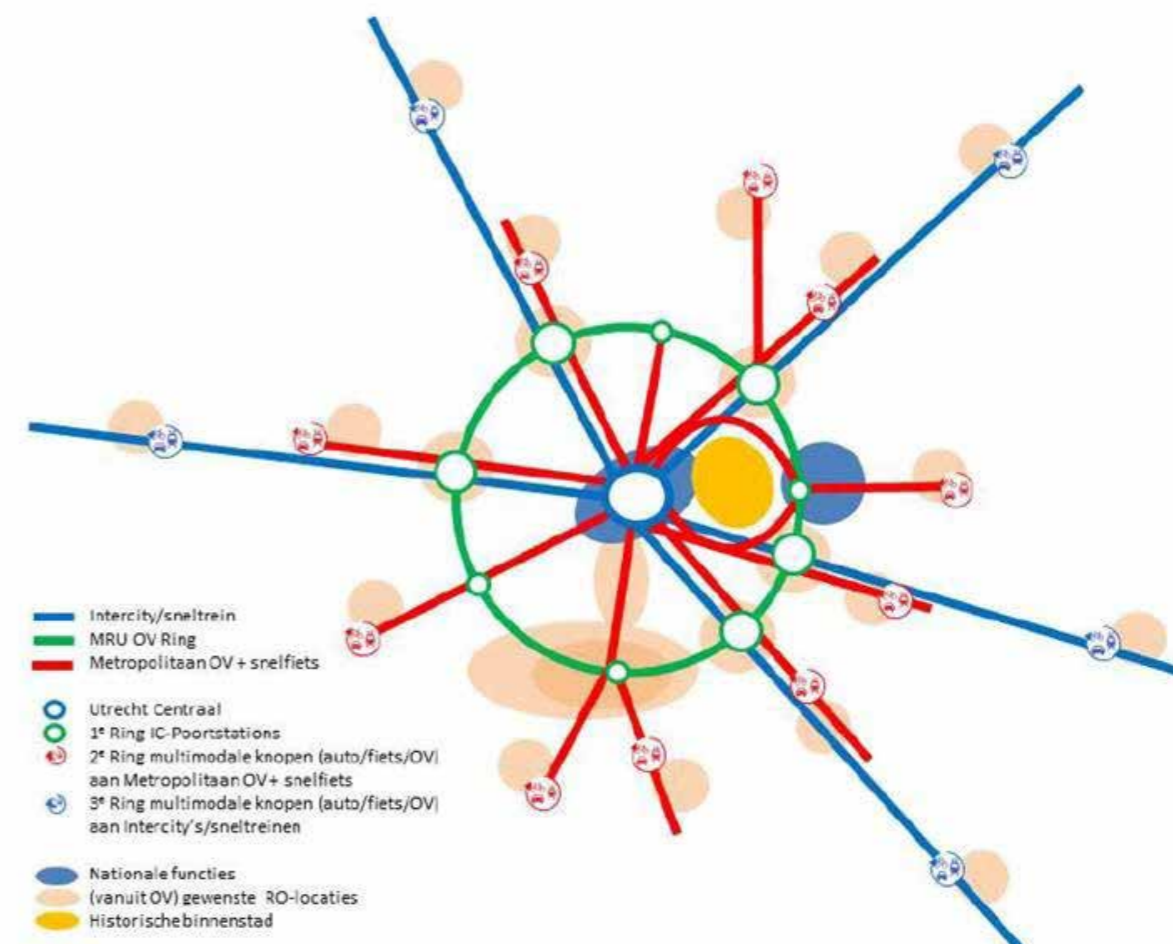
Wiel met spaken als leidend concept

Wij hanteren het wiel-met-spakenmodel als concept voor de mobiliteitsontwikkeling: verbindingen (fietsen, OV, auto) lopen als 'spaken' naar de knooppunten en 'voeden' het knooppunt op die manier; reizigers stappen bij het knooppunt over op trein of HOV. Dit vraagt om goede ketenintegratie (auto, langzaam verkeer en OV). Het 'wiel' verbindt woonwijken met belangrijke knooppunten en woon- en werkkernen onderling. Enkele belangrijke elementen van het model:

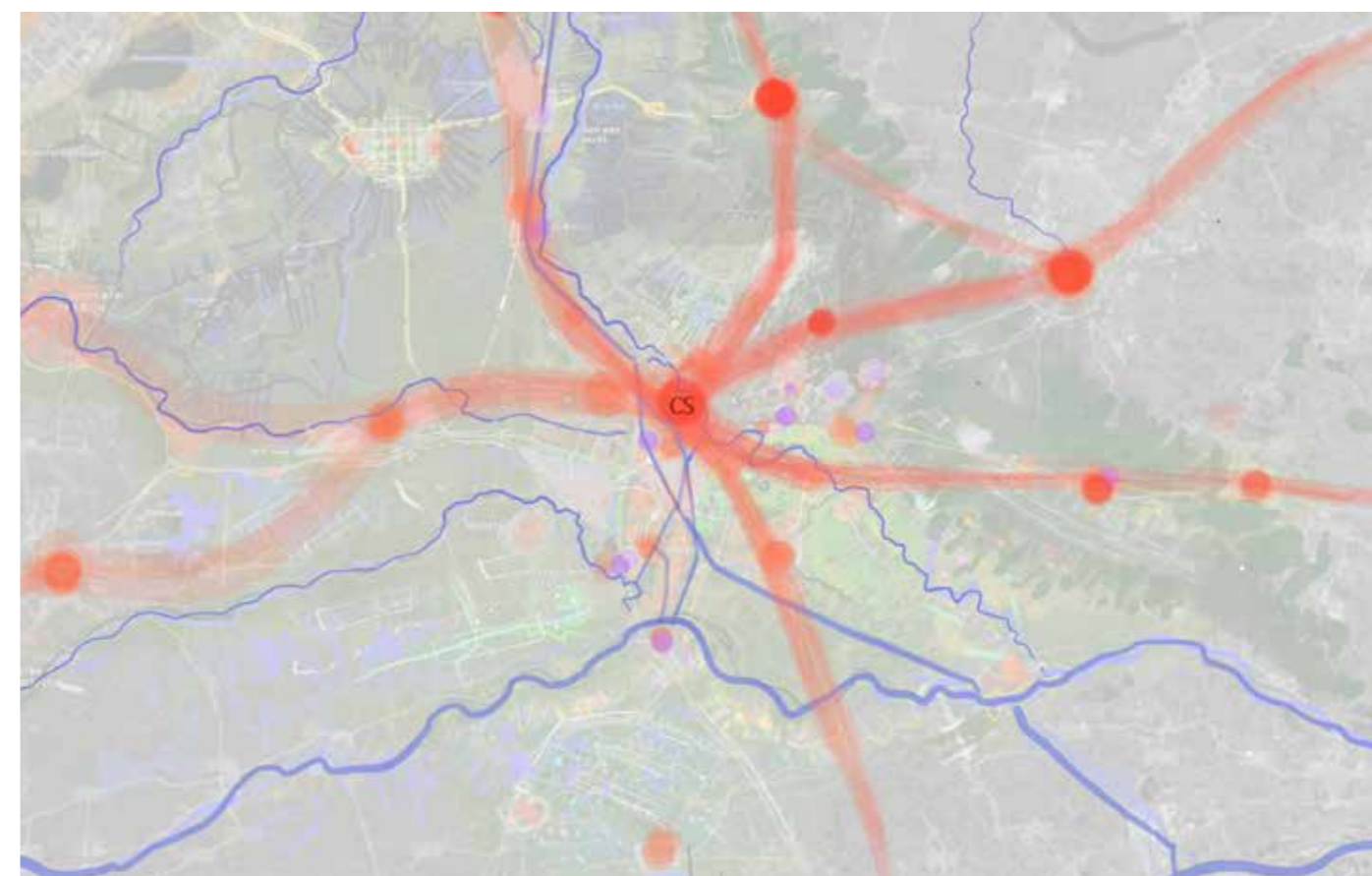
- Ontwikkel Lunetten Koningsweg als tweede knoop in combinatie met sterke HOV-tangent Utrecht Science Park – Lunetten Koningsweg - Westraven en het verhogen van de spoorcapaciteit richting station Driebergen-Zeist.
- Versnelling en de modernisering van de sneltram Utrecht – Nieuwegein / IJsselstein (SUNIJ) en integratie met de eerder genoemde HOV-tangent.
- Ontwikkel aanvullende OV-diensten (zoals MaaS en deelconcepten) voor bereikbaarheid van alle kernen (ook die niet direct bij OV-knooppunten gelegen zijn)
- Nieuw te ontwikkelen 'generiek' mobiliteitsbeleid draait om investeren én om gedragsbeïnvloeding; het stimuleren, beperken en beprijzen van mobiliteit is potentieel effectief om mobiliteitsgedrag te sturen (ontspitsen, modal shift), daarvoor moet wel het alternatief (fiets en OV) beschikbaar zijn: dat vergt juist weer investeringen.

Verkenning OV en Wonen

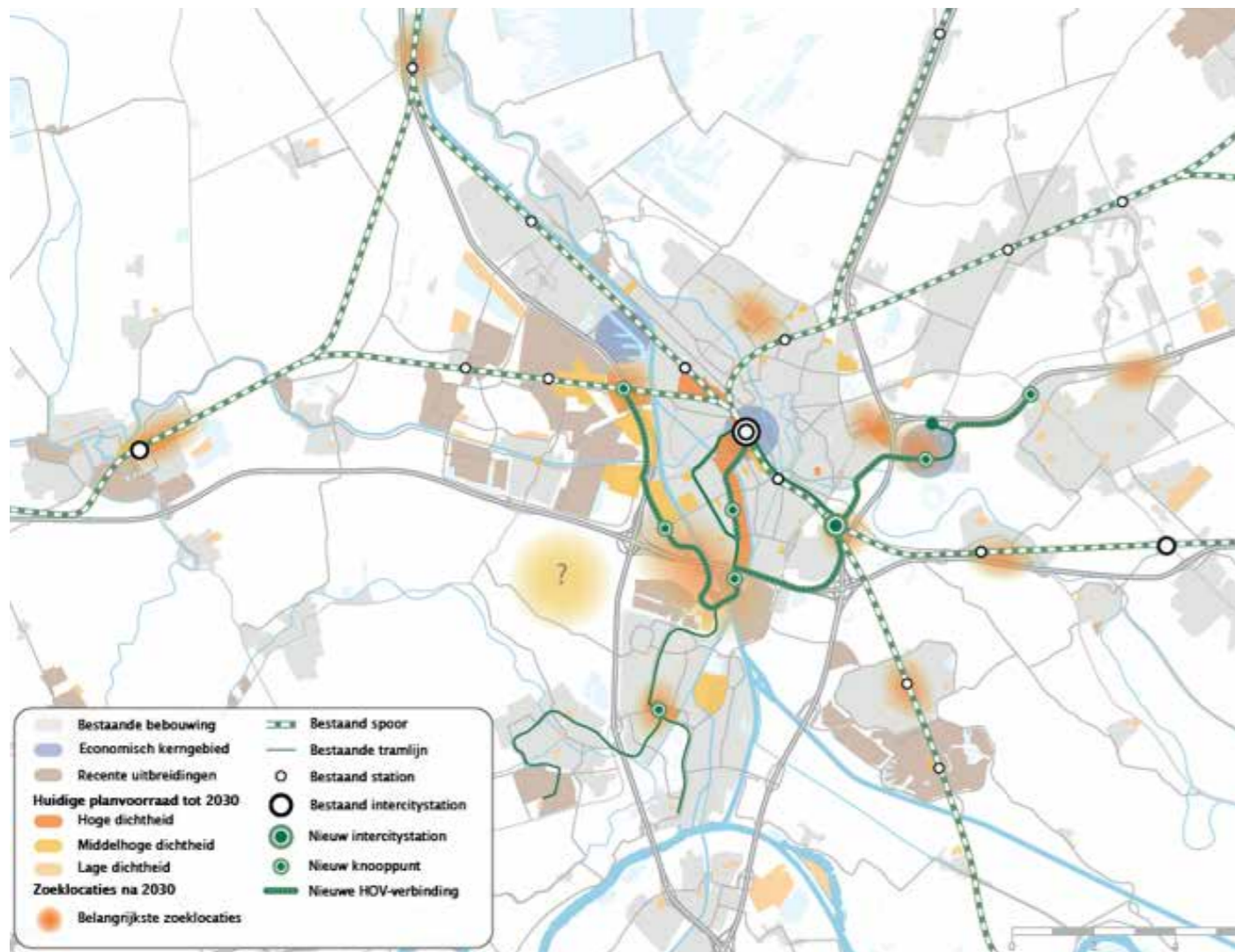
De volgende plannen, zoeklocaties voor woningontwikkeling en verbindingen voor de bereikbaarheidsontwikkeling gaan rijk en regio verkennen voor de periode tot 2030. Het gaat daarbij om het uitwerken van realistisch investeringspakket

Wiel-met-spakenmodel

Vitale knooppunten

Mogelijkheden voor verstedelijking en mobiliteitsmaatregelen 2030
Bron: MIRT-verkenning U Ned, 2019.

voor fiets en OV voor 2030 om woningbouw mogelijk te maken zonder knelpunten in het mobiliteitssysteem te verergeren. Het plangebied omvat IJsselstein, Nieuwegein en in Utrecht de wijken Zuidwest (inclusief Merwedekanaalzone) en Centrum plus Papendorp en vanuit hier de OV-verbindingen naar omliggende gebieden (Vleuten/de Meern, Leidsche Rijn, Utrecht Zuid, West en Oost, Utrecht Science Park, Houten, Vianen/Gorinchem en Lopikerwaard).

Wat is de opzet bij de contour REP?

Tot 2030 zijn de vastgestelde uitgangspunten de basis. Dit is voor mobiliteit:

- MIRT-verkenning U Ned, maatregelen bereikbaarheid
- Benutten bestaande knooppunten
- Bereikbaarheid voor vitale kernen

De opties voor verstedelijking in combinatie met mobiliteit tot 2040 gaan we samen met andere overheden onderzoeken. Op die manier werken we aan een programma en afspraken binnen de regio en tussen het Rijk en de regio. Dit doen we in programma U Ned in het MIRT Onderzoek, de MIRT-verkenning en met de ontwikkeling van een breed pakket regionale mobiliteitsmaatregelen (tot nu toe no regrets genoemd). Voor wat betreft de verschillende

opties voor grootschalige infrastructurele ingrepen, zoals een spoor bypass in de A12 zone, én voor de ontwikkeling van generieke beleidsmaatregelen geldt dat het vervolgonderzoek in het MIRT Onderzoek plaats zal vinden.

In dit programma proberen we wonen en werken zodanig te plannen dat het mobiliteitssysteem niet onevenredig zwaar belast wordt. Naast het in beeld brengen van de ruimte rond bestaande knooppunten wordt er ook nagedacht over r welke type woonmilieus we op die plekken kunnen bouwen en hoe die woonmilieus de ontwikkeling van mobiliteit (OV, fiets, auto) beïnvloedt. Hetzelfde geldt voor het type werkmilieus dat we toe kunnen voegen rond knooppunten: in welke dichtheden kan dat en hoeveel mobiliteit produceren die milieus.

Waar staan we nu?

Het benutten van bestaande OV-knooppunten in de regio is kansrijk omdat er ruimte is in het mobiliteitssysteem om rond OV-knoopen verder te verstedelijken:

- De fietsbereikbaarheid vanuit alle knopen naar het centrum van Utrecht en Utrecht Science Park is goed en verbetert komende jaren verder;
- Er zijn groeimogelijkheden op het spoor. Hierbij hanteren wij de volgende ladder:
  - Ruimte in bestaande treinen beter benutten
  - Mogelijkheden om treinen te verlengen benutten
  - Mogelijkheden om extra treinen te laten rijden benutten
  - Mogelijkheden om aanleg van extra spoorcapaciteit benutten
- Er zijn groeimogelijkheden in de regionale OV-verbindingen (netwerkontwikkeling 2030 en Verkenning U Ned).

Onderzoeksvragen

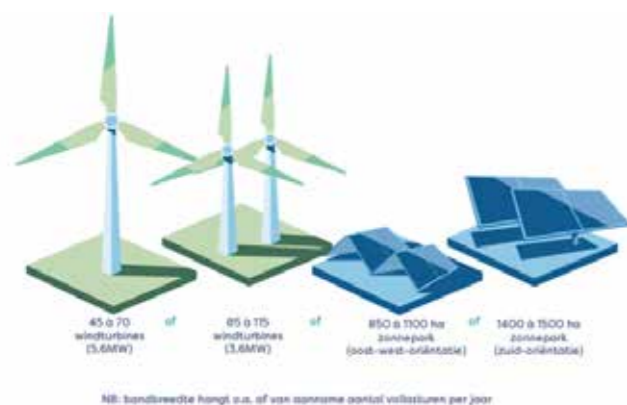
- Het 'laadvermogen' van de knooppunten in combinatie met het uitwerken, bijvoorbeeld in de Verkenning U Ned, van het concept van het Wiel met Spaken, waarbij we onderzoeken wat knooppuntontwikkeling betekent voor de druk op het regionale en landelijke OV-systeem, het netwerk van landelijke en provinciale autowegen en het regionale fietsnetwerk. Daarbij is de aansluiting van dit concept op alle windrichtingen en kernen van de regio een belangrijke afgeleide vraag.
- Uitwerking knooppuntenstrategie, inclusief uitvoeringsprogramma, waarbij investeringen in de bereikbaarheid van knooppunten (auto, OV, fiets en stallen/parkeren) afgezet worden tegen de mogelijkheden en de faseerbaarheid van verstedelijking.
- De bereikbaarheid van de kernen ten behoeve van hun vitaliteit, onder andere fiets- OV en autoverbindingen tussen de kernen en de dichtstbijzijnde knooppunten.
- Hoe toetsen we op het niveau van deelgebieden de groei van mobiliteit (autonome groei en groei door verstedelijking), zodat accumulerende verkeersstromen, bijvoorbeeld bij knooppunten of op- en afritten in beeld komen?
- Mogelijkheden en kosten voor mobiliteitspakketten in beeld brengen voor potentiële nieuwe uitleglocaties en deelgebieden in de regio.
- 'Generiek' mobiliteitsbeleid verder uitwerken in deelgebieden: hoe kunnen we geografisch

- differentiëren en op welke plekken, bijvoorbeeld op grote verstedelijkingslocaties en rond OV-knooppunten, gaan we welk type gedragsbeïnvloeding (stimuleren, beperken en beprijsen, bijvoorbeeld door regionaal systeem voor parkeren en P+R, werkgeversaanpak) inzetten? Rijksbetrokkenheid is essentieel, daarmee kan de grootste winst worden behaald.
- Link leggen met energieopwekking en gezond leven in een stedelijke regio. Bijvoorbeeld elektrisch laden op P+R in de buurt van productie of stimuleren van lopen en fiets rond knooppuntontwikkeling.
  - Mogelijke invulling van bypass spoor en/of weg in A12 zone hangen onder andere af van:
    1. Voor wat betreft grootschalige infrastructuur: de mogelijkheden om een ruimtelijke reservering op te nemen voor benodigde infrastructuur om verstedelijking stapsgewijs mogelijk te maken.
    2. Voor wat betreft regionaal spoor/tram: passend programma, meer gericht op herkomstverkeer.
    3. Voor wat betreft weginfrastructuur: mogelijke groei capaciteitsvraag Hoofdwegennet/Onderliggend wegennet, niet alleen op de A12, maar op de hele Ring Utrecht en toeleidende hoofdinfrastructuur. Vervolgonderzoek moet bepalen welke ruimtelijke reservering verstandig is voor invulling van de hoofdinfrastructuur die nodig is voor de ontwikkeling van de A12-zone.

2.4 Energie

Opgave

Om als regio een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan het tegengaan van klimaatverandering, zoals is afgesproken in het Klimaatakkoord, is het – naast een grote inspanning om het totale energieverbruik te beperken – de opgave om de benodigde energie duurzaam te gaan opwekken via warmte- en elektriciteitsbronnen. Kijkend naar de opwekking van grootschalige elektriciteit via wind en zon gaat het om 1 tot 3,6 TWh (onderzoeksambitie) tot 2030, voor 2040 tussen de 2 en 7,2 TWh (onderzoeksambitie) en voor 2050 tussen de 3 en bijna 11 TWh (onderzoeksambitie). Onderstaande figuur geeft een indruk met hoeveel windturbines of ha zonnepark met de huidige stand van techniek 1 TWh overeenkomt. Om een gevoel voor de ruimtelijke verhouding te geven: de oppervlakte van de hele regio U16 is 117.000 ha*.

Verbeelding 1 TWh (Terawattuur)

Bron: Handreiking 1.1, Nationaal Programma Regionale Energiestrategie.

Regionale Energietransitie

We willen ons in deze contour houden aan de afspraak dat de Regionale Energietransitie (RES) voorstellen zal ontwikkelen, in eerste instantie voor de strategie van de regio tot 2030, met een doorkijk naar 2040 en 2050. De ontwerp-RES is momenteel nog in ontwikkeling en besluiten daarover worden in het voorjaar van 2020 verwacht. Vandaar dat in deze contour een beeld ontbreekt waar deze grootschalige wind- en zonne-energie opgewekt kan worden.

Het is echter duidelijk dat het gaan opwekken van duurzame energie onze stedelijke en landelijke gebieden in de toekomst zal doen veranderen. De in het voorgaande hoofdstuk beschreven ladder gericht op de ontwikkeling bij knopen en de inzet op gebruik van OV en fiets boven

auto sluit goed bij het zo min mogelijk doen toenemen van het totale energieverbruik. Uitgangspunt daarbij is energieneutraal of zelfs energieleverend te gaan bouwen. Het is daarbij van belang te beseffen dat er om dit mogelijk te maken, ruimteslag op en onder de grond nodig zal zijn, bijvoorbeeld voor warmtenetten, warmte- en koudeopslag en voor de aanleg en versterking van elektriciteitsnetwerken.

Om meer gevoel te krijgen bij de opgave voor wind- en zonne-energie zijn in het hierop volgende katern verschillende denkrichtingen opgenomen. Dit zijn theoretische denkoefeningen zonder enige beleidsafweging of keuze. Bijvoorbeeld hoeveel duurzame elektriciteit zouden we theoretisch kunnen opwekken als we zoveel mogelijk windenergie langs infrastructuur realiseren of in agrarische gebieden. Of hoeveel kunnen we opwekken als we zoveel mogelijk zonnepanelen realiseren langs infrastructuur, op waterzuiveringen en vuilnisbelten of langs dorps en stadsranden. Binnen deze ruimtelijke contour vindt nog geen keuze plaats of welke onderdelen van denkrichtingen mogelijk interessant kunnen zijn. Hiervoor is eerst verder onderzoek en gesprek nodig, onder andere aan de hand van ruimtelijke verbeeldingen over ruimtelijke randvoorwaarden. Dit onderzoek en gesprek vindt binnen de RES tussen overheden en met belanghebbenden plaats. De bouwsteen Groen en Landschap biedt daarnaast interessante aanknopingspunten voor potentiële nieuwe verdienmodellen voor de landbouw en kan een onderdeel zijn van de transitie en transformatie zoals genoemd bij het landschap.

Onderzoeksvragen

- Nadat de RES als pijler input heeft geleverd is het zaak om de energieopgave te koppelen aan de andere ruimtelijke opgaven en waarden, zoals cultuurhistorie en landschap. Hoe komen we samen met de RES tot een integrale visie waarbij ruimtelijke voor- en nadelen, alsmede financiële kosten en baten van de energieopgave op een goede manier worden verdeeld?

Katern: Denkrichtingen energie

In dit katern ziet u een reeks van denkrichtingen betreffende grootschalig wind en zonne-energie RES U10/U16. Deze denkrichtingen zijn theoretische denkoefeningen zonder enige beleidsafweging of keuze. In de varianten maximaal is onderzocht hoeveel wind of zon er maximaal in de betreffende denkrichting gerealiseerd kan worden met de huidige technieken. In de varianten minimaal is een eerste ordening aangebracht, bijvoorbeeld dat geen windturbine solitair staat of windturbines zijn op een rechte lijn geplaatst. Minimaal is geen beleidsuitspraak dat dit een minimum is. Uiteraard wordt binnen de RES ook grootschalig zon op dak onderzocht.

Denkrichtingen wind

Minimaal

Maximaal

Rijkswegwind

N-wegenwind

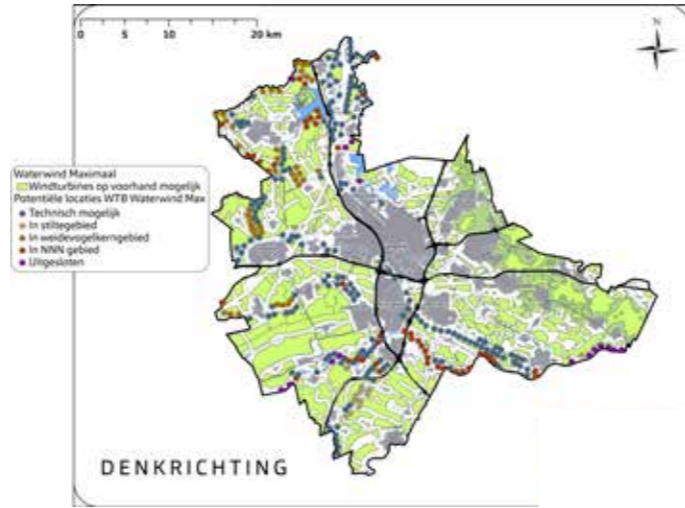
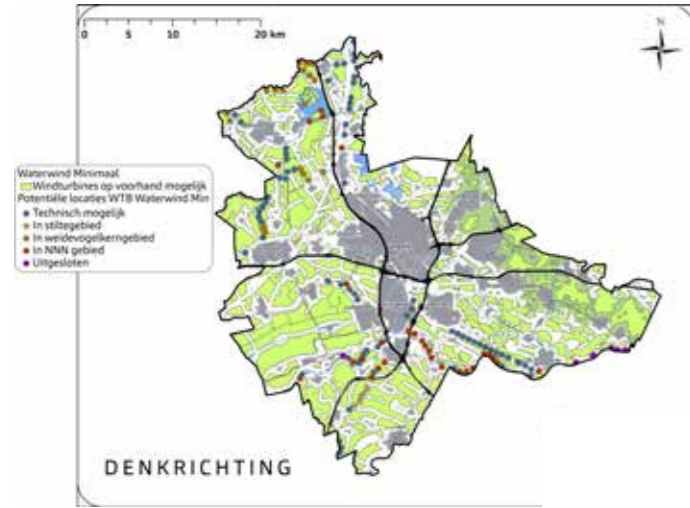

* Bron: Energietransitie regio U16 een verkenning van energieverbruik en -potenties. Definitief rapport 21 december 2018.

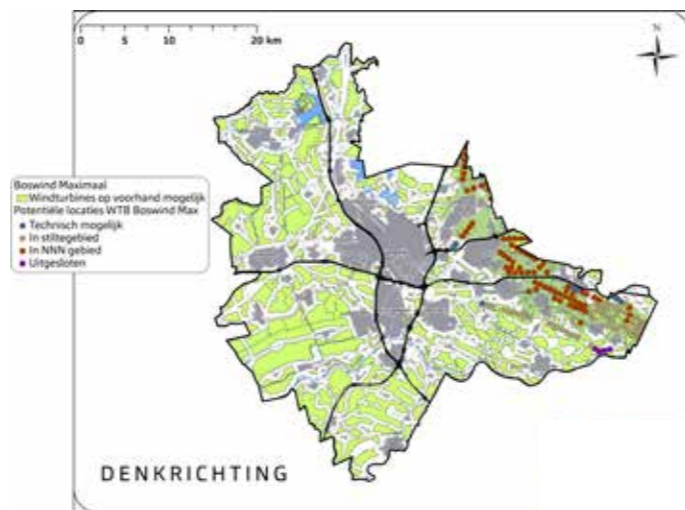
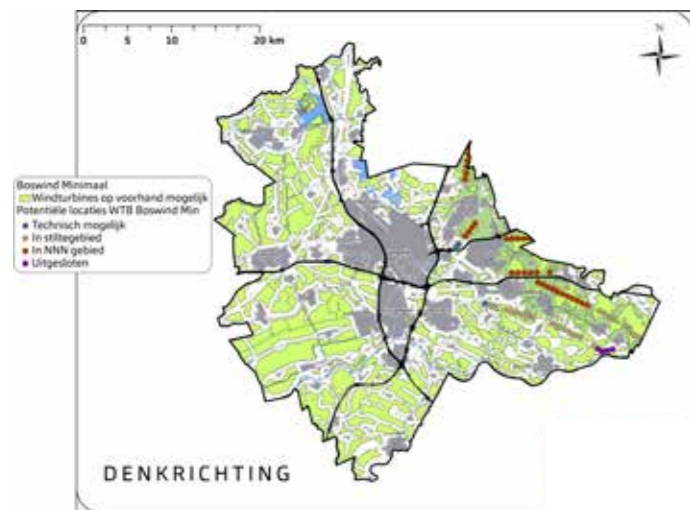
Minimaal

Maximaal

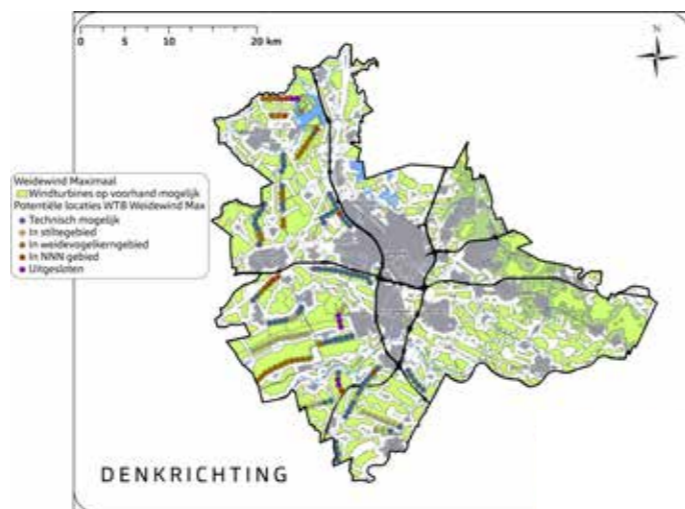
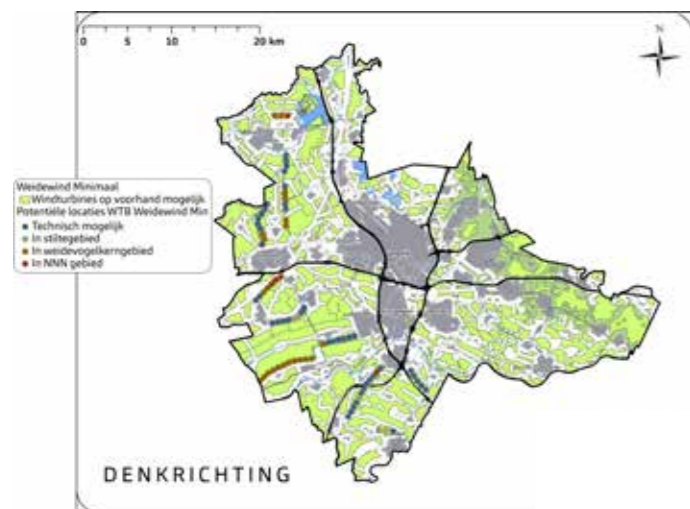
Waterwind

Boswind

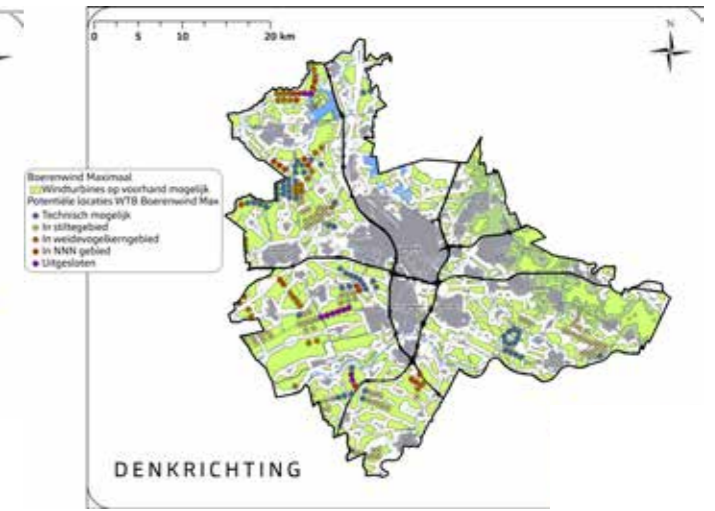
Weidewind

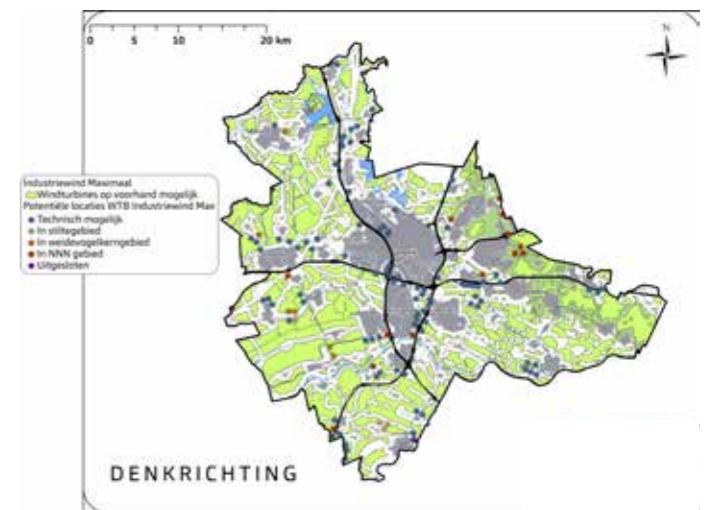
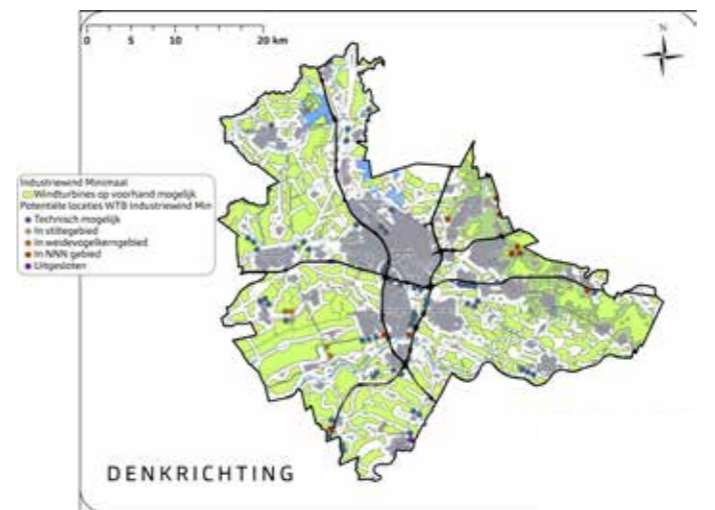
Minimaal

Maximaal

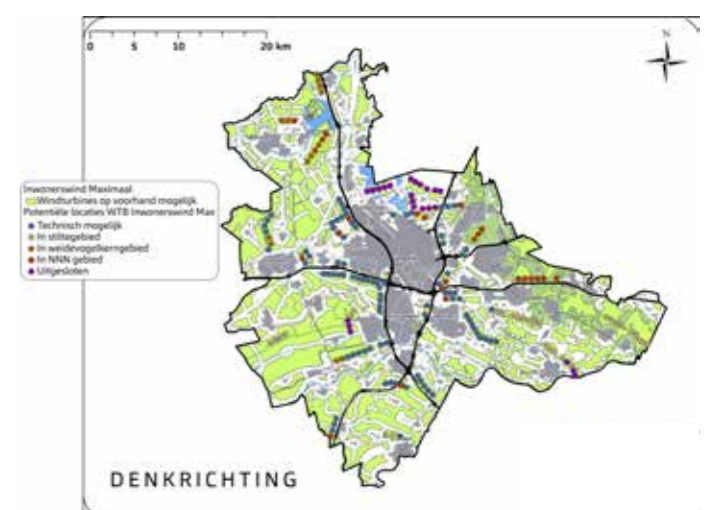
Boerenwind

Industriewind

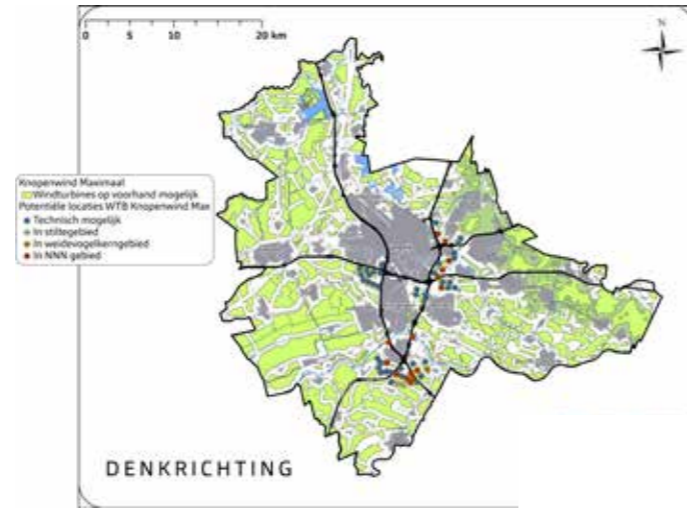
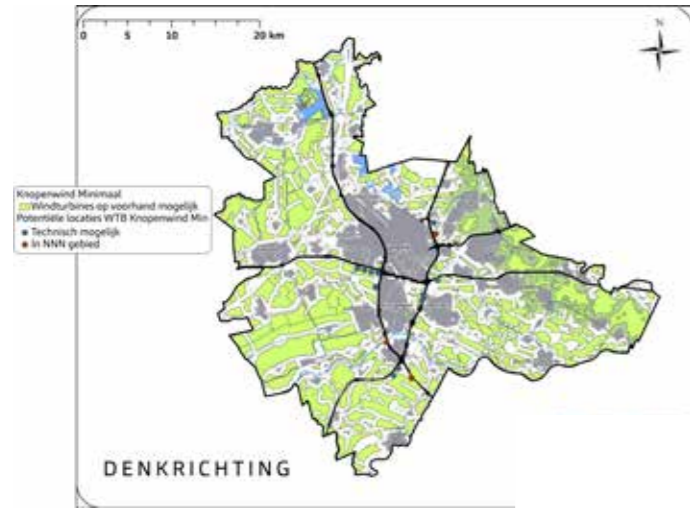
Inwonerswind

Minimaal

Maximaal

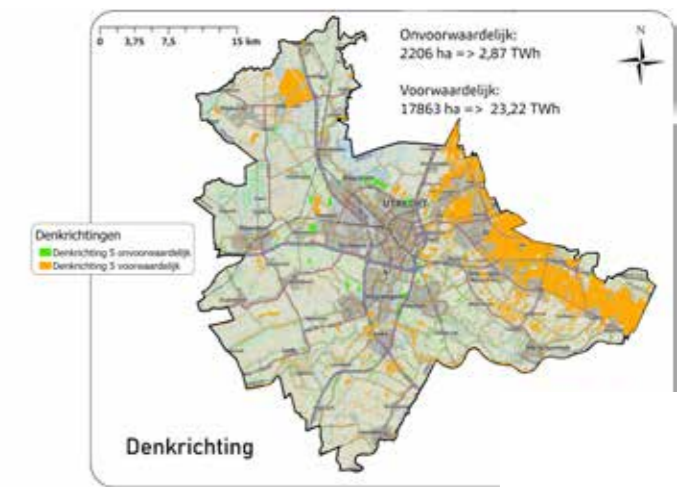
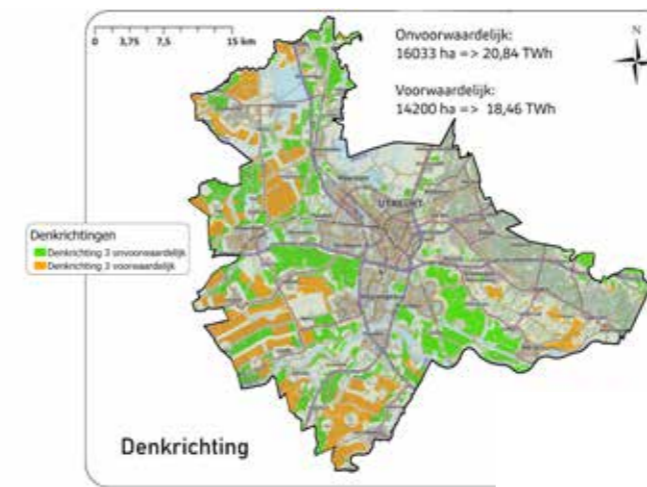
Knopewind

Noorderwind

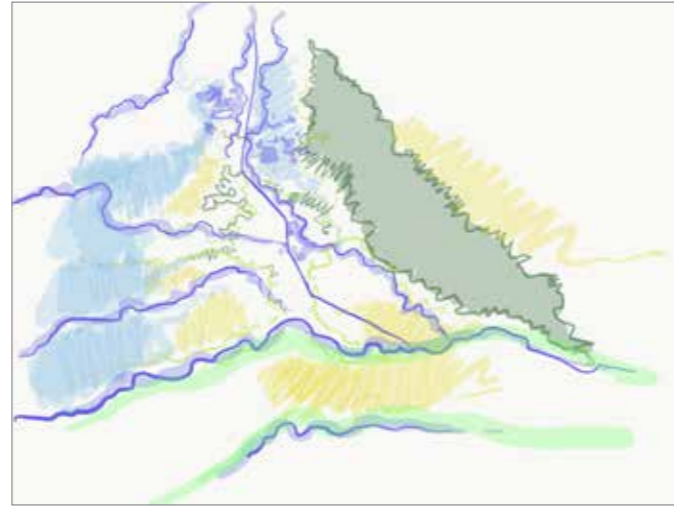
Denkrichtingen zon

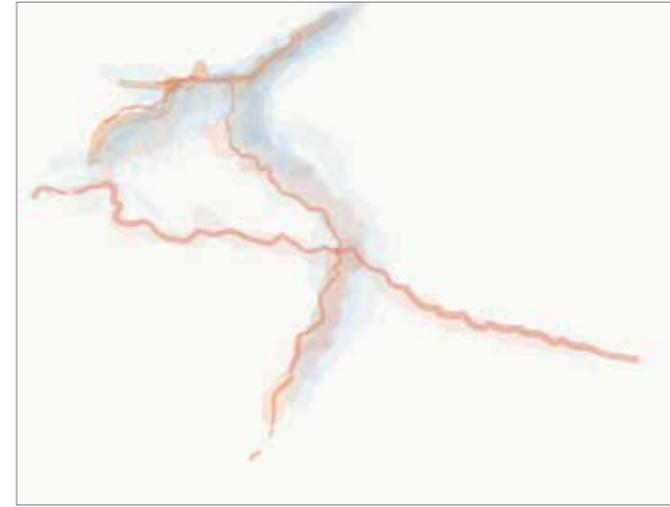
2.5 De schaalsprongen in lagen

Schetsmatige visualisering van de verschillende ruimtelijke opgaven in hun onderlinge samenhang. De afbeelding is van onder naar boven te lezen: van landschap opbouwend naar verstedelijking.

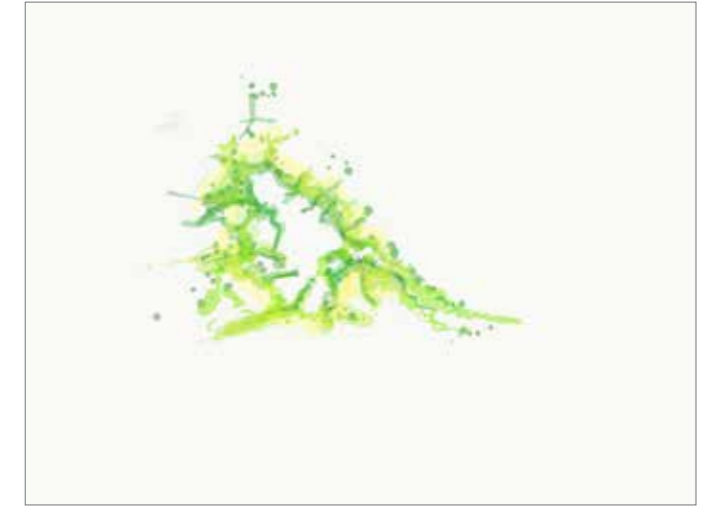
Landschap

Landschap : robuuste ecologische verbindingen, groen-blauwe verbindingen.

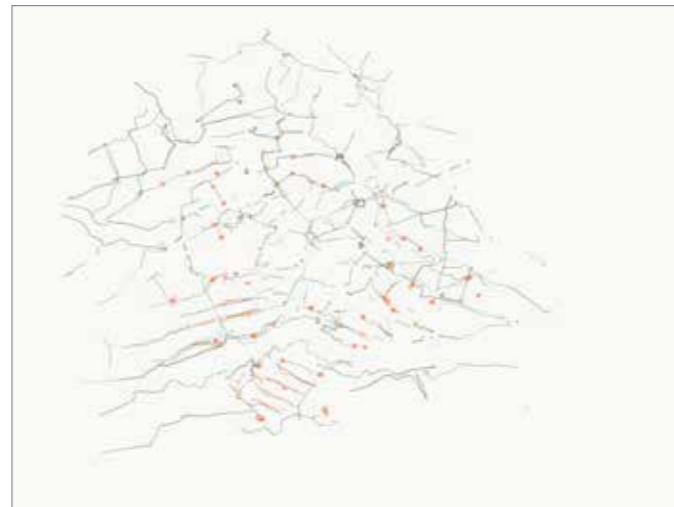

Cultuurhistorie

Ringpark/scheggen/groene verbinding stand en land

Verstedelijking en mobiliteit

Vitaal netwerk kleine kernen

Draaischijf NL

Vitaal netwerk knooppunten

Energie

Dit is onderdeel van katern gedachtenexperimenten wind.

p.m.

Windenergie

p.m.

Zonne-energie

p.m.

Divers (bijv. geothermie)

Energie en wind

p.m.

Vitaal netwerk knooppunten

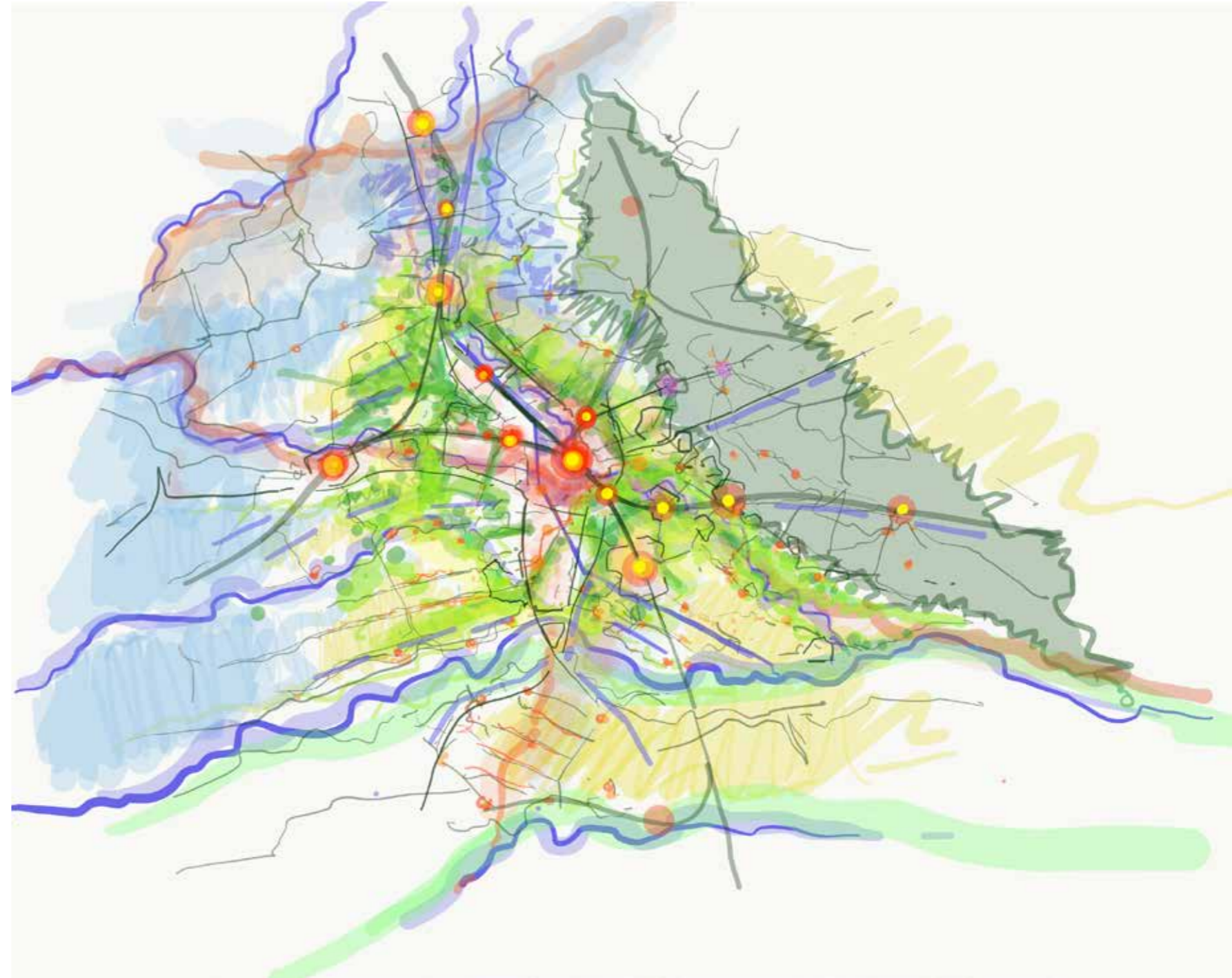
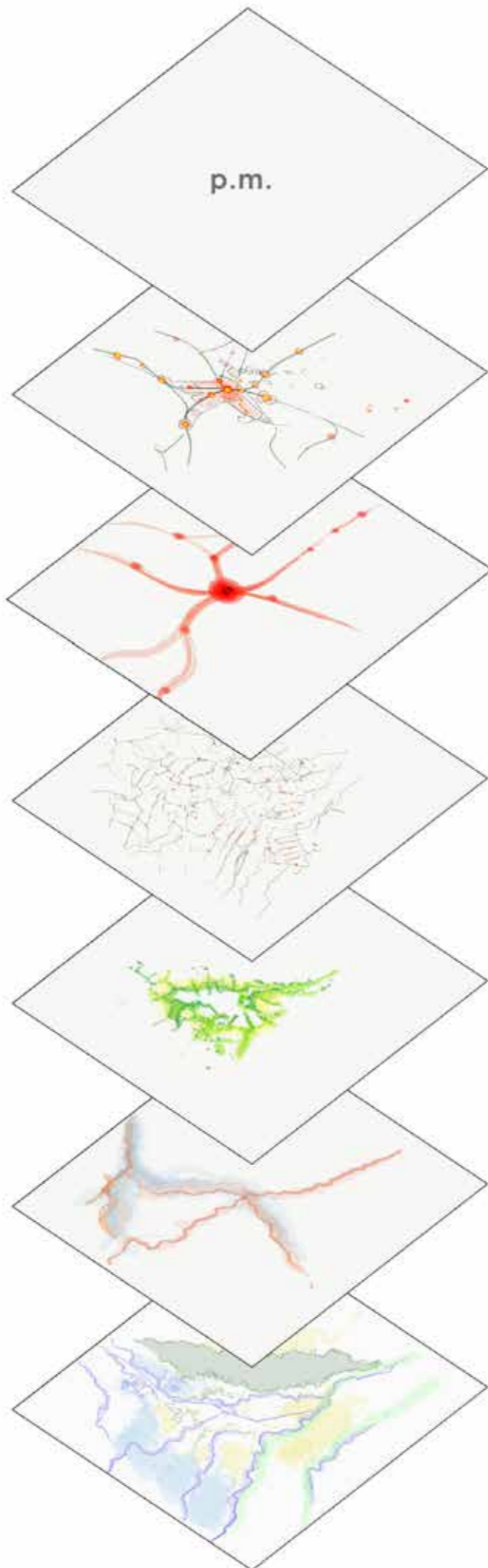
Draaischijf NL

Netwerk vitale kernen

Ringpark/scheggen/groene
verbinding stand en land

Cultuurhistorie

Landschap

Schetmatige samenhang van de opgaven.

3

ONTWIKKELING

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkelstrategie voor de regio beschreven aan de hand van mogelijkheden, nog te maken keuzes, fasering en programmering.

Ontwikkelstrategie

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkelstrategie van de regio ruimtelijk verbeeld. En wordt scherp welke mogelijkheden er zijn, waaruit we nog kunnen en moeten kiezen, en waarvoor fasering en programmering nodig zijn.

Er zijn twee overzichtskaarten waarop alle opgaven samenkomen. In hoofdstuk 2 is helder geworden dat het abstractieniveau van de beschikbare informatie verschilt per opgave. Waar de bouwsteen een ruimtelijke vertaling in beeld heeft gebracht, is dit opgenomen op de kaartbeelden.

De kaarten laten zien wat de opties zijn, als de ladder van ruimtelijke ontwikkelstrategie, zoals beschreven in hoofdstuk 1.7 wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze mogelijk spanning oplevert met de fasering en programmering in de praktijk.

De 'Kaart van Altijd' is gebaseerd op de uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden: bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67.000 woningen en de MIRT-verkenning. Dit zijn bestaande plannen die naar verwachting voor 2030 uitgevoerd worden. En die moeten passen in de ontwikkelingen voor de lange termijn (de no regrets).

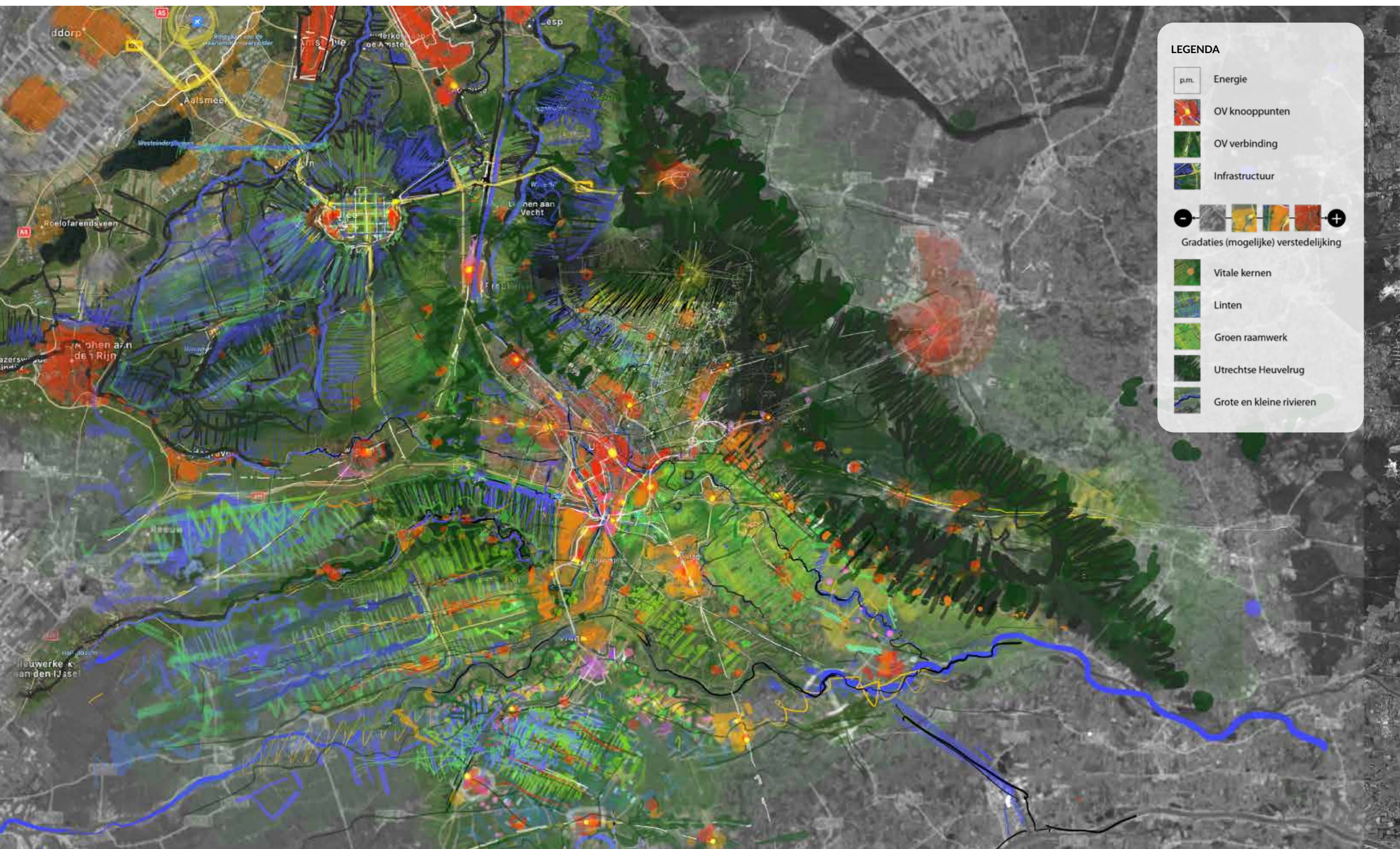
De 'Kaart van Alles' bevat een caleidoscoop van ruimtelijke opties voor de periode na 2030. Dit betreft opties en overmaat aan plancapaciteit en biedt ruimte voor nadere keuze, afweging en concretisering. De kaarten verbeelden ook de onderzoeksvragen.

De ruimtelijke strategie is vervolgens concreet uitgewerkt voor het thema wonen, omdat daarvoor de meest concrete informatie beschikbaar is: aantallen en locaties. Een tabel met bandbreedtes is opgenomen. Voor groen/landschap, energie, economie is nog een concretiseringslag nodig om dit op eenzelfde wijze te doen.

3.1 'De Kaart van Altijd'

De 'kaart van altijd' is gebaseerd op de regionale uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden in raden zoals bestaande plannen voor 67.000 woningen en OV uitwerking in de MIRT-verkenning (ziep. 60). Deze plannen worden naar verwachting voor 2030 uitgevoerd en passen in de ontwikkelingen voor de lange termijn (de no regrets). Deze bestaande plannen sluiten dan ook goed aan bij de verstedelijkingsstrategie. Het gros is ondersteunend aan de vitaliteit van kernen en wordt binnenstedelijk en in de nabijheid van OV-knooppunten gerealiseerd.

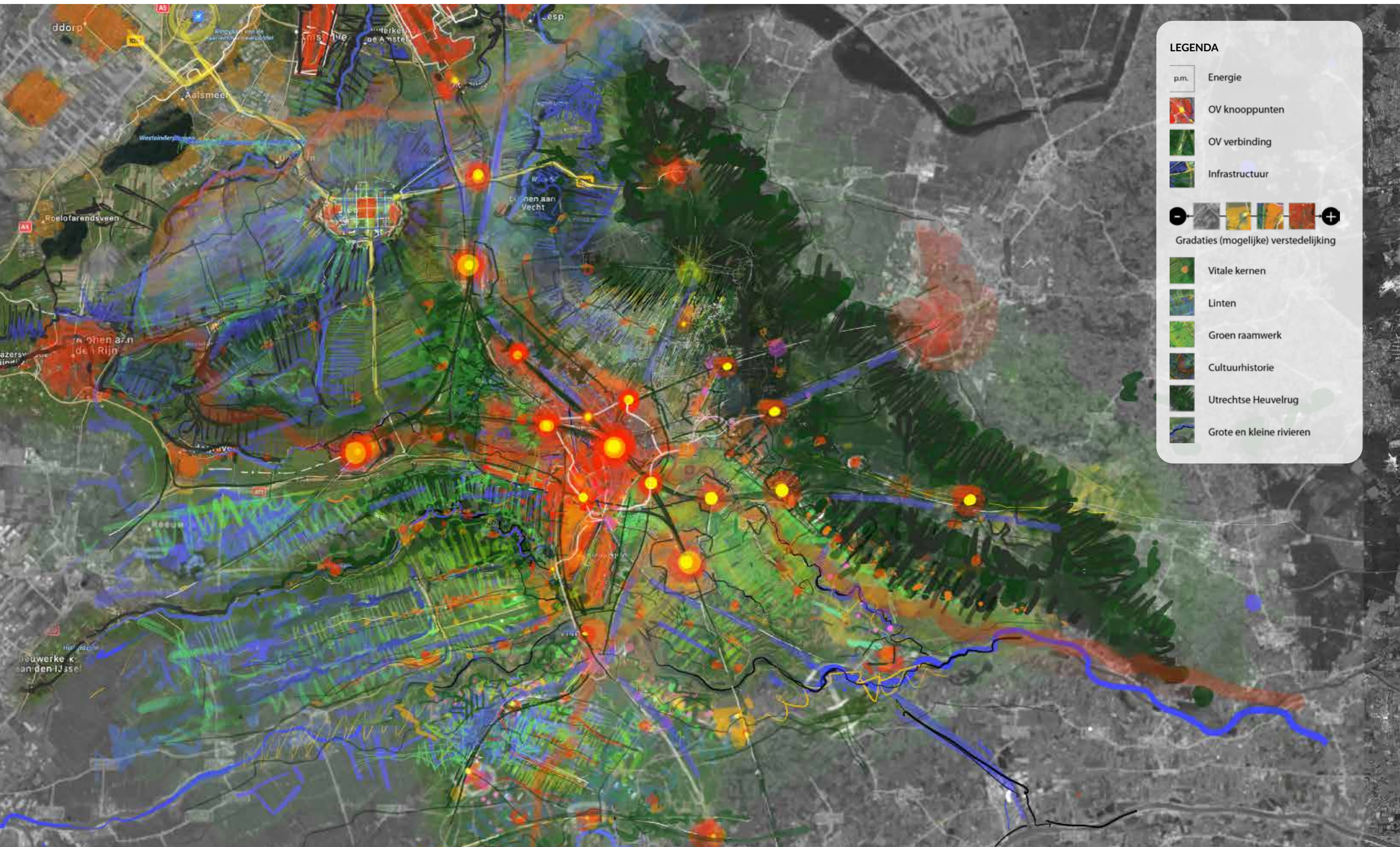
*Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten
Lokaal maatwerk voor vitale kernen*

3.2 'De Kaart van Alles'

De kaart van alles bevat een caleidoscoop van alle ruimtelijke opties voor de periode na 2030. Dit betreft een overmaat aan plancapaciteit en biedt ruimte voor nadere keuze, afweging en concretisering. De kaarten verbeelden ook de onderzoeksvragen. In de uitwerking naar het perspectief REP wordt concreet wat kansrijke opties zijn voor de regio tot 2040. Er zullen opties afvallen of concreter in beeld komen. Ook kunnen ontwikkelingen die nu op de kaart van alles staan naar de kaart van altijd verschuiven en voor 2030 tot uitvoering komen.

Verstedelijkingsstrategie: buitenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten & ontwikkelkansen nabij nieuwe OV-knooppunten en buitenstedelijk met hoogwaardig OV

‘De Kaart van Altijd’

Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten

Richting 2030 is in grote lijnen de ruimtelijke ontwikkeling van de regio bekend. Binnenstedelijk, vooral nabij bestaande OV-knooppunten, worden nog ca. 67.000 woningen gerealiseerd en werkmilieus toegevoegd. Hier vindt veelal verdichting en transformatie plaats binnen het bestaande bebouwde gebied.

Deze ontwikkeling is al zichtbaar in de ontwikkelingen in bijvoorbeeld Woerden, Maarssenbroek en Nieuwegein. Omdat het lastig lijkt om alle plancapaciteit tijdig te benutten, denken we ook voor deze periode al na over nieuw planaanbod. We verkennen maatregelen om een eerste invulling van het wiel met spaken te realiseren aan de zuidkant van de stad Utrecht die de grote druk op het Utrechtse mobiliteitsnetwerk moeten opvangen en mogelijkheden bieden om op door te ontwikkelen. We voegen extra woningen toe bij kernen om de vitaliteit en kwaliteit van deze kernen te borgen. Ook gaan we meer verstedelijken rond bestaande knopen als Houten, Breukelen en Zuilen/Leidsche Rijn Centrum. Onderdeel van de ontwikkeling is de inzet op goede verbindingen voor fiets, OV en auto tussen knopen en kernen. Voor wat betreft fiets leggen we die bij voorkeur aan in aantrekkelijke groene scheggen die in groenblauwe linten doorlopen in de steden en dorpen. We werken aan barrières van (snel)wegen, kanalen en spoorlijnen in deze verbindingen te slechten. Er zijn goed bereikbare natuur- en recreatiegebieden in en om de steden gerealiseerd. Het ‘Ontwikkelbeeld Groen en Landschap U16’ is hierbij als uitgangspunt genomen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van ideeën uit het Ringpark-concept.

Voor de landbouwkerngebieden is een transitie in gang gezet waarbij toegewerkt wordt naar een meer natuur inclusieve bij voorkeur op de regio georiënteerde duurzame landbouw. In de nattere gebieden is, na een verkennende fase, een start gemaakt met de transformatie naar hierbij passende vormen van een meer watergebonden bodemgebruik.

De verstedelijkingsstrategie gericht op binnenstedelijke bouwen rond knopen heeft een relatief gunstig effect op energieverbruik als gevolg van verdichting met de focus op OV, fiets en voetganger, en biedt daarnaast ruimte om in stad en landschap bronnen voor duurzame energie te realiseren.

‘De Kaart van Alles’

Buiten stedelijk nabij bestaande OV knooppunten

Vanuit kwalitatieve kansen, urgenties, ambities en om tegemoet te komen aan de doelstellingen die we als regio willen waarmaken zien we na 2030 meer mogelijkheden. Een volgende stap in de ruimtelijke ontwikkeling van de regio is het invullen van kansen om buitenstedelijk bij bestaande knooppunten woon- en werkmilieus toe te voegen. Bijvoorbeeld bij Breukelen en Bunnik is knoopwaarde aanwezig die benut kan worden door in de nabijheid te bouwen. Daarnaast zijn er door de realisatie van het wiel nieuwe knopen ontstaan voor het toevoegen van stedelijke woonmilieus aan de randen van de stad. De A12-zone is hier een voorbeeld van, evenals een stedelijke ontwikkeling bij Lunetten-Koningsweg. We reserveren ruimte om een infrastructurele bypass in de A12-zone mogelijk te houden.

De realisatie van verstedelijking bij een of meerdere genoemde knopen heeft invloed op het gebruik en beleving van delen van het landschap nabij deze knopen. Als regio zien we ook andere mogelijkheden, ieder met specifieke onderzoeksvragen. De realisatie van een of meerdere genoemde ingrepen heeft invloed op het gebruik en beleving van delen van het landschap nabij steden. Sommige locaties zijn gesitueerd in relatief natte delen van de regio en zullen bij realisatie vragen om stevige maatregelen m.b.t. klimaatadaptatie/klimaat-adaptief bouwen. Door het benutten van deze locaties voor wonen/werken kunnen deze locaties op langere termijn niet benut worden voor de realisatie van windenergie. Tevens heeft verstedelijking op deze locaties gevolgen voor de landbouw en de vitaliteit van de kernen in de betreffende gebieden.

In bestaand stedelijk gebied wordt ingezet op klimaatadaptie, waarbij gelijktijdige kansen voor vergroening van bestaand stedelijk gebied kunnen worden benut.

De verdichting bij buitenstedelijke OV-knooppunten kan als kans dienen voor het realiseren van goed bereikbare poorten naar het landschap. In totaal zijn er binnenstedelijk (al dan niet bij knooppunten) en buitenstedelijk bij bestaande knooppunten kansen circa 200.000 woningen te realiseren. Wanneer al deze locaties in volle omvang tijdig gerealiseerd worden biedt deze verstedelijkingsstrategie daarmee mogelijkheden om de opgave te accommoderen.

Bij het verzwaren van het programma voor stedelijke ontwikkeling en mobiliteit neemt gelijktijdig ook het programma voor natuur, groen en recreatie toe. Waarbij bereikbaar en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie meer inzet vragen om de kernkwaliteiten van een groene verbonden regio in stand te houden en barrières te slechten. Zodat voor mens en natuur de verbinding met en in het landschap behouden blijft middels een fijnmazige groenblauwe dooradering vanaf de woonomgeving tot in het landschap.

De verstedelijkingsstrategie gericht op het realiseren van buitenstedelijke locaties heeft een relatief negatief effect op de toename het energieverbruik als deze locaties niet goed verbonden zijn aan het OV-knooppuntennetwerk. Door het benutten van deze locaties voor wonen/werken kunnen deze locaties op termijn niet benut worden voor de realisatie van windenergie. Wel bieden zij de mogelijkheid om energie-neutrale is zelfs energieleverende wijken te realiseren.

3.3 Inventarisatie woningbouwaantallen

Inventarisatie potentiële verstedelijkingslocaties U10 lange termijn

Ruimtelijke ontwikkelstrategie

Om invulling te geven aan gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen, heeft de U10 in de Ruimtelijk Economische Koers uitspraken gedaan. Vervolgens is een verstedelijkingsstrategie nader uitgewerkt, aangezien hiervoor veel concrete informatie beschikbaar is. Het raakt zeer nauw aan andere thema's en de ruimtelijke strategie kan worden aangevuld met ordeningsprincipes uit andere thema's na concretere uitwerking aan bestuursafdelingen (sectoraal). Bij de uitwerking van het perspectief wil het REP deze ordeningsprincipes meenemen.

Principes van verstedelijking

Voor de principes van verstedelijking geldt het volgende:

- Lokaal maatwerk is mogelijk om de vitaliteit en/of de ruimtelijke kwaliteit te vergroten.
- Daarnaast hanteren we bij de keuze voor verstedelijkingslocaties (wonen, werken, voorzieningen) de volgende ladder:
  1. Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten;
  2. Buitenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten;
  3. Ontwikkelkansen nabij nieuwe OV-knooppunten en buiten stedelijk met hoogwaardig OV.

Programmering & Fasering

De overzichtskaarten van 'Kaart van Altijd' en 'Kaart van Alles' bevatten deels witte vlekken en een ruime over programmering die ruimte biedt voor nadere keuzes. De kaartbeelden maken helder wat er mogelijk is als de ladder verstedelijking wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze spanning op kan leveren met de programmering in de praktijk (fasering). Projecten kunnen afvallen of eerder of later in de tijd worden gerealiseerd op basis van:

- Urgenties: bijvoorbeeld op de woningmarkt of de mobiliteitsopgave;
- Ruimtelijke kwaliteitsslag: bijvoorbeeld ontwikkeling van kernrandzones, kwalitatieve woningbehoefte;
- Haalbaarheid en Realiseerbaarheid: bijvoorbeeld energie, klimaatadaptatie, mobiliteitsoplossingen of woningbouwlocaties.

Kaarten van 'Altijd' en 'Alles' in cijfers

In de kaarten zijn verschillende locaties opgenomen in de kaart van altijd en in de kaart van alles waar verstedelijking plaats kan vinden. Het bevat een veelheid aan ruimtelijke mogelijkheden voor de (middel) lange termijn. In onderstaande tabellen is opgenomen hoe dit is verdeeld naar gemeenten en naar trede in de verstedelijkingsstrategie.

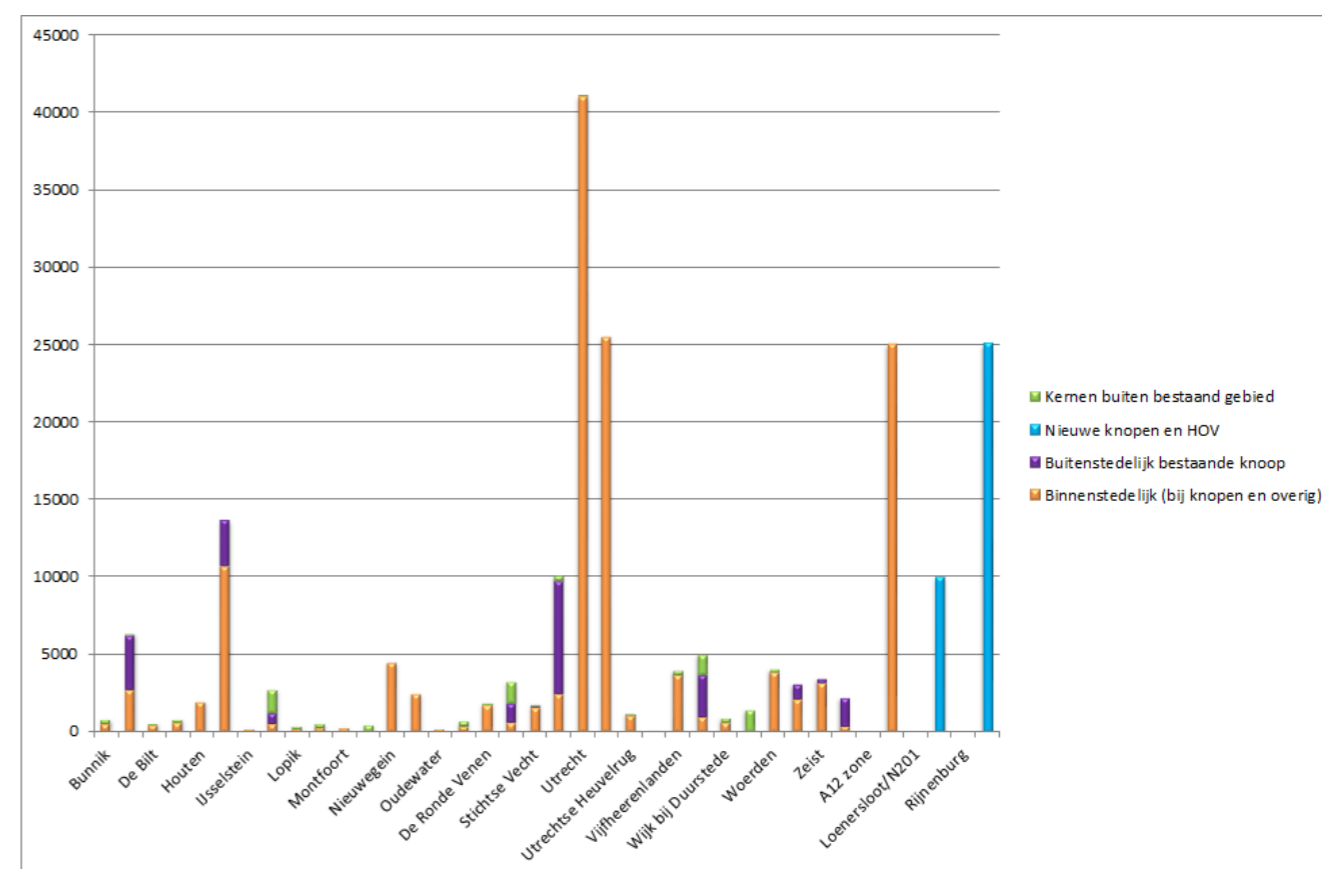

Woningbouwpotentie naar verstedelijkingstrategie 1, 10

	Kaart van Altijd ³	Kaart van Alles ^{2,4}	Totaal ⁶
Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten	64950	74700	139650
Buiten stedelijk nabij bestaande OV knooppunten	550	21250	21800
Ontwikkelkansen buitenstedelijk nieuwe OV knooppunten en hoogwaardig OV ⁷	0	35000	35000
Uitbreiding van kernen (buiten bestaand bebouwd gebied) ⁵	1100	7350	8450
Totaal ⁹	66600	138300	204900

Woningbouwpotentie naar verstedelijkingstrategie 1, 8, 10

	Kaart van Altijd ³	Kaart van Alles ^{2,4}	Totaal
Bunnik	800	6300	7100
De Bilt	500	850	1350
Houten	1900	13650	15550
IJsselstein	200	2700	2900
Lopik	350	550	900
Montfoort	250	450	700
Nieuwegein	4500	2500	7000
Oudewater	150	700	850
De Ronde Venen	1800	3200	5000
Stichtse Vecht	1750	10100	11850
Utrecht	41000	25500	66500
Utrechtse Heuvelrug	1100	100	1200
Vijfheerenlanden	3950	5000	8950
Wijk bij Duurstede	850	1400	2250
Woerden	4000	3100	7100
Zeist	3500	2200	5700
A12 zone ⁷	0	25000	25000
Loenersloot/N201 ⁷	0	10000	10000
Rijnenburg ⁷	0	25000	25000
Totaal ⁹	66600	138300	204900

Interpretatie en kanttekeningen bij de tabellen

- De tabellen bevatten afgeronde cijfers, de volledige cijfers behorende bij figuur zijn opgenomen in bijlage 3.
- In de tabel zijn de cijfers in kolom Kaart van alles de extra potentie naast de Kaart van altijd.
- De 'kaart van altijd' is gebaseerd op de regionale uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden in raden op basis van bouwstenen van bestuurstafels bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67.000 woningen. Extra potentie staat op de kaart van alles, ook als er al lokaal besluitvorming is geweest.
- De kolom 'kaart van alles' bevat alle opties die na 2030 in beeld zijn. Deze kaart bevat een ruime overprogramming die nadere concretisering, keuzes, prioritering en programmering vergt. Daarbij zijn de randvoorwaarden voor ontwikkeling zoals bereikbaarheid, ro beleid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit, haalbaarheid en politiek en maatschappelijk draagvlak nog niet in beeld.
- In veel gemeenten dragen de extra woningbouwaantallen bij aan de vitaliteitsopgave. Soms zijn dit binnenstedelijke locaties, soms buitenstedelijk bij bestaande knopen en soms overige locaties buiten het bestaande bebouwde gebied. De aantallen tbv vitaliteit zijn dan ook verdeeld over die categorieën. De vastgestelde en geïnventariseerde mogelijkheden zijn meegenomen, daarnaast zal lokaal maatwerk nodig zijn om de opgaven en mogelijkheden in beeld te brengen.
- Verschillende gemeenten hanteren een bandbreedte in hun woningbouwambities. Het maximum van de bandbreedtes is opgenomen in de kolom Kaart van alles. Waar een dergelijke ambitie bekend is, is toegerekend naar dit getal in de Kaart van alles, waar dit niet bekend is betreft het de mogelijkheden die

eerder in beeld zijn gebracht door Site, aangevuld met de visie van KuiperCompagnons op basis van de gesprekken in 2019.

- Rijnenburg en Loenersloot/N201 zijn apart opgenomen buitenstedelijke locaties waar momenteel geen OV-knoop aanwezig is, de A12 zone is ook apart opgenomen. Hier betreft het binnenstedelijk gebied waar nog wel knooppuntontwikkeling nodig is. Zowel bij de A12 zone als bij Loenersloot/N201 kan de woningbouw in meerdere gemeenten worden gerealiseerd.
- Het detailniveau van de cijfers verschilt sterk. Het betreft optellingen van alle plannen, ambities en mogelijkheden. Per locatie verschilt het daarmee ook hoe concreet deze mogelijkheden in beeld zijn.
- De woningbehoefte in de regio is 104.000 woningen tot 2040. We zoeken 30% plancapaciteit extra, om hiermee planuitval op te vangen. Er is behoefte aan keuzes over de verstedelijkingsrichting en -locaties. De ambities uit de REK U10 om de regio voor gezond stedelijk leven te zijn en de inzichten uit het MIRT onderzoek zijn daarbij leidend.
- Alleen voor wonen is deze informatie beschikbaar, voor de andere bouwstenen is er geen plancapaciteit beschikbaar die op kaart kan worden verbeeld.
- Er is een aantal specifieke locaties waarvoor een groot potentieel programma (met ruime bandbreedte) is opgenomen (binnenstedelijk Utrecht, A12 zone, Rijnenburg, Loenersloot/N201). De haalbaarheid en realiseerbaarheid van deze locaties moet nog nader worden onderzocht. De variatie in deze bandbreedte heeft directe impact op de totaalcijfers van de te realiseren woningen in de regio.

4

DEELGEBIEDEN

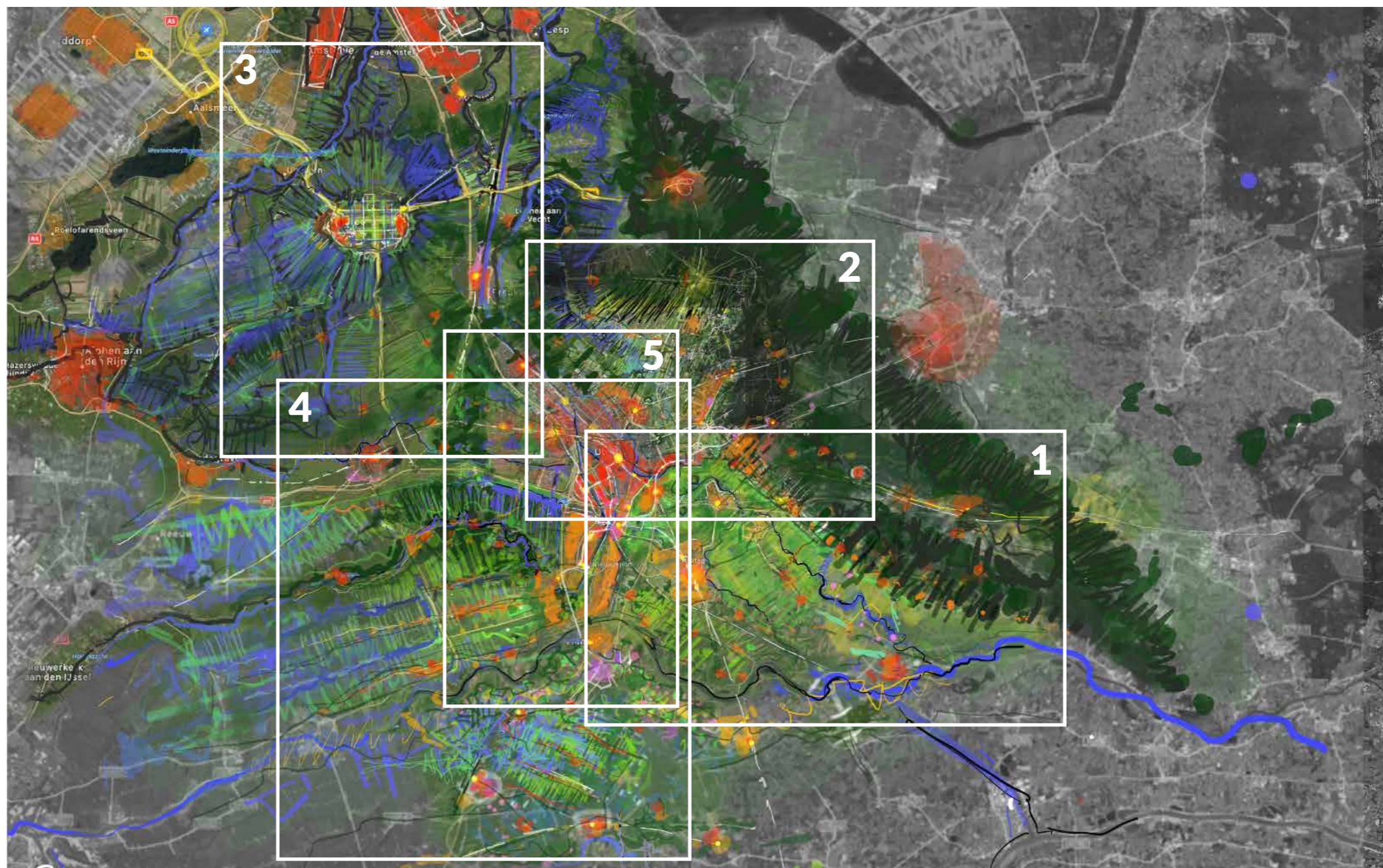
In dit hoofdstuk worden ontwikkelmogelijkheden beschreven en mogelijke thema's voor samenwerking aangereikt die eventueel in deelgebieden verder uitgewerkt zouden kunnen worden. Hier kan ook rekening gehouden worden met grensoverschrijdende samenwerking.

Om de grote uitdagingen in de komende decennia adequaat het hoofd te bieden is een actieve benadering noodzakelijk die aansluit op alle bestuursniveaus, van Rijk, Provincie, Waterschappen en gemeenten. De koppeling van korte en lange termijn aanpak staat hierbij centraal: opgaven op gebied van verstedelijking, mobiliteit, energie in samenhang met het perspectief voor natuur en agrarische sector.

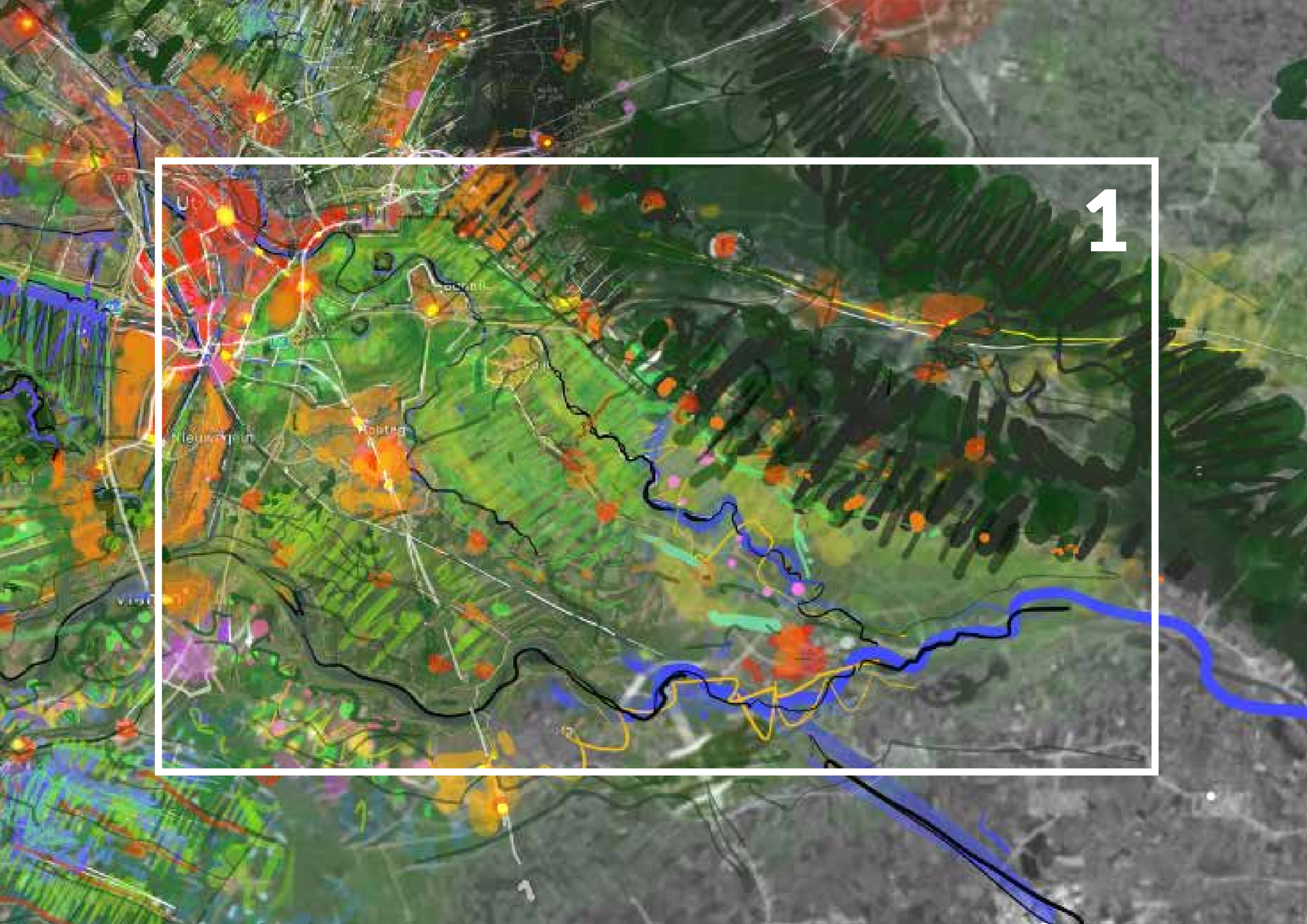
Er liggen kansen voor om pragmatische, uitvoeringsgerichte samenwerkingen binnen het U16 te formeren, die binnen het integrale ruimtelijke perspectief gebieds- en opgave-gericht aan de slag gaan. Gedacht kan worden aan een uitvoeringsagenda op intergemeentelijk niveau, in deelgebieden van de U16 wordt vormgegeven, in overleg met de provincie, geschraagd door de Provinciale Omgevingsvisie en de bijbehorende verordening en ondersteund door het door U Ned aangestuurde BO MIRT Onderzoek. Energie is een grote ruimtelijke opgave die het landschap zal gaan veranderen.

We onderscheiden de volgende 5 deelgebieden of samenwerkingsverbanden:

1. De Kromme Rijn-vallei
2. Noorderland: Strategische waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug
3. Corridorontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam
4. Woerd, Waard en Vijfheerenlanden
5. De centrale as

Overzicht deelgebieden

4.1 De Kromme Rijn-vallei

Van Wijk bij Duurstede tot de stadswallen van Utrecht slingert de Kromme Rijn langs de Heuvelrug. Het is de verbindende factor in het zuidoosten van de regio: van de weidse uiterwaarden van de Lek tot aan de Oude Gracht.

Gezien de historische betekenis van de Kromme Rijn is haar huidige verschijningsvorm bescheiden; soms slechts die van een onopvallende, maar nog steeds slingerende watergang langs de Provinciale weg. Wanneer de Kromme Rijn Utrecht nadert, is de invloed van snelwegen, spoor en stedelijke ontwikkeling van Bunnik, Odijk, Lunetten, USP dermate overheersend, dat de wijze waarop de rivier de stad binnenkomt, en de grachten met haar water voedt, nauwelijks te ervaren is. Ook de samenhang met het fortenslandschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie staat onder druk.

Door de ontwikkeling van een aantal nieuwe stedelijke gebieden, gericht op de Kromme Rijn-vallei, en revitalisatie van de Kromme Rijn en haar omgeving zelf, kan de samenhang in de vallei weer worden versterkt, zodat in de Kromme Rijn-vallei een nieuwe balans tussen stad, dorpen, landschap en natuur kan ontstaan. Dit geldt voor de flank van de Heuvelrug, tussen Wijk en Odijk, waar versterking van het coulisselandschap gepaard kan gaan met kleinschalige bebouwing ten behoeve van recreatieve functies, nieuwe landgoederen en kleinschalige zonnevelden.

De Kom van de Kromme Rijn

Daar waar de Kromme Rijn Utrecht nadert wordt de stedelijke dynamiek steeds groter. Het landschap krijgt betekenis door de aanwezigheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, maar de invloed van stad, snelwegen, spoor zijn dermate dominant, dat zeker hier sprake van een landschappelijke schaa sprong moet zijn om de samenhang in dat landschap en de balans met de stedelijke ontwikkeling te herstellen.

Stad

De ontwikkelingen A12-zone, Lunetten-Koningsweg en USP vormen een stedelijke boog, verbonden door de SUNIJ-lijn die het landschap van de forten van de Waterlinie en de kom van de Kromme Rijn-vallei omspannt. Verder naar het oosten gaat deze kwartcirkel via Zeist en Driebergen over in de Heuvelrug-flank.

Achter Odijk en Bunnik slingert de Kromme Rijn tussen de forten Vechten en Rijnauwen door, en langs de Lunetten, Utrecht binnen. Sport- en recreatieterreinen, spoor- en snelwegen en het gehalveerde landgoed Amelisweerd bepalen nu het beeld.

Kom van de Kromme Rijn-park: Forten, landgoederen en rivier

Bij het verder verstedelijken rond A12, Lunetten-Koningsweg en de verbinding naar het USP biedt de kom van de Kromme Rijn-vallei – weliswaar bij aanzienlijke investeringen in landschap en natuur – de mogelijkheid om een uniek ensemble van rivier, forten, heuvelslandschap en omringende nieuwe stedelijke milieus te maken.

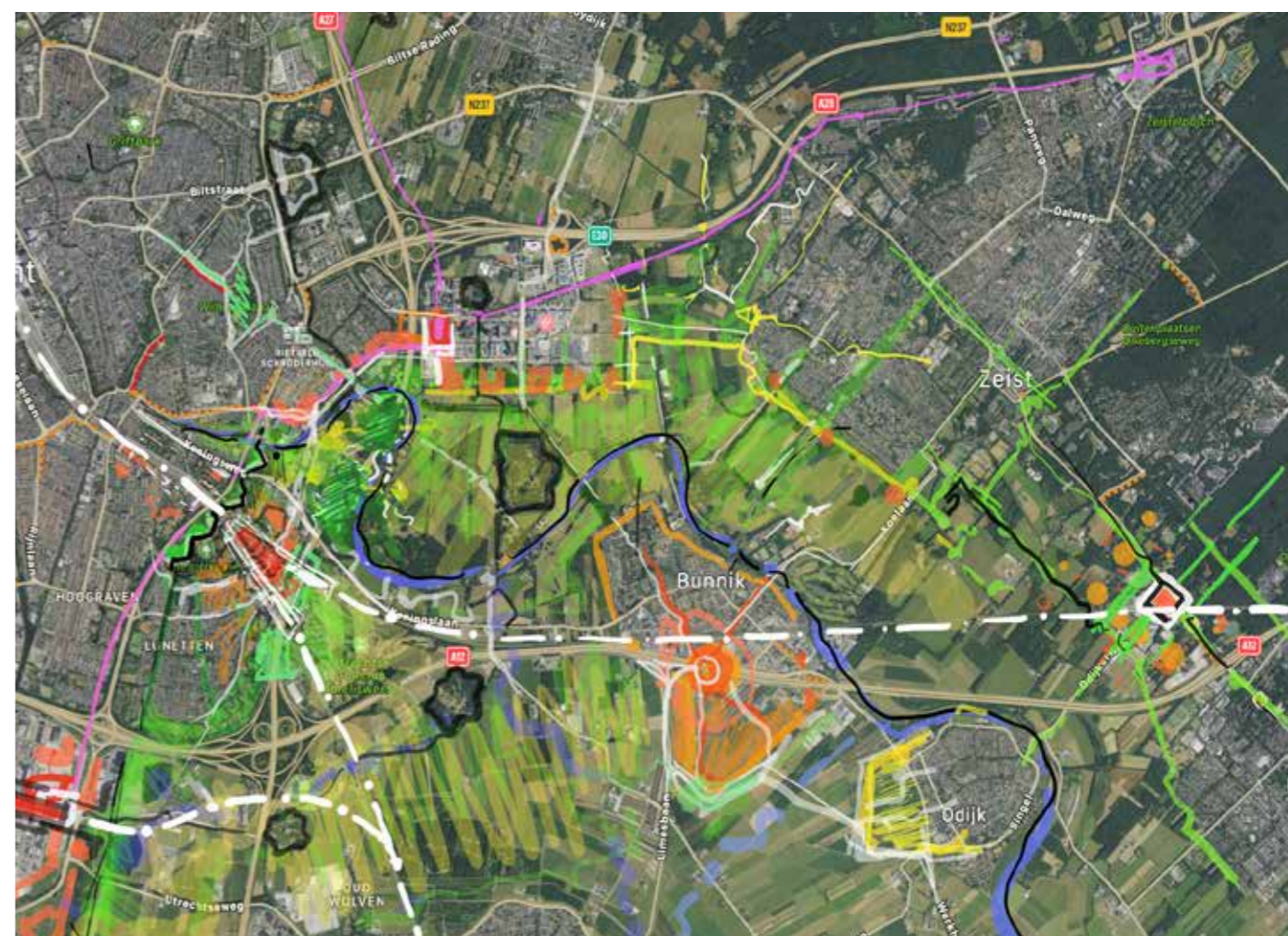
De HOV- en treinstations bieden directe toegang tot dit landschap van de toekomst. De loop van de Kromme Rijn zelf is een directe toegangspoort vanuit het hart van Utrecht naar het landschap van de toekomst. Kortom, de kom van de Kromme Rijn-vallei is een onmisbare schakel in het Ringpark-concept.

De Kromme Rijn-Warande

Via Zeist, Driebergen, Doorn en Leersum wordt de versterking van het Heuvelruglandschap vormgegeven met de Kromme Rijn-warande: een route – parallel aan de Stichtse Lustwarande – maar zuidelijker, op de overgang van de Kromme Rijn-vallei naar de Heuvelrug zelf. Nieuwe landgoederen en recreatie staan hierbij centraal. De verbindingen zijn gericht op langzaam verkeer, autoverkeer is niet doorgaand en beperkt. Station Driebergen-Zeist biedt zowel toegang tot de Heuvelrug als de Kromme Rijn, en biedt gelegenheid om landgoederen, bosrand en beperkte verstedelijking te combineren. De omgeving van knooppunt Driebergen-Zeist is een interessant zoekgebied voor integrale ontwikkelingen van wonen, werken en mobiliteit.

Luchtfoto De Kromme Rijn

Verkennde schets, Kom van de Kromme Rijn

Houten: schaa sprong in stedelijkheid; van naar binnen gekeerd naar buiten gericht

De dubbele groeikern Houten is toe aan een nieuw perspectief met nieuwe verstedelijking. Het scharnier tussen Houten en Houten-Castellum biedt hiertoe gelegenheid. Houten is ontwikkeld als een dubbele kern: centra met stations in het midden en een rondweg eromheen. Door een nieuwe stedelijkheid toe te voegen in het "scharnier" - waar de beide kernen elkaar raken - en deze nadrukkelijk naar buiten te keren, in dit geval naar het nieuwe landschap van de Kromme Rijn-vallei, wordt ook hier een nieuw ensemble van stad en landschap geactiveerd; zeker wanneer de Houtense Rijn wordt gerealiseerd. Een verdere verdichting en herstructurering van de binnenstedelijke locaties Centrum, Molenzoom en de Koppeling kan een dynamisch hoog stedelijk gebied met een mix van wonen, werken en voorzieningen creëren. Het landschap wordt gevrijwaard van bebouwing, maar een samenhangende ontwikkeling is essentieel.

Aan de noordwestkant van Houten zijn kansen om delen van de Doornkade, Oud-Wulven en Hof van Wulven te ontwikkelen tot een stedelijk woon- werkmilieu bestaande uit verschillende woningtypen. Door sterke (fiets)verbindingen met de stad te maken kan de interne groenstructuur worden versterkt. Daarnaast geldt dat hierdoor landschappelijke en recreatieve verbeteringen mogelijk zijn (Nieuwe Hollandse Waterlinie, Nieuw Wulven, Amelisweerd, Laagraven Oost). Behalve inzet op binnenstedelijke ontwikkeling, heeft het ontwikkelen van Houten-Oost potentie. Door passende woningen te bouwen kunnen de verbindingen met het landschap van de Houtense Rijn worden verbeterd en recreatieve bestemmingen toegevoegd.

De "Houtense Rijn", een nieuwe rivierarm in de Kromme Rijn-vallei

In het landschap ten noordoosten van Houten ligt een oude meander van de Kromme Rijn. Deze is deels al "opgegraven" bij de uitvoering van het Castellum. Gezien de toenemende behoefte aan waterberging is het opnieuw activeren van deze oude rivierbedding als zijarm van de Kromme Rijn een potentieel waardevolle toevoeging aan het landschap.

De dorpen Bunnik en Odijk

Nog dit jaar wordt er begonnen met de plannen voor een nieuwe wijk direct ten westen van Odijk. De nieuwe woningen zijn nodig voor de lokale behoefte en ondersteunen de voorzieningenstructuur in de dorpen. De omgeving van station Bunnik heeft potentie om verder te ontwikkelen als knooppunt waar bezoekers van het Utrecht Sciencepark eenvoudig kunnen wisselen tussen fiets, auto en openbaar vervoer. Met de verbeterde verbindingen en

voorzieningen kan de stationsomgeving transformeren naar een gemengd woon-werkgebied met hoge dichtheden. Een interessant vestigingsmilieu voor bedrijven en werknemers, die graag een directe relatie hebben met de stad en het Sciencepark. Naast de intensivering van het knooppunt Bunnik betekent het ook vermindering van doorgaand verkeer in de bebouwde kom en wordt het station een recreatieve knoop voor de relaties met het omringende landschap.

Daarnaast wordt er ten zuiden van de A12 en het vernieuwde station nagedacht over de ontwikkeling van Bunnik-Zuid. In de nabijheid van het station in hoge dichtheden, maar verderop kan er met lagere dichtheden een gemengd woon- werk- en recreatielandschap ontstaan. Hierbij is aandacht voor de voorziene groei van (auto)mobiliteit in het gebied als gevolg van de verstedelijkingsambities. Ook is aansluitende landschapsontwikkeling van de 'Houtense Rijn' een essentieel onderdeel van het geheel.

Wijk bij Duurstede

Wijk bij Duurstede wil een aantrekkelijke en vitale gemeente zijn in Utrechtse regio bestaande uit een leefbare stad en vitaal platteland. Om dit te realiseren dient het woonprogramma te worden afgestemd op de woonbehoefte met in het bijzonder aandacht voor jongeren en ouderen. In Wijk zijn er mogelijkheden voor een ruimtelijke kwaliteitsverbetering door het verder vergroenen en verzachten van de stadsrand met het gericht toevoegen van woningen in relatie tot groen met respect voor cultuurhistorische waarden. Ook kan de betekenis van Wijk bij Duurstede als bron van de Kromme Rijn verder worden versterkt door meer gebruik te maken van recreatieve mogelijkheden. Ten slotte is er ruimte voor beperkte uitbreiding van lokale bedrijven.

Schetsbeeld Wijk bij Duurstede

Utrechtse Heuvelrug

De gemeente Utrechtse Heuvelrug is gelegen in het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug en het Kromme Rijngebied: beide waardevolle landschappen, waarvoor een transformatieopgave geldt als het gaat om het versterken van natuur, biodiversiteit, klimaatadaptatie, energie en de omvorming naar duurzame landbouw. Ook krijgen deze landschappen te maken met een forse toename van recreatie. De grootste opgave voor de gemeente, maar zeker ook voor de regio, is het in balans brengen van deze activiteiten om zo te komen tot de vorming van het landschap van de toekomst. In samenwerking met partners, zoals Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, de gebiedscommissie Kromme Rijn, de provincie en de regiogemeenten wordt hier nu al uitvoering aan gegeven. Daarbij hoort dat men onderzoek moet naar een solide financiële model voor de transformatie van het buitengebied.

De landschappen bieden weinig ruimte voor grootschalige woningbouwontwikkelingen. Er wordt nu met name gekeken naar de marinierskazerne en OV-knooppunt Driebergen-Zeist. OV knooppunt Driebergen-Zeist is een belangrijke zoeklocatie voor integrale ontwikkeling van wonen en werken. Er zijn kansen om de multimodale functie van het knooppunt (overstap van auto naar OV/fiets) ten behoeve van de regio - maar ook voor bezoekers van de natuur en het buitengebied - verder te ontwikkelen. De voorziene extra vervoersvraag op het traject tussen Utrecht en Arnhem, inclusief knooppuntontwikkeling rond Lunetten Koningsweg, Bunnik en Driebergen-Zeist, is een kans om de capaciteit van de treindienstregeling verder uit te breiden.

Samenwerking

Samenwerking in de kom van de Kromme Rijn tussen Utrecht, Houten, Bunnik/Odijk, Zeist, Wijk en Utrechtse Heuvelrug is gericht op:

- Integrale ontwikkeling landschappen nieuw stedelijk gebied;
- Op korte termijn ontwikkelen van een rijk scala aan nieuwe woonmilieus rondom en in de Kromme Rijn-kom;
- Verder verrijken van het campusconcept van het Utrecht Science Park;
- Optimaal gebruikmaken van de OV-knooppunten, voor stedelijk én landelijk gebied;
- Toevoegen recreatieve waarde en verdienmodellen aan het landelijk gebied;
- Versterken van de natuurlijke en landschappelijke waarde van het landschap van de Kromme Rijn-Kom;
- Versterking van de samenhang van het Waterlinie-landschap.

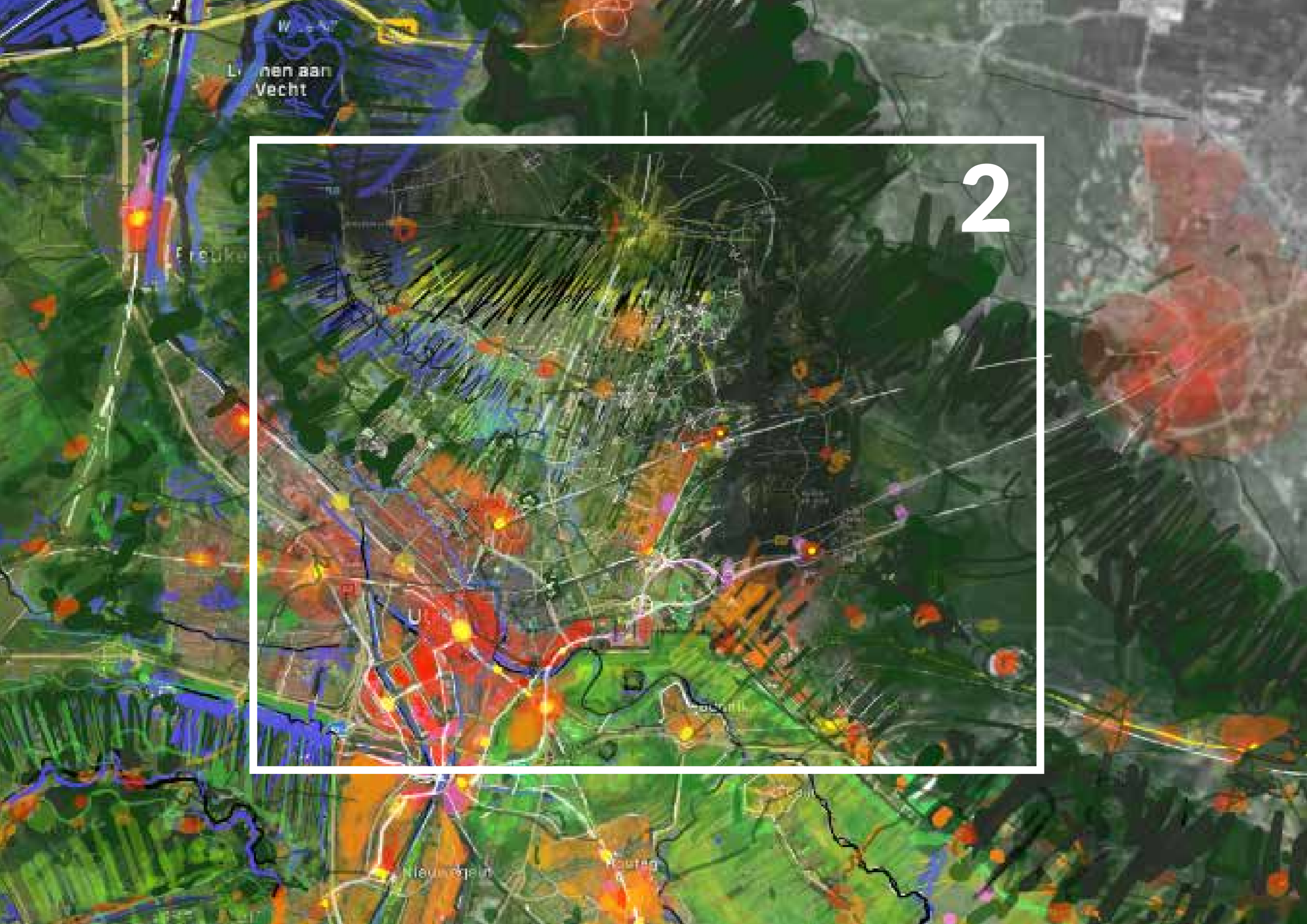
Bestaande situatie Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.

Schets Kromme Rijn-vallei. Op de achtergrond de A12, Lunetten/Koningsweg, Centraal het Scharnier van Houten, de Houtense Rijn, het knooppunt Bunnik Odijk Aan de rechterzijde de Kromme Rijn-Warande

Bestaande situatie Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.
Varianten Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.

Linnen aan Vecht

Wijk 01

2

Nieuwegein

Harting

4.2 Noordoostflank: Strategisch waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug

Strategisch landschap, Waterlinie en Heuvelrug-Noord

Ten Noorden van de kom van De Kromme Rijn is de afstand tot de stad Utrecht en de Heuvelrug het kleinst. Hier komen het strategisch landschap van de Waterlinie, Heuvelrug en stadsrand samen, doorsneden door infrastructuur van de snelwegen en spoorlijnen richting Arnhem, Amersfoort en Hilversum.

In de toekomst is te verwachten dat de zuidzijde, grenzend aan de Fortenlinie, verder zal vernatten. Vergroting van de leefbaarheid en toegankelijkheid vanuit de noord- en oostzijde van Utrecht is - zeker bij een verdere verdichting rond station Overvecht, station Bilthoven en het Utrecht Science Park (USP) - na te streven. Hierbij blijft de Noordelijke Randweg ook in de toekomst wel een harde grens voor verstedelijking, wordt het Noorderpark beter toegankelijk in combinatie met de beleving van de Waterlinie met haar forten en sluit het landschap van de Heuvelrug met recreatieve routes goed aan op het stedelijk gebied. Hierbij zijn "natuurstations" Hollandse Rading en Driebergen-Zeist belangrijke toegangspoorten.

Juist op deze plek bevindt zich ook het USP, één van de meest strategisch belangrijke "landschappen" van de regio. Op deze plaats ligt de robuuste natuurcorridor vanaf De Bilt West om het USP langs Zeist richting Bunnik en verder. De campus heeft een uitloper naar het knooppunt rond station Bilthoven, via de institutenzone langs de Soestdijkse Weg. Het coulisselandschap rond Maartensdijk en Nieuwe-Wetering, dat analoog aan de zuidelijke flank van de Heuvelrug ook hier versterking en grotere robuustheid kan krijgen, gaat in het Noorden over in de bossen en landgoederen van de Noordelijke Heuvelrug, en in het westen in het veenweidelandschap richting het Stichtse plassengebied.

De Bilt

Ontwikkeling stationsgebied Bilthoven, in samenhang met de ontwikkeling en bereikbaarheid van de institutenzone (Life Science As) incl. USP Bilthoven, aansluiten op het USP is een belangrijke ambitie in dit deelgebied. De wijze waarop het doortrekken van de Uithoflijn en de ontwikkeling van transferia langs de A28 worden verbonden is nader te onderzoeken.

Versterking coulisselandschap rond Bilthoven/Hollandse Rading, is gezien het landschappelijk en ecologisch verbindend karakter belangrijk, ook in het kader van de robuuste Heuvelrug. Het verder ontwikkelen van het strategisch landschap, vernatten en vergroten van de recreatieve waarde van het cultuurhistorisch fortenlandschap, zijn richting Noordrand Utrecht en Overvecht sleutelwoorden.

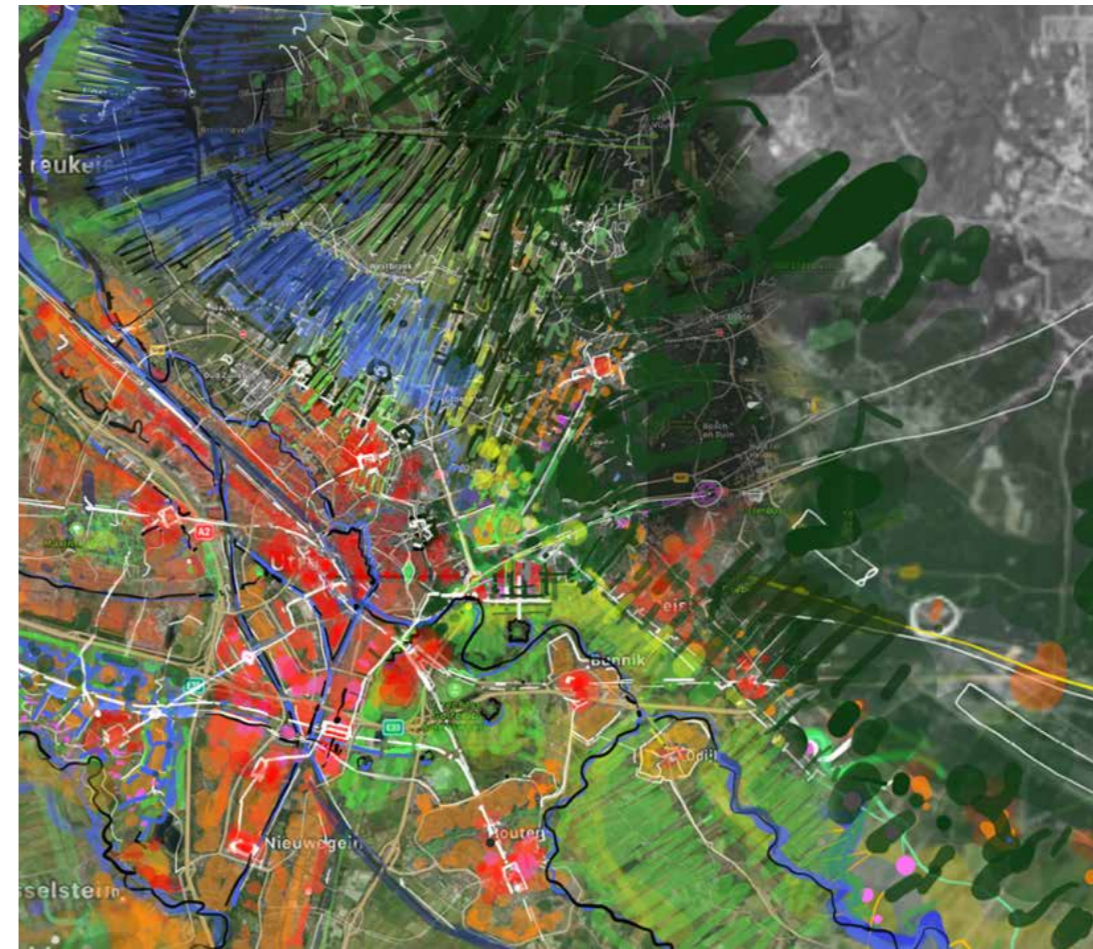
Zeist

Een toekomstige doorgetrokken Uithoflijn of HOV verbinding tussen USP en Amersfoort biedt kansen voor de herontwikkeling van Zeist-Noord en transformatie bedrijventerreinen aan de A28 in combinatie met een P+R functie. Daarnaast zijn er in de gemeente mogelijkheden om aan de Utrechtseweg kantoren en bedrijventerreinen te transformeren naar woningbouw en gemengde woon-werkmilieus. Rond station Driebergen-Zeist is eveneens ruimte om gemengde woon-werk milieus en kantoren in groene setting te concentreren in combinatie met beter toegankelijk maken van de recreatieve mogelijkheden van de Heuvelrug en het Kromme Rijn gebied.

Samenwerking

Samenwerking tussen Heuvelrug, Zeist, De Bilt, Stichtse Vecht en Utrecht is gericht op:

- Knooppuntontwikkeling rond stations Driebergen-Zeist en Bilthoven;
- Bereikbaarheid USP (De Uithof en Bilthoven) door onder andere de ontwikkeling van de OV-corridor langs de A28 in combinatie met verstedelijking en P+R; Daarbij dient een zorgvuldige afweging tussen landschappelijke en ecologische waarden, OV-vervoersontwikkeling en mogelijkheden voor verstedelijking in het gebied plaats te vinden. Hierdoor komen meerdere opties voor een tracé van een verlengde Uithoflijn of HOV-verbinding in beeld;
- Ontwikkeling natuur en recreatieve waarde landschap met de bijbehorende verdienmodellen;
- Verduurzaming huidige agrarisch landgebruik;
- Ontwikkelen en behouden cultuurhistorische waarde;
- Klimaatadaptatie van de bestaande waterhuishouding met oog voor het strategisch waterlinie-landschap;
- Verstedelijking, kwalitatief, niet kwantitatief van karakter;
- Gemengd verstedelijken van groene werklocaties.

Heuvelrug Waterlinie Knooppunten

Principe van vernatting strategisch landschap

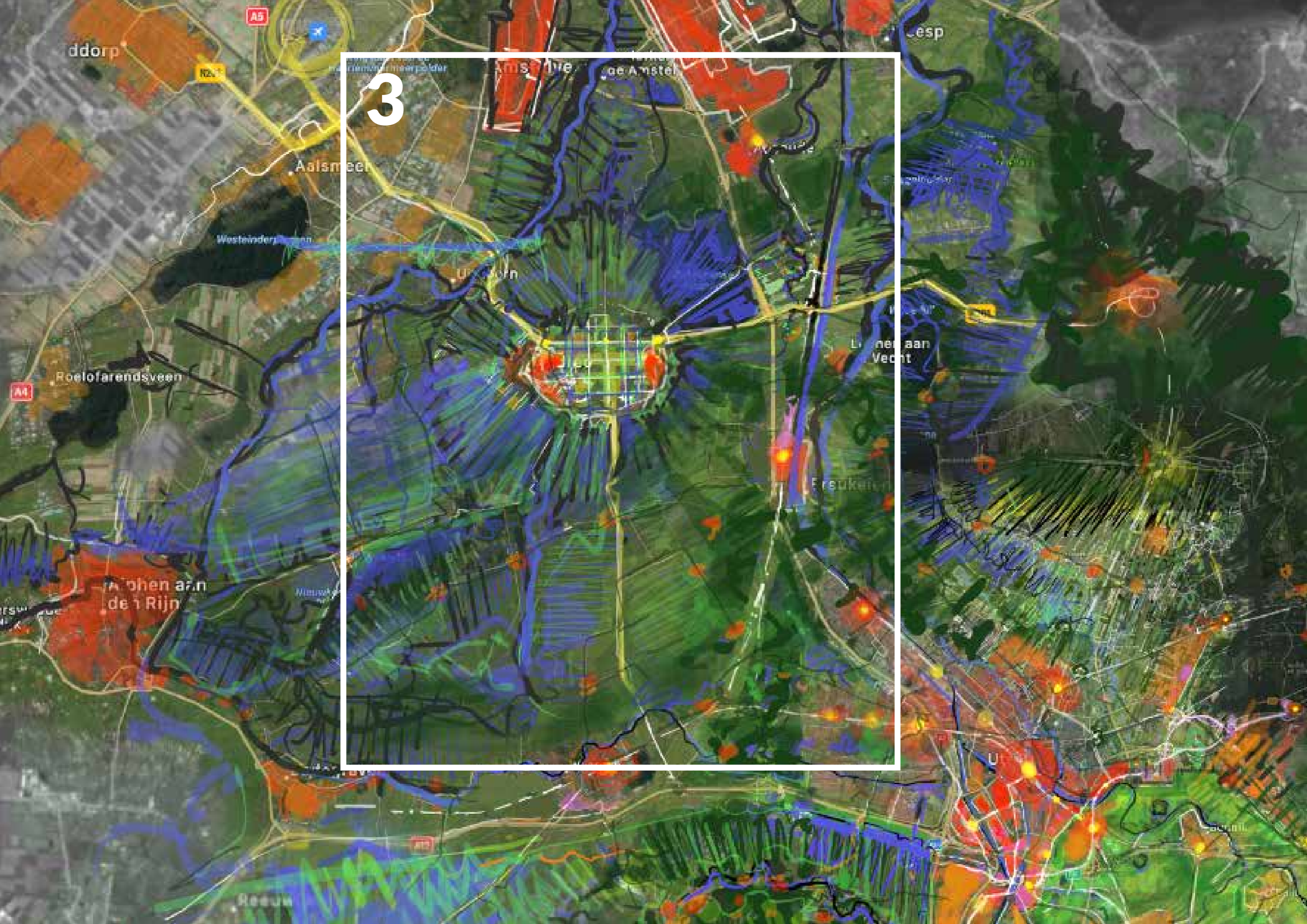

Noordrand nu. De randweg en de scherpe scheiding van stad (Overvecht) en landschap

Schets Noordrand. Activering recreatie: wandelroutes vanuit Overvecht, recreatieve functies en recreatief medegebruik landschap

3

4.3 Corridor ontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam

In het Noordwesten wijkt de Heuvelrug en opent zich het plassen- en veenweidelandschap richting het Noorden. Vanuit Utrecht lopen de gestrekte lijnen van spoor, kanaal en snelweg, en slingeren Amstel, Angstel en Vecht zich naar het noorden richting Amsterdam. Halverwege kruist de verbindingsweg van Amstelveen/Aalsmeer, via Mijdrecht en Vinkeveen deze bundel, richting Hilversum.

De corridor tussen Utrecht en Amsterdam is in het verleden en naar de toekomst een essentieel deel van de urbane structuur van West-Nederland en de Randstad. De stedelijke ontwikkeling van deze corridor is een delicate operatie; historische gevoelige gebieden als het Vecht-lint, natuurgebieden als de plassen, en een gevoelige opgave betreffende veenoxidatie, bodemdaling en de agrarische toekomst van het gebied dienen te worden geadresseerd. Tegelijkertijd kent het gebied een moeilijke bodemgesteldheid én een hoge potentiële verstedelijkingsdruk in het spanningsveld Utrecht-Amsterdam.

Knooppuntontwikkeling in de corridor

In de "Snelle Vecht", zoals Stichtse Vecht de corridor vanuit welbegrepen historisch perspectief heeft gedoopt, is de ontwikkeling van stedelijke knooppunten rondom (NS)-stations een kansrijke strategie. Het betreft de bestaande knooppunten Zuilen, Maarssenbroek, Breukelen en Abcoude. Een nieuw knooppunt bij Loenersloot/N201, waar de snelle Vecht de N201 kruist, is evident en van groot belang voor de achterliggende verzorgingsgebieden van Ronde Venen, en Hilversum en kan op lange termijn een bijdrage leveren aan de regionale ontwikkeling. Voor Abcoude liggen er kansen voor de ontwikkeling als recreatieve poort naar het landschap. Het is interessant om te onderzoeken of intensivering van ruimtegebruik mogelijk is aan de westkant van het station.

In de komende decennia moet blijken hoe de knooppunten verder kunnen worden benut. Dit betekent verdichting: het toevoegen van woon- en werkfuncties, en het integreren van – in het geval van knooppunt Loenersloot – het aansluitende vervoerssysteem richting Vinkeveen- Mijdrecht en Aalsmeer, Schiphol enerzijds, en Hilversum anderzijds. Ook hier vindt knooppuntontwikkeling plaats, maar op beperkte schaal, aansluitend op de (bus-) stations van Mijdrecht en Vinkeveen, in de N201-corridor. Van belang is om in de strategie van corridorontwikkeling van de Snelle Vecht aandacht te houden voor open vensters in het landschap zodat de kernen niet volledig aan elkaar vastgroeien maar er een groene, open ruimte in het landschap blijft.

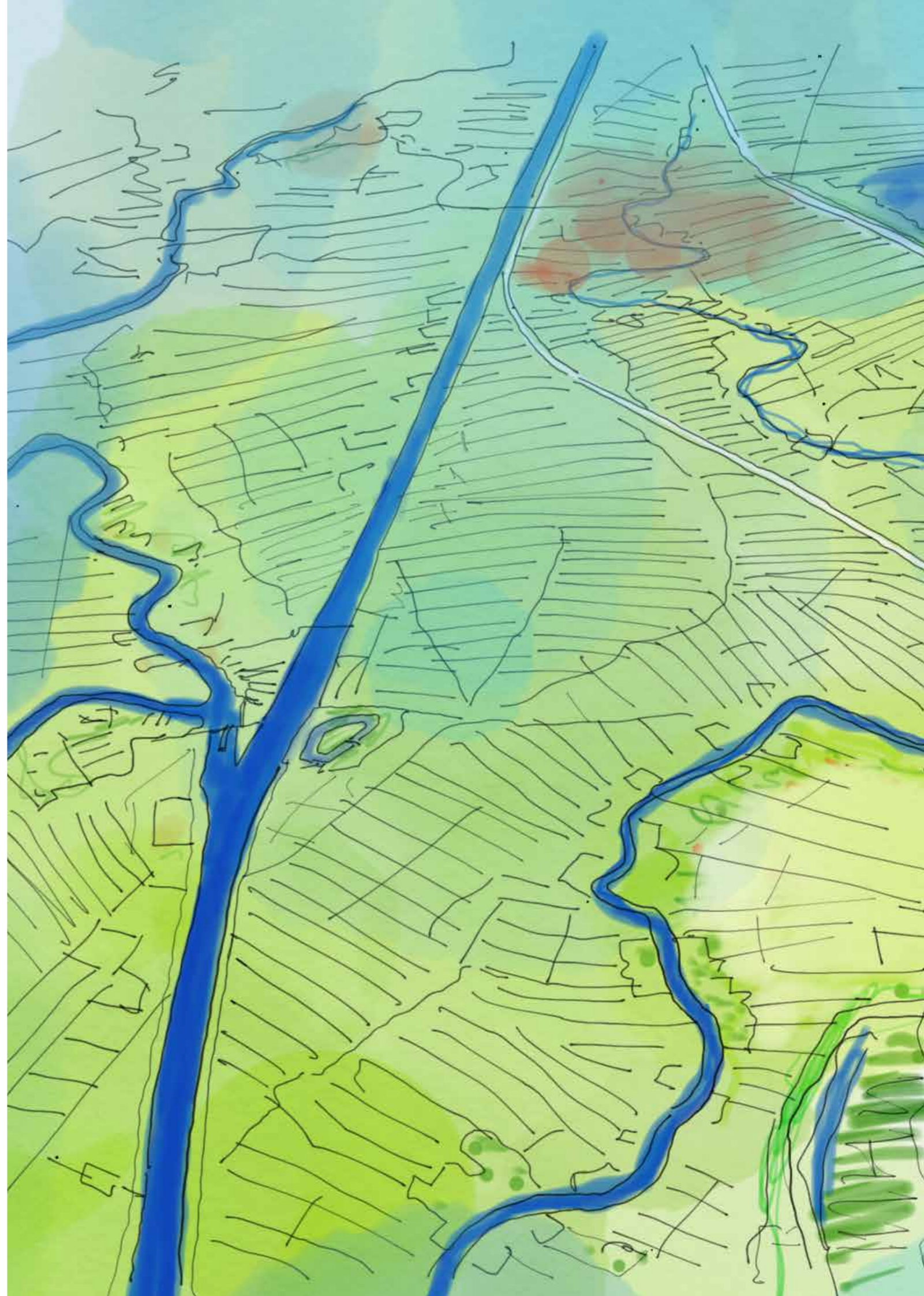
Landschappelijke transformatie Veenweidegebied

Met name het landschap van de Ronde Venen, waterrijke lage veenweidepolders zal te maken krijgen met grote veranderingen in waterbeheer, landgebruik en dus in agrarische verdienmodellen. Gezamenlijk zal gezocht moeten worden naar een nieuwe balans tussen water, landbouw, natuur en recreatie, waarbij het stoppen van bodemdaling en veenoxidatie prioriteit heeft en het landschap van een nieuw, duurzaam exploitatiemodel wordt voorzien. De verbinding tussen de west- en oostzijde van de "Snelle Vecht" wordt gewaarborgd door vensters, onderbrekingen in de corridor, open, groene gebieden waar ook ecologisch en recreatief naar verbinding wordt gestreefd.

Samenwerking

In het noorden is samenwerking tussen Stichtse Vecht, Ronde Venen, Woerden en Utrecht gericht op:

- Optimalisatie van de knooppunten van de "Snelle Vecht";
- Optimalisatie van het daarop aansluitende oost-westelijke systeem van de HOV-knooppunten langs de N201 en bijbehorend fietsenrekken;
- Verbetering van de verkeersafwikkeling richting Woerden/A12;
- Ontwikkeling recreatieve betekenis veenweidelandschap westelijk van Leidsche Rijn en in het noorden (Amsterdam);
- Transformatie/nieuwe toekomst voor agrarische bedrijven veenweidegebieden;
- Ontwikkeling groene "oost-west-vensters" in de Snelle Vecht;
- Aandacht voor betekenis van de Stelling van Amsterdam en de Oude Hollandse Waterlinie.

VOORBEELDMATIGE VERBEELDING KNOOPPUNT BREUKELN

Breukelen 2020

Breukelen 2040 - klimaatadaptief knooppunt

Breukelen nu

Schets Breukelen in de nabije toekomst

Knooppuntontwikkeling in dit gebied zal, gezien hoogte-
ligging, bodemgesteldheid en te verwachten transformatie
van het veenweidegebied, meer dan op andere plaatsen
gebaseerd zijn op klimaatadaptief bouwen, gebaseerd op
principes als: "Hoog en Compact" bij hoge dichtheden, en
"Flexibel in Hoogte en Waterstand" bij lage dichtheden.

Schets Breukelen in de toekomst

VOORBEELDMATIGE VERBEELDING KNOOPPUNT N201

Schets variant Zuid

Schets variant Noord

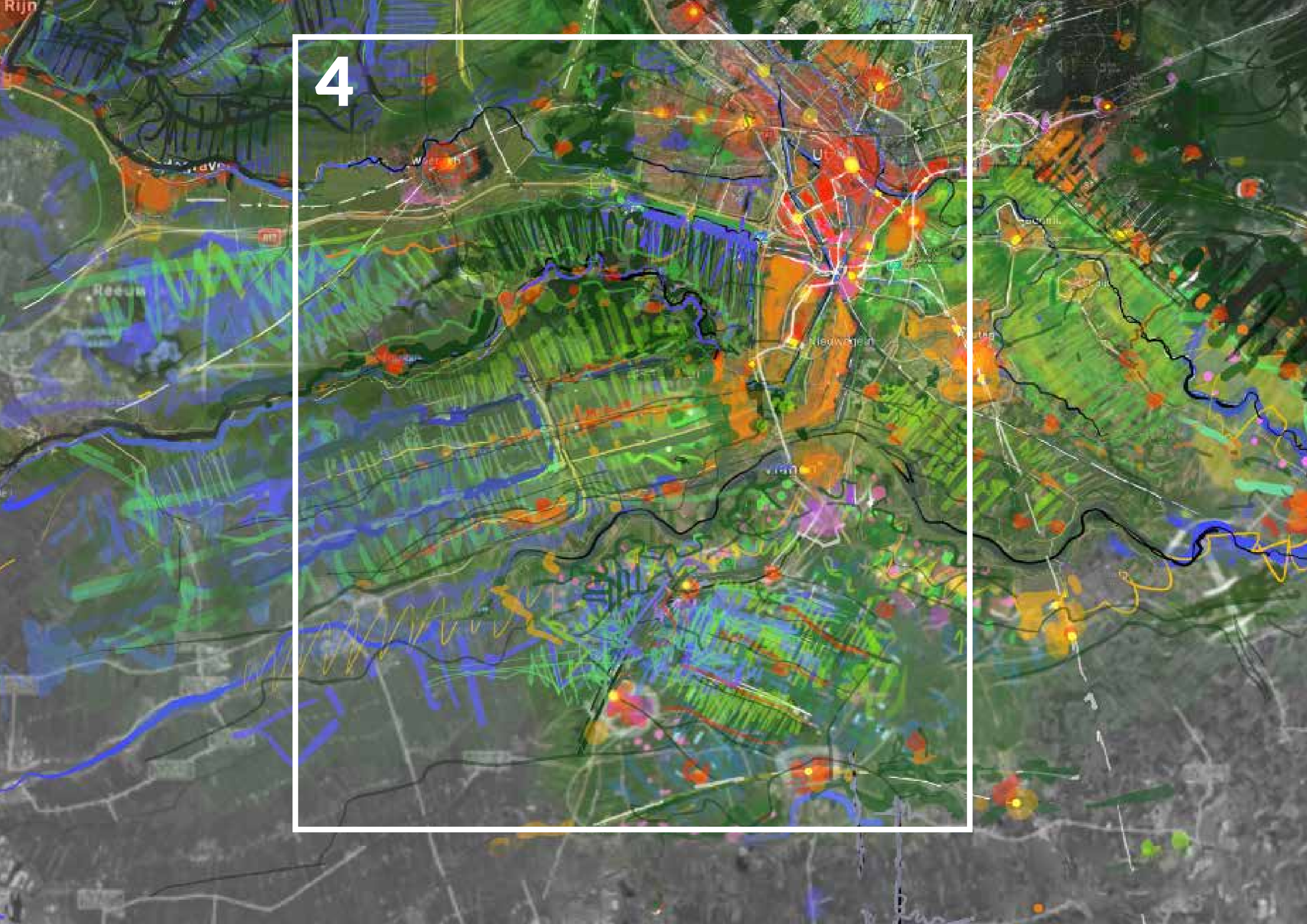

Schets varianten knooppunt N201
maximale uitbreiding Zuid en Noord

Schets Knooppunt N201 poort op het landschap

4

4.4 Woerd, Waard en Vijfheerenlanden

Woerd, Waard en Vijfheerenlanden: Rivierlinten, veenweidegebied, vestingstadjes en regionale knooppunten

Het landschap van het zuidwesten van de regio wordt gedragen door de historische rivierlinten van de Oude Rijn en de Hollandse IJssel in het noorden, en de Linge en de Lek in het zuiden, waarbij het tussenliggende landschap naar het westen toe steeds natter en lager wordt. Veenweidetransformatie is daar dan ook een belangrijke opgave. Het landschap tussen de rivierlinten is grootschalig en weids.

De polders zijn doorregen met boerderij-linten die de rivierstadjes en lintdorpen verbinden. Hier betekent aandacht voor vitaliteit en leefbaarheid van kernen niet alleen iets voor de rivierstadjes, maar juist ook voor de polderdijken en -linten van de Lopikerwaard en Vijfheerenlanden.

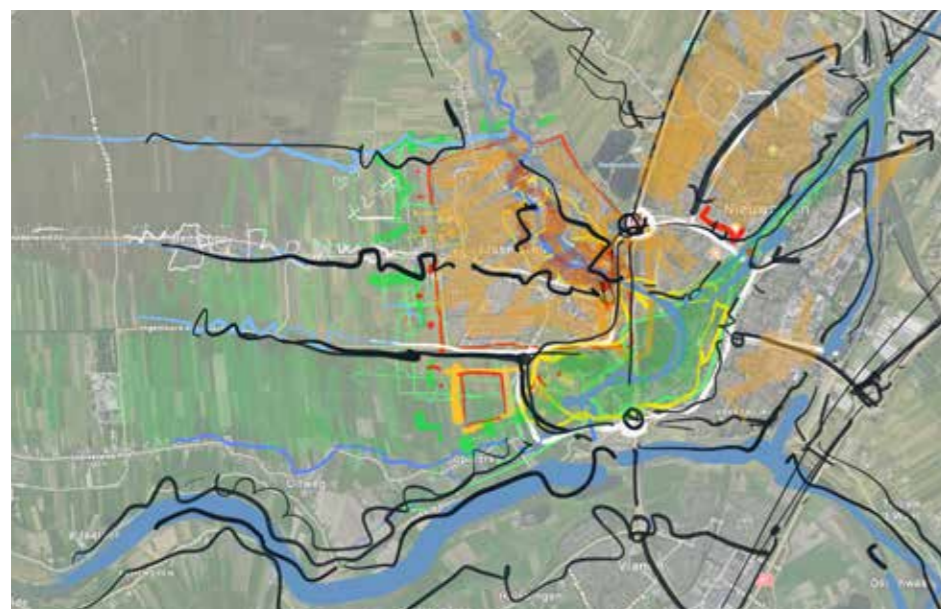
Tussen de linten vragen de polders om bezinning op de toekomst. In dit oer-Hollandse landschap zal waarschijnlijk veel veranderen betreffende klimaatadaptatie, waterbeheer en daarmee samenhangend landgebruik. Onderzoek naar klimaatadaptatie, alternatieve teelten en agrarische verdienmodellen zijn gewenst, evenals aandacht voor natuur, stilte en landschappelijke waarde. Hierin kan het landschap van Woerd, Waard en Vijfheerenlanden interessant zijn als experimenteerruimte.

Ruimtelijke ontwikkeling Woerd, Waard en Vijfheerenlanden

Woerden, als historische stad aan de Oude Rijn, heeft een eigen positie in de regio. Woerden speelt als knooppunt op de corridor Utrecht-Zuidvleugel een belangrijke rol. Als onderdeel van het landelijke OV-netwerk, als entree naar het noordelijke Groene Hart en als vervoersknooppunt op enige afstand van Utrecht. Deze betekenis kan verder worden versterkt.

Vanuit het stedelijke gebied van Utrecht-Leidsche Rijn is het mogelijk om het historisch en landschappelijk waardevolle landschap van Haarzuilen, Harmelen, Linschoten, Montfoort en Oudewater beter te ontsluiten en te koppelen aan groene routes vanuit de stad. Dit landschappelijke netwerk is minder gekend dan de oostzijde van de regio, en in die zin ondergewaardeerd. Door de kernen en het landschap in samenhang te ontwikkelen kan de waarde en aantrekkelijkheid van dit uitloopgebied verder versterkt worden.

Dit geldt ook voor de recreatieve uitvalsroute van Utrecht, door Nieuwegein en IJsselstein richting de Lopikerwaard, waar vroeger de Hollandse IJssel aftakte van de Lek. Deze uitvalspoort vanuit het stedelijk gebied richting het rivierenlandschap van de Lopikerwaard kan meer waarde krijgen. IJsselstein, als poort tussen stad en waard, kan zich als zodanig ontwikkelen: een sterke stadsrand, opstappunt HOV en toegangspoort tussen stedelijke regio en Lopikerwaard.

IJsselstein, Vaartse Rijn, Poort naar de Lopikerwaard en de Lek

Midden in het Rivierenland, Lek in het noorden en Linge in het Zuiden, een rivierenlandschap met ecologisch rijke uiterwaarden, rietlanden en oude stroomruggen, ligt Vijfheerenlanden. De historische steden Leerdam (Glasmuseum) en Vianen zijn toeristische knooppunten. Vianen is het stedelijke bruggenhoofd van de Utrechtse regio, en is via HOV-knooppunt(en) een opstappunt voor reizigers uit het zuiden met bestemmingen in het stedelijk gebied van Utrecht.

Het open, agrarische landschap van Vijfheerenlanden heeft belangrijke functies als waterwingebied, stiltegebied en bestaat voor een behoorlijk deel uit natuurnetwerk/natura 2000. Dit open en stille gebied en de gebieden langs de Lek, de Linge en het wandelgebied de Zouweboezem zijn aantrekkelijke recreatieve gebieden. Er zijn volop kansen om de groene en blauwe verbindingen voor natuur en recreatie (fiets-, wandel-, en vaarroutes) te versterken. De landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de rivieroever van Culemborg tot aan Schoonhoven kan bijvoorbeeld verder worden benut door het aanleggen en uitbreiden van bestaande recreatieve routes. De uitdagingen van bodemdaling en veeweideproblematiek hebben ook gevolgen voor het boerenlandschap van Vijfheerenlanden. Het verkennen van de mogelijkheden van innovatieve landbouw zijn hierin een aanknopingspunt.

Door de gunstige ligging aan de snelwegen A2 en A27 zijn de bedrijventerreinen in Vianen, Lexmond, Meerkerk en Leerdam interessant als locaties voor bedrijvigheid. De gunstige ligging van de knooppunten aan snelwegen maakt dat de genoemde kernen ook geschikt kunnen zijn voor woningbouw. Aandachtspunten zijn leefbaarheid en woonkwaliteit langs snelwegen (fijnstof, geluidsoverlast) en goede OV-verbindingen met belangrijke bestemmingen in de regio. Eventuele benutting van potentieel moet ook worden onderzocht in relatie tot de landschappelijke en natuurlijke waarde van het gebied: de knooppunten kunnen ook functioneren als een poort naar het groen. Via het opwaarderen van de Merwedelingelijn zouden Leerdam, maar ook Gorinchem, Arkel, Beesd en de Drechtsteden beter kunnen aansluiten op het knooppuntennetwerk van de Utrechtse regio. Bovendien heeft hoogwaardig openbaar vervoer de potentie om de verkeersdruk op snelwegen te verminderen.

Samenwerking

De samenwerking tussen Woerden, Montfoort, Oudewater, Lopik, IJsselstein, Vijfheerenlanden en Utrecht bestaat uit:

- Afstemming vitale kernen en linten;
- Ontsluiting van de vitale kernen met fiets, OV en auto;
- Transformatie veeweidegebied;
- Recreatieve ontsluitingen en natuurontwikkeling;
- Knooppuntontwikkeling Woerden.

Een kans zou zijn als Vijfheerenlanden en Lopikerwaard samen gaan nadenken over oplossingen voor de toekomst van de veeweidegebieden. Het (verder) ontwikkelen van strategische knooppunten langs snelwegen in relatie tot de behoefte aan uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen dient in regionaal verband te worden onderzocht.

5

Leuven

Leuven

4.5 De centrale as

Zuid-Noord van Vijfheerenlanden via IJsselstein en Nieuwegein tot Utrecht Centrum

Deze verstedelijkingszone is cruciaal in de verstedelijkingsstrategie van de regio. De mate waarin transformatie van bestaande stedelijke werkgebieden plaats gaat vinden, de connectiviteit van dezelfde gebieden kan worden verbeterd en de leefkwaliteit kan toenemen zijn daarbij bepalende factoren. De A12-zone bestaat uit diverse deelgebieden met vitale regionale economische functies. De van west naar oost lopende A12 kan een grote barrière vormen in de kwalitatieve ontwikkeling van dit gebied. De Zuid-Noord gerichte samenhang in de zone is groot, en wordt in de komende decennia alleen maar groter. Met de toenemende betekenis en verbetering van OV, zoals door de versnelling van de SUNIJ-lijn, en de verkorting van de reistijd vanuit Nieuwegein/IJsselstein naar Utrecht Centrum neemt de onderlinge verwevenheid toe.

Zo kan de aanleg van een transferium in IJsselstein en de verbetering van de SUNIJ hier relatief eenvoudig leiden tot een kansrijke knoop in het mobiliteitsstelsel. Door het knooppunt Vianen Lekbrug verder te intensiveren, kan een robuuste poort voor de noord-zuidas worden gecreëerd. Op de corridor naar het zuiden is ook Meerkerk (A27) kansrijk om als OV-knoop te ontwikkelen. Alle drie de knooppunten hebben potentie om automobilisten te laten overstappen op een snel en betrouwbaar Ov-systeem richting het stedelijk gebied mits de koppeling door middel van goede P+R voorzieningen met het hoofdwegennet goed uitgevoerd wordt. In de landelijke studie BGU (Breda-Gorinchem-Utrecht) worden de mogelijkheden voor een dergelijk HOV-systeem op de corridor Utrecht-Brabant op de lange termijn onderzocht.

Het verlengen van de snelfietsroute Utrecht-Nieuwegein/IJsselstein naar Vijfheerenlanden biedt mogelijkheden om de zuidlob van de regio (recreatief) per fiets goed te ontsluiten. (Snel)fietsroutes van Utrecht langs het Merwedekanaal naar Nieuwegein/IJsselstein en door naar Vianen (en verder) zijn kansrijk en essentieel voor de ambitie om juist de zuidkant van Utrecht te verdichten. Aanvullend daarop werkt de regio ook aan een fietsroute tussen Houten, Nieuwegein ('t Klooster) en Vianen parallel aan de A27 om vanuit de Zuidlob een directere route richting het USP aan te bieden. Behalve voor het verbinden van belangrijke woon-werklocaties kunnen fietsroutes fungeren als toegangspoort tot recreatieve gebieden bijvoorbeeld in Vijfheerenlanden en de Lopikerwaard.

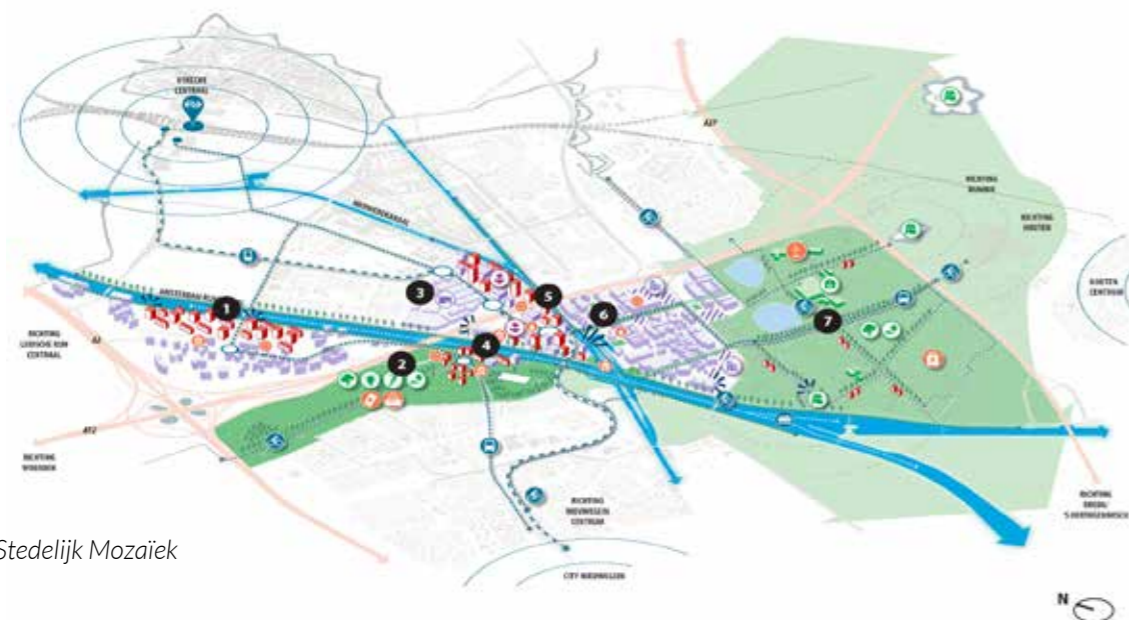
De A12-zone, waar Nieuwegein en Houten grenzen aan Utrecht, speelt een grote rol in het mobiliteitsnetwerk van Nederland en de Utrechtse Regio. Het potentiële conflict tussen gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen en het nationale en regionale belang van grootschalige infrastructuur in de komt hier het duidelijkst naar voren. Met het besef dat in de komende decennia veel gaat veranderen betreffende mobiliteit met de aanname dat hierbij de intensiteit van verkeer nog verder zal toenemen, is juist hier een stapsgewijze en flexibele verstedelijkingsstrategie noodzakelijk.

Dat de mogelijke ontwikkeling van de A12-zone kansrijk maar ook complex is, is een van de inzichten uit het MIRT Onderzoek. Door de projectgroep A12-zone zijn diverse ontwikkelbeelden onderzocht, die aanleiding vormen voor vervolgonderzoek. In het kader van de contour REP is er een aanvullende optie schetsmatig verbeeld om een bredere A12 zone te verkennen en hier adaptief mee om te gaan.

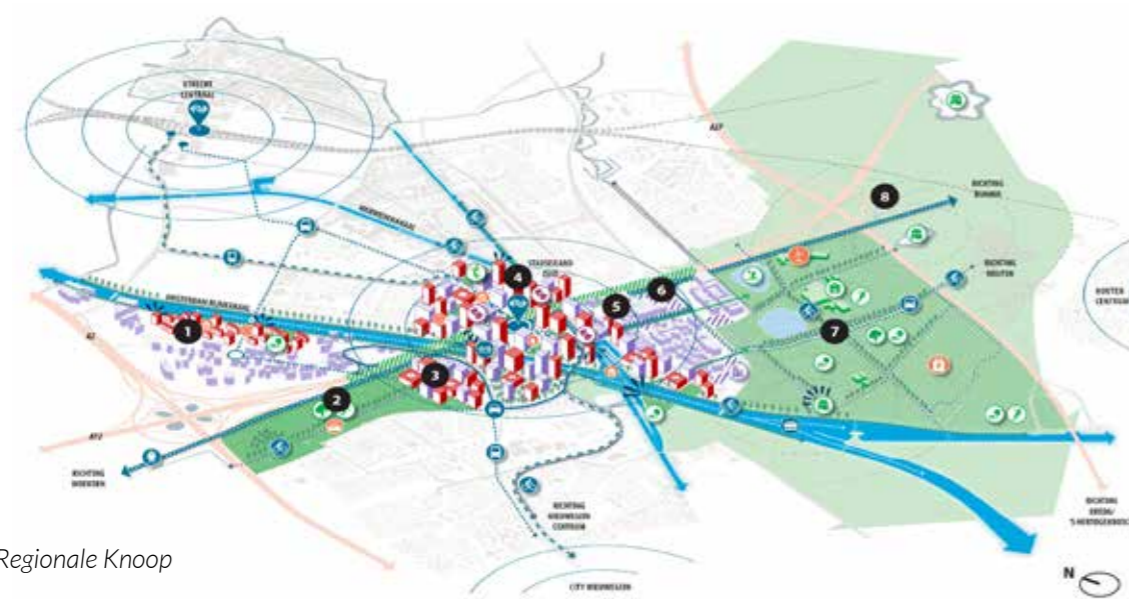
Bij juiste aaneenschakeling van lange, middellange en korte termijn kan in de A12-zone een aanzienlijk deel van de verstedelijkingsopgave voor de regio adequaat worden gerealiseerd. De koppeling van een langetermijn perspectief aan goede "no-regret-besluitvorming" op korte termijn is daarbij van groot belang. Gedacht kan worden aan een oost-west gerichte ruimtelijke reservering, waar eventueel in de komende decennia een deel van de benodigde infrastructuur kan worden gerealiseerd. Deze reservering kan bij verdergaand inzicht in de ontwikkeling van mobiliteit worden geactiveerd, zodat de verstedelijkingsmogelijkheden stapsgewijs mogelijk worden gemaakt. Aandachtspunt daarbij is dat we geen extra barrière in het gebied toe voegen en de uitwerking wiel met spaken als basis te nemen voor ontwikkeling.

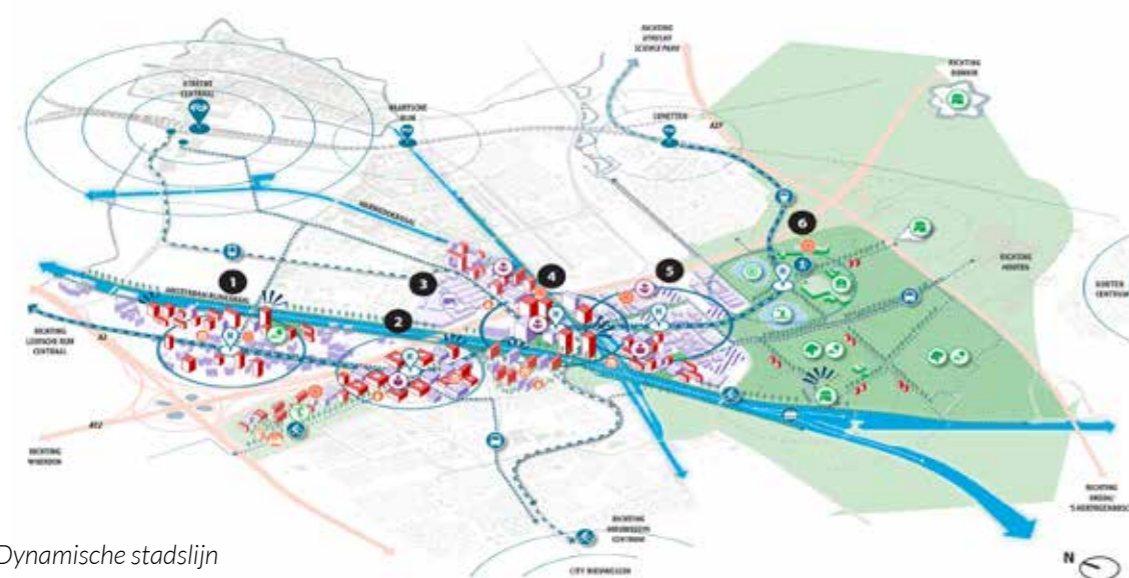
ONTWIKKELBEEDEN A12-ZONE

Stedelijk Mozaïek

Regionale Knoop

Dynamische stadslijn

Ontwikkelbeelden met duiding van de maatregelen en ontwikkellocaties
Bron: Ontwikkelbeelden A12-zone, juli 2019, Urhahn

AANVULLENDE VARIANTEN A12-ZONE

A12: STUDIE STATION WESTRAVEN

A12: STUDIE+: STATION WESTZIJDE + RIJNBURG

A12: RESERVERING BYPASS

A12: VERSTEDELIJING OP BASIS VAN HOV / SUNIJ

Samenwerking

Vijfheerenlanden, IJsselstein, Nieuwegein, Houten en Utrecht werken samen aan:

- Onderzoek naar de gewenste intensiteit van verstedelijking in de Zuid-Noord-as, waarbij ook de gewenste woonkwaliteit in relatie tot de woningbehoefte en de principes van gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen wordt meegenomen;
- Snelle (fiets)verbindingen tussen Utrecht, Nieuwegein, IJsselstein en Vijfheerenlanden voor ontsluiting van zuidkant regio;
- Corridorontwikkeling van de op de Zuid-Noord-as gelegen knooppunten (Utrecht, A12-zone, Nieuwegein, IJsselstein, Vianen, Meerkerk);
- Ontsluiting vanuit Lopikerwaard en A2 ter hoogte van IJsselstein en Nieuwegein-zuid in samenwerking met Vaartsche Rijn en "IJsselpark";

- Invulling en aansluiting van de A12 zone m.b.t. verstedelijking en mobiliteit, bijvoorbeeld via de OV-tangenten naar Leidsche Rijn Centrum en Lunetten-Koningsweg

Gezien het nationale belang van dit vraagstuk is de samenwerking rijk-regio vanzelfsprekend. Dit wordt opgepakt binnen U Ned/ in het MIRT Onderzoek en in de MIRT Verkenning.

KATERN: INSPIRATIE RUIMTELIJKE STRATEGIE UTRECHT 2040

Utrecht

Utrecht gebruikt de barcode-methodiek als instrument om de ruimtevrage inzichtelijk te maken.

Dit betekent:

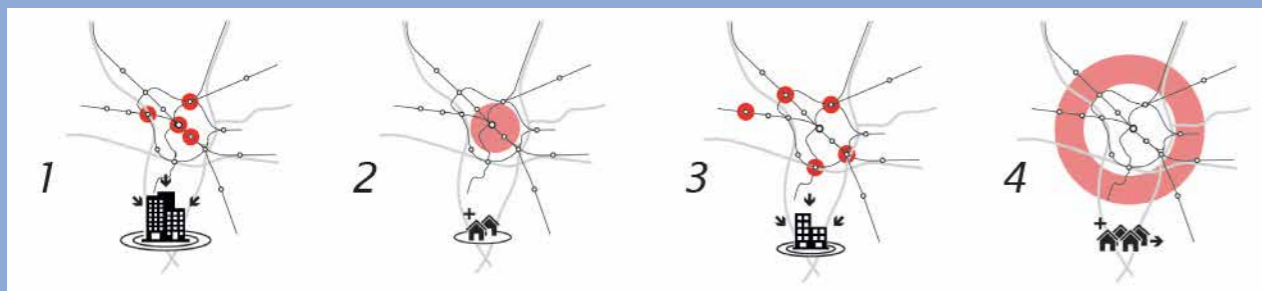
- Van prioritaire gebieden naar prioriteiten per gebied.
- Niet elke wijk is hetzelfde, niet overal doen we hetzelfde.
- Onze hoofdinzet is de inbreiding en transformatie.
- Voorzieningen groeien mee met de groei of verandering van de stad.
- De barcode als methodiek en instrument in te zetten om de ruimtevrage inzichtelijk te maken.

We spreken niet meer van prioritaire gebieden maar van prioriteiten per gebied. We nemen geen afscheid van onze inzet in de grote ontwikkelgebieden maar bieden een ruimtelijk perspectief voor de hele stad.

We zien vier ontwikkelstrategieën:

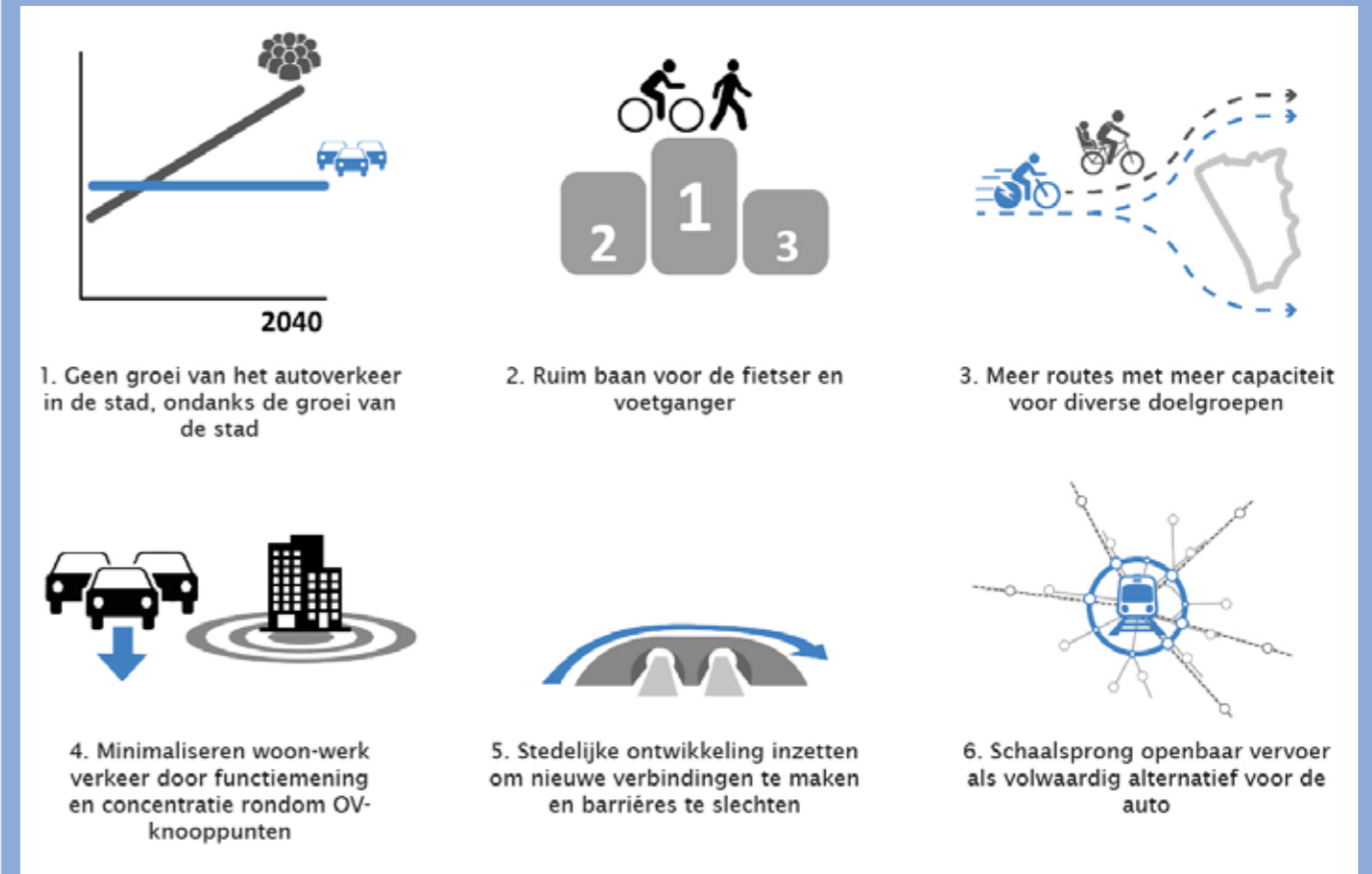
1. 'Koesteren van de bestaande stad'; in deze gebieden zetten we vooral in op het versterken van bestaande kwaliteiten. Dit betekent overigens niet dat er geen ontwikkeling mogelijk is.
2. 'Inbreiding'; groei opvangen binnen bestaande gebieden op plekken waar nog ontwikkelmogelijkheden zijn. Voor de barcode betekent het dat we de groei voor een deel kunnen opvangen met bestaande voorzieningen en deels moeten toevoegen.
3. 'Transformeren'; bestaande delen van de stad omvormen op basis van vernieuwde uitgangspunten. Voor de barcode betekent deze variant dat we de groei opvangen door slimmer gebruik van voorzieningen, bijvoorbeeld door multifunctioneel gebruik van locaties, door het beter benutten van overcapaciteit of voorzieningen beter bereikbaar te maken. Er zullen zeker ook voorzieningen moeten worden toegevoegd om de disbalans binnen de bestaande stad op te lossen.
4. Ontwikkeling op uitleglocaties'; niet binnenstedelijk groeien, maar uitbreiding aan de randen van de stad. Daar geldt voor de barcode dat sprake zal zijn van nieuwbouw (woningbouw en werkgelegenheid) en aanleg van voorzieningen. Denk daarbij ook aan sportvelden, scholen, parken en meer. Hierbij is het belangrijk dat de nieuwe gebieden niet ten koste gaan van gezond stedelijk leven in de bestaande stad.

Bron: Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040

Volgorde verstedelijking

Bron: Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040

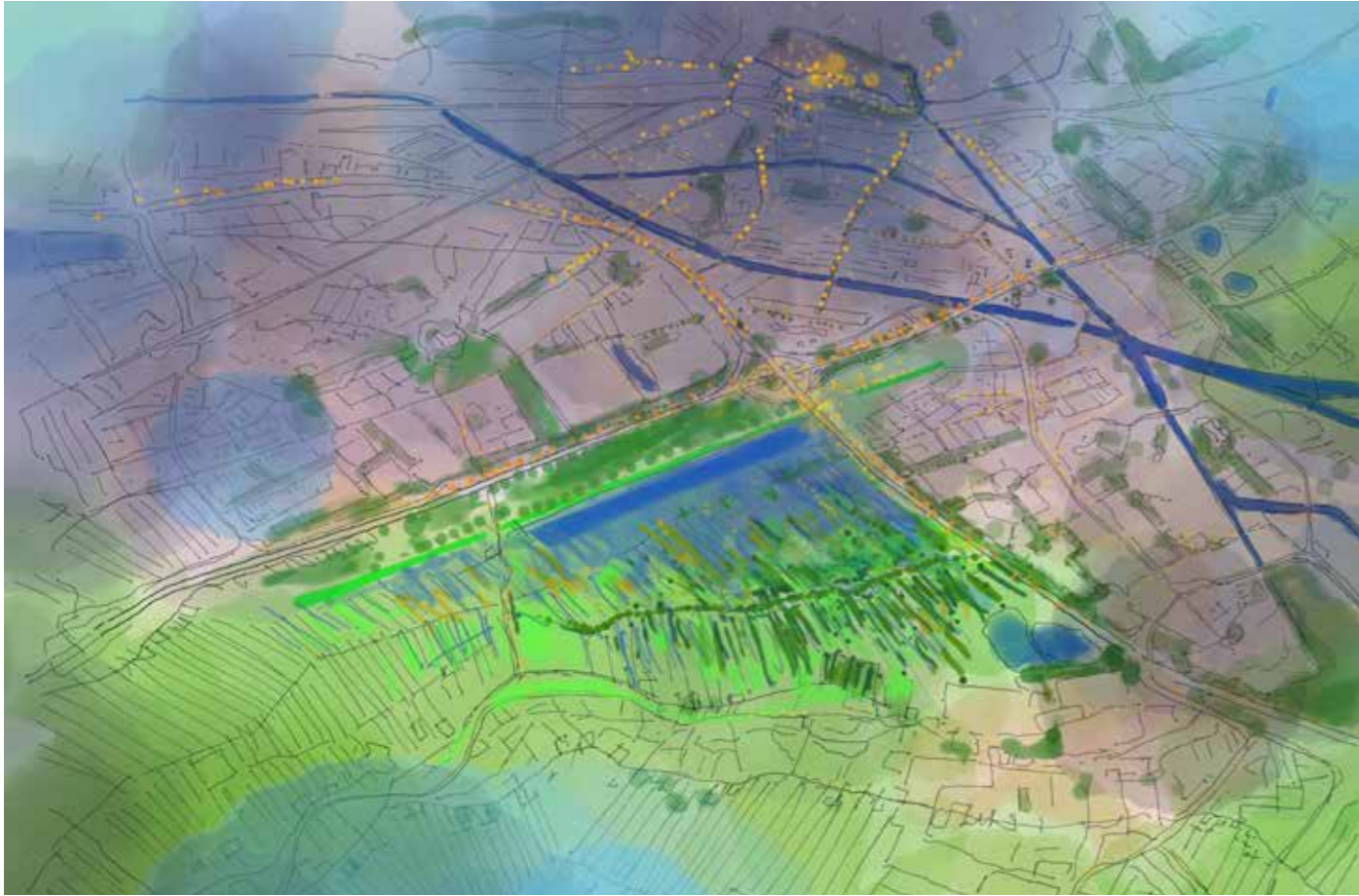
Bron: Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040

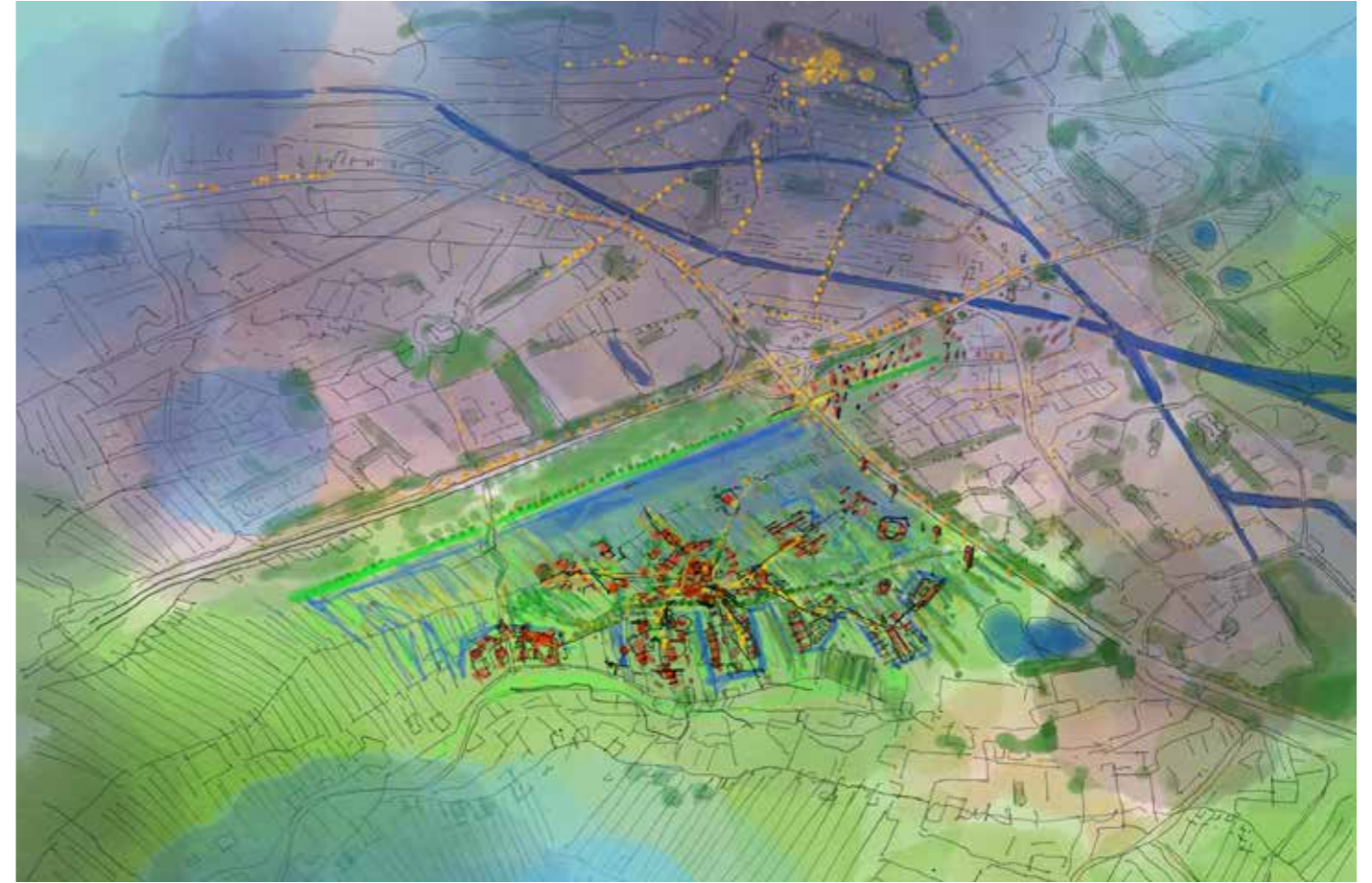
Utrechtse waarden

Bron: Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040

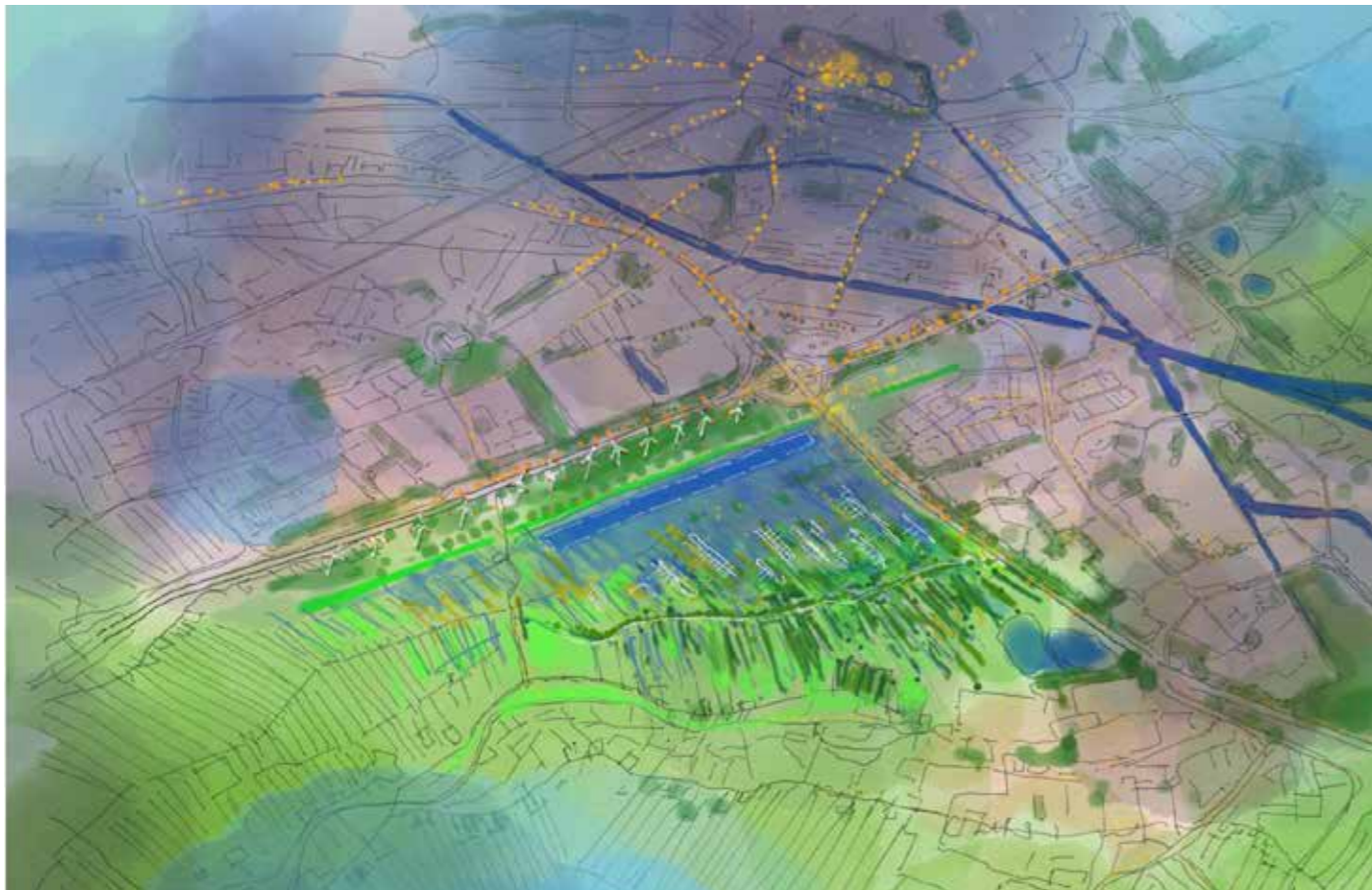
VOORBEELDMATIGE VERBEELDING VARIANTEN A12-ZONE + RIJNENBURG; FLEXIBELE, ADAPTIEVE STRATEGIE

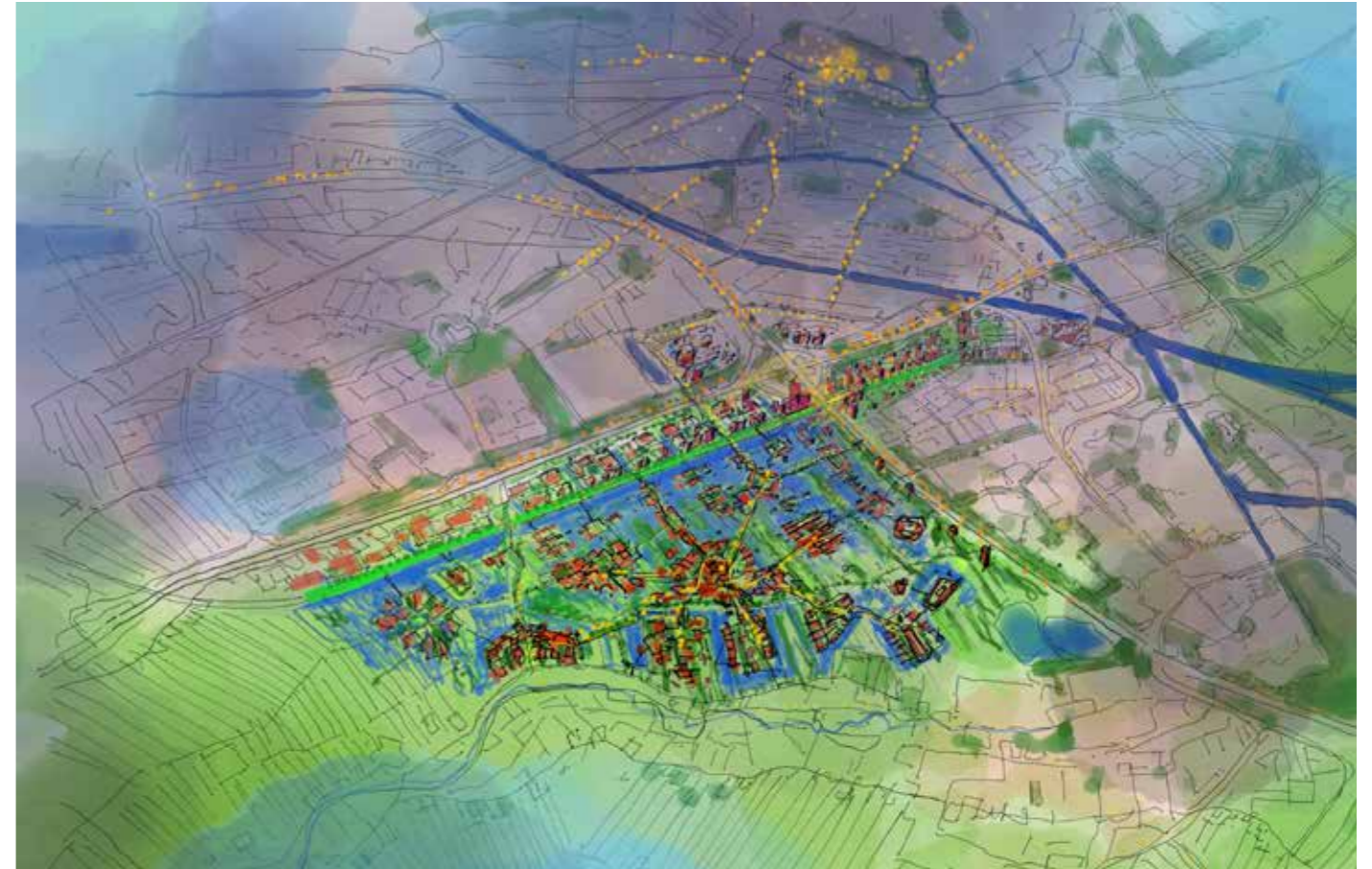
Pauzelandchap waterberging recreatie energie

Verdere stappen: combinatie met verstedelijking richting IJssel zuidwestkant

Verdere stappen: combinatie met windturbines

Een sterker verstedelijkt Rijnenburg

Colofon

Titel	Contour Integraal Ruimtelijk Perspectief – REP U16 Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen
Auteurs	Opgaveteam REP U16 in samenwerking met KuiperCompagnons
Vormgeving	KuiperCompagnons
Correspondentie	Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma - REP U16 rep@utrecht.nl
Copyright	Citaten en beelden mogen zonder schriftelijke toestemming van de auteurs worden gebruikt, op voorwaarde dat een duidelijke bronvermelding en naamsvermelding (<i>Opgaveteam REP U16 en KuiperCompagnons</i>) erbij worden vermeld.

Maart 2020

Totstandkoming contour REP

Met hartelijk dank aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van de contour REP.

Voor de totstandkoming van dit product is gesproken met:

Gemeente Bunnik
Gemeente De Bilt
Gemeente De Ronde Venen
Gemeente Houten
Gemeente IJsselstein
Gemeente Lopik
Gemeente Montfoort
Gemeente Nieuwegein
Gemeente Oudewater
Gemeente Stichtse Vecht
Gemeente Utrecht
Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Gemeente Vijfheerenlanden
Gemeente Wijk bij Duurstede
Gemeente Woerden
Gemeente Zeist

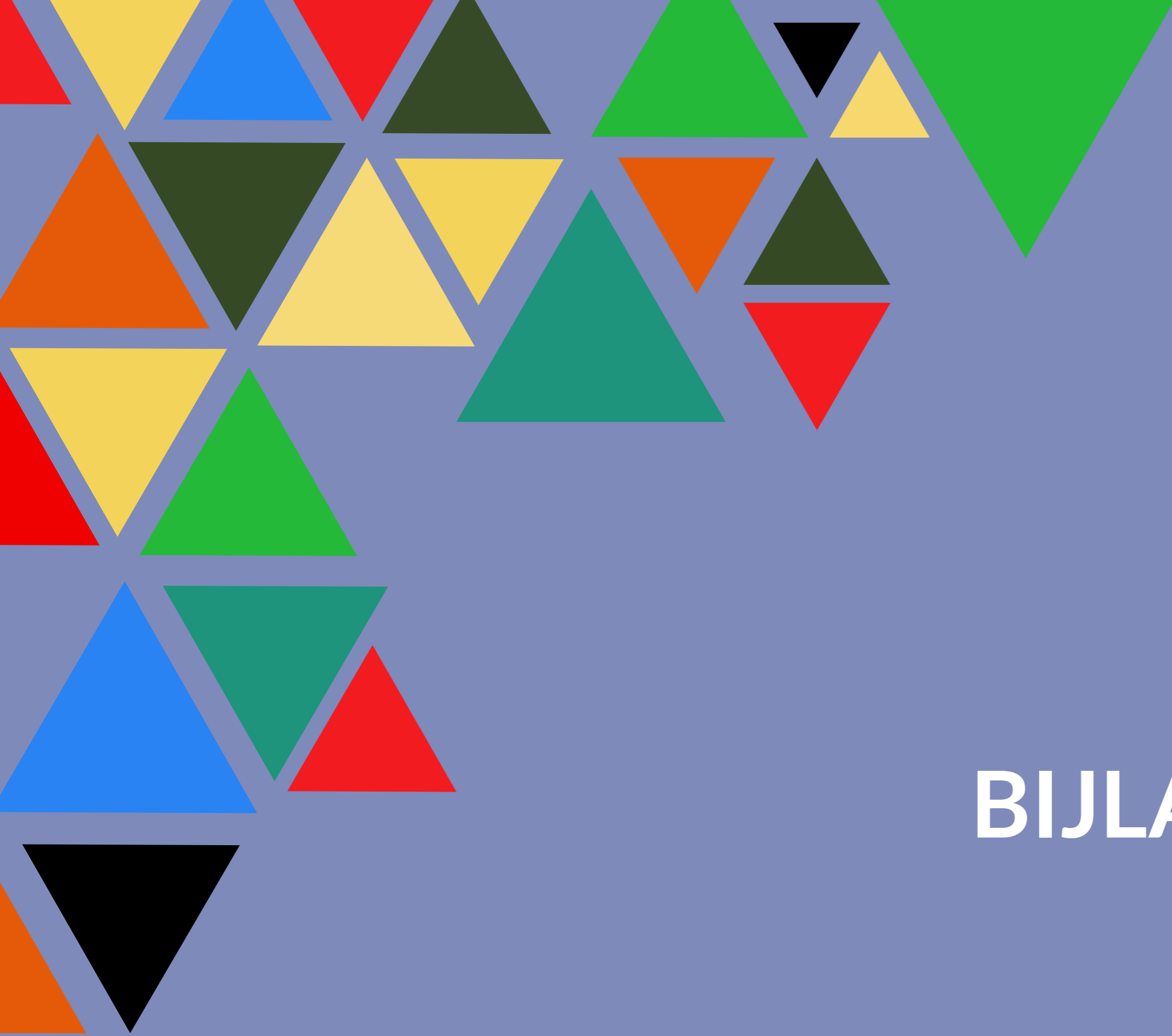
Waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Provincie Utrecht

RES U16
U Ned / MIRT Onderzoek
A12-zone
U10 Bestuurstafels

Bijeenkomsten

U10 Collegedag – 15 oktober 2019
U10 Informatiebijeenkomst U Ned en REP – 6 november
Bestuurlijke werksessie REP – 6 december
Bestuurlijke werksessie REP – 20 januari
U10 Bestuurstafel – 5 februari
U10 Informatiebijeenkomst REP & RES – 11 maart

BIJLAGEN

Bijlage 1: Beoordeling contour

Inleiding

De beoordeling van de contour aan de hand van het beoordelingskader REP is enkel op hoofdlijnen mogelijk. In de contour zijn de twee kaartbeelden (Kaart van Alles en Kaart van Altijd) een verzameling van een groot aantal wensen en ideeën, onder andere verzameld door input te vragen bij de Utrechtse gemeenten. De contour bevat daarmee tal van mogelijkheden, realisatie van al deze mogelijkheden zal op elementen leiden tot een kwantitatieve overschatting van wat nodig is (denk aan aantal woningen, ruimte voor arbeidsplaatsen, energie, landschap en recreatie). Het is dus nog nodig om keuzes te maken of pakketten van keuzes, om tot een scherpere beoordeling op indicatoren en doelstellingen te komen.

De in hoofdstuk 2 weergegeven uitgangspunten, strategische keuzes van U16 en eerste globale doorkijken naar fysiek ruimtelijke inpassingen in de twee kaartbeelden, maken het wel mogelijk om de contour op hoofdlijnen langs het beoordelingskader te leggen. Dat doen we aan de hand van de hoofddoelstellingen en alleen voor de subdoelen waarop we al een score kunnen geven (subdoelen die nog niet beoordeeld kunnen worden zijn om die reden ook niet benoemd in de beoordeling):

De Kaart van Altijd

Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio. Door inzet op verstedelijking rondom bestaande OV-knooppunten en verdichting binnen het bestaande bebouwde gebied worden actieve vormen van mobiliteit en OV-gebruik gestimuleerd. Daarmee wordt positief bijgedragen aan de subdoelen gezonde leefstijl en leefomgeving. Door de verdichting worden daarnaast gunstige effecten op het gebied van energieverbruik verwacht (lager autogebruik, meer OV- en fietsgebruik). De Kaart van Altijd houdt rekening met het borgen en versterken van hoofdwatersystemen, of dat voldoende is om op het subdoel 'Voldoende schoon en gezond water' positief te scoren is nog niet te zeggen. Op dit moment kan gesteld worden dat op diverse kernindicatoren positief gescoord wordt.

Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio. Door de inzet op verstedelijking (waaronder ook werkmilieus) rondom knooppunten en binnen bestaand bebouwd gebied wordt in potentie de agglomeratiekracht van stedelijke regio's vergroot. Het vestigingsklimaat is afhankelijk van meerdere factoren, zoals bereikbaarheid en voldoende (betaalbare) ruimte voor bedrijven op aantrekkelijke locaties. Op De Kaart van Altijd zijn voornamelijk diverse mogelijkheden geschetst die deze elementen in zich hebben. Op dit hoofddoel wordt dus eveneens in potentie positief gescoord. Het is nog niet mogelijk de Kaart van Altijd te beoordelen op de aspecten circulariteit, innovatie en betekenisvolle werkgelegenheid, daarvoor is de kaart nog te abstract.

Verstedelijkingsopgave faciliteren. De Kaart van Altijd bevat diverse ontwikkelingen die reeds in gang zijn gezet tot 2030 en geeft voor de periode daarna concreet aan dat gedacht wordt aan het invullen van 'het wiel met spaken'. Als dat wordt gerealiseerd is zicht op voldoende planaanbod, maar De Kaart van Altijd benoemt deze keuze nog niet expliciet. De Kaart van Altijd schetst naast inzet op knooppuntontwikkeling en het wiel met spaken dat ook extra woningen bij kernen worden toegevoegd, daarmee lijkt een voldoende divers woonmilieu in de regio te ontstaan. Expliciet wordt benoemd dat wordt gewerkt aan de bereikbaarheid per fiets, OV en auto tussen knopen en kernen, daarmee wordt de toegang tot voorzieningen en werk vanuit woongebieden geborgd.

Ruimtelijke kwaliteit verhogen. De Kaart van Altijd zet in op het slechten van barrières van grote infrastructurele werken, op fietspaden in aantrekkelijke groene scheggen en goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden in en om de steden. Door deze inzet wordt positief gescoord op het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van

het stedelijk gebied en wordt in potentie het draagvlak voor recreatieve voorzieningen vergroot. Met de inzet op het 'Ontwikkelbeeld Groen en Landschap U16' wordt ook op een positieve manier gescoord op het verhogen van de kwaliteit van het landelijk gebied en het behouden en versterken van cultuurhistorische waarden. Nog niet concreet is gemaakt of het areaal natuur wordt vergroot. De Kaart van Altijd noemt expliciet het toevoegen van woningen in kernen om bij te dragen aan het borgen van de vitaliteit en kwaliteit van deze kernen. Op dat aspect wordt binnen dit hoofddoel dus ook positief gescoord.

Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren. Door inzet op verstedelijking rondom bestaande knooppunten worden bestaande knopen verder benut. Informatie over eventuele robuustheid, dan wel overbelasting van infrastructuurnetwerken ontbreekt op dit moment nog. Het is dus lastig daar een waardeoordeel over te geven. Duidelijk is dat ingezet wordt op goede verbindingen voor fiets, OV en auto tussen knopen en kernen en worden fietspaden bij voorkeur in aantrekkelijke groene scheggen gerealiseerd, daarmee wordt het reizigerscomfort en de beleving verbeterd. Het is nog niet expliciet duidelijk of De Kaart van Altijd met deze ingrepen voldoende capaciteit op infrastructuurnetwerken mogelijk maakt en of daarmee urgente oplossingen op knelpunten worden opgelost. Aandachtspunt is immers het versterken van de bereikbaarheid van de knopen, zeker wanneer daaromheen ingezet wordt op intensievere verstedelijking.

Haalbaarheid. Door inzet op ontwikkeling van datgene dat al in gang is gezet scoort De Kaart van Altijd op het subdoel 'zicht op uitvoering' in potentie positief. Nog niet duidelijk is of alle plannen ook daadwerkelijk voor 2030 kunnen worden gerealiseerd. Door de veelheid aan betrokkenen en belangen is binnenstedelijk ontwikkelen vaak complexer en langduriger dan de ontwikkeling van uitleglocaties.

Kosten en opbrengsten (financieel). Van De Kaart van Altijd zijn nog geen ramingen gemaakt ten aanzien van investeringen in infrastructuur of verstedelijking (beheer en exploitatie van OV en grondexploitaties). Om die reden is het nog niet mogelijk om op dit hoofddoel uitspraken te doen over een positieve of negatieve score.

De Kaart van Alles

Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio. De Kaart van Alles zet na 2030 in op het invullen van kansen om buitenstedelijk nabij bestaande knooppunten woon- en werkmilieus toe te voegen. Dat brengt diverse uitdagingen met zich mee op het gebied van klimaatadaptatie, kansen voor energietransitie en het goed bereikbaar houden van steden, kernen, landschap en natuur. De Kaart van Alles heeft daar aandacht voor, maar uitwerking is nog beperkt concreet. Om op het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio' positief te scoren zal blijvende aandacht en investeringen op deze domeinen nodig zijn. De Kaart van Alles maakt duidelijk dat kansen voor energietransitie in bepaalde delen van de regio beperkt zijn, oplossingen zullen elders (waaronder binnenstedelijk) gevonden moeten worden.

Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio. Door inzet op buitenstedelijke verdichting rondom knooppunten wordt in potentie lager gescoord op aspecten als agglomeratiekracht en versterking van het vestigingsklimaat. De afstanden tot economische centra zijn immers groter. Tegelijkertijd is in De Kaart van Alles aandacht voor verzwaring van het programma mobiliteit en infrastructuur, daarmee kan nabijheid worden vergroot en kunnen positieve effecten op de economische groei ontstaan. De Kaart van Alles is onvoldoende concreet om uitspraken te doen over circulariteit en innovatie in de economie en over het stimuleren van betekenisvolle werkgelegenheid.

Verstedelijkingsopgave faciliteren. De Kaart van Alles is een verzameling van projecten op de korte termijn en het toevoegen van programma op de lange termijn. Daarmee ontstaat voldoende potentie voor het realiseren de benodigde plancapaciteit. De veelheid en diversiteit aan locaties waar programma gerealiseerd wordt zorgt voor een positieve score op de indicator 'zicht op voldoende diversiteit woonmilieus'. De Kaart van Alles houdt rekening met een zwaar programma op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid, ook naar natuur, groen en recreatie. Daarmee wordt positief gescoord op de indicatoren toegang tot voorzieningen en toegang tot werk.

Ruimtelijke kwaliteit verhogen. De Kaart van Alles zet in op een zwaar programma voor natuur, groen en recreatie. Bereikbaarheid en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie staan daarin centraal. Vanuit deze investeringen wordt positief gescoord op het verhogen van de intrinsieke natuurwaarden en ruimtelijke kwaliteit. Dat geldt voor het stedelijk gebied, het landelijk gebied, de cultuurhistorische waarden en het zorgen voor voldoende draagvlak voor recreatieve

voorzieningen. Geen concrete uitspraken zijn gedaan over leefbaarheid en vitaliteit van kernen (hoewel daar in de Kaart van Altijd wel aandacht is), het stimuleren van levensloopbestendige wijken en het vergroten van het areaal natuur.

Slimme en toekomstvast mobiliteit faciliteren. Door te verdichten rondom bestaande buitenstedelijke OV-knooppunten wordt in potentie positief bijgedragen aan het robuuster krijgen van infrastructuurnetwerken. Deze knooppunten worden ingezet als toegangspoorten naar het landschap vanuit woon- en werkgebieden, waarmee positief wordt gescoord op de indicator 'vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem'. De knooppunten fungeren immers ook als spil in het netwerk tussen wonen en werken. Door de reservering voor een infrastructurele bypass in de A12-zone wordt in potentie positief bijgedragen aan het oplossen van urgente knelpunten en het borgen van voldoende capaciteit op het infrastructuurnetwerk.

Haalbaarheid. Op het subdoel 'zicht op uitvoering' is naar aanleiding van de schetsen in De Kaart van Alles nog geen uitspraak te doen. Dat geldt in zekere zin ook voor het subdoel 'mate van adaptiviteit en toekomstvastheid'. Echter, gezien de veelheid aan mogelijkheden en wensen van gemeenten is wel sprake van overcapaciteit op elementen. Daarmee kan gesteld worden dat De Kaart van Alles voldoende toekomstvast is en dat daarbinnen dus nog ruimte is om keuzes te maken, waarmee hij ook adaptief is.

Kosten en opbrengsten (financieel). Van De Kaart van Alles zijn nog geen ramingen gemaakt ten aanzien van investeringen in infrastructuur of verstedelijking (beheer en exploitatie van OV en grondexploitaties). Om die reden is het nog niet mogelijk om op dit hoofddoel uitspraken te doen over een positieve of negatieve score.

Door de veelheid aan ingetekende wensen en ambities in de twee kaarten wordt op diverse hoofddoelen in potentie positief gescoord. Het is echter de vraag of inpassing van alle geschetste opgaven in de contour (verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur, water) niet leidt tot suboptimale scores op de doelstellingen ruimtelijke kwaliteit, gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen en mogelijk economie. Een integraal pakket waarin in samenhang (pakketten van wensen en investeringen) duidelijke keuzes worden gemaakt, biedt mogelijk meer kansen om tot optimalisatie van doelbereik te komen.

U16 Aangepast beoordelingskader Integraal Ruimtelijk Perspectief (REP)

Maart 2020, Versie 1.0

Colofon

Auteurs: Decisio, Twynstra Gudde

Inhoud

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Werkwijze	1
1.3	Leeswijzer.....	2
2	Aanpassingen beoordelingswijze.....	3
2.1	Basis voor het beoordelingskader.....	3
2.2	Aanvullingen vanuit raden en staten	4
2.3	Overige aanvullingen	9
3	Beoordelingskader REP	17
3.1	Aangepast beoordelingskader	17
3.2	Operationalisering kernindicatoren.....	20
3.3	Aangepast beoordelingskader REP definitief.....	27
	Bijlage 1: Inhoudelijk overzicht moties en amendementen Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie REP	29

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Regionale en landelijke opgaven voor wonen, werken en bereikbaarheid zijn in de regio Utrecht onlosmakelijk met elkaar verbonden. De regio staat voor de uitdaging om de komende decennia te voorzien in een grote behoefte aan woon- en werkruimte. De wens om te wonen op de plekken 'waar het gebeurt', met een hoog voorzieningenniveau, cultuuraanbod en concentratie van werkgelegenheid, is op het moment hoog en zal naar verwachting de komende tijd hoog blijven¹. Daarnaast heeft de regio door de centrale ligging een belangrijke draaischijffunctie in het landelijk mobiliteitsbeleid.

De concentratie van hoogopgeleide werknemers in een aantrekkelijke omgeving is een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor (internationale) bedrijven. Enerzijds versterkt dit de stedelijke gebieden (economisch) nog verder, anderzijds vraagt dit ook om nieuwe mobiliteitsoplossingen. De concentratie van wonen en werken draagt bij aan diverse doelstellingen van het beleid van rijk en regio, zoals een duurzame ontwikkeling en behoud van natuur (minder bouw buiten de stedelijke gebieden), de mobiliteitstransitie, het creëren van schaalvoordelen voor de energietransitie, het benutten van de agglomeratiekracht en het verder versterken van de internationale concurrentiepositie.

Inzet van de U16 voor de regio Utrecht is om de goede economische concurrentiepositie en de aantrekkelijke leefomgeving te behouden en te versterken. 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' is het centrale motto voor de regionale ontwikkeling tot 2040. Inzet van de U16 is het behouden en versterken van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Met tegelijkertijd aandacht voor de identiteit van de verschillende gemeenten én aandacht voor de vitaliteit van kernen.

1.2 Werkwijze

In de eerste helft van 2019 is door het MIRT Onderzoek Metropoolregio Utrecht in samenwerking met het REP een aantal verstedelijkingsmodellen geschetst die getoetst zijn aan een beoordelingskader. De uitgangspunten voor de verstedelijkingsmodellen en het uitgewerkte beoordelingskader zijn door provinciale staten en de gemeenteraden vastgesteld. Daarbij zijn verschillende zienswijzen, moties en amendementen ingediend die oproepen om het eerder gebruikte beoordelingskader verder uit werken. Daarnaast is vanuit bestuurstafels (Gezondheid en Inclusiviteit, Wonen, Werken, Groen en Landschap, Mobiliteit en Energie) en de waterschappen (vertegenwoordigd via Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden - HDSR) input aangedragen voor het beoordelingskader. Voorliggend rapport licht toe op welke manier de zienswijzen, moties, amendementen en aanvullingen van de bestuurstafels zijn verwerkt in het aangepaste beoordelingskader.

De moties en amendementen sluiten allemaal aan op de hoofd- en subdoelen, en zijn onderling nergens strijdig. Er zijn echter ook enkele moties of amendementen niet overgenomen omdat deze niet passend zijn bij de algemene uitgangspunten. Een voorbeeld daarvan is een voorstel om draagvlak op te nemen in het beoordelingskader. Draagvlak is van belang bij de besluitvorming, maar is ons inziens geen onderdeel om a priori in het beoordelingskader op te scoren.

---

¹ Zie bijvoorbeeld de Welvaart en Leefomgeving scenario's (WLO), waarin de planbureaus een aanhoudende groei voorzien met vooral een belangrijke rol voor het stedelijke gebied (CPB/PBL 2016) en Horizon Utrecht 2050 waarin de provincie Utrecht een Schaalprong in Stedelijkheid voorziet voor 2050.

In de tweede helft van 2019 is in REP-verband een ‘contour’ uitgewerkt waarin de ambities van de U16 gemeenten ruimtelijk zijn uitgewerkt. Om de bijdrage van deze contour aan de verschillende regionale doelstellingen te toetsen wordt het beoordelingskader in aangescherpte vorm opnieuw gebruikt. In het separate rapport ‘*Beoordeling contour REP op hoofdlijnen*’ (januari 2020) heeft een eerste kwalitatieve beoordeling plaatsgevonden: op basis van expertmatige oordelen is nagegaan in welke mate de verschillende ingrepen die in de contour zijn geschetst bijdragen aan de realisatie van de regionale beleidsdoelen.

1.3 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport komen achtereenvolgens aan bod:

- Hoofdstuk 2   Aanpassingen beoordelingswijze
- Hoofdstuk 3   Beoordelingskader REP
- Bijlage 1   Overzicht van zienswijzen, moties en amendementen U16

2 Aanpassingen beoordelingswijze

In dit hoofdstuk gaan we in op de aanpassingen aan het beoordelingskader op basis van zienswijzen, moties en amendementen van provinciale staten en de gemeenteraden van de U16 en de aanvullingen vanuit de verschillende bestuurstafels en waterschappen. Daartoe is in paragraaf 2.1 de basis voor het beoordelingskader, volgend uit het MIRT-Onderzoek, toegelicht. In paragraaf 2.2 is aangegeven hoe de aanvullingen vanuit raden en staten in het beoordelingskader zijn verwerkt. In paragraaf 2.3 is besproken op welke manier de overige input is verwerkt.

2.1 Basis voor het beoordelingskader

De hoofddoelstellingen van het beoordelingskader staan op basis van de vaststelling hiervan door provinciale staten en de gemeenteraden vast. Dit zijn:

- Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio
- Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio
- Verstedelijkingsopgave faciliteren
- Ruimtelijke kwaliteit verhogen
- Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren
- Haalbaarheid
- Kosten en opbrengsten (financieel)

Per hoofddoel is een aantal subdoelen en indicatoren benoemd². De subdoelen staan, net als de hoofddoelstellingen, niet ter discussie, wel zijn er enkele aanvullingen op de subdoelen. Dat geldt in nog sterkere mate voor de indicatoren.

Het beoordelingskader voor het MIRT Onderzoek is tot stand gekomen met input van verschillende partijen, onder andere verzameld via de werkgroepen binnen het MIRT Onderzoek. Op 21 juni 2019 is dit beoordelingskader vastgesteld door de Programmaraad U Ned. In de figuur op de volgende pagina zijn de hoofd- en subdoelen en kernindicatoren van het Beoordelingskader MIRT Onderzoek weergegeven.

De beoordeling is geen zuivere toets op de 'maatschappelijke impact', maar geeft vooral inzicht in de bijdrage van (elementen uit) de vijf thema's uit de contour (Wonen, Werken, Mobiliteit, Groen en Landschap en Energie) aan de verschillende hoofddoelstellingen uit het beoordelingskader. Bovendien geldt dat indicatoren soms overlap bevatten en/of containerbegrippen zijn. Niet alle indicatoren zijn concreet meetbaar: sommige kunnen alleen kwalitatief worden gescoord op basis van 'expert judgment'.

---

² MUST/ Twynstra Gudde/MOVE Mobility/SWECO/Decisio 2019 - Verkenning en afweging integrale verstedelijkingsmodellen regio Utrecht.

Figuur 2.1 Beoordelingskader MIRT onderzoek

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Emissies luchtverontreiniging
	Kansen voor energietransitie	Verkeersveiligheid
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Agglomeratiekracht vergroten	Kansen voor klimaatadaptatie
	Versterken van het vestigingsklimaat	CO2-emissies verkeer
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Kansen voor energietransitie
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Bruto Regionaal Product (BRP)
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave)
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Versterking vestigingsklimaat
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Gerealiseerde woningen binnen de regio
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Reserve-plancapaciteit
	Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren	Volgende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
		Kansen voor natuur
	Kansen voor landschap	
	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Ruimtebeslag groen
	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Bereikbaarheid in reistijdson totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Aantal woningen nabij bestaande OV-knoppen (met restcapaciteit)	
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit fiets/OV auto
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Impact op NMCA knelpunten
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	Ontlasten Utrecht Centraal
	Investeringskosten	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
		Uitvoerbaarheid
		Adaptiviteit/flexibiliteit
		GREX saldo (mln Euro)
		OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
		Investerings infrastructuur (Euro)

2.2 Aanvullingen vanuit raden en staten

Vanuit raden en staten is gevraagd om het beoordelingskader aan te scherpen middels aanvullingen en aanpassingen. In bijlage 1 is het totaaloverzicht van zienswijzen, moties en amendementen van provinciale staten en de 16 gemeenteraden opgenomen. Door het REP zijn de moties en amendementen geanalyseerd en gecategoriseerd. Reacties die zien op de uitgangspuntennotitie zijn meteen verwerkt in de contour. Zienswijzen, moties of amendementen die niet zien op het beoordelingskader worden meegenomen in het vervolg van het proces en waar mogelijk verwerkt in de contour of perspectief en/of programma.

Zienswijzen, moties of amendementen die oproepen tot of vragen om aanpassing van het beoordelingskader worden in deze paragraaf besproken. Vervolgens is aangegeven of en hoe de oproepen in de moties en amendementen zijn verwerkt in het beoordelingskader REP.

De moties en amendementen vragen vooral meer aandacht voor de uitwerking van de doelen gezonde en energieke regio en de ruimtelijke kwaliteit. Voor ruimtelijk kwaliteit is er vooral de roep om dit breder te bezien en meer aandacht te vestigen op het belang van ruimtelijke kwaliteit voor bijvoorbeeld gezondheid en inclusiviteit. Daarnaast is een aantal opmerkingen gemaakt over de economische doelstellingen en indicatoren en een over de operationalisering van haalbaarheid. In onderstaande tabel zijn per hoofddoel de *inputs* uit de moties en amendementen benoemd. NB: de subdoelen en indicatoren in dezelfde rij horen niet allemaal bij elkaar. In lang niet alle moties en amendementen is aangegeven waar de gevraagde aanvullende indicatoren en subdoelen bij horen.

Tabel 2.1 *Gevraagde aanvullingen moties en amendementen op het beoordelingskader*

Hoofddoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio		<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid (GGD indicatoren) • Veiligheid in brede zin (niet alleen verkeer) • Versterken van Duurzaamheid
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen circulariteit en innovatie in de economie • Versterking maakindustrie 	<ul style="list-style-type: none"> • Impact op/kansen voor landbouw
Verstedelijkingsopgave faciliteren		
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Borgen biodiversiteit • Leefbaarheid en vitaliteit (kleine) kernen • Verbonden groen en blauw • Landschappelijke kwaliteiten • Recreatieve voorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit • Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing • Impact op/kansen voor landbouw • Natuurwaarden / biodiversiteit (verbindingszones) • Behouden en versterken agrarische sector: rol bij recreatie en beheer landschap en natuur • Versterken bestaande werken winkelgebieden i.p.v. grote nieuwe ontwikkelingen
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren		
Haalbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • Draagvlak 	
Kosten en opbrengsten (financieel)		

In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we in op hoe de subdoelen en indicatoren kunnen worden geoperationaliseerd en opgenomen in het beoordelingskader.

Operationalisering subdoelen

- **Bevorderen circulariteit en innovatie in de economie:** het bevorderen van circulariteit en innovatie in de economie kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Bestaande bedrijven kunnen worden gestimuleerd om te innoveren en verduurzamen, maar het is ook denkbaar minder innovatieve bedrijven te ontmoedigen en nieuwe bedrijven aan te trekken. Voor de laatste categorie is het denkbaar om bedrijventerreinen en woon-werkomgevingen die aantrekkelijk zijn voor innovatieve activiteiten voorrang te verlenen boven andere economische activiteiten. Dit haakt in op de economische koers van de regio, waarin nog belangrijke keuzes zijn te maken. Voor de eerste categorie kan uitplaatsing een aanleiding zijn versneld te verduurzamen. Deze laatste indicator zat al in het beoordelingskader. Overigens hoeft in de praktijk het bevorderen van circulariteit en innovatie niet hand in hand te gaan, het voorstel is om bevordering van circulariteit en bevordering van innovatie in het beoordelingskader te splitsen.
- **Versterking maakindustrie:** Maakindustrie is in sommige gemeenten een belangrijke economische motor. Op regionaal niveau is echter geen keuze gemaakt voor het versterken van de maakindustrie. Voorstel is daarom dit (nog) niet als apart subdoel in het beoordelingskader op te nemen, maar mee te nemen binnen het bestaande subdoel versterken vestigingsklimaat. Binnen het doel kan versterken vestigingsklimaat (in de toekomst) vanuit de contour worden getoetst op maatwerk.
- **Biodiversiteit:** het effect van maatregelen op de biodiversiteit kan worden gemeten door de toename of afname van habitats te specificeren en te meten. Een methode die daarvoor geschikt is, is de Natuurpuntenindex van het Planbureau voor de leefomgeving. Hiermee wordt een score toegekend aan het areaal natuur en het type natuur. Natuur van hoge kwaliteit (waarin zich veel (unieke) organismen bevinden) krijgt een hogere waarde dan natuur van lage kwaliteit. Zo heeft moeras een hogere waarde dan grasland. Een vereenvoudigde kwalitatieve benadering in deze fase is te kijken naar ruimtebeslag en nieuwe natuur in de categorieën N2000, NNN, overig, waarbij aantasting van N2000 gebied het zwaarst weegt, overig het laagst. Ook verbondenheid kan worden meegewogen (indien de keuzes in de contour daar effect op hebben) door te kijken naar de hectares verbindingen die worden gerealiseerd. Overigens zat in de vorige versie van het beoordelingskader al het subdoel “Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden”, met daarbij de indicator ‘ruimtebeslag natuur’, waarbij verschillende typen natuur met elkaar worden vergeleken. Voorstel is om in lijn met de suggesties van de Bestuurstafel Groen en Landschap (zie paragraaf 3.3) biodiversiteit niet over te nemen als subdoel, maar als indicator onder het subdoel “Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden”. De operationalisering van de indicator biodiversiteit is in lijn met hierboven beschreven.
- **Leefbaarheid en vitaliteit (kleine) kernen:** De leefbaarheid en vitaliteit van kernen kan worden gewaarborgd en verbeterd door het draagvlak voor voorzieningen te vergroten en door de dynamiek op de woningmarkt te bevorderen. Daarbij is het van belang dat sociaal maatschappelijke functies behouden blijven en de bereikbaarheid op peil blijft. Er zijn verschillende indicatoren die iets zeggen over de leefbaarheid en vitaliteit van kernen, zoals een gebalanceerde leeftijdsopbouw, het behoud van een bepaald aantal inwoners of een bepaalde autonome inwonersgroei en het niveau van voorzieningen. Daarin is van belang dat de opgave die in kernen gerealiseerd wordt aansluit bij de woonmilieus waar vraag naar is in deze kernen. Hierbij is echter wel sprake van een optimum. Door bepaalde typen woningen of volumes/dichtheden te bouwen kan de eigenheid en kleinschaligheid van kernen in het gedrang komen. Voorstel is om de bouwopgave die in de kernen wordt gerealiseerd (kwantitatief en kwalitatief) te toetsen aan de indicator “inwonertal op peil”. Voor het aspect bereikbaarheid nemen we “bereikbaarheid knopen” op als indicator.

- **Verbonden groen en blauw:** voorstel is dit niet als subdoel maar als indicator (zie bij subdoel Biodiversiteit) op te nemen.
- **Landschappelijke kwaliteiten:** in het beoordelingskader zijn al de subdoelen ‘behouden/versterken van cultuurhistorische waarden’ en ‘verhogen van de kwaliteit van landelijk/stedelijk gebied opgenomen. Indicatoren daarbij zijn ‘kansen voor landschap’, ‘kansen voor ruimtelijke kwaliteit stedelijk/landelijk gebied’. Bij ‘kansen voor landschap’ worden elementen als behoud van, openheid en toegankelijkheid meegewogen in de score, met onder meer ook aandacht voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voorstel is geen aanvullend subdoel/indicator op te nemen.
- **Recreatie:** voldoende recreatieve voorzieningen zijn onderdeel van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving. We stellen voor dit subdoel onder ruimtelijke kwaliteit op te nemen met de kernindicator ‘ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen’.
- **Draagvlak:** draagvlak is van belang bij de besluitvorming, maar is ons inziens geen onderdeel om a priori op te scoren. In het besluitvormingsproces zullen plannen waarvoor geen draagvlak bestaat geen doorgang vinden. Voorstel is dit niet op te nemen als subdoel. Desgewenst is het mogelijk specifieke maatregelen op draagvlak te scoren.
- **Global Goals for Sustainable Development.** De gemeenteraad van Utrecht heeft in een motie opgeroepen om ‘bij het uitvoeren van het MIRT-onderzoek, en in vervolgstappen met betrekking tot de REP, expliciet aansluiting te zoeken bij de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties’. Diverse hoofd- en subdoelstellingen uit het beoordelingskader sluiten reeds aan op of zijn gebaseerd op de Global Goals. Om die reden is geen expliciete aanpassing aan het kader gedaan op basis van deze motie, wel is in onderstaand kader een expliciete link gelegd tussen het beoordelingskader en de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Link beoordelingskader en Sustainable Development Goals

Het beoordelingskader is deels geïnspireerd op de ontwikkelingsagenda van de 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) voor 2015 – 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 doelen. Deze SDG's heten voluit de Sustainable Development Goals maar worden vaak afgekort naar SDG's. Zij gelden in alle landen en voor alle mensen. De kern van de SDG's is een einde maken aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Als de 17 doelen vergeleken worden met de doelen en subdoelen uit het beoordelingskader dan zijn deze grotendeels herkenbaar, zoals inzet op gezondheid, duurzame mobiliteit en steden, aanpak klimaatverandering en bescherming van natuur. Ook zitten in de SDG's een aantal specifieke doelen die in het beoordelingskader niet of minder terugkomen zoals uitbannen van extreme armoede en onderwijs voor iedereen, gelijke rechten voor iedereen. De verklaring is dat het beoordelingskader zich vooral richt op fysiek ruimtelijke ontwikkeling (de contour) en niet op sociale doelstellingen. In onderstaande tabel is een koppeling gemaakt tussen de hoofddoelstellingen uit het beoordelingskader en de SDG's.

Hoofddoel	SDG
1. Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	3. Goede gezondheid en welzijn 6. Schoon water en sanitair 7. Betaalbare en duurzame energie 11. Duurzame steden en gemeenschappen 13. Klimaatactie
2. Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	8. Waardig werk en economische groei 9. Industrie, innovatie en infrastructuur
3. Verstedelijkingsopgave faciliteren	11. Duurzame steden en gemeenschappen
4. Ruimtelijke kwaliteit verhogen	12. Verantwoorde consumptie en productie 15. Leven op het land

5. Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren	9. Industrie, innovatie en infrastructuur
6. Haalbaarheid	17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken
7. Kosten en opbrengsten (financieel)	<i>Geen</i>
Overige SDG's	
1. Geen armoede	
2. Geen honger	
4. Kwaliteitsonderwijs	
5. Gendergelijkheid	
10. Ongelijkheid verminderen	
14. Leven in het water	

Operationalisering indicatoren

- **Gezondheid (GGD indicatoren):** gezondheid heeft in de vorige versie van het beoordelingskader fietsgebruik als indicator, en daarnaast worden ook luchtkwaliteit en geluid meegewogen. De GGD indicatoren zijn a. Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken; b. Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht; c. Wonen en druk verkeer zijn gescheiden; d. Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand; e. Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard; f. Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen. Deze indicatoren kunnen per locatie kwalitatief worden gescoord. Op advies van de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio is de indicator ‘Leefomgeving draag bij aan gezond gewicht’ niet meegenomen, dit is immers geen toetsbare indicator.
- **Veiligheid in brede zin:** in de vorige versie van het beoordelingskader is vooral verkeersveiligheid (en bij klimaatadaptatie waterveiligheid) benoemd. De oproep is naast op verkeersveiligheid ook gezondheidsrisico’s en andere veiligheidsrisico’s mee te nemen. Dat kan door bij deze indicator te scoren op zowel verkeersveiligheidsrisico’s externe veiligheidsrisico’s en gezondheidsrisico’s. Daarmee ontstaat echter wel deels een overlap met klimaatadaptatie (voor het externe veiligheidsrisico waterveiligheid) en de beoordeling van emissies en geluid en actieve mobiliteit.
- **Versterken van Duurzaamheid:** Duurzaamheid is als containerbegrip niet te scoren. Met de indicatoren voor klimaat, energie en mobiliteit zijn er voldoende indicatoren die samen de score op duurzaamheid laten zien. Deze indicator zijn niet opgenomen.
- **Impact op/kansen voor landbouw/rol bij recreatie en beheer landschap en natuur:** in de moties en amendementen wordt landbouw meerdere malen genoemd als indicator. Daarbij gaat het echter om verschillende functies: landbouw als economische activiteit, de rol in de voedselvoorziening en de rol bij het beheer van landschappelijke en natuurwaarden. Complexiteit daarbij is dat het om verschillende vormen van landbouw kan gaan (optimaal voor economie of voedselvoorziening is waarschijnlijk niet optimaal voor beheer van landschap en natuur. Voorstel is deze indicator te splitsen in impact op (ruimtebeslag van bestaand areaal) en kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw.
- **Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit:** zie bij subdoel biodiversiteit.
- **Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing:** in het beoordelingskader zijn al de subdoelen ‘behouden/versterken van cultuurhistorische waarden’ en ‘verhogen van de kwaliteit van landelijk/stedelijk gebied opgenomen. Indicatoren daarbij zijn ‘kansen voor landschap’, ‘kansen voor ruimtelijke kwaliteit stedelijk/landelijk gebied’. Bij ‘kansen voor landschap’ worden elementen als behoud van, openheid en toegankelijkheid meegewogen in de score, met onder meer ook aandacht voor de Nieuw Hollandse Waterlinie. Voorstel is geen aanvullend subdoel/ indicator op te nemen.

- **Versterken bestaande werk- en winkelgebieden:** Dit kan worden beoordeeld of binnen de contour eerst wordt ingezet op het versterken van bestaande gebieden, voordat wordt ingezet op nieuwe ontwikkelingen. Hierbij geldt wel de opmerking dat bij nieuwe woonlocaties ook een bepaald lokaal voorzieningenniveau past, gelijk opgaand met de mate van verstedelijking.

2.3 Overige aanvullingen

Vanuit de verschillende bestuurstafels (Gezondheid en Inclusiviteit, Wonen, Economie, Groen en Landschap, Mobiliteit en Energie) is input geleverd op het beoordelingskader. Verder hebben de waterschappen bij monde van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden aanvullingen geleverd. In deze paragraaf zijn deze reacties gebundeld en is toegelicht of en op welke manier de reacties in het beoordelingskader zijn verwerkt. Zo is er vanuit de Bestuurstafel Groen en Landschap vooral vraag naar meer aandacht voor subdoelen en indicatoren die passen onder de hoofddoelen “Ruimtelijke kwaliteit verhogen” en “Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio”. Gezond stedelijk leven vraagt in het algemeen om meer aandacht voor gezondheidsaspecten onder de verschillende hoofddoelen.

In onderstaande tabel zijn weer de genoemde subdoelen en indicatoren opgenomen. NB: de subdoelen en indicatoren in tabel 2.2. horen op hoofdlijnen wel bij elkaar, in tegenstelling tot de subdoelen en indicatoren in tabel 2.1.

Tabel 2.2 Gevraagde aanvullingen Bestuurstafels en Waterschappen

Hoofdoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio		<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen (gezondheidseffecten van) slechte waterkwaliteit • Indicatoren ‘kansen voor klimaatadaptatie’ convenant Klimaatadaptatief bouwen Zuid-Holland
	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende schoon en gezond water 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimte voor het hoofdwatersysteem • Robuust watersysteem • Vergroten strategische grondwatervoorraden
	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie 	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen voor energietransitie benutten • Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en –besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden 	Subdoel ‘versterken agglomeratiekracht’: <ul style="list-style-type: none"> • Intensiveren huidige werklocaties door meer mengen van wonen en werken • Meer banen per m2 voor kantoren • Meer banen per hectare bedrijventerrein • Compactere winkelcentra Minder WVO • Voldoende winkelmeters bij gebieden met een sterke bevolkingsgroei • Notering in de Regional Competitiveness Index (RCI)

		<p>Subdoel 'Versterken vestigingsklimaat':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voldoende kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties • Transformeren van kantoren op niet knooppuntlocaties • Voldoende nieuwe hectares bedrijventerreinen (oa. voor maakindustrie) bij maximaal benutten nieuw en huidige bedrijventerreinen • Aantal m2 (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk <p>Subdoel 'Bevorderen circulariteit in de economie':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER). • Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten. <p>Subdoel 'kansen voor innovatieve economie':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voldoende uitbreidingsmogelijkheden Life Sciences (USP) en creatieve broedplaatsen
Verstedelijkings-opgave faciliteren	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt (voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen) • Ontwikkelen nieuwe woonconcepten gericht op meer sociale cohesie 	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurinclusief bouwen
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van levensloopbestendige wijken 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het landelijk gebied 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen • Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen/ bouwwerken/ artefacten) • Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden.

Hoofdoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten van het areaal en de kwaliteit van (land- en water) natuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtebeslag nieuwe natuur (excl. Reeds geplande NNN) • Verbondenheid natuurgebieden (in ha) – aantasting en nieuwe verbindingen • Verhoging intrinsieke natuurwaarde
	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten areaal en kwaliteit recreatie(terreinen en - routes) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal ha nieuw recreatiegebied • Aantal M1 nieuw of verbeterd recreatief netwerk • Kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en recreatielandschappen • Mate van bereikbaarheid recreatieterreinen en recreatielandschappen
Slimme en toekomstvastе mobiliteit faciliteren	<ul style="list-style-type: none"> • Beperken van het vervuilende en ongezonde goederenvervoer en stimuleren veiliger en schonere distributievormen 	

In aanvulling op tabel 2.2 is vanuit de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio de suggestie gedaan om het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio' aan te passen, namelijk door de term gezondheid hier uit te halen en te verweven onder de verschillende hoofddoelstellingen. De hoofddoelstellingen van het beoordelingskader zijn echter vastgesteld in de raden en staten en worden niet meer aangepast. Wel wordt als inleiding op het beoordelingskader het centrale motto 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' benadrukt en wordt dit als overkoepelend thema toegevoegd aan het beoordelingskader. In hoofdstuk 3 is het centrale motto verder toegelicht en uitgewerkt, om die reden gaan we daar op deze plek niet verder op in. Wel is het zo dat in het verlengde van deze suggestie door de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio aanvullende suggesties voor subdoelen is gedaan waarin ook gezondheid een rol speelt. Gezien het toevoegen van gezondheid als overkoepelend thema en als uitgangspunt voor de contour, hebben we de volgende suggesties voor subdoelen niet overgenomen in het beoordelingskader:

- 'Bevorderen gezondheid bij duurzaam ontwikkelen en bouwen'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving bij energietransitie'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving via kwalitatief werkprogramma'.
- 'Verbeteren van de gezondheid door stimuleren van innovatieve landbouwsystemen'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving door meer ruimtelijk kwaliteit'. Overigens wordt deze doelstelling onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefstijl' (deels) wel gemeten door de kernindicator 'voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk – aantrekkelijke plekken'.
- 'Stimuleren van een evenwichtiger woonwerkbalans waardoor minder ongezond vervoer nodig is (meer fietsgebruik door kortere woonwerkafstanden)'. Overigens wordt deze subdoelstelling met enkele kernindicatoren wel gemeten onder het subdoel 'voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken', bijvoorbeeld door te meten wat het aantal woningen nabij OV-knopen is en wat de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit is (waaronder OV en fiets).

- 'Ruimten zo inrichten dat die bewegingen stimuleren en ongezond vervoer beperken'. Hier is onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefstijl' met de kernindicator 'actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard' overigens reeds invulling aan gegeven.
- 'Verbeteren van de gezondheid door transitie van landbouwgebieden'.
- 'Verbeteren van de luchtkwaliteit in woonwijken door beperkende maatregelen voor gemotoriseerd verkeer met ongezonde emissiewaarden'. Overigens is onder het subdoel 'Kansen voor energietransitie' is reeds rekening gehouden met een kernindicator CO2-emissies verkeer.
- 'Beperken van de geluidsoverlast in woonwijken door beperkende maatregelen voor gemotoriseerd verkeer'. Overigens wordt onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefomgeving' wel reeds de kernindicator 'Geluid' meegenomen.

Met het niet doorvoeren van de gesuggereerde wijziging van het hoofddoel vervallen daarnaast enkele suggesties voor wijziging van de kernindicatoren die te maken hebben met gezondheid. Het gaat in ieder geval om de suggesties voor het verschuiven van kernindicatoren naar andere hoofddoelen.

Operationalisering subdoelen en indicatoren

- **Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie:** vanuit de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio is de suggestie gedaan om het woord 'benutten' toe te voegen aan het subdoel 'kansen voor energietransitie'. Daarnaast is vanuit de Bestuurstafel Energie de suggestie gekomen het subdoel te wijzigen in 'Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie'. Wij hebben dit subdoel overgenomen en de bijhorende kernindicator eveneens gewijzigd, namelijk in 'Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en –besparing'. De suggestie om het woord 'benutten' toe te voegen aan de kernindicator komt daarmee te vervallen.
- **Voldoende schoon en gezond water:** het tegen aanvaardbare kosten garanderen van voldoende schoon en gezond water (waterbeschikbaarheid) en het beschikbaar houden van voldoende ruimte voor waterberging vraagt om een Robuust watersysteem. Dit kan worden geoperationaliseerd door het toevoegen van de kernindicatoren "ruimte voor het hoofdwatersysteem" en "vergroten strategische grondwatervoorraden". Daarnaast is het mogelijk "Robuust watersysteem" als kernindicator op te nemen, daarin wordt gemeten of de ontwikkelingen in het watersysteem gelijke tred houden met de overige ontwikkelingen in het gebied. Het is te toetsen of een robuust watersysteem meer of minder haalbaar is bij functies op een bepaalde plek. We hebben het subdoel "Voldoende schoon en gezond water" met voorgestelde kernindicatoren overgenomen in het beoordelingskader. De uitwerking van dit subdoel wordt opgenomen onder het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio'.
- **Betekenisvolle gezonde en veilige werkgelegenheid:** het stimuleren van betekenisvolle werkgelegenheid met aandacht voor gezonde en veilige arbeidsomstandigheden is als subdoel een kwalitatieve toevoeging op de veelal kwantitatieve subdoelstellingen onder het hoofddoel economie versterken. We nemen dit subdoel over in het beoordelingskader. Als indicator kan worden opgenomen het aandeel/aantal betekenisvolle gezonde en veilige banen op het totaal. Daarbij is het wel noodzakelijk dat hiervoor een eenduidige definitie wordt gehanteerd, waarbij vooral 'betekenisvol' een lastig begrip is dat per werknemer zal verschillen.
- **Inclusiviteit woningmarkt:** De suggestie om het bevorderen van inclusiviteit op de woningmarkt is als subdoel overgenomen in het beoordelingskader. Als operationalisering van dit subdoel is

ook overgenomen dat aandacht nodig is voor voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen.

- **Sociale cohesie:** voorgesteld is 'ontwikkelen nieuwe woonconcepten gericht op meer sociale cohesie' als subdoel toe te voegen aan het beoordelingskader onder het hoofddoel 'Verstedelijkingsopgave faciliteren'. Doel is om de komende decennia meer woningen toe te voegen. Het bevorderen van sociale cohesie in de stedelijke regio is daarbij een uitgangspunt, welke ook terugkomt in de woonmilieustudies en daaruit volgende kern- en subindicatoren waar onder dit hoofddoel reeds rekening mee is gehouden. Om die reden is het voorstel om dit subdoel niet over te nemen.
- **Levensloopbestendige wijken:** de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio pleit voor het toevoegen van het subdoel 'Stimuleren van levensloopbestendige wijken' onder het hoofddoel 'Verstedelijkingsopgave faciliteren'. De Bestuurstafel Wonen heeft deze niet expliciet benoemd, maar geeft aan dat dit subdoel wel in de geest is van de daar besproken thema's en doelstellingen. Dit subdoel is daarom overgenomen in het beoordelingskader. Dit subdoel kan worden geoperationaliseerd door na te gaan welk deel van de wijken in de regio uiteindelijk levensloopbestendig wordt gemaakt.
- **Landelijk gebied:** De bestuurstafel groen en landschap pleit voor het toevoegen van het subdoel "Behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het landelijk gebied ruimtelijke kwaliteit". In het oorspronkelijke beoordelingskader is echter al een subdoel "Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied" opgenomen. Voorstel is daarom dit subdoel niet over te nemen (zie onder voor de bijbehorende indicatoren).
- **Natuur:** Zie ook de discussie in paragraaf 2.2 over het toevoegen van biodiversiteit als subdoel/kernindicator. Voorstel van de bestuurstafel groen is het subdoel "Vergroten van het areaal en de kwaliteit van (land- en water) natuur" te hanteren. In de vorige versie van het beoordelingskader is echter al het subdoel "Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden" opgenomen. Dit subdoel is behouden en gaat over *kwaliteit*. Daarbij is de kernindicator "Biodiversiteit" toegevoegd met de voorgestelde operationalisering van dit begrip. Aanvullend in het subdoel van de bestuurstafel is het toevoegen van *areaal*, het voorstel is om dit over te nemen onder het subdoel "Vergroten van het areaal (land- en water) natuur", met de kernindicatoren over ruimtebeslag en verbondenheid natuur(gebieden).
- **Recreatie:** zie ook paragraaf 3.2. Voorstel is dit subdoel over te nemen.
- **Landbouw: ontwikkelruimte voor duurzame en circulaire landbouw:** zie ook paragraaf 2.2. Voorstel is dit niet als subdoel over te nemen, maar wel een aantal indicatoren voor de landbouw toe te voegen onder het subdoel "Verhogen ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied".
- **Goederenvervoer:** de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio doet de suggestie voor het subdoel 'Beperken van het vervuilende en ongezonde goederenvervoer en stimuleren veiliger en schonere distributievormen'. Naar aanleiding van de zienswijzen, moties en amendementen is onder het subdoel 'Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten' reeds als kernindicator 'Bewerkstelligen slim en duurzaam goederenvervoer' toegevoegd. Voorstel is om aan deze kernindicator ook het begrip 'veilig' toe te voegen.

Operationalisering indicatoren

- **Terugdringen (gezondheidseffecten van) slechte waterkwaliteit:** het waterschap stelt voor om waterkwaliteit als indicator toe te voegen. Waterkwaliteit speelt een rol in de volksgezondheid. Deze indicator kan worden toegevoegd aan het subdoel "Bevorderen gezonde leefomgeving"

- **Indicatoren ‘kansen voor klimaatadaptatie’ convenant Klimaatadaptatief bouwen Zuid-Holland:** het waterschap verwijst naar het programma van eisen bij het convenant Klimaatbestendig bouwen Zuid-Holland 2018. Hierin zijn de volgende ‘doelen’ opgenomen:
  - Hevige neerslag leidt niet tot schade aan infrastructuur, gebouwen, eigendommen, of groen in de bebouwde omgeving
  - Langdurige droogte leidt niet tot verdroging of schade aan gebouwde omgeving
  - Tijdens hitte biedt de bebouwde omgeving een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving
  - Bodemdaling in bebouwd gebied blijft beperkt en betaalbaar
  - Groenblauwe structuur en biodiversiteit worden versterkt op de planlocatie en in de directe stedelijke omgeving.
  - De bebouwde omgeving is bestand tegen overstromingen.

Deze ‘doelen’ zijn in het convenant ook vertaald naar specifieke eisen die, volgens afspraak, gesteld moeten worden in een omgevingsplan. Deze eisen zijn te lezen als leidende principes of ontwerpuitgangspunten. Om die reden is het voorstel om geen aanvullende indicatoren voor klimaatadaptatie op te nemen, maar wel te toetsen of met deze principes rekening is (of kan worden) gehouden in het (verdere) ontwerp, en te zijner tijd de programmering.

- **Ruimte voor het hoofdwatersysteem; Robuust watersysteem; Vergroten strategische grondwatervoorraden:** deze indicatoren zijn genoemd voor het toe te voegen subdoel “Voldoende schoon en gezond water”. Dit is overgenomen in het beoordelingskader. **Versterken agglomeratiekracht;** enkele kernindicatoren zijn genoemd om toe te voegen aan het subdoel versterken agglomeratiekracht:

- Intensiveren huidige werklocaties door meer mengen van wonen en werken. Wij nemen deze over met de volgende kernindicator ‘hoeveelheid ha gemengde functies wonen en werken’
- De voorgestelde kernindicatoren:
  - Meer banen per m² voor kantoren
  - Meer banen per hectare bedrijventerrein
  - Compactere winkelcentra, minder winkelvloeroppervlakte (WVO)

Deze suggesties zijn overgenomen onder de volgende kernindicator ‘ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen’. Deze indicator is onder andere te meten aan het aantal banen per hectare werklocatie en het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlakte (beiden subindicatoren), alhoewel het de vraag is of dat de enige en meest zuivere indicator is om intensivering mee te meten.

- Voldoende winkelmeters bij gebieden met een sterke bevolkingsgroei. Voorstel is om deze kernindicator niet over te nemen. Deze kernindicator komt terug onder het subdoel ‘bevorderen gezonde leefstijl’: ‘functies zijn goed gemengd’
- Notering in de Regional Competitiveness Index (RCI). Deze kernindicator is niet overgenomen. Het zal immers lastig te voorspellen zijn en daarmee lastig zijn te meten hoe de regio hier, met de toegevoegde programmering in de toekomst op gaat scoren.
- **Versterken van het vestigingsklimaat;** enkele kernindicatoren zijn genoemd als suggestie voor het vervangen van de kernindicator ‘versterken van het vestigingsklimaat’, dat onder het gelijknamige subdoel valt. Voorstel is om de volgende voorgestelde kernindicatoren toe te voegen als subindicator. De indicatoren zijn dan een verdere operationalisering van de kernindicator ‘Versterking vestigingsklimaat’:
  - Voldoende kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties. Subindicator: ‘Aantal m² kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties’.

- Voldoende nieuwe hectares bedrijventerreinen (oa. voor maakindustrie) bij maximaal benutten nieuw en huidige bedrijventerreinen. Subindicator: 'Aantal ha toegevoegde bedrijventerreinen'.

De voorgestelde indicatoren 'Transformeren van kantoren op niet knooppuntlocaties' en 'Aantal m2 (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk' zijn niet verwerkt. Deze komen immers reeds terug onder de kernindicator 'hoeveelheid gemengde functies wonen en werken' onder het subdoel versterken agglomeratiekracht.

- **Bevorderen circulariteit in de economie;** Het voorstel is om hier de volgende kernindicatoren aan te verbinden en deze te vervangen voor de kernindicator 'kansen voor circulaire economie':
  - Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER).
  - Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten.

Beide voorstellen zijn als kernindicator verwerkt in het beoordelingskader.

- **Kansen voor innovatieve economie.** Voorgesteld wordt de kernindicator 'innovatie in de economie' te vervangen door 'Voldoende uitbreidingsmogelijkheden Life Sciences (USP) en creatieve broedplaatsen'. Deze suggesties zijn niet verwerkt. De indicator valt al onder de geoperationaliseerde kernindicator 'versterken vestigingsklimaat', waarbij het onder andere gaat om het versterken van 3 economische hotspots (waaronder USP). Tevens komt deze indicator terug bij het toevoegen van ruimte voor werken onder andere kernindicatoren.
- **Het toevoegen van de kernindicator 'natuurinclusief bouwen'** is niet overgenomen als suggestie. Dit element komt reeds terug onder verschillende hoofd- en subdoelen, zoals het bevorderen van een gezonde leefstijl (de indicator 'functies zijn goed gemengd') en het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit, waar diverse kernindicatoren gaan over het versterken van de relatie tussen natuur, recreatie, wonen en werken.
- **Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen; Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen/ bouwwerken/ artefacten); Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden:** zijn benoemd als indicatoren voor ruimtelijke kwaliteit. Bij de beoordeling van de plannen op landschappelijke kwaliteiten bij de bestaande indicator "Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied" worden deze aspecten meegewogen. Vanuit de bestuurstafel groen en landschap worden deze indicatoren echter expliciet van belang geacht. Om die reden zijn ze, met uitzondering van de indicator kwaliteit van stads- en dorpsranden, toegevoegd onder het subdoel "Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied". De indicator 'bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden' wordt meegenomen als sub-indicator onder de kernindicator 'Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied'.
- **Ruimtebeslag nieuwe natuur; verbondenheid natuurgebieden; verhoging van de intrinsieke natuurwaarde:** voorstel is de kernindicatoren over areaal mee te nemen onder het nieuwe subdoel 'Vergroten van areaal (land- en water) natuur'. De kernindicator die gaat over natuurwaarde wordt geschaard onder de kernindicator biodiversiteit.
- **Aantal ha nieuw recreatiegebied; Aantal M1 nieuw of verbeterd recreatief netwerk; kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en -landschappen; Mate van bereikbaarheid recreatiegebieden en -landschappen;** Voorstel is recreatie als subdoel mee te nemen, met als kernindicator 'ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen'. Als subindicatoren die gebruikt kunnen worden bij de beoordeling kunnen de uitbreidingsgebied, netwerk, capaciteit, kwaliteit en bereikbaarheid worden meegewogen. Van belang is hierbij te benoemen dat het ook gaat om een directe link (in bereikbaarheid) tussen recreatie, groen en gezondheid.

- **Oppervlakte aaneengesloten landbouwgebied onderscheid in primaire landbouw (kernlandbouwgebied) en secundaire landbouw (combinatie andere functies); Aandeel regionale voedselvoorziening; Bijdrage aan (kansen voor) gezonde bodem, duurzaam watersysteem en biodiversiteit (ten dienste van circulaire landbouw):** ook in de moties en amendementen is om specifieke landbouwindicatoren gevraagd (zie 2.2). Als aanvullende indicator wordt wel nog meegenomen “Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening”, ook wordt het ruimtebeslag van landbouw uitgesplitst naar primaire en secundaire landbouw.

3 Beoordelingskader REP

In dit hoofdstuk is het aangepaste beoordelingskader voor REP opgenomen. Daarnaast is per hoofddoel nader inzicht gegeven in de operationalisering van kernindicatoren. Het overkoepelende en samenbindende thema van het Integraal Ruimtelijk Perspectief (REP), 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' is daarnaast toegevoegd als integraal verbindend element.

De U16 hanteert een brede definitie van het begrip gezondheid. Daarvoor zijn de volgende waarden van belang:

- Gericht op het algeheel welbevinden (geluk)
- Uitgaan van positieve gezondheid, breder dan alleen de aan- of afwezigheid van ziekte, maar focus op preventie
- Gericht op iedereen, dus inclusief.

Om gezondheid voor iedereen op een goede manier te verwerken in het ruimtelijke perspectief voor de regio wordt een aantal ruimtelijke hoofdprincipes meegegeven die zorgen dat de ruimtelijke inrichting bijdraagt aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving:

1. Realiseer voldoende, kwalitatief hoogwaardige, groenblauwe ruimte, die voor iedereen toegankelijk is.
2. Geef prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer, stimuleer bewegen en beperk het vervuilende goederen- en personenvervoer
3. Pas inrichting en gebruik van de ruimte aan op de eisen vanuit klimaatverandering en borg gezondheid en veiligheid daarbij. Verminder door de inrichting de milieubelasting op gevoelige bestemmingen
4. Zet in op een landbouwtransitie met minder negatieve en meer positieve effecten op gezondheid
5. Zorg voor een ruimtelijke inrichting waarin iedereen mee kan doen en ontwikkel nieuwe woonconcepten gericht op bevorderen van sociale cohesie
6. Zet ook bij circulaire economie en in de bouw/bouwconcepten gezondheid centraal.

Gezondheid is daarom in het beoordelingskader geïntegreerd als uitgangspunt voor alle sectorale pijlers en hoofddoelen van het REP.

3.1 Aangepast beoordelingskader

Op basis van deze hoofdprincipes, de aanvullingen van raden en staten en de overige aanvullingen, zoals beschreven in paragrafen 2.2 en 2.3 is een nieuw beoordelingskader samengesteld. In figuur 3.1 is het beoordelingskader REP opgenomen. De oranje gekleurde subdoelen en kernindicatoren zijn toevoegingen ten opzichte van het eerdere beoordelingskader.

Figuur 3.1 Beoordelingskader REP

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'		
Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk-aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevend bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV-verbindingen.
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Kansen voor klimaatadaptatie
	Voldoende schoon en gezond water	Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden
	Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie	CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP) Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave) Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen
	Versterken van het vestigingsklimaat	Versterking vestigingsklimaat
	Bevorderen circulariteit in de economie	Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER) Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten
	Bevorderen innovatie in de economie	Kansen voor innovatieve economie
	Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	Aandeel gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Reserve-plancapaciteit Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen
	Stimuleren levensloopbestendige wijken	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
		Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen
		Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen/ bouwwerken/ artefacten)
		Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw)
		Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening
		Kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw
		Kansen voor natuur
		Biodiversiteit
		Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN)
		Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen
		Kansen voor landschap
		Inwonertal op peil
		Bereikbaarheid knopen
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren		Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen
		Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
		Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)
		Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit (fiets/ov, auto)
		Impact op NMCA-knelpunten
		Ontlasten Utrecht Centraal
		Bewerkstelligen slim, veilig en duurzaam goederenvervoer
		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Uitvoerbaarheid
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Adaptiviteit/flexibiliteit
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX-saldo (mln Euro)
	Investeringskosten	OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
		Investeringskosten infrastructuur (Euro)

3.2 Operationalisering kernindicatoren

De beoordeling van diverse kernindicatoren is opgebouwd aan de hand van meerdere sub-indicatoren. In deze paragraaf zijn deze sub-indicatoren per kernindicator kort toegelicht. De paragraaf is gestructureerd aan de hand van de hoofd- en subdoelen.

Hoofddoel Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio

Het hoofddoel bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio is opgebouwd uit een vijftal subdoelen en 18 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.2 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.2 Beoordelingskader REP contour hoofddoel bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik	
	Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk-aantrekkelijke plekken	
	Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht	
	Wonen en druk verkeer zijn gescheiden	
	Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand	
	Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard	
	Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen.	
Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid	Ruimtelijke ontwikkeling op locaties waar verschillende niveaus van geluidbelasting bestaan (binnen wettelijke normen)
	Emissies luchtverontreiniging	Nieuwe infrastructuur
	Verkeersveiligheid	Ruimtelijke ontwikkelingen genereren nieuwe verplaatsingen
	Veiligheid in de brede zin	
	Waterkwaliteit	
Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Kansen voor klimaatadaptatie	Wateroverlast
		Overstroming
		Hittestress
		Droogte
Voldoende schoon en gezond water	Robuust Watersysteem	
	Ruimte voor het hoofdwatersysteem	
	Strategische grondwatervoorraden	
Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie	CO2-emissies verkeer	Energievraag woningen
	Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)	Energieneutrale woningen
		Ruimte voor elektriciteit buitengebied
		Nabijheid (laag temperatuur) warmtebronnen
		Impuls bedrijven
		Energiegebruik en -levering werklocaties

De verdere operationalisering van kernindicatoren naar sub-indicatoren vergt op enkele onderdelen nog een nadere duiding, welke is overgenomen uit het beoordelingskader van het MIRT Onderzoek.

Geluid

De effecten van de verstedelijking hebben op verschillende manieren een uitwerking op geluidhinder:

- **Ruimtelijke ontwikkeling op geluidbelaste locaties** (binnen wettelijke normen). De categorie is in beeld te brengen op basis van de huidige geluidshindercontouren.
- **Nieuwe infrastructuur leidt tot nieuwe plaatsen waar geluidbelasting ontstaat.** Deze categorie is eerder kwalitatief beoordeeld, waarbij ook is meegewogen dat deze geluidsbeleving meer impact heeft dan geluidhinder rondom bestaande infrastructuur, omdat een geluidsluwe situatie nu een geluidgehinderde situatie wordt.
- **Ruimtelijke ontwikkelingen genereren nieuwe verplaatsingen;** hierdoor kunnen bestaande woningen of andere kwetsbare functies met meer geluid te maken krijgen.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie gaat over het kunnen inspelen op de gevolgen van klimaatverandering op thema's als wateroverlast (voldoende waterberging), hittestress, waterveiligheid, bodemdaling, verzilting/verdroging, zoetwatervoorziening etc. Bij beoordeling van de kernindicator *kansen voor klimaatadaptatie* is rekening gehouden met de volgende sub-indicatoren:

- Wateroverlast
- Overstroming
- Hittestress
- Droogte

Aan de hand van verdeling over woonmilieus, bodemopbouw, reliëf, type bouw en nabijheid van rivieren is een inschatting te maken van de bijdrage aan het subdoel. Gehanteerde globale regels hierbij zijn:

- Hoe meer er hoogstedelijk wordt gebouwd, hoe lastiger het wordt om de gevolgen van klimaatverandering te verzachten. Er zijn overigens goede voorbeelden dat dit wel kan, alleen vraagt dit wel extra inspanningen.
- Veengronden in west Utrecht zijn bodemdalingsgevoelig gedurende droge periodes. Als grondwaterstanden dalen zakt het veen extra in. Waarbij kleigronden hemelwater moeilijk infiltreren en zandgronden houden relatief weinig water vast.
- Richting de Utrechtse Heuvelrug is relatief veel reliëf en het gebied ondervindt de meeste neerslag in de regio. Lucht aangevoerd vanuit het westen stijgt langs de heuvelrug op, koelt af, verdampt en neerslagwolken worden gevormd. Water stroomt naar de voet van de heuvelrug wat tot lokale wateroverlast leidt. Tegelijkertijd is wateraanvoer naar de hogere gronden gedurende droogteperiodes lastig.
- Bij nieuwbouw is het relatief makkelijker om direct te kiezen voor een volledig klimaatbestendige inrichting. Bij binnenstedelijke verdichting en transformatie is dit aanzienlijk gecompliceerder, deze gebieden ondervinden minder kansen voor klimaatadaptatie.
- Nabij het rivierengebied zijn de grootste overstromingsrisico's. Langs de Lek en richting de westelijke polders is de maximale waterdiepte het hoogst. Het gebied rondom de Utrechtse Heuvelrug is veiliggesteld dankzij haar hoge(re) ligging.

Kansen voor energietransitie

De kernindicator *kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie in termen van energieproductie en -opwek* gaat over voldoende ruimte voor de opwekking van duurzame energie en besparing van energiegebruik. Dit wordt beoordeeld aan de hand van zes elementen:

- Aan de hand van het **energiegebruik per woningtype** (elektriciteit en warmte) is berekend wat de energievraag van de 37.000 woningen is die worden toegevoegd. Een lager totaal energiegebruik is daarbij als positief beoordeeld.
- **Energieneutrale woningen.** In steden is het complexer om zelfvoorzienende woningen te maken (hoogbouw heeft bijvoorbeeld te weinig vierkante meters dak om met zonnepanelen in de energievraag van alle gestapelde woningen te voorzien). In de toekomst is ook geveloppervlakte mogelijk te gebruiken voor energiewinning en zal de verbeterde isolatie ertoe bijdragen dat juist woningen in het buitengebied makkelijker energieneutraal zijn te maken. Een hoger aantal gestapelde woningen in een model is als negatief beoordeeld.
- De ruimte die beschikbaar is voor het opwekken van energie is een belangrijke indicator. Het vrijhouden van het buitengebied biedt kansen om dit (deels ook) in te zetten voor energieopwekking. Het subcriterium **Ruimte voor elektriciteit** buitengebied pleit daarom voor hoogstedelijke milieus en niet voor geen uitleg. Meer ruimtegebruik in het buitengebied scoort dus negatief.
- Ook meegewogen is het **gebruik van bedrijventerreinen**: wanneer bedrijventerreinen worden getransformeerd, zullen bedrijven in de regel een impuls hebben om oude processen en technieken (die deels zijn afgeschreven) eerder te vervangen door nieuwe schone technologie, dan als ze op de bestaande locatie zouden blijven.
- Aanvullend is op suggestie van de Bestuurstafel Energie een sub-indicator energiegebruik en – levering werklocaties toegevoegd.

Hoofddoel Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio

Het hoofddoel *economie versterken* is opgebouwd uit 4 subdoelen en 9 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.3 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.3 Beoordelingskader REP contour hoofddoel economie versterken

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP)	
	Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave)	
	Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken	
Versterken van het vestigingsklimaat	Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen	Aantal banen per hectare werklocatie
	Versterking vestigingsklimaat	Aantal m2 winkelvloeroppervlakte
		Aantal potentiële werknemers binnen bereik van de 3 economische hotspots
		kwalitatieve ontwikkeling economische hotspots en aanwezigheid van een aantrekkelijk en gezond woonmilieu
Bevorderen circulariteit in de economie	Aantal m2 kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties	
	Aantal ha toegevoegde bedrijventerreinen	
Bevorderen innovatie in de economie	Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER)	
Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten	
	Kansen voor innovatieve economie	
	Aandeel betekenisvolle gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal	

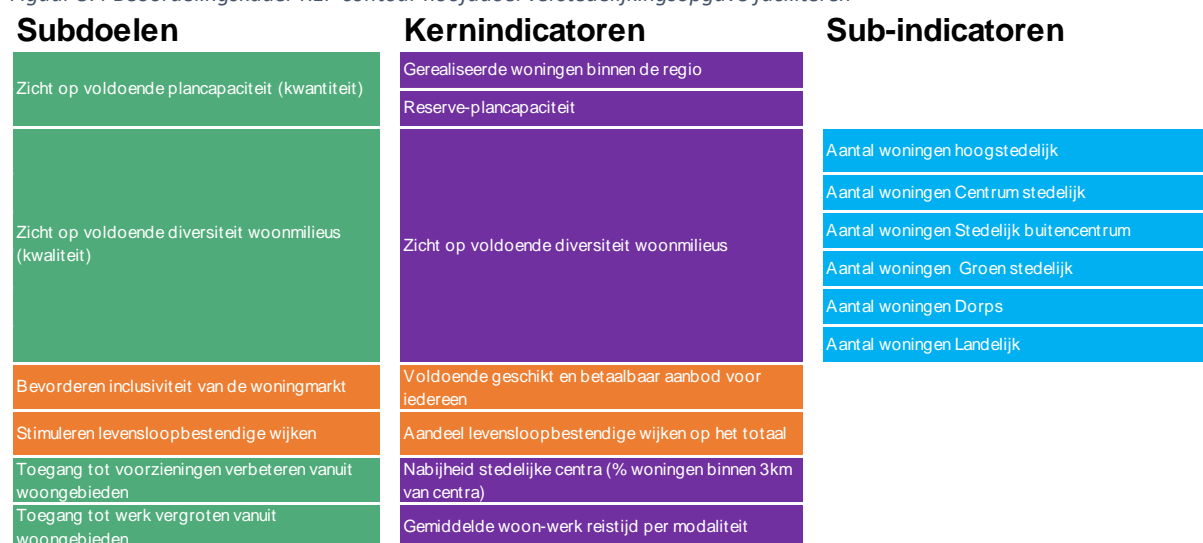
In het MIRT Onderzoek is een nadere uitwerking gegeven aan de kernindicator ‘Versterking vestigingsklimaat’. Daarin spelen drie economische hotspots een rol, dat zijn: (1) USP/Rijnsweerd, (2)

Stationsgebied Utrecht en (3) A12zone/Merwedekanaalzone. In U16 verband is naar aanleiding van de moties en amendementen ook gesproken over enkele andere sectoren en hotspots die van belang zijn. Daarvoor is ruimte in de kwalitatieve duiding, waarbij meespeelt dat in iedere regio/gemeente andere economische sectoren van meer of minder groot belang zijn.

Hoofddoel Verstedelijkingsopgave faciliteren

Het hoofddoel *verstedelijkingsopgave faciliteren* is opgebouwd uit een viertal subdoelen en 5 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.4 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.4 Beoordelingskader REP contour hoofddoel verstedelijkingsopgave faciliteren

Nieuw onderzoek dat is uitgevoerd voor het REP (Companen 2019) brengt de verschillen tussen vraag en aanbod in beeld voor de periode tot 2040 voor 5 deelgebieden:

- **Utrecht:** hier is vooral vraag naar en een tekort aan Centrum Stedelijk wonen. Buiten-centrum milieus zijn er voldoende. Om daarmee aan de Centrum-stedelijke vraag tegemoet te komen dienen deze milieus voldoende stedelijke uitgaansfuncties te krijgen.
- **Rondom Utrecht:** hier ontstaat een tekort in vrijwel alle woonmilieus; het grootste tekort is aan Centrum-stedelijk. Tekorten buiten centrum ontstaan pas op langere termijn.
- **Noord:** hier is vooral behoefte aan buiten-centrummilieus. Er is vooral behoefte aan appartementen en zeer betaalbare grondgebonden woningen.
- **Zuidoost:** met uitzondering van het buiten-centrummilieu is er in alle woonmilieus een tekort. Er is hier in sterkere mate dan in andere regio's vraag naar grondgebonden koopwoningen, ook in duurdere segmenten.
- **Zuidwest:** hier is waarschijnlijk vooral behoefte aan buiten-centrummilieu, maar dit zou ook ingeruild kunnen worden meer dorps/ groenstedelijke milieus.

Bij beoordeling van de woningbouwprogrammering in de contour zal rekening worden gehouden met de uitkomsten uit het onderzoek van Companen.

Hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen

Het hoofddoel *Ruimtelijke kwaliteit verhogen* is opgebouwd uit 7 subdoelen en 14 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.5 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.5 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied	Toevoeging complementaire woon- en werkmilieus Realisatie voldoende kritische massa om draagvlak te creëren voor voorzieningen Spreiding van deze kwaliteiten over de gehele regio, zodat iedereen ervan profiteert Koppelkansen ontwikkeling en structuurverbetering landelijk gebied Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden Impact op ruimtebeslag landbouwareaal (zie ook volgende kernindicator)
Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken / artefacten) Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw) Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening Kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw	Ruimtebeslag aaneengesloten primaire landbouw (kernlandbouwgebied) Ruimtebeslag aaneengesloten secundaire landbouw (combinatie met andere functies)
Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Kansen voor natuur Borgen biodiversiteit	Aantasting en ontwikkeling in of direct langs beschermde natuurgebieden en ecologische structuren Effecten ondergrondse waterstructuren Toename / vergroten biodiversiteit Nieuwe habitats of uitbreiding van natuurareaal voor specifieke doelsoorten (land en water) Aaneengeslotenheid / robuustheid van gebieden en verbindingen Mate van robuustheid van ecologische verbindingen (stijging natuurwaarden door goede verbindingen)
Vergroten van het areaal (land- en water) natuur	Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN) Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen	Aantal ha bos Aantal ha landbouw Aantal ha recreatie Aantal ha natuur
Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Kansen voor landschap	Mogelijkheden ontwikkeling landschappelijke kwaliteit Mogelijkheden ontwikkeling recreatiemogelijkheden in aangrenzende gebieden gebiedsontwikkeling
Leefbaarheid en vitaliteit kernen	Inwonertal op peil Bereikbaarheid knopen	
Recreatieve voorzieningen	Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzi	Aantal hectare nieuw recreatiegebied Aantal meters nieuw of verbeterd recreatief netwerk Kwaliteit en capaciteit van recreatierreinen en recreatielandschappen Mate van bereikbaarheid recreatierreinen en recreatielandschappen

Naar aanleiding van de moties en amendementen en suggesties vanuit de bestuursafdeling Groen en Landschap zijn enkele subdoelen en kernindicatoren toegevoegd. In nadere toelichting en operationalisering op een aantal daarvan wordt verwezen naar het *'Pijlerrapport Groen en Landschap'*³. Op enkele kern- en sub-indicatoren is om die reden nog enige verduidelijking gegeven:

³ Ontwikkelbeeld Groen & Landschap – Vijfde pijler Groen en Landschap: het aanbod van en aan U16. 31 juli 2019. Hier geraadpleegd: https://www.utrecht10.nl/media/filer_public/07/1d/071d071de2c9-fa04-4cb2-8018-63522db77890/190801_bvr_u16_groene_pijler_ontwikkelbeeld_xs.pdf

- **Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied.** Bij dit subdoel zijn onder andere de kernkwaliteiten van het Utrechtse Landschap en de cultuurhistorische landschapselementen, bouwwerken en artefacten. Bij dit laatste aspect gaat het onder andere om de Limes, Waterlinies, Grebbelinie, Lustwarande en de Stelling van Amsterdam. Op het aspect landbouw in relatie tot ruimtelijke kwaliteit wordt onderscheid gemaakt tussen kernlandbouwgebieden (dat zijn een vijftal aaneengesloten landbouwgebieden in Utrecht) en secundaire landbouwgebieden (in deze gebieden is sprake van meer functiemenging: landbouw met wonen en werken).
- **Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden.** Op deze subdoelstelling wordt meegegeven dat natuurwaarden op diverse manieren kunnen worden gerealiseerd. Naast primaire natuurgebieden, die in ha zijn uit te drukken, kan een bijdrage aan natuurwaarden worden gerealiseerd in combinatie met andere functies als wonen, werken, recreatie en landbouw (in overlap met anders pijlers). Voor het meten van de biodiversiteit is het van belang om uit te gaan van doelsoorten met passende habitatgebieden, die kenmerkend zijn voor het beoogd type natuur en dat daarbij beoordeeld kan worden op het feit of geschikte leefomstandigheden voor deze doelsoorten worden geborgd of gerealiseerd.

Hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren

Het hoofddoel *Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren* is opgebouwd uit 4 subdoelen en 9 kernindicatoren, welke voornamelijk kwantitatief zijn uitgewerkt. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.6 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.6 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer	Ritten 's ochtends onderweg naar 12 werklocaties
	Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)	Ritten die vertrekken vanuit alle locaties
	Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit	Modaliteit fiets / OV
	Impact op NMCA knelpunten	Modaliteit auto
	Ontlasten Utrecht Centraal	Goed bereikbare woon- en werkmilieus
	Bewerkstelligen slim en duurzaam goederenvervoer	
Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Uitwijkmogelijkheden bij incidenten
Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	
Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	

Ten behoeve van de beoordeling van de verstedelijkingsmodellen op het hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren zijn de verstedelijkingsmodellen doorgerekend in een verkeersmodel. Vanuit die doorrekening worden de gevolgen voor de keuze voor fiets, OV en auto inzichtelijk. Uit die analyses bleek dat de verstedelijkingsmodellen beperkt onderscheidend zijn. Ten behoeve van de beoordeling van de contour zijn (nog) geen verkeersmodel doorrekeningen gedaan, de beoordeling zal om die reden kwalitatief zijn.

Hoofddoel Haalbaarheid

Het hoofddoel *Haalbaarheid* is opgebouwd uit 2 subdoelen en kernindicatoren. In figuur 3.7 zijn voor de twee kernindicatoren ook sub-indicatoren en operationalisering van kernindicatoren opgenomen (in het blauw).

Figuur 3.7 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Haalbaarheid

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Uitvoerbaarheid	Aantal eigenaren op wiens grondgebied verstedelijkings plaatsvindt
Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Adaptiviteit/flexibiliteit	Aanwezige bebouwing op te ontwikkelen locaties
		Zwaarte van infrastructurele ingrepen

Hoofddoel Kosten en opbrengsten (financieel)

Het hoofddoel *Kosten en opbrengsten* is opgebouwd uit 2 subdoelen en 3 kernindicatoren, welke voornamelijk kwantitatief zijn uitgewerkt. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren en deelberekeningen. In figuur 3.8 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.8 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Kosten en opbrengsten (financieel)

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX saldo (mIn Euro)	Resultaat van kosten en opbrengsten woningbouwprogramma (37.000 woningen)
Investeringskosten	OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)	
	Investerings in infrastructuur (Euro)	

3.3 Aangepast beoordelingskader REP definitief

In deze paragraaf is het aangepaste beoordelingskader REP in definitieve vorm opgenomen. Figuur 3.1 met daarin de oranje gekleurde toevoegingen ten opzichte van het eerdere beoordelingskader is hieronder in figuur 3.9 in lay-out uitgewerkt tot uiteindelijke vorm.

Figuur 3.9 Beoordelingskader REP definitief

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'		
Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk-aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevend bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV-verbindingen.
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit
	Voldoende schoon en gezond water	Kansen voor klimaatadaptatie Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden
	Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie	CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP) Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave) Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen
	Versterken van het vestigingsklimaat	Versterking vestigingsklimaat Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER)
	Bevorderen circulariteit in de economie	Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten Kansen voor innovatieve economie
	Bevorderen innovatie in de economie	Aandeel gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal
	Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio Reserve-plancapaciteit
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen
	Stimuleren levensloopbestendige wijken	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen
		Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen/ bouwwerken/ artefacten)
		Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw)
		Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening
		Kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw
		Kansen voor natuur
		Biodiversiteit
		Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN)
		Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen
		Kansen voor landschap
		Inwonertal op peil
		Bereikbaarheid knopen
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren		Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen
		Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
		Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)
		Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit (fiets/ov, auto)
		Impact op NMCA-knelpunten
		Ontlasten Utrecht Centraal
		Bewerkstelligen slim, veilig en duurzaam goederenvervoer
		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
		Uitvoerbaarheid
	Adaptiviteit/flexibiliteit	
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX-saldo (mIn Euro)
		OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
	Investeringskosten	Investerings infrastructuur (Euro)

Bijlage 1: Inhoudelijk overzicht moties en amendementen Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie REP

Betekenis kleuren:

- = opnemen in beoordelingskader
- = opnemen in uitgangspuntennotitie
- = opnemen in raadsvoorstel
- = nader onderzoek te doen naar
- = in U16 te pleiten voor/ aandacht vragen voor / in zetten op / mogelijk maken van
- = zienswijzen als input voor het vervolgproces

Amendementen en zienswijzen

Bunnik – conform voorstel besloten

De Bilt – Amendement concept kaders uitwerking REP

1. De concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofden subdoelen) **als uitgangspunt** te hanteren voor deze fase van de Ruimtelijk Economische Programmering.

Wordt vervangen door:

1. De concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) **ter kennisname** te hanteren voor deze fase van de Ruimtelijk Economische Programmering.

De Ronde Venen – zienswijze (samengevat)

Samengevat wensen we ruimte voor woningen en bedrijvigheid door zowel binnenstedelijk als buiten de stedelijke contour te ontwikkelen, willen we inzetten op een aantrekkelijk landschap met ruimte voor nieuwe verdienmodellen voor de agrariër en natuur. We willen minimaal onze eigen duurzaamheidsdoelstellingen lokaal realiseren en multimodaal bereikbaar blijven voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers uit regio Utrecht, Amsterdam en Groene Hart. Wat hebben we de regio te bieden? Woningen, ruimte voor zon en wind, recreatiemogelijkheden in een groen uitloopgebied en een cultuurhistorisch rijk landschap.

De Ronde Venen vraagt:

- Een volwaardige plek voor gezondheid in het afwegingskader.
- Ruimte voor lokaal maatwerk voor de vitaliteit van dorpen in het landelijk gebied
- Richting 2030 mogelijkheden om buiten de huidige stedelijke contour te bouwen

- Uitbreidingsruimte om in de behoefte van lokale bedrijven te voorzien: de zoeklocatie hiervoor is gelegen aan de noordzijde of oostzijde van Bedrijventerrein Mijdrecht, direct grenzend aan het bedrijventerrein en gunstig gelegen ten opzichte van de N201.
- De stuwende werkgelegenheid als subdoel in de REP bij het versterken van de economie.
- Een volwaardige plek in het REP voor het onderliggende (openbaar vervoers)netwerk om het functioneren van snelle lijnen en de regionale knooppunten te borgen/
- Opname van P&R Abcoude A2, Mijdrecht centrum en Abcoude station als gemeentelijke OV-knooppunten en lokale knooppunten met ontwikkelkansen.
- Niet alleen aandacht in het REP voor bereikbaarheid, maar ook leefbaarheid, verkeersveiligheid en duurzaamheid.
- Uitwerking van en inzet op nieuwe verdienmodellen voor het landelijk gebied waarbij de lastige opgaven die hier liggen in samenhang worden bekeken.
- Daarbij recht te doen aan de inbreng van de bewoners van dit gebied en in het bijzonder de agrarische sector als economische drager.
- Recreatiegebieden en recreatieve knooppunten opnemen
- Een open proces als het gaat om de REP, gericht op het zoeken naar kansen, niet te vroeg zoekgebieden aanwijzen en harde belemmeringen vanuit regelgeving zoveel mogelijk voorkomen.

De Ronde Venen draagt bij:

- Het beleidsveld Gezondheid op de agenda te houden bij alle pijlers van het REP.
- Kansen voor bijdrage aan regionale woningbehoefte.
- Kansen voor verkenning inzet van niet vitale recreatieparken voor de woonbehoefte.
- Het behoud en de versterking van de maakindustrie in Utrecht-West als belangrijke pijler voor de economie in deze regio en de verbinding met mainports als Schiphol en Aalsmeer.
- Schakel naar de Amsterdamse regio
- Onze ruimte: cultuurhistorische waardevolle landschappen, openheid, natuurontwikkeling. Daar blijven we onze bijdrage in leveren.
- Kansen voor innovatie als het gaat om bodemdaling, natuurontwikkeling en het combineren van functies in het landelijk gebied (bv. Experiment natte teelt).
- Kansen voor versterking van recreatief netwerk. De ontsluiting vanuit de regionale knooppunten is daarbij wel randvoorwaardelijk.
- Bereidheid om kansen voor een bijdrage aan de energiebehoefte te verkennen.
- Inbreng en delen van onze ervaringen met lokale communicatie over concrete projecten.

Houten – Zienswijze

1. Algemeen: Het concept-beoordelingskader en de concept uitgangspuntennotitie (en de inleidingen daarop) zijn lastig leesbaar. Hier moet aandacht aan worden besteed. In de documenten is een veelheid aan begrippen opgenomen. De begrippen hebben niet altijd dezelfde betekenis en er zou ook een meer overzichtelijke structuur in het totale begrippenkader moeten komen. Ook is niet voldoende duidelijk uitgelegd hoe de instrumenten als een uitgangspuntennotitie en een beoordelingskader functioneren in het geheel, de context is onvoldoende geduid. Graag aandacht hiervoor, dit zou ten goede moeten komen aan de leesbaarheid en aan het begrip wat het REP is.

2. Energie: Het thema energie moet duidelijker worden opgenomen in het beoordelingskader, het is nu als subdoel opgenomen waarbij de kernindicatoren slechts kwalitatief worden gescoord. De

doelen opgenomen in het beoordelingskader moeten worden gekoppeld aan de doelen gesteld in de Regionale Energie Strategie U16 (RES).

3. Agrarische sector: Er is meer aandacht nodig voor het behoud, versterking en ontwikkeling van de agrarische sector passend binnen de doelen van het REP. Zoals de rol van de agrarische sector bij de ontwikkeling van recreatie en het beheren van landschap en natuur. Het behouden en versterken van de agrarische sector moet worden opgenomen in het beoordelingskader. Dit kan onder 'Ruimtelijk kwaliteit verhogen'.

4. Mobiliteit: het inzetten op duurzame mobiliteit moet als uitgangspunt opgenomen worden in de uitgangspuntennotitie.

5. Mobiliteit: Bij de uitwerking van het concept 'wiel met spaken' en de ontwikkeling van Ruimtelijke Modellen (MIRT-onderzoek) moet aandacht worden besteed aan zowel het kleine als grote wiel. Bij de ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers Houten (zie punt 8) heeft Houten een ruimtelijk model ontwikkeld waarbij een HOV lijn verschillende mogelijke verstedelijkingslocaties aan elkaar verknoopt. Daarnaast is Houten van mening dat de ene (H)OV lijn de andere niet zou hoeven uit te sluiten. Wij zien daarmee kansen om naast de ontwikkeling van een klein wiel (bijvoorbeeld A12-zone – Lunetten- Rijnsweerd- USP) ook het grote wiel te ontwikkelen (bijvoorbeeld Nieuwegein – A12 –zone – Houten – Bunnik – USP).

6. Veiligheid: Het thema veiligheid zou breder opgenomen moeten worden in het beoordelingskader. Het moet niet alleen gaan over verkeersveiligheid maar ook over volksgezondheid en veiligheid in het algemeen.

7. Natuur (biodiversiteit): de ontwikkeling en het behoud van natuur (biodiversiteit) moet expliciet opgenomen worden in de uitgangspuntennotitie en in het beoordelingskader. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden geschonken aan het realiseren van ecologische verbindingzones, met als gevolg een hogere natuurwaarde en behoud van de biodiversiteit.

8. De ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers Houten: Houten is begin 2019 gestart met de uitwerking van de Ruimtelijke Koers. Wij hebben de ambitie om in de periode tot 2040 zo'n 4000 á 5000 woningen te bouwen. We willen hiermee voldoen aan de enorme woningbehoefte van Houtense inwoners én die van de regio. Dit jaar gebruiken we om de haalbaarheid van onze woningbouwambitie te onderzoeken en locaties te bepalen. Dit resulteert in onze Ruimtelijke Koers van Houten. In onze koers zal duidelijk worden wat het bod van Houten is aan de regio en welke randvoorwaarden (zoals infrastructuur) nodig zijn om tot de gewenste ontwikkeling te komen. Wij verwachten dat onze lokale gedachtevorming samen komt en past op het te ontwikkelen regionale verhaal. Wij gaan hier graag met u in overleg.

Houten – Wijzigen beslispunten + biodiversiteit

Het beslispunt 1 als volgt te formuleren:

1. In te stemmen **met een eerste proeve** van het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd en subdoelen) en de concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) en de concept uitgangspuntennotitie voor gebruik in fase 2 van het REP.

En een beslispunt 2 toe te voegen:

2. Bijgaande reactie op de eerste proeve van het concept-beoordelingskader en de concept-uitgangspuntennotitie te versturen naar de bestuurlijk opdrachtgevers van het REP U10 met dien verstande dat aan punt 7 de volgende tekst wordt toegevoegd:

“Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden geschonken aan het realiseren van ecologische verbindingzones, met als gevolg een hogere natuurwaarde en behoud van de biodiversiteit.”

Houten – Agrarische sector

Agrarische sector: Er is meer aandacht nodig voor het behoud, versterking en ontwikkeling van de agrarische sector passend binnen de doelen van het REP. Zoals de rol van de agrarische sector bij de ontwikkeling van recreatie en het beheren van landschap en natuur. Het behouden en versterken van de agrarische sector moet worden opgenomen in het beoordelingskader. Dit kan onder ‘ruimtelijke kwaliteit verhogen’.

Houten – Veiligheid

Veiligheid: Het thema veiligheid zou breder opgenomen moeten worden in het beoordelingskader. Het moet niet alleen gaan over verkeersveiligheid, maar ook over volksgezondheid en veiligheid in het algemeen.

Provinciale Staten - beslispunt toevoegen

- De richtingen die in de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader voor het MIRT onderzoek U Ned worden geschetst niet op voorhand over te nemen in de Provinciale Omgevingsvisie.

Lopik - Zienswijze

- Eenduidigheid hanteren bij gebruik van termen. Ter illustratie: Wonen-verstedelijking, werken-economie, mobiliteit-verkeer;
- Aanvulling / aanscherping van de volgende subdoelen:
  - Hoofddoel Economie versterken
    - o Versterking van de maakindustrie (economische factor van betekenis in de Lopikerwaard);
  - Hoofddoel verstedelijkingsopgave faciliteren
    - o Intensivering van woningbouw kan effect hebben op de leefbaarheid en vitaliteit in de (kleine) kernen. Deze opgave dient gepaard te gaan met toets op leefbaarheid. Behoud van leefbaarheid en vitale kernen als subdoel toevoegen bij dit hoofddoel.
  - Hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen
    - o De landschappelijke kwaliteiten zoals landschapselementen en –beelden bepalen voor een open gebied als onze gemeente en de Lopikerwaard de herkenbaarheid. Toevoeging aan de subdoelen zou recht doen aan die herkenbaarheid
  - Hoofddoel Haalbaarheid
    - o Het model leidt tot keuzes en ontwikkelrichtingen voor de lange termijn. Draagvlak voor deze fundamentele keuzes is onmiskenbaar en verdient derhalve een separaat subdoel.

Lopik – Aanvullende zienswijze (samengevat)

- Vanuit onze kracht zien wij kansen op het gebied van energieopwekking, landbouw, economie, landschap en recreatie. Wij staan achter de opgave om 100% van onze eigen energieopgave op te wekken. Ook over opwekking voor de regio kan worden gesproken, maar die claim op ons open landschap zal moeten worden gecompenseerd. Zo ook bij recreatie en natuur. Voor Lopik liggen daar kernkwaliteiten en kansen. Natuurlijk willen we daar ook anderen van laten genieten, maar dat kan niet zonder dat een bijdrage wordt geleverd aan onderhoud en ontwikkeling. Het onderhoud van wegen, fiets- en wandelpaden, het groen en het water is immers niet kosteloos en keuzes hiervoor zullen mogelijk ten koste gaan van de leefbaarheid in onze eigen kernen. Onze agrariërs kunnen met landbouw bijdragen aan de voedselvoorziening van de stad en ecologisch onderhoud van het unieke, groene landschap. De maakindustrie geeft de meeste werkgelegenheid in de Lopikerwaard en is de kracht van West-Utrecht. Dit past niet bij dichtbevolkt stedelijk gebied en spreiding daarvan is noodzakelijk voor een gezonde leefomgeving voor iedereen, dus daarin heeft de gemeente Lopik iets te bieden.
- Ook in Lopik is er behoefte aan (bescheiden) ruimte om woningen te kunnen blijven bouwen, om ruimte te creëren voor een toename van de werkgelegenheid en de voorzieningen in de kleine kernen in stand te houden. Daarnaast is het gezien de kansen op ‘verdunding’ van buslijnen noodzakelijk dat de gemeente en de regio Lopikerwaard voldoende aansluiting blijven houden op kwalitatief goede knooppunten of ‘hubs’ waar auto, fiets en openbaar vervoer bij elkaar komen.
- Wij staan open om het gesprek in te gaan om gezamenlijk aan de grote opgave in U16 verband te voldoen, maar willen daarbij wel een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten

Montfoort – aanvulling zienswijze Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie

- Voegt een tweede beslispunt toe aan het raadsbesluit dat luidt:
De zienswijze behorende bij het raadsvoorstel onder het kopje ‘*Ruimtelijke kwaliteit verhogen*’ als volgt aan te vullen:

Als gevolg van de verstedelijkingsopgave en de bouw van woningen zal de behoefte aan recreatieve voorzieningen toenemen, maar ook het behoud van het landschappelijk karakter onder druk komen te staan.

Toevoeging van recreatieve voorzieningen als subdoel waarin het behoud van landschappelijke kwaliteiten (ruimte voor landbouw en een vitale agrarische sector) in een open gebied als onze gemeente voorop staat, zou recht doen aan de herkenbaarheid.

Oudewater - Zienswijze college (samengevat):

- De landelijke ligging en karakteristiek maakt Oudewater tot een aantrekkelijke, rustige woonomgeving met grootstedelijke voorzieningen nabij. Door het principe ‘Gezond, Stedelijk leven’ als leidend principe te gebruiken, ligt het gevaar op de loer dat voorbij wordt gegaan aan het belang van het landelijk gebied, dat een belangrijk onderdeel vormt van de lokale ruimtelijke identiteit van Oudewater. Wij verzoeken u dan ook om bij het opstellen van een ruimtelijk economisch perspectief en programma aandacht te hebben voor de bescherming van de lokale ruimtelijke identiteit van onze gemeente. Sterker nog wij zijn van mening dat de

bescherming van de lokale ruimtelijke identiteit een leidend principe zou kunnen zijn bij uw zoektocht naar een integraal perspectief en programma voor de ruimtelijke inrichting van de regio Utrecht. Hiermee doet u namelijk recht aan de verscheidenheid die de regio kent.

- Oudewater heeft primair een lokale woningbouwambitie. Kansen voor samenwerking in U10-verband zien wij vooral op het vlak van het samenwerken aan en delen van ervaringen met een snelle en goede uitvoering van bouwplannen.
- Oudewater werkt graag samen om de groei van bedrijvigheid te accommoderen. Hierbij vragen wij aandacht voor de zogenoemde maakindustrie die kenmerkend is voor onze lokale economie, maar tevens in heel Utrecht-West een prominente rol in de economische structuur vervuld.
- In lijn met de uitgangspunten van de U10 vinden wij het versterken van OV-knooppunten van groot belang. Onderdeel van deze versterking is een goede aansluiting van een OV-knooppunt (lees: treinstation) op een fijnmazig mobiliteitsnetwerk, dat de ontsluiting van kernen zonder treinstation waarborgt. Een goed netwerk van buslijnen naar omliggende kernen en dichtbij gelegen OV-knooppunten is van essentieel belang voor de vitaliteit van Oudewater. Naast OV moet er ook voldoende aandacht zijn voor wegen- en fietsnetwerk. De aan- en ontsluiting van Oudewater naar de A12 en een verbetering van het regionale (snel)fietsnetwerk hebben hierbij onze aandacht. Omgang met parkeren valt ook binnen dit vraagstuk. Wij werken graag regionaal samen om tot oplossingen voor deze vraagstukken te komen.
- Groei van de regio zorgt voor toename van de behoefte aan ruimte voor recreatie. Het is van belang om een evenwicht te behouden/bewaken tussen de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en natuurkwaliteiten. Juist het evenwicht tussen deze elementen zorgt voor de recreatieve aantrekkelijkheid van Oudewater en doet recht aan het belang van de lokale inwoners.
- In het beoordelingskader heeft de agrarische sector te weinig plek. Deze sector is van groot belang voor het karakteristieke buitengebied in de regio, voor de voedselproductie voor mens en dier en voor het onderhoud van het platteland. Wij zijn van mening dat dit onderwerp een prominentere plek in het beoordelingskader moet krijgen.
- Wij vinden het belangrijk dat de regionale afspraken over energieopwekking parallel lopen aan de lokaal gewenste ontwikkeling van woningbouw, bedrijvigheid, mobiliteit en groen en landschap. Hierover maken wij graag heldere regionale afspraken.

Oudewater – Aanvullende zienswijze:

- Het college op te dragen de reactie aan te vullen, zodat in het beoordelingskader het navolgende wordt opgenomen:
  - a. Behoud en versterking van de vitaliteit van kleine kernen;
  - b. Behoud en versterking van de landbouw in het belang van de (regionale) voedselproductie en het karakteristieke landschap;

Stichtse Vecht – tekst subdoel wijzigen

- Het concept beoordelingskader MIRT te wijzigen op blz. 4 onder subdoelen: ipv 'voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken' te wijzigen in "een op behoefte afgestemde capaciteit voor infrastructuurnetwerken".

Utrecht – Maakindustrie en circulaire economie

- Onder de pijler werk in de uitgangspuntennotitie expliciet als nieuw uitgangspunt toe te voegen:
'Circulaire economie en maakindustrie: We zetten in op circulaire economie en kansrijke groeiemarkten die passen bij het profiel van gemeente en regio Utrecht zoals de maakindustrie. En de Regionale Economische Agenda (REA) hier op aan te laten sluiten.

Utrecht – Verbonden groen – toevoegen beslispunt

Besluit om aan het tweede beslispunt toe te voegen:

- Met dien verstande dat het verbinden van groen en blauw toegevoegd wordt als subdoel onder ruimtelijke kwaliteit verhogen en dat hier een prestatie indicator aan toe gevoegd wordt.

Utrecht – Biodiversiteit

- Aan de uitgangspuntennotitie toe te voegen onder de pijler groen: Biodiversiteit en ecologie. De biodiversiteit in de regio wordt versterkt en het aantal soorten neemt op zijn minst toe. Er blijft ruimte voor de ontwikkeling van flora en fauna en regionale soorten worden beschermd en behouden.

Besluit voorts om aan het tweede beslispunt toe te voegen:

Met dien verstande dat biodiversiteit uit gewerkt wordt in het beoordelingskader als subdoel onder bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio en hier een kernprestatie indicator aan toegevoegd wordt die bij voorkeur kwantitatief van aard is.

Utrecht- Ruimte voor natuur-inclusieve landbouw

- De uitgangspuntennotitie vast te stellen, met dien verstande dat op pagina 15 bij het 3^e uitgangspunt van de pijler Groen, vóór het woord landbouw, de woorden natuurinclusieve kringloop toegevoegd worden, waardoor er komt te staan: "Ruimte voor natuurinclusieve kringlooplandbouw"

Utrecht – Eenduidig raadsbesluit REP

- Beslispunt 1 en 2 te schrappen en te vervangen door een nieuw beslispunt 1 dat luidt: 'In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het REP.

Utrechtse Heuvelrug – Verbonden groen

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing toe te voegen, met dien verstande dat aan de brief bij pijler Groen en Landschap wordt toegevoegd:

Dat de indicatoren en doelstellingen aangescherpt worden op de verbinding van groengebieden om zo een hogere natuurwaarde en biodiversiteit te bevorderen.

Utrechtse Heuvelrug – Fiets en OV verbindingen

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing (“In te stemmen met het versturen van de bijgevoegde brief van het college aan de deelnemers van de U10/U16 in reactie op de voorliggende concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader.”) toe te voegen: met dien verstande dat aan de brief bij pijler Bereikbaarheid wordt toegevoegd:

- de aandacht voor bereikbaarheid middels (snelle) fiets en (snelle) OV verbindingen, ook tussen de kernen binnen onze gemeente
- bij ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken zo snel als mogelijk aan te sluiten op (snelle) OV- en fietsverbindingen
- en daar waar mogelijk (ruimtelijk, economisch en financieel) bij ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken (snelle) OV- en fietsverbindingen te realiseren.

Utrechtse Heuvelrug – Positie 5^e bouwsteen Groen en Landschap

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing (“...In te stemmen met het versturen van de bijgevoegde brief van het college aan de deelnemers van de U10/U16 in reactie op de voorliggende concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader.”) toe te voegen:

Met dien verstande dat in de brief zal worden aangegeven dat de 5^e pijler Groen en Landschap volwaardig meegenomen wordt in het concept Beoordelingskader en daarmee tevens de volgende elementen toevoegt:

- Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit;
- Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen;
- Behoud van en inzet op verdere verduurzaming van de landbouw.

Vijfheerenlanden – kernindicator toevoegen

1. Beslispunt 1 te wijzigen in: In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) met dien verstande dat bij het hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen, de volgende kernindicator wordt toegevoegd: “Impact op / kansen voor de landbouw (kwalitatief).
2. Bij de U10 aandacht te vragen voor de volgende punten:
  - Concretiseren hoe het REP, U NED/MIRT en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) met elkaar samenhangen, hoe deze samenhang wordt gewaarborgd en hoe en op welke momenten (tussen)producten uit de verschillende trajecten over en weer worden gebruikt.
  - Vijfheerenlanden is voornemens om begin 2020 de strategische visie vast te stellen. Uitkomsten van dat proces zullen worden betrokken bij volgende besluitvormingsmomenten over het REP.

Wijk bij Duurstede – Zienswijze college (samengevat)

Meer aandacht voor Groen en Landschap en gezondheid in aangescherpt beoordelingskader. We zien graag dat in een aangescherpt beoordelingskader de resultaten van het Ontwikkelbeeld Groen en Landschap volwaardig zijn meegenomen. Wij missen nu met name aandacht voor de agrarische sector; een van de belangrijkste economische dragers in het landelijk gebied. Wij willen ook graag dat

het aspect gezondheid in een aangescherpt beoordelingskader nadrukkelijker naar voren komt. Hoe is bijvoorbeeld rekening gehouden met luchtverontreiniging (CO2 uitstoot) en geluidsoverlast? In een volgende versie zien we deze criteria graag nader uitgewerkt.

Aandacht voor raakvlakken Regionale Energie Strategie (RES) en Ruimtelijk Economisch Programma (REP). We vragen aandacht voor een zorgvuldige afstemming van processen tussen RES en REP. Zo vinden wij het belangrijk dat in het aangescherpte beoordelingskader rekening is gehouden met de resultaten van het participatietraject van de RES.

Wijk bij Duurstede wil een aantrekkelijke en vitale gemeente zijn in de Utrechtse regio. Een leefbare stad en een vitaal platteland gaan wat ons betreft hand in hand. Om in de toekomst aantrekkelijk te kunnen blijven, willen we graag samen met de regio blijven investeren in nieuwe woningen. Wij zien graag de zogenaamde 80/20 regeling, d.w.z. 80% van de woningbouwopgave in stedelijk gebied, 20% in de landelijke gemeenten, als uitgangspunt geborgd. Daarnaast willen wij graag met de regio werken aan en gevarieerd en bijzonder buitengebied, duurzaamheid en in de economie.

Woerden – Zienswijze college (samengevat):

- Aandacht voor diversiteit. In de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader is (logischerwijs) veel aandacht voor de verstedelijkingsopgave. Hierbij mag echter niet voorbij worden gegaan aan het belang van het landelijke gebied. Bij het opstellen van een regionaal integraal ruimtelijk perspectief en programma dient rekening te worden gehouden met alle aanwezige belangen.
- Doelen, subdoelen en kernindicatoren. Het is ons niet altijd duidelijk hoe u de toetsing aan deze indicatoren precies wilt gaan uitvoeren. Een toetsing aan een kwalitatief geformuleerde indicator is onze ogen bijvoorbeeld lastig te objectiveren. Tevens willen wij u echter meegeven dat modellen en doorrekeningen daarvan, niet altijd een juiste weergave geven van de realiteit. Uitkomsten uit een toets aan een beoordelingskader dienen in onze ogen dan ook genuanceerd te worden benaderd.
- Heb ook voldoende oog voor economische activiteiten buiten de sector Life Science. De regionale economische kracht stoelt immers op meer dan één sector. Daarnaast wordt bij mobiliteit gesproken over de reistijd per modaliteit. In onze ogen zou het verstandiger zijn om uit te gaan van de totale reistijd. Tijdens één reis kan immers gebruik worden gemaakt van meerdere modaliteiten.
- Voor wat betreft de indicatoren gerelateerd aan energie en duurzaamheid raden wij u aan om aansluiting te zoeken bij reeds in gebruik zijnde indicatoren uit de klimaatmonitor van het Rijk.

Zeist – Zienswijze op beoordelingskader

De positie van de thema's Groen & Landschap, Duurzaamheid en Gezondheid te versterken. Enerzijds door deze thema's een gelijkwaardige positie als hoofddoel te geven. Anderzijds door een aantal kernindicatoren nog toe te voegen aan het beoordelingskader. Het betreft:

- Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit
- Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing
- Versterken van duurzaamheid
- Vergroten van de gezondheid

Moties

De Bilt – Motie taalgebruik en inspraak

Vraagt het college:

Zich er maximaal voor in te zetten dat:

- De vervolgdOCUMENTEN op de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader in voor iedereen begrijpelijke taal dienen te worden opgesteld;
- er bij de totstandkoming van die vervolgdOCUMENTEN diverse momenten moeten worden ingelast waarop inwoners van onze gemeente en de regio invloed kunnen uitoefenen op het eindproduct;

De Bilt – Motie 5^e pijler Groen en Landschap

Vraagt het college:

- Bij het overbrengen van de opvatting van de Biltse gemeenteraad erop aan te dringen dat de pijler Groen en Landschap volwaardig wordt meegenomen in het beoordelingskader en dat daaraan de volgende elementen worden toegevoegd:
  - Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit;
  - Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing;
  - Behoud van en inzet op verdere verduurzaming van de landbouw;

De Bilt – Motie Vitaliteit kleine kernen

Vraagt het college:

te bewerkstelligen dat aan het concept beoordelingskader MIRT toegevoegd wordt: (Bv bij `verstedelijkingsopgave faciliteren`) "De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken"

Provinciale Staten - Motie Rijnenburg bereikbaar

- Draagt GS op om Polder Rijnenburg en de hele A12 zone expliciet onderdeel uit te laten maken van het MIRT onderzoek in het doorrekenen van de verschillende scenario's.

IJsselstein - Motie Circulaire Economie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

IJsselstein - Motie OV systemsprong (concept wiel met spaken "Kleine wiel" vs. "Grote Wiel")

- Verzoekt het college om in regionaal verband te pleiten voor een breder onderzoek naar varianten waarbij ook het zuidelijk westelijke deel van de regio goed en duurzaam wordt ontsloten;
- Deze onderzoeksresultaten met de raad te delen.

Montfoort – Motie over raadsvoorstel Beoordelingskader en uitgangspuntennotitie REP

- Verzoekt het college binnen de U16 duidelijk naar voren te brengen dat Montfoort ambitieus is ten aanzien van groen en landschap' en een ruime bijdrage aan toegevoegde waarde wil en kan leveren aan de bovengenoemde benodigde schaal- en kwaliteitssprong.
- Ter verdere versterking van het behoud van de landschappelijke kwaliteiten van de gemeente Montfoort het subdoel recreatieve voorzieningen, waarin het behoud van de landschappelijke kwaliteiten voor een open gebied als onze gemeente voorop staat, toe te voegen.
- Binnen de U16 te pleiten voor een evenwichtige benadering van de 5 bouwstenen, waarbij Groen en Landschap gelijkwaardig is aan de bouwstenen Wonen, Werken, Energie en Mobiliteit.
- Binnen de U16 te pleiten voor grote zorgvuldigheid bij het combineren van functies in het Landschap van de Toekomst in verband met mogelijke tegenstrijdigheid.
- Binnen de U16 nadrukkelijk aandacht te vragen voor de waarden van natuur en landschap

Nieuwegein – Motie Duurzame mobiliteit in Nieuwegein en de regio

- Draagt het college op binnen de U16 in te zetten op een verbetering van snel openbaar vervoer en snelle fietsroutes in Nieuwegein
- Bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken snel openbaar vervoer en snelle fietsroutes mogelijk worden gemaakt.

Nieuwegein – Motie Gezonde leefomgeving

- Draag het college op om aan te sluiten bij de landelijke GGD vastgestelde indicatoren voor een gezonde leefomgeving en de volgende kernwaarden en indicatoren toe te voegen aan het beoordelingskader REP:
  - a. Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken;
  - b. Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht;
  - c. Wonen en druk verkeer zijn gescheiden;
  - d. Functie (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand;
  - e. Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard;
  - f. Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen.

Nieuwegein – Motie Behouden en optimaliseren van de leefbaarheid in Nieuwegein

- Draag het college op om uitgangspunten, zoals eerder voor de leefomgeving van Nieuwegein vastgelegd in de toekomstvisie Nieuwegein 2025 “een bruisend stadshart en groene kernen” en het ontwikkelkader A12 in te brengen in het REP zodat deze behouden blijven;
- Zich sterk te maken voor het behoud van voldoende groene corridors om de biodiversiteit te behouden en bij voorkeur te verbeteren en zoveel mogelijk het groen en het blauw in onze stad te behouden of, als behoud echt niet mogelijk is, dit zodanig te compenseren dat de kwaliteit van de leefomgeving eromheen verbetert;
- Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen ervoor te zorgen dat leefbaarheid, klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid geborgd zijn;

- Om elke vijf jaar de verwachte behoefte aan aantal en soort woningen in de regio te herijken, met daarbij de uitsplitsing voor Nieuwegein.

Nieuwegein – Motie OV systeemsprong

- Verzoekt het college om in regionaal verband te pleiten voor een breder onderzoek naar varianten van het ‘wiel met spaken’ waaronder het ‘kleine wiel’ alsook een ‘groot wiel’;
- Deze onderzoeksresultaten met de raad te delen;
- De voorkeursvariant ter besluitvorming aan de gemeenteraad voor te leggen.

Nieuwegein – Motie Verbonden groen is waardevoller

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband de indicatoren en doelstellingen aan te scherpen op de verbinding van groengebieden met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg.

Nieuwegein – Motie stimuleer de circulaire maakindustrie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

Stichtse Vecht – Motie Vitaliteit kleine kernen

- Verzoekt het college om te bewerkstelligen dat aan het concept beoordelingskader MIRT toegevoegd wordt (bijv. bij ‘verstedelijkingsopgave faciliteren) “De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken”.

Stichtse Vecht – Motie Voedselproductie

Verzoekt het college te bewerkstelligen dat in het concept beoordelingskader en de bouwsteen Groen de volgende teksten wordt opgenomen:

- Behouden van voedselproductie voor mens en dier (agrarische bedrijven, tuinbouw etc.)
- ...en het veilig stellen van de voedselproductie van mens en dier.

Utrecht – Klimaatakkoord in de REP

Draagt het college op:

- Inzichtelijk te maken dat de metropoolregio Utrecht met het REP op koers ligt om de ambities uit het Parijsakkoord en het nationale klimaatakkoord te behalen ten aanzien van CO₂-reductie, 100% circulaire economie, gebouwde omgeving en mobiliteit. Hiertoe criteria op te nemen in het aangescherpte beoordelingskader en hierover te rapporteren in het uiteindelijke Ruimtelijke Economische Programma.

Utrecht – Global Goals for Sustainable Development

Roept het college op:

- Om bij het uitvoeren van het MIRT-onderzoek, en in vervolgstappen met betrekking tot de REP, expliciet aansluiting te zoeken bij de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Utrecht – Onderzoek ontwikkellocatie optimaal

Roept het college op:

- Bij de RSU voor de mogelijke in- en uitbreidingslocaties, waaronder Rijnenburg, inzichtelijk te maken wat de verstedelijkingsperspectieven zijn, hoe mogelijke ontsluiting plaats kan vinden en op welke wijze ontwikkeling en ontsluiting gefinancierd kan worden;
- De noodzakelijkheid en wenselijkheid van een eventuele verstedelijking van de mogelijke in- en uitbreidingslocaties te onderbouwen, tevens afgezet tegen een niet verstedelijkte inrichting, zodat de raad kan besluiten over de wenselijkheid van een ontwikkelingsopgave op deze locaties en de voorwaarden daarvoor bij de besluitvorming over de RSU 2040.

Utrecht – Bijdrage van bedrijven aan goed leven in de regio

Verzoekt het college:

- In de verdere uitwerking van de REP, in de regio te pleiten voor een bijdrage van (nog te vestigen) bedrijven aan de maatschappelijke uitdagingen o.a. op het gebied werkgelegenheid voor het hele spectrum, stageplaatsen, duurzame energie en groen.

Utrecht – Klimaatadaptatie en onderhoud openbare ruimte gaan hand in hand in de regio

Verzoekt het college:

- Met U16 afspraken te maken dat elke gemeente standaard bij ieder onderhoud aan de openbare ruimte (maar ook bij vervanging van riolering, kabels en leidingen) klimaatadaptatie als uitgangspunt te nemen en daarmee het openbare ruimteklimaat adaptief te maken;
- Deze gemaakte afspraken 1x per twee jaar te laten monitoren.

Utrecht – Utrechtse inzet is de RSU2040

Draagt het college op:

De nog vast te stellen RSU 2040, wanneer deze door de Utrechtse gemeenteraad is vastgesteld, leidend te maken in de onderhandelingen over de Utrechtse inzet binnen het vervolg van het REP U10.

Utrecht – Verbind grote bedrijven met kleine en startende ondernemers via regionaal vestigingsklimaat

Roept het college op:

1. In de totstandkoming van het REP nadrukkelijk aandacht te hebben voor de positie van kleine en startende ondernemers, naar aanleiding van de kernindicator “versterking vestigingsklimaat” die in het beoordelingskader staat benoemd;

2. Een paragraaf op te nemen waarin staat beschreven hoe de overheden de samenwerking tussen grote en kleine bedrijven faciliteren waarbij het belangrijk is om in te zetten op werkgelegenheid en aansluiting bij de Regionale Economische Agenda (REA).

Utrecht – Voorkom onnodige grootschalige uitbreiding van werk- en winkelgebieden

Roept het college op:

- In haar beoordelingskader op te nemen dat vitale werk- en winkelgebieden gebaat zijn bij voorzichtige prognoses van de economische groei en prioriteit te leggen bij het versterken van de bestaande werk- en winkelgebieden in plaats van grootschalige nieuwe ontwikkelingen.

Utrecht – Huisvesten van diverse doelgroepen in stad en regio

Roept het college op:

1. Bij de totstandkoming als de gemeente Utrecht ervoor te pleiten dat wij ook in onze gemeente diversiteit willen behouden in de woonmilieus voor diverse doelgroepen, waarbij ook gedacht moet worden aan gezinnen, starters, maatschappelijke opvang en doorstromingsmogelijkheden voor ouderen.

Utrecht – Breder kijken naar gevolgen van verdichting

Roept het college op:

1. In U10 verband de milieu gerelateerde, sociale gevolgen en ruimtelijke complicaties van de binnenstedelijke verdichting in het kader van het REP nader te onderzoeken;
2. Naar aanleiding daarvan, waar nodig, extra indicatoren voor een gezonde leefomgeving toe te voegen (naast luchtkwaliteit en geluidshinder ook bijvoorbeeld trillingshinder of een indicator voor de toename aan maatschappelijke functies en openbare ruimte).

Utrecht – Ruimtelijk Economisch Perspectief leesbaar, begrijpelijk en voor iedereen

Spreekt uit dat:

- De vervolgdOCUMENTEN op de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader in voor iedereen begrijpelijke taal dienen te worden opgesteld;
- Er bij de totstandkoming van die vervolgdOCUMENTEN diverse momenten moeten worden ingelast waarop inwoners van de stad en de regio invloed kunnen uitoefenen op het eindproduct;

Draagt het college op:

- Zich hiervoor maximaal in te zetten.

Utrecht – naar 130% plancapaciteit in U16

Roept het college op:

- In de samenwerking met de U16 gemeenten aan te sturen op 130% plancapaciteit ten opzichte van de woningbehoefte in 2040;
- Naar de RSU aan te geven wat de effecten zullen zijn.

Vijfheerenlanden – Motie stimuleer de circulaire economie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

Vijfheerenlanden – Motie Verbonden groen is waardevoller

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband bij hoofddoel ruimtelijke kwaliteit verhogen, het verbinden van groengebieden op te nemen bij subdoelen en indicatoren. Met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg.

Wijk bij Duurstede – Motie vitaliteit kleine kernen

- Verzoekt het college te bevorderen dat aan het concept beoordelingskader REP toegevoegd wordt (bijv. bij 'verstedelijkingsopgave faciliteren) "De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken".

Wijk bij Duurstede – Motie Groen verbinden

- Verzoekt het college te bevorderen dat de doelstellingen en/of indicatoren in het concept beoordelingskader MIRT aangescherpt worden op verbinding van groengebieden.

**Plan van Aanpak REP - concept
'naar een integraal ruimtelijk perspectief'**

20 februari 2020

Plan van Aanpak REP 'naar een integraal ruimtelijk perspectief'

Voorwoord

In deze aanpak geven we het routeboek van de Contour die nu voorligt naar het Integraal Ruimtelijke Perspectief voor de regio Utrecht. Het belang van dit perspectief is groot. Een gezamenlijk doel waarin een aantal samenhangende keuzes is gemaakt geeft energie en richting in de -vaak lokale- uitwerking op een aantal stevige ambities en opgaven waar we als regio voor staan. Het maken van dit perspectief inclusief die gezamenlijk te maken keuzes is een intensief traject, waar we dit jaar de belangrijkste stap in gaan zetten. Vanuit de inzichten die we hebben opgedaan en de contour die nu voorligt, moeten in de komende fase keuzes worden gemaakt, wat soms lastig zal zijn. Ook zal participatie met belanghebbenden een grotere rol gaan spelen, wat weer nieuwe dynamiek en inzichten op zal leveren. Tenslotte zijn we als U10 niet als enige bezig met deze vraagstukken. De provincie moet voor 1-1-2021 de Provinciale Omgevingsvisie hebben vastgesteld en in samenwerking met het Rijk werken we als U Ned aan verstedelijking in combinatie met mobiliteit op bovenregionaal niveau.

Kortom, een complexe opgave die gezien de urgentie in deze snelgroeiende regio, ook een forse verantwoordelijkheid met zich meebrengt om dit goed en met vaart te doen. Dit vereist een goede aanpak, een stevige organisatie om dit waar te maken en een effectieve aansturing waarin plek is voor alle verschillende geluiden zonder de vaart te verliezen. Met deze aanpak leggen we hiervoor een stevige basis die -na bestuurlijke vaststelling- kan qua detailniveau kan worden uitgewerkt met het opgaveteam dat hiervoor aan de lat staat. Naast deze papieren basis vraagt deze opgave ook dat we gezamenlijk met trots en plezier aan de mooie toekomst van de regio werken. Het is goed te realiseren dat we dit met deze aanpak nooit helemaal kunnen organiseren, het blijft immers mensenwerk in een dynamische omgeving. In de uitvoering hiervan is het aan u als betrokkenen om het succes mee waar te maken. We hebben er alle vertrouwen in dat we met deze aanpak de juiste omstandigheden creëren om maximaal aan dit succes bij te dragen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding in regionale opgaven

De Metropoolregio Utrecht(MRU) is de snelstgroeiende regio van Nederland en een van de meest competitieve regio's van Europa. Dit succes is niet vanzelfsprekend en moet gekoesterd worden, maar zorgt ook voor uitdagingen. Er is een tekort aan verschillende woningtypen in alle segmenten, er zijn wachtlijsten en woningprijzen blijven oplopen. Bedrijventerreinen lopen vol en de verwachting is dat tot 2040 er ten minste 86.600 banen bij komen in de U16. De populariteit van deze regio zorgt ook voor toenemende knelpunten in het mobiliteitssysteem. Dit systeem is nu al overbelast en loopt nog verder vast als er geen actie wordt ondernomen. Deze groei wil de regio op een duurzame wijze opvangen. Dat betekent dat landschap moet worden versterkt en 'Gezondheid' is een integraal onderdeel van alle vraagstukken in de regio. Ook werkt de regio aan een Regionale energiestrategie (RES) die inzichtelijk maakt wat de energievraag van de regio is en hoe de regio zelf op een duurzame manier in deze energievraag gaat voorzien.

Deze opgaven zijn urgent, complex en omvangrijk. Ze hangen bovendien nauw met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar. Ze vragen daarom om een integrale aanpak. Als regio willen we voorkomen dat een oplossing voor één van de opgaven op een bepaalde locatie, leidt tot een nieuw probleem op een andere locatie. Regiogemeenten hebben elkaar daarmee nodig om tot een goede afweging en uitvoeringsstrategie te komen.

1.2 Naar een Integraal Ruimtelijk Perspectief

Om de groei in goede banen te leiden is door de regio U10/U16 in 2018 een Ruimtelijk-economische koers opgesteld. In deze koers zijn principes geformuleerd die richting geven aan de duurzame ontwikkeling van deze regio tot een 'Ontmoetingsplaats voor gezond leven in een stedelijke regio'.

Deze koers maken we een stuk concreter in het integraal ruimtelijk perspectief, waarin keuzes worden gemaakt en een doorkijk wordt gegeven in de programmering en uitvoeringsafspraken. In 2019 is hier een stevige basis voor gelegd met het vaststellen van '7 inzichten' en het komen tot een Contour voor het perspectief. Er is nu inzicht in de opgaven en belangrijke uitgangspunten en daarnaast is een aantal zoekrichtingen en onderzoeksvragen geformuleerd.

Door dit in het komend jaar te verdiepen komen we tot dit Integraal Ruimtelijk Perspectief, waarmee we vragen kunnen beantwoorden als:

- Hoe kunnen we binnen het kader van gezond leven voor iedereen in onze stedelijke het beste omgaan met de verwachte groei van wonen, werken en bereikbaarheid, ruimte bieden aan opgaven zoals de energietransitie en klimaatadaptiviteit en tegelijkertijd de landschappelijke kwaliteiten beschermen die ten grondslag liggen aan het succes van de regio?
- Hoe kan de regio de economische toppositie op het gebied van life sciences en gezonde verstedelijking verder versterken? En hoe kan de regio zorgdragen voor een duurzame en gezonde balans tussen de stedelijke groei en een leefbare, gezonde en inclusieve regio?

Dit Perspectief vertalen we in 2021 vervolgens in 'Fase 4 - programmeren' in een aantal ontwikkelpaden die ook zicht geven op de uitvoering. Hiermee hebben we als regio een helder doel waarmee we de opgaven samen te lijf kunnen gaan, terwijl we de unieke en verschillende kansen en potenties benutten en behouden.

1.3 Doel Plan van Aanpak

Doel van dit Plan van Aanpak is op de eerste plaats om te schetsen hoe in de komende periode tot het Integraal Ruimtelijk Perspectief gekomen wordt en wat hiervoor nodig is. Concreet betekent dit inzicht bieden in:

- Wat het Integraal Ruimtelijk Perspectief concreet is
- Welke stappen moeten worden gezet om daar te komen
- Hoe de planning hiervan eruit ziet
- Welke middelen en inzet hiervoor nodig zijn

Naast deze basis heeft de aanpak tevens tot doel om te zorgen dat de ambitie, middelen en organisatie goed op elkaar aansluiten zodat de ambities op een goede en gezonde manier kunnen worden waargemaakt. Tenslotte heeft deze aanpak tot doel om –ook in samenhang met de andere trajecten zoals POVI en MIRT- tot een solide proces met voldoende rust te komen.

Succesfactoren

Om te zorgen dat het Perspectief een echt gezamenlijk en richtinggevend stuk is, is een aantal factoren van belang in de weg daar naartoe.

- Het vertalen van de ambities in oplossingen en keuzes die inhoudelijk echt goed zijn voor de regio komen pas tot stand als er urgentie en eigenaarschap op de opgave is. Om een stroperig proces te voorkomen is het van belang om ook duidelijk te zijn wanneer dit er niet is, en daar de aanpak op aan te scherpen.
- Het komen tot inhoudelijk goede keuzes lukt in een proces met vaart en energie. Dit vraagt zowel ambtelijk als bestuurlijk lef om over grenzen heen te kijken, af en toe los te laten en onzekerheid te omarmen.
- Behoud het juiste abstractieniveau. Het Perspectief biedt een blik op de toekomst waarin regionale opgaven en ambities vorm krijgen en een aantal keuzes wordt gemaakt. Het perspectief is geen antwoord op alle lokale opgaven.
- Het vergroten van betrokkenheid is nodig om tot een breed gedragen perspectief te komen. Inspirerende werkvormen, bijeenkomsten, excursies etc. die met aandacht zijn voorbereid, dragen hieraan bij.
- Zorg voor voldoende tijd om inhoudelijk stappen te zetten. Dit betekent dat de energie die gestoken wordt in afstemming, eigenaarschap en draagvlak goed getimed en gedoseerd moet worden. Soms draagt dit bij aan het maken van inhoud, maar soms leidt het ook af. Kies hier bewust in.
- Werken met plezier en trots is van groot belang. Hiervoor is het van belang dat er een goed samengesteld team staat, goed opdrachtgeverschap hieraan bijdraagt en dat de organisatie en ambitie bij elkaar passen.

2. Doel

2.1 Integraal Ruimtelijk Perspectief

Het integrale ruimtelijk perspectief biedt een gemeenschappelijk kader voor de ontwikkelingsrichting(en) voor de gehele regio. Het Perspectief is een uitwerking van de ruimtelijke contour naar een integrale uitwerking voor wonen, werken, mobiliteit, groen (incl. recreatie, landschap) en energie. Hierin wordt tastbaar hoe gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen er in de regio Utrecht uit ziet tot 2040.

Bovenstaande geeft aan wat het Integraal Ruimtelijk Perspectief (kortweg 'Perspectief') is. Daarnaast is het van belang dat het Perspectief tegelijk ambitieus, haalbaar en realistisch is, breed gedragen wordt en tenslotte (ver)bindend is voor publieke en private partijen in de regio.

Echter, bij deze omschrijving van het Perspectief kunnen nog heel verschillende beelden bestaan over de mate van concreetheid die dit product zal krijgen. Het is van belang om daar nu een scherper gezamenlijk beeld bij te krijgen. Het Perspectief bevat de volgende ingrediënten cq 'doet' het volgende:

- Het geeft koers, houvast en bevat afspraken, en biedt daarmee een basis voor de grote gebiedsontwikkelingen in de regio;
- Het biedt ruimte voor ontwikkeling, en legt een basis voor mogelijk programma incl. bandbreedtes;
- In het Perspectief worden keuzes gemaakt:
  - > harde keuzes: wat is waar in elk geval nodig?
  - > zachte keuzes: welk palet aan mogelijkheden liggen op welke plek?
  - > hard kiezen op wat ergens niet kan;
- Daarnaast wordt inzicht gegeven in randvoorwaarden voor ontwikkeling en afhankelijkheden;
- Het Perspectief bevat een basiskaart (hard), met varianten (zachte keuzes) ten behoeve van gebiedsgerichte uitwerking en alliantievorming;
- Op de basiskaart zijn functies (of functiemix) op locaties helder, incl. bandbreedtes waar dat duidelijk is. Varianten bevatten meer informatie over typen van verstedelijking en gebruik, vormen van samenhang etc. Soms om richting te geven, soms om verschillende mogelijkheden inzichtelijk te maken;
- Door het opnemen van programmatische bandbreedtes kan ook op REP niveau opgeteld worden zodat inzicht ontstaat in de mate waarin doelen worden behaald, en in de integraliteit van keuzes;
- Het beoordelingskader wordt geactualiseerd, en het perspectief wordt hier aan getoetst;
- Bij het Perspectief wordt ook een globaal ontwikkelpad geschetst waarin voor de majeure ontwikkelingen / randvoorwaarden wordt ingegaan op fasering, prioritering en (on)afhankelijkheden. Onderdeel hiervan is ook wat we moeten organiseren om de samenhang te behouden met behoud van lokale invulling en uitvoeringskracht.

2.2 Scope

In het komen tot het Perspectief is het van belang om helder te hebben wat binnen de scope hiervan valt, en wat ook niet.

- Het REP geeft zicht op de regionale ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes voor de periode tot 2040. De regio bestaat uit de 16 deelnemende gemeenten in de U10.

- Het Perspectief biedt een kader met mogelijkheden. In deze fase wordt de programmering op locatieniveau niet concreet gemaakt in omvang en tijd. Lokale uitwerking vindt op gemeentelijk niveau of in kleinere allianties met enkele gemeenten plaats.
- Regionaal wat moet, lokaal wat kan. Het is niet de intentie om via het REP gedetailleerd alles vast te leggen. Lokale en kleinschalige initiatieven die passen bij het laadvermogen van bestaande voorzieningen en niet bijten met de regionale opgaven vormen wel onderdeel van het programma, maar spelen geen rol bij de afwegingen over ruimtelijke ontwikkelingsrichtingen;
- Er dient een reëel perspectief op de uitvoerbaarheid te zijn. De uitvoering kan lokaal en/of subregionaal worden opgepakt;
- In het ontwikkelen van het integraal ruimtelijk perspectief trekken we gezamenlijk op. In de uitvoeringsprogramma's kunnen verschillende allianties ontstaan waarin wordt samengewerkt;
- Vastgestelde plannen staan niet ter discussie, zoals de bestaande 'harde/formele' woningbouwplannen uit het locatieonderzoek.

2.3 Raakvlakken

De ontwikkeling van een integraal ruimtelijk perspectief vindt tegelijkertijd plaats met ontwikkelingen op provinciale en landelijke schaal. Vanuit het REP zal afstemming worden gezocht met deze ontwikkelingen. De belangrijkste ontwikkelingen die aan het REP raken zijn:

1. MIRT onderzoek van rijk en regio in U Ned verband;
2. Regionale Energie Strategie U16 (RES);
3. De Provinciale Omgevingsvisie (POVI);
4. Het Toekomstbeeld OV (TBOV);
5. Gemeentelijke visies en strategieën.

Deze trajecten hebben veel raakvlakken met het REP, of vormen zelfs belangrijke bouwstenen hiervoor, maar het doel en de reikwijdte verschillen. Gezien de raakvlakken zal tussen de verschillende trajecten met Rijk, Provincie en gemeenten geregeld afstemming plaatsvinden, gezocht worden naar synergie en/of gezamenlijke keuzen op hoofdlijnen worden gemaakt. De manier waarop dit wordt gedaan komt in deze aanpak terug.

3. Governance

3.1 Context: 16 gemeenten en veel stakeholders

Het Integraal Ruimtelijk Perspectief is een product van 16 gemeenten. Dit betekent dat 16 colleges van B&W het Perspectief zullen moeten vaststellen, waarna zij het aan hun gemeenteraden zullen voorleggen.

Een belangrijk uit te werken onderwerp is de wijze waarop de provincie Utrecht betrokken is bij het REP en het maken van het Perspectief. Het lijkt voor de synergie en efficiëntie heel waardevol wanneer zij hierin volwaardig aansluiten.

Inhoudelijk is er zoals aangegeven een nauwe relatie met trajecten als POVI, MIRT en RES. De producten die op die tafels worden geproduceerd vormen bouwstenen voor het REP en andersom. Dit samen maakt dat een goede aansturing van de werkzaamheden van belang is om dit effectief in te richten. Dit begint bij een heldere verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast is het cruciaal om inhoudelijke uitwerking, afstemming met gemeenten, besluitvorming en participatie goed te ontrafelen zodat bewust kan worden gekozen waar dit samengaat en waar dit beter apart loopt.

3.2 Aansturing REP: rollen, taken en verantwoordelijkheden

Governance U10/REP

De U10 is een collegeregelung waarbinnen het REP een cruciale opgave is. De 16 colleges zorgen voor vaststelling en zijn verantwoordelijk voor het aan de raden voorleggen. Het feit dat 16 colleges het eens moeten worden over één stuk, maakt het per definitie complex. Een belangrijke stap hierin is dat is afgesproken om van een consensus-model naar een consent-model te gaan. Dit betekent dat niet meer unaniem ingestemd hoeft te zijn met het gehele plan, het kan worden vastgesteld als er geen partij is die een zwaarwegend bezwaar heeft. Hoewel in de praktijk een nuance verschil (tegen blijft tegen), helpt dit in het gesprek over besluitvorming. Een plan waar iedereen gevraagd wordt om integraal voor te stemmen, loopt eerder het risico om te vervagen tot een heel algemeen verhaal waar niemand tegen kan zijn, maar waarmee de regio ook niets opschiet.

De rol van colleges, met de gemeenteraden achter hen, is in deze fase om het Integraal Ruimtelijk Perspectief vast te stellen. Om dit te kunnen doen, zullen zowel de colleges als de raden lopende het proces om te komen tot het Perspectief goed betrokken worden (zie in H4 – Aanpak).

Bestuurstafels

Een van de manieren waarop de regio bestuurders betrokken worden in het maken van het Perspectief is via hun eigen bestuurstafels en REP bijeenkomsten. Het opgaveteam REP en de bestuurstafels dienen in voortdurende verbinding te staan. Beide moeten elkaar de ruimte geven in de producten die men oplevert. In een iteratief proces tussen de opgaveteams en bestuurtafels worden de producten van een opgaveteam in een soort trechter gevormd, waarmee ze door beide gedragen worden. Omgekeerd geldt dit ook voor eigen producten van de bestuurtafels welke een relatie hebben met de REP. Door dit iteratieve “trechterproces” zijn de REP en de bestuurstafels in staat gedragen producten voor te leggen aan colleges en/of raden.

Bestuurlijk opdrachtgever

Namens de colleges treden twee wethouders gezamenlijk als bestuurlijk opdrachtgever op. Dit zijn Klaas Verschuure van gemeente Utrecht en Herman Geerdes van gemeente Houten. Zij hebben het

mandaat om stukken aan de colleges te sturen voor besluitvorming. Hoewel zij (uiteeraard) niet het mandaat hebben om namens de gemeenten keuzes te maken, kunnen zij door goed in contact te staan met de betrokken bestuurders hier wel legitimatie uit halen om deze keuzes goed voor te leggen. Een manier waarop zij dit bijvoorbeeld kunnen doen, is door met de trekkers van de bestuurstafels af te stemmen wat aan colleges kan worden voorgelegd. Tevens vertegenwoordigen zij de regio in de Programmaraad.

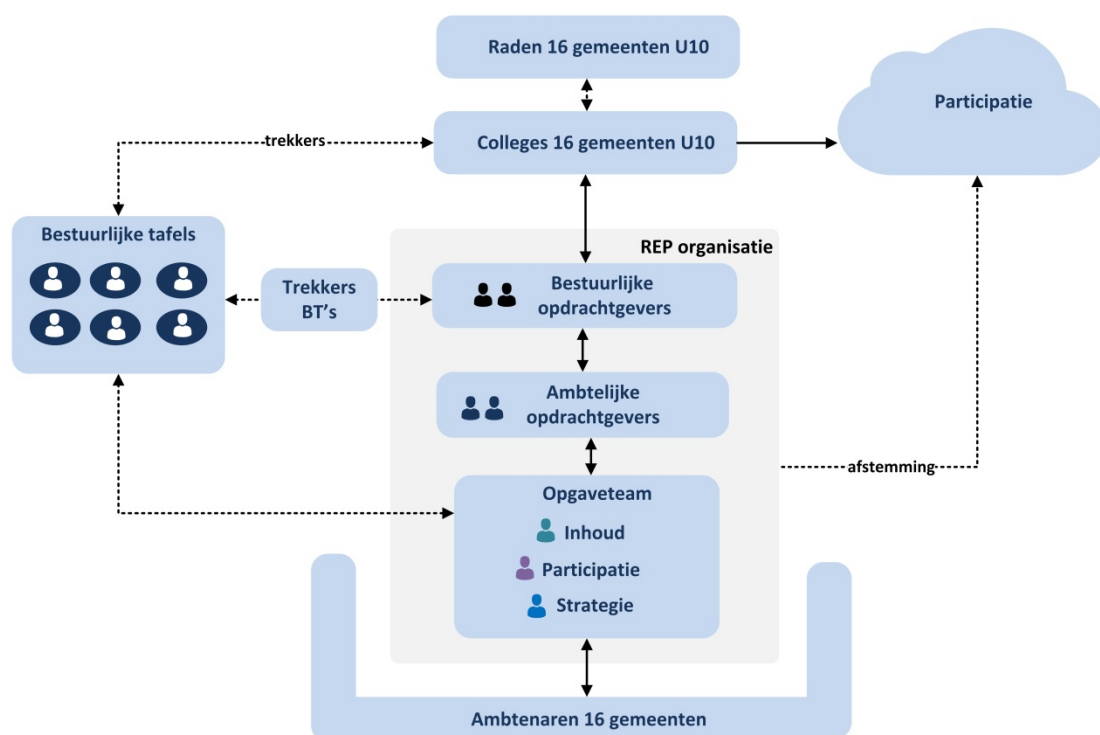
Ambtelijk Opdrachtgever

Ook het ambtelijk opdrachtgeverschap wordt in een duo vormgegeven. Dit wordt ingevuld door gemeentesecretaris van Nieuwegein (Ellie Liebrechts) en themadirecteur van de gemeente Utrecht (Peter Steijn). Zij zijn als ambtelijk opdrachtgever hoeder van dit Plan van Aanpak en ambtelijk verantwoordelijk voor de inhoud, en vanuit die rol de schakel naar de bestuurlijk opdrachtgevers. Ook zijn zij verantwoordelijk dat de organisatie/programmamateam goed is bemenst. Zij sturen op basis van vastgestelde kaders de programmamanager aan. Naast deze reguliere rol van ambtelijk opdrachtgever hebben zij -waar nodig- ook een rol richting de gemeentesecretarissen van alle gemeenten, bijvoorbeeld waar het gaat om het zorgen voor ambtelijke capaciteit.

Opgaveteam en opgavemanager

De werkzaamheden worden in de kern uitgevoerd door cq onder regie van het opgaveteam onder leiding van de opgavemanager (samenstelling is in 'H5 – Organisatie & team' verder uitgewerkt). Het opgaveteam maakt samen met externe bureaus en gemeentelijke medewerkers het Perspectief, zorgt voor ambtelijke afstemming en bereid de bestuurlijke afstemming en besluitvorming voor. Dit binnen de kaders (inhoud, kwaliteit, tijd, geld etc.) die uit deze aanpak voortvloeien en/of met de ambtelijk opdrachtgever wordt afgesproken.

ORGANISATIE RUIMTELIJK ECONOMISCH PERSPECTIEF (REP)

3.3 Starten met werken in allianties

In de fase die volgt op het afronden van het Perspectief staat het programmeren centraal. Dan gaat het veel meer om de stap richting de uitvoering, wat zelden op het niveau van de hele regio zal gebeuren. Dit gaat in het algemeen om deelgebieden en om opgaven waar een klein aantal gemeenten samen voor aan de lat staat. Hier zal in hierbij passende allianties worden gewerkt. In de Contour is een aanzet gedaan voor het werken in deze allianties, wat ook parallel aan het maken van het Perspectief al op een aantal plekken zal gaan lopen. Deze allianties maken in deze fase geen formeel onderdeel uit van de organisatie en aansturing van het REP en het maken van het Perspectief. Uiteraard heeft de inhoudelijke output die zij leveren hier wel direct invloed op.

4. Aanpak

De aanpak om te komen tot het Perspectief heeft de Contour als vertrekpunt. In praktijk is de Contour, die inhoudelijk medio januari gereed is, op dat moment nog niet bestuurlijk vastgesteld. Hier loopt een traject voor dat tot de zomer duurt. Deze periode kan goed benut worden om de inhoud van het Perspectief parallel een stap verder te brengen. Gezien de planning van MIRT en RES is het bovendien ook nodig om de besluitvorming van de Contour en het inhoudelijk maken van het Perspectief deels tegelijk te doen.

Vaststellen Ruimtelijke Contour REP

Op 5 februari op de U10 bestuurstafeldag worden de tafels gevraagd of de aangeleverde bouwstenen goed zijn verwerkt in de Contour. Na eventuele aanpassingen wordt de Contour voorgelegd aan de 16 colleges.

Na positieve besluitvorming in de colleges wordt de Contour aangeboden aan de gemeenteraden. Hierbij kunnen desgewenst door de raden richtinggevend zinswijzen worden meegegeven ten behoeve van deze uitwerking. Dit wordt niet meer apart verwerkt in de Contour, maar meegenomen bij het opstellen van het Perspectief. Hiermee blijft de Contour een tussenstap in opmaat naar het Perspectief.

Parallel aan het werken aan het Perspectief loopt de formele ter inzageleggingsprocedure voor de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) in april/mei. Om dit proces goed te begeleiden en te stroomlijnen met de reactie op de POVI is vanuit REP inzet nodig.

4.1 Inhoud: van contour naar perspectief

1. Contour als basis
2. Nadere uitwerking op thema's (ook uit RES en Uned)
3. Inhoudelijke dilemma's -> van belangen naar nieuwe oplossingen of scherpere (output heeft invloed op RES en Uned)
4. Concept Integraal Ruimtelijk Perspectief
5. Consultatie / onderhandelronde (oa in allianties) ambtelijk en bestuurlijk
6. Integraal Ruimtelijk Perspectief
7. Besluitvorming

Punten (2) en (3) lopen deels parallel in een iteratief proces

Uitwerking en dilemma's

De inhoudelijke uitwerkingen en onderzoeksvragen die nog beantwoord moeten worden zijn in de Contour opgenomen. Voor wat betreft de bouwstenen moet de visie op de werklocaties nog een slag dieper worden gemaakt in de komende maanden zodat deze de basis voor keuzes kan vormen. De bouwsteen op het vlak van woonmilieus staat, dit gaat alleen nog om afronding. En tenslotte is op het thema mobiliteit nog een aantal onderzoeken en uitwerkingen nodig, wat in nauwe samenhang met MIRT/Uned wordt gedaan. Voor de resterende in de Contour geformuleerde onderzoeksvragen geldt dat we nog uit gaan werken wat op korte termijn moet gebeuren om het Perspectief goed te kunnen maken, wat geleidelijk (en soms continu) meegroeit en wat in 'fase 4 – programmeren' opgepakt.

Deze (vooral sectorale) uitwerking vindt plaats op andere plekken dan het REP en wordt bijvoorbeeld gedaan op de verschillende bestuurstafels, in de projectgroep A12 Zone en het RES. De uitwerking op het snijvlak van mobiliteit en verstedelijking wordt door Uned en REP samen opgepakt (zie kader). Om de aanpak en planning waar te kunnen maken, en om er effectief aan te werken is het van belang om goede afspraken te maken met de trekkers van de bestuurstafels, A12 zone etc. wie op welk moment input levert t.b.v. het maken van het Perspectief.

Relatie / samenwerking met Uned/MIRT

Zowel ten behoeve van het komen tot het Perspectief als voor het MIRT-traject dat door Uned wordt uitgevoerd, is goede inhoud nodig op het snijvlak van mobiliteit en verstedelijking. Het is van belang om in de komende periode tot verdere afstemming tussen REP en Uned/MIRT te komen en de aansluiting tussen beiden te versterken. De regionale inzet in Uned wordt in het Rep geformuleerd. De Contour die is gemaakt is hierin een belangrijk vertrekpunt voor de verdiepende studies die de komende tijd worden gedaan. Het is van belang om de komende tijd scenario's ook door te rekenen op effecten en op oplossend vermogen. De volgende producten worden gemaakt:

- Mobiliteitsconcepten die passen bij de bouwstenen uit de contour
- Quicksan ontwikkeling knooppunten
- Gebiedsgerichte uitwerkingen op snijvlak mobiliteit en verstedelijking

Hieraan wordt gewerkt vanuit UNed en REP gezamenlijk: voor beide trajecten is de informatie en deze producten van groot belang. Om te zorgen dat de juiste inhoud wordt geproduceerd, die ook in beide trajecten gedragen wordt, is het van belang om aan de start hiervan te zorgen dat het vertrekpunt en de vraagstelling helder zijn. Dit ligt primair bij de programmamanagers van deze trajecten en in het verlengde bij de opdrachtgevers hiervan.

Het is in deze samenwerking zaak om te zorgen dat ieder doet waar zijn kracht ligt. Uned/MIRT heeft haar kracht bijvoorbeeld in de uitwerking van mobiliteitsconcepten en het (ook kwantitatief) vaststellen van het oplossend vermogen hiervan. Het REP kan input, vragen en behoeftes uit de regio ophalen en terugbrengen vanuit haar stevige verankering binnen alle gemeenten. Op de werktafels is het van belang dat het maken van goede producten en informatie voorop staat op basis van de gezamenlijke vraagspecificatie. Indien er sprake is van verschillen van inzicht of moeilijk te verenigen belangen, is het zaak om te voorkomen dat dit tot vertraging en frustratie leidt op de werktafels. Deze verschillen moeten tijdig worden 'opgetild' naar overleg tussen de programmamanagers en als dat onvoldoende werkt worden besproken met de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgevers. Zo kan met vaart en energie gewerkt blijven worden aan de inhoud van de producten.

In dit licht is het ook van belang om goed samen af te (blijven) stemmen in het organiseren van bestuurlijke bijeenkomsten, zodat de bestuurlijke drukte wordt ingeperkt en dit traject zo compact mogelijk blijft.

In de Contour is al een aantal belangrijke slagen gemaakt in de integratie op de verschillende thema's. In de komende maanden vraagt dit op een aantal momenten verdieping of studie op varianten. Aanleiding hiervoor ligt in:

- Nieuwe inhoudelijke input vanuit de verschillende pijlers (zoals wonen, werken, mobiliteit)
- Informatie uit de bestuurlijke consultatie rond de Contour en uit gebiedsgerichte uitwerking waar daar al nieuwe inhoud uit voortkomt.

Tegelijk is in de Contour een aantal dilemma's of nog te maken keuzes geformuleerd, die vanuit de bestuurlijke consultatie en vanuit de (continue) ambtelijke afstemming worden aangevuld. Deze dilemma's gaan over het (al dan niet) samengaan van functies en programma in de schaarse ruimte. Het is van belang om hier steeds te onderzoeken welke belangen er spelen, en vanuit deze belangen te zoeken naar (nieuwe) oplossingen waarmee die belangen zo goed mogelijk worden gediend en daardoor het draagvlak toeneemt. Dit vraagt het wegblijven uit standpunten en ruimte houden voor creativiteit. Voorstel is om hier tot en met de zomer alleen ambtelijk aan te werken, waarbij vanuit het bestuurlijk traject rond de Contour uiteraard wel input komt.

Optioneel: gebiedsgerichte uitwerking via allianties

Op een aantal vlakken is er nu kans om al aan de slag te gaan met gebiedsgerichte uitwerking. Dit zou normaliter haar basis juist kennen in de uitkomst van het Perspectief, maar kan vooruitlopend hierop ook input aan geven. Het werken hieraan biedt gelijk kans om het 'werken in allianties' handen en voeten te geven.

Uitgangspunt is dat de betrokken gemeenten dit zelf trekken en vorm geven. Vanuit het REP kunnen we hierbij aanhaken en aan de start ervan helpen om de vraagstelling en benodigde aanpak neer te zetten. In de volgende fase van Programmeren moet het werken in allianties echt vaste grond gaan vinden. Dan zal worden besloten op welke manier dit vanuit het REP ondersteund kan worden en hoe een goede werkwijze met voldoende uitvoeringskracht gevonden kan worden in deze bovenlokale uitwerking.

4.2 Proces: participatie, omgevingsmanagement en besluitvorming

Participatie / omgevingsmanagement

De kern van deze aanpak gaat over omgevingsmanagement. Het steeds afstemmen met de 16 gemeenten, de provincie en verwante trajecten vanuit Uned en RES vragen steeds goed omgevingsmanagement en communicatie. Deze is tot nog toe erg gericht geweest op de directe partners van het REP. In de nu komende fase is het zaak dit te verbreden en meer naar buiten te gaan. Er zijn twee manieren waarop aan de participatie met de omgeving wordt gewerkt in het komen tot het Perspectief:

1. Participatie op regionaal niveau. Dit wordt actief vanuit het REP zelf gedaan met de belangrijke regionale stakeholders. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om belangenorganisaties op thema's: toerisme, economie, arbeidsmarkt, landbouw, etc.
2. Lokale participatie. Hiervoor staan de gemeenten zelf aan de lat. Zij bepalen of, hoe en met wie zij dit gaan doen. Tegelijk is het van belang voor goede en constructieve input voor het Perspectief van belang (1) dat er geparticipeerd wordt en (2) dat dit op een goede manier wordt gedaan. Om die reden wordt vanuit het REP een voorstel/aanpak gemaakt waar gemeenten gebruik van kunnen maken in het raadplegen van hun lokale achterban. De omgevingsmanager van het REP kan hen helpen om de participatie effectief in te zetten. Hierin worden belanghebbenden bevraagd op onderwerpen waar zij echt invloed hebben zodat waardevolle inzichten en argumenten worden verzameld die het perspectief verbeteren en verrijken. En door een goede aanpak van de participatie wordt voorkomen dat dit tot teleurstelling leidt als gevolg van verkeerde verwachtingen of tot 'harde' uitkomsten die het proces van de samenwerking klem zetten.

Bestuurlijke afstemming en besluitvorming

De bestuurlijke afstemming en besluitvorming is een cruciaal onderdeel, waar voldoende tijd voor genomen moet worden. In de periode tot en met de zomer loopt het bestuurlijk traject van vaststelling van de Contour nog, wat al input geeft voor het maken van het Perspectief.

Vanaf september is redelijk helder waar het Perspectief heen gaat en welke vraagstukken nog open staan. Dit moet uiteraard in lijn zijn met de Contour, maar geeft enerzijds verdieping op aantal punten en daarnaast liggen er voorstellen voor (soms lastige) keuzes. Deze zijn ambtelijk voorbereid en hierbij is vanuit de belangen ook verkend of er alternatieve oplossingen te vinden zijn en is maximaal naar synergie gezocht. Vanaf september/oktober moet dit bestuurlijk worden geconsulteerd. Het is zaak om dit wel vanuit het grote plaatje te doen, en dus ook hiervoor bijeenkomsten voor de U10 te organiseren, maar de oplossingen zullen vaak in kleinere setting of allianties gevonden moeten worden.

In het najaar zal voor de deelgebieden, de pijlers/thema's en voor het geheel een bestuurlijk traject worden gehouden om tot de beste gedragen keuzes te komen. In dit traject zit ook een onderhandelaspect waar in geven en nemen van belang is om tot het beste resultaat te komen. Hierbij is het besef van belang dat het niet waarschijnlijk is dat het lukt om een goed Perspectief te maken waarin scherpe keuzes voor de toekomst van de regio worden gemaakt en waar tegelijk iedereen helemaal voor zal zijn.

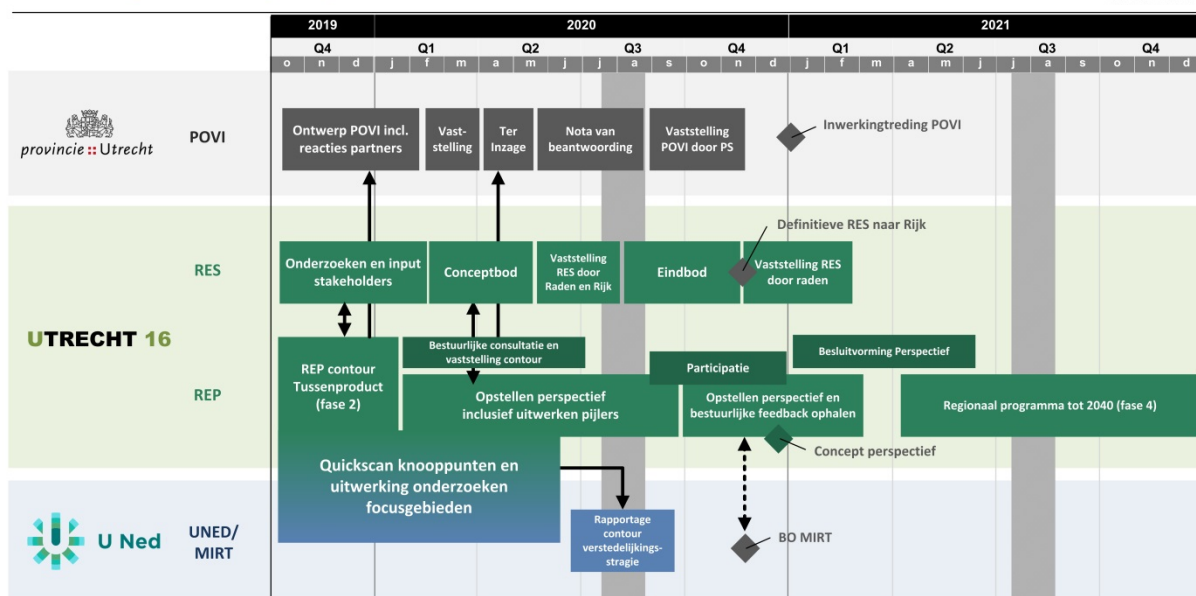
Dit bestuurlijk traject leidt tot een stevig concept Perspectief, dat daarna wordt ingebracht voor besluitvorming. Het lijkt verstandig om daarin nog één –meer formele- ronde van zienswijzen in te bouwen. Of dit nuttig en nodig is, is pas vast te stellen na het bestuurlijk traject waarmee tot het concept is gekomen.

4.3 Planning

PLANNING RUIMTELIJK ECONOMISCH PROGRAMMA (REP)

Fase 3 Integraal Ruimtelijk Perspectief

Januari 2020

5. Organisatie

5.1 Team en rollen

Om de ambities van het REP waar te maken is een stevig en aan de regionale opgave gecommitteerd team nodig. Zeker nu er keuzes gemaakt moeten worden en er soms meer spanning tussen regionale en gemeentelijke belangen kan ontstaan, is het lastig om met één been in de gemeente te werken en één been aan de regionale opgave. Dit is niet uit te sluiten, maar de mensen die de komende periode de dragers moeten zijn van het REP moeten daar zowel qua tijd als qua vrijheid echt op zijn toegerust. Hierbij stellen we voor om met een 'dedicated' opgaveteam te werken dat alle ingrediënten voor het Perspectief samenbrengt, zorgt voor afstemming met alle gemeenten en met andere stakeholders. De werkwijze van de U10 waarin de kennis en inzichten van de gemeenten een belangrijke inhoudelijke basis leveren blijft tegelijk ook overeind doordat het programmteam in nadrukkelijke cocreatie met de gemeenten en met de bestuurstafels bouwt aan het Perspectief.

REP opgaveteam

Het opgaveteam is verantwoordelijk voor het maken van het Perspectief. Verreweg de meeste inhoud wordt echter op andere plekken geproduceerd: (in opdracht van) de bestuurstafels, binnen het RES, samen met Uned en door gemeenten en provincie. De rol van het opgaveteam is dan ook vooral om dit samen te brengen, te zorgen voor belangenafweging, meerwaarde en synergie te vinden en met die ingrediënten verrijkte inhoud te produceren.

Het opgaveteam kent de volgende rollen:

- Opgavemanager, secretaris en ondersteuning (elk 4 dagen/week)
- Projectmanager Inhoud (4 dagen/week)
- Omgevingsmanager (participatie) + communicatiemedewerker (samen per 1 maart 2 dagen, na zomer 5 dagen/week)
- Projectmanager/adviseur (meewerkend) t.b.v. besluitvorming (gemiddeld 2 dagen/week)
- Stedenbouwkundig adviseur + bureau (gemiddeld over hele periode 20 uur / week)

De opgavemanager is overall verantwoordelijk, zowel voor de inhoud als voor de aansturing van het team en het bewaken van gestelde kaders (tijd, geld, kwaliteit). Hij/zij is vanuit deze rol tevens opdrachtgever voor de stedenbouwkundig adviseur. De opgavemanager wordt ondersteund door de secretaris en een meer secretariële ondersteuner, die samen de inhoudelijk lijn helpen te bewaken, werk uit handen nemen, voelsprietten voor de opgavemanager zijn en een rol hebben in de projectbeheersing.

De 'projectmanager inhoud' trekt het inhoudelijke maken van het Perspectief. Deze doet dit vooral samen met de inhoudelijke trekkers van de pijlers (die m.n. vanuit gemeenten werken), de RO strategen van alle gemeenten en in afstemming met de procesmanagers van de bestuurstafels. Ook heeft deze projectmanager een belangrijke rol in de samenwerking met Uned. De projectmanager wordt continu gevoed door informatie uit de andere rollen in het programmteam zodat inhoud steeds goed aansluit bij belangen.

De omgevingsmanager is verantwoordelijk voor de regionale participatie en het helpen om de lokale participatie goed op te zetten door gemeenten zelf. De omgevingsmanager wordt hierin ondersteund door een communicatiemedewerker. De participatie gaat pas na de zomer echt van start, in de komende maanden is het wel goed als deze rol vast wordt bemenst om dit voor te bereiden en al op ad hoc vragen in te kunnen spelen.

De projectmanager / adviseur besluitvorming draagt zorg voor het vertalen van de inhoud in goede collegevoorstellen, afstemming met de verschillende bestuursadviseurs. Het gaat nadrukkelijk om meer dan hierin te adviseren. De intensiteit van deze rol is wisselend in de tijd. In de komende maanden is dit van belang gezien de besluitvorming van de Contour, waarna rond de zomer veel minder te doen zal zijn. Vanaf het najaar is deze rol weer van groot belang. Dit vraagt dus een flexibele inzet.

De stedenbouwkundige met zijn bureau is de partij die de benoemde 'verrijkte inhoud' voor een belangrijk deel maakt en verbeeldt. Daarnaast heeft hij een belangrijke rol in het vinden van nieuwe oplossingen wanneer de verschillende belangen op tafel liggen. Ook deze inzet zal in de tijd variëren. Gezien het belang van zijn rol maakt hij direct deel uit van het programmateam.

Zwerm 1^e ring

Een belangrijk deel van de inhoud wordt –net als nu- door gemeenten aangeleverd danwel begeleid. De volgende rollen zijn relevant om in te vullen in een eerste schil om het programmateam heen:

- Trekkers inhoudelijke uitwerking op de verschillende onderwerpen/pijlers.
(zij vormen samen met de 'PL Inhoud' een projectteam)
- Procesmanagers bestuurstafels U10: zij zijn belangrijke partners voor het REP om tot nieuwe input te komen en daarnaast om uitkomsten bij te toetsen. Zij kunnen mogelijk (deels) ook de rol van inhoudelijk trekker vervullen.
- RO strategen: elke gemeente heeft één RO strateeg die zorgt voor de inhoudelijk afstemming tussen de pijlers voor zijn gemeente. Deze heeft zowel inhoudelijk beeld, als afstemming met het bestuur. Deze is daarmee het eerste aanspreekpunt voor het programmateam voor het Perspectief.

Voor de inhoudelijke trekkers geldt dat zij met een half been in het REP staan en daarnaast vooral binnen hun eigen gemeente. Dit kan betekenen dat het in de komende fase waarin keuzes gemaakt moeten worden, af en toe gaat schuren. De tijd die zij aan het Perspectief besteden doet zij vanuit een regionale rol. Door de bemensing in het opgaveteam fors te verstevigen, onder meer met de projectmanager Inhoud verwachten we dat hierin makkelijker geschakeld kan worden dan in de huidige situatie omdat deze projectmanager lastige zaken over kan pakken of anders kan helpen te organiseren.

NB: uitgangspunt is dat de kosten van deze inzet voor rekening komt van de partijen zelf. Voor de RO-strategen zijn dit de gemeenten. Voor de procesmanagers van de bestuurstafels is dit de U10. De inhoudelijke trekkers zijn deels via RES en U Ned bemenst. Uitzondering hierop zijn de inhoudelijk trekkers die vanuit de gemeenten komen. Dit is een extra rol, waarvan het logisch is deze te vergoeden. We ramen de inzet op van 4 mensen voor gemiddeld 1½ dag per week.

Zwerm 2^e ring

Naast de mensen uit de zogenaamde '1^e ring' zijn er nog tal van mensen betrokken bij het maken van het Perspectief. Zonder volledig te willen zijn, zijn dit in elk geval:

- Gemeentelijke deelnemers op inhoudelijke input / expertise: deze worden met regelmaat maar ad hoc betrokken wanneer de inhoudelijke voortgang daarom vraagt
- Bestuursadviseurs van de gemeenten

Voor de inzet van de medewerkers 'in de zwerm' moet nog nader worden uitgewerkt wat precies gevraagd wordt qua tijd en capaciteit. Gezien het feit dat de bouwstenen nu (nagenoeg) opgeleverd zijn, zal deze inzet voor de inhoudelijke trekkers minder worden dan deze in de afgelopen periode was. Tegelijk zal het beroep op de RO-strategen toenemen aangezien het in de komende fase meer om aanvulling, afweging en integratie gaat.

5.2 Organisatie in relatie tot planning

De voorgestelde organisatie staat er niet van vandaag op morgen. Het is wel van groot belang dat hier snel stappen in worden gezet. In de huidige setting (die qua afspraken en budget bovendien ook afloopt) zijn de in deze aanpak geformuleerde ambities in combinatie met de planning niet waar te maken. In deze aanpak wordt ervan uitgegaan dat er op 1 maart in de basis een goede organisatie staat. Wanneer dit als gevolg van besluitvorming rond financiën en wervingsprocedures veel langer duurt, zal ook de planning van het maken van het Perspectief logischerwijs uitlopen. De afspraken rond besluitvorming van de Contour en de relatie met de 'rijdende treinen' Res en Uned, maakt het echter erg lastig om in deze aanpak veel te temporiseren.

6. Kosten en dekking

6.1 Kosten

Het neerzetten van een goede organisatie van het REP die is toegerust om de vaststelling van de Contour te begeleiden en (deels parallel) het Perspectief te maken in een dynamische context met meerdere trajecten en veel betrokken partijen, kost uiteraard geld.

Het geschetste opgaveteam bestaat (gemiddeld) uit 6fte. We hanteren hierbij een aantal (groeve) uitgangspunten:

- Kosten voor één fte zijn gemiddeld 100k per jaar (o.b.v. bruto loonsom)
- Periode van 1 maart 2020 tot en met 1 juni 2021 is 5 kwartalen
- Personele kosten programmateam voor fase 3 – Perspectief is 750k
- Hierbij rekenen we 100k onvoorzien voor het geval het niet lukt om de bezetting met mensen vanuit gemeenten te bemensen en (duurder) extern moet worden ingehuurd.
- Inschatting inzet stedenbouw -> ca. 150k
- Stelpost inhuur externe bureaus en overige externe kosten -> 100k

Dit maakt dat de totale kosten op ongeveer € 1,1 mln. uitkomen. Wanneer deze over 2020 en 2021 worden verdeeld is de inschatting dat -gezien het zwaartepunt van het werk in 2020 ligt- ruim 2/3 van de kosten in 2020 wordt gemaakt, wat neerkomt op 800k. Hierbij is uitgangspunt dat de kosten tot 1 maart zijn gedekt via fase 2, en vanaf 1 maart onder fase 3 vallen (wanneer dit anders is, wijzigt de begroting ook iets). In 2021 is dan 300k nodig om fase 3 af te ronden tot en met mei.

6.2 Dekking

Gemeente	CBS 1-1-2019	Fase 3, deel 2020	Fase 3, deel 2021
De Bilt	42824	36056	13521
Bunnik	15192	12791	4797
Houten	49911	42023	15758
IJsselstein	34160	28761	10785
Nieuwegein	63036	53073	19902
Stichtse Vecht	64336	54168	20313
Utrecht	352866	297096	111411
Utrechtse Heuvelrug	49515	41689	15633
Vijfheerenlanden	55712	46907	17590
Wijk bij Duurstede	23762	20006	7502
Woerden	52197	43947	16480
Zeist	63934	53829	20186
De Ronde Venen	44059	37096	13911
Montfoort	13996	11784	4419
Lopik	14473	12186	4570
Oudewater	10201	8589	3221
Totaal	950174	800000	300000

Overzicht consultatieronde verwerking en verantwoording

Legenda overzicht consultatieronde verwerking en verantwoording	
Kleur	Toelichting
Groen	Verwerkt in contour, BOK, PvA REP fase 3, college- en raadsvoorstel
Geel	Wordt verwerkt in perspectief en/of ander gremia zoals U10 Bestuurstafels, U Ned / MIRT Onderzoek, A12-zone, lokaal, etc
Rood	Niet verwerkt in contour, BOK, PvA REP fase 3, college- en raadsvoorstel
Grijs	Verwijzing naar ander tabblad
Lichtgrijs	Geen actie

Nummer	Gemeente	Contour Categorisering	BOK	PvA	Inhoudelijke reactie	Actie	Verantwoording
1	Bunnik	Algemeen			Met belangstelling heeft het college van Bunnik kennis genomen van het aangescherpte beoordelingskader en de concept-contour. De U10 heeft aan alle colleges uit de regio gevraagd om schriftelijk aan te geven of de voorliggende concept-contour en het aangescherpte beoordelingskader een goede basis is als tussenstap om te komen tot het ruimtelijk perspectief van het REP. Via deze brief geven wij onze reactie op de stukken.	Geen actie	nvt
2	Bunnik	Proces Aanbiedingsbrief		Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3	Proces Het beoordelingskader en de contour staan niet op zich zelf en zijn tot stand gekomen op basis van diverse stappen die de regio de laatste jaren heeft gezet. De Ruimtelijke Economische Koers, de (verdiepende) onderzoeken (U10 bouwstenen), de uitkomsten uit mobiliteitsstudies en het koersdocument van de POVI zijn input geweest voor deze documenten. Daarnaast hebben gemeenten (ambtelijk, bestuurlijk en politiek) op diverse momenten input kunnen leveren op deze documenten. Hoewel de samenhang met andere trajecten en de samenwerking met zestien gemeenten en een provincie het proces complex maakt, worden toch onder hoge tijdsdruk stappen gezet in dit proces. Het college van Bunnik hecht belang aan deze voortvarende voortgang van dit proces. Tegelijkertijd blijft het goed aangesloten houden van de raden in dit proces een aandachtspunt en hierin zit ook een afbreukrisico voor het proces. Het college van Bunnik vraagt zich af hoe het proces REP, met het oog op de komende besluitvormende tussenstap, verdergaat als één of meerdere colleges of raden niet instemt met de contour of het aangescherpte beoordelingskader? Het college van Bunnik gaat er vanuit dat hierover duidelijkheid is, voordat we de besluitvormende tussenstap ingaan.	Zie tabje PvA	
3	Bunnik	Proces Aanbiedingsbrief		Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3	Contour, beoordelingskader en vervolgproces De contour en het aangescherpte beoordelingskader vormen het vertrekpunt voor een nader uit te werken integraal ruimtelijk perspectief. De contour is geen eindbeeld en bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen om te komen tot het perspectief.	Zie tabje PvA	
4	Bunnik	4.1 Deelgebied Kromme Rijnvallei			Het college van Bunnik ziet in de contour en met de uitwerking van de Kromme Rijnvallei, bestaand beleid terugkomen, alsook de ambities voor de langere termijn. Daarmee geeft het aangescherpte beoordelingskader en de contour voldoende basis als tussenstap om te komen tot het integraal ruimtelijk perspectief.	Geen actie	
5	Bunnik	2.3 Mobiliteit 2.2 Wonen 2.2 Werken			Wel wil het college meegeven dat focus op Openbaar Vervoer belangrijk is, maar dat autobereikbaarheid en infrastructuur in relatie tot toekomstige woon- werklocaties veel meer aandacht verdient in de verdere uitwerking van het perspectief. Daarnaast ziet ons college een aantal aanvullende vragen noodzakelijk om in het vervolgproces te betrekken bij de uitwerking van het perspectief. Deze vragen zijn als bijlage opgenomen in deze reactie.	Relatie (autobereikbaarheid) en infrastructuur in relatie tot toekomstige woon- en werklocaties duidelijker benoemen in contour	Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing in paragraaf 2.3 Mobiliteit
6	Bunnik	Algemeen			Bijlage 1 Aanvullende onderzoeksvragen Het college van Bunnik verwacht dat de onderstaande onderzoeksvragen worden betrokken in het vervolgproces om te komen tot een integraal ruimtelijk perspectief.	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	
7	Bunnik	2.1 Landschap			Landschap · Welke financieringsconstructies/verdienmodellen voor recreatieve investeringen zijn mogelijk en welke bijdrage kunnen opbrengsten uit verstedelijking hierin leveren?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Contour bevat onderzoeksvraag die dit vraagstuk in bredere zin agendeert (dwz niet alleen mbt tot recreatie)
8	Bunnik	2.2 Stedelijke ontwikkeling			Stedelijke ontwikkeling Welke aanvullende locaties die wel op de kaart van alles en niet op de kaart van altijd staan, zijn op basis van financiën, maatschappelijk en politiek draagvlak het meest haalbaar om voor 2040 te realiseren en wat is het jaar van uitvoering?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	haalbaarheid toegevoegd aan bestaande onderzoeksvraag
9	Bunnik	2.2 Stedelijke ontwikkeling			Stedelijke ontwikkeling. Welke bestaande plannen uit de kaart van altijd kunnen voor wat betreft het woonmilieu nog worden gewijzigd?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Niet overgenomen. Companen constateert dat in de plannen voor de komende 10 jaar (dus de 67.000) met name nog gestuurd kan worden in type en prijs. Dit is onderwerp bij het programmeren.
10	Bunnik	2.2 Economie			Economie · Hoe zorgen we gedurende een periode van 20 jaar voor een voldoende reserve voor de vestiging van kennisintensieve bedrijvigheid in de nabijheid van het USP en welke locaties wijzen wij aan als satelliet?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerkingen zijn meegenomen in de aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen bij paragraaf 2.2 Economie

11	Bunnik	2.2 Economie			Economie. Hoe zorgen we er voor dat er op strategische plekken voortdurend voldoende reserve aan uitgebaar bedrijventerrein is om binnenstedelijke transformaties van bedrijven naar wonen te faciliteren?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerkingen zijn meegenomen in de aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen bij paragraaf 2.2 Economie
12	Bunnik	2.2 Economie			Economie. Hoe houden we bij de definiëring woningdichtheid op gemengde woon/werklocaties rekening met het ruimtebeslag van het kantorenmetrage?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerking wordt meegenomen in de verdere verwerking van het Stec werklocatie onderzoek in het perspectief
13	Bunnik	2.3 Mobiliteit			Mobiliteit - Hoe koppelen we de fasering van mobiliteitsinvesteringen (als gevolg van de verkenning U Ned), beter aan uitvoerbare verstedelijkingsvarianten?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
14	Bunnik	2.3 Mobiliteit			Welke financieringsconstructies/verdienmodellen zijn er mogelijk ter subsidiëring van onrendabele mobiliteitsopgaven, die noodzakelijk zijn voor de realisatie van de verstedelijking.	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.
15	Bunnik	2.3 Mobiliteit			Hoe zorgen we ervoor dat de verdubbeling van het spoor tussen Utrecht CS en Driebergen-Zeist onderdeel wordt van de nationale infrastructuuropgave?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.
16	Bunnik	2.3 Mobiliteit			Hoe verlengen we de het verkeersonderzoek voor de A12 tussen Gouda en Utrecht tot voorbij Driebergen en betrekken we dit onderzoek bij de pannen voor de Utrechtse verkenning?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Niet zinvol om nu te verwerken in de contour; het betreffende onderzoek is al gelinkt aan Ring Utrecht.
17	Bunnik	2.4 Energie			Energie Welke financieringsconstructies/verdienmodellen zijn er mogelijk ter subsidiëring van landschapsinvesteringen, die noodzakelijk zijn/het makkelijker maken om maatschappelijk draagvlak te creëren voor de energieopgave?	Verken mogelijkheid opnemen als aanvullende onderzoeksvraag	Onderzoeksvraag is opgesteld.
18	De Bilt	Algemeen			In onze vergadering van 19 maart jl. heeft ons college de "Concept-contour Regionaal Economische Programmering" (REP) en het "Aangescherpte beoordelingskader REP" besproken. Wij willen graag onze waardering uitspreken voor het vele werk dat de afgelopen maanden is verzet. Wel zijn er nog aantal aandachtspunten en aanpassingen, die wij verwerkt willen zien voordat we de concept-contour en het aangescherpte beoordelingskader REP aan onze gemeenteraad willen voorleggen.	Geen actie	
19	De Bilt	Integraal			Centraal stellen Life Sciences en het USP In de Regionale Economische Koers (REK) Utrecht 2040 is als doelstelling 1 opgenomen dat onze regio internationaal erkend wordt als regio voor Life Sciences, gezondheid en duurzaamheid. In de REP-stukken wordt dit vooral vertaald naar inrichtingsprincipes die voortkomen uit de ambitie van "Gezond Stedelijk Leven" en lijkt de specifieke aandacht voor Life Sciences als toekomstbestendige economische motor uit beeld te raken. Zo is er geen indicator in het REP die specifiek ingaat op de Life Sciences sector en is verbeteren van de bereikbaarheid van het Utrecht Science Park (USP) geen specifieke indicator bij mobiliteit. De bereikbaarheid van het USP is expliciet in het regeerakkoord opgenomen en heeft de landelijke aandacht. Ook om die reden is het van belang de internationale positie van de regio vanwege Life Sciences en het USP onder meer vanuit de economische doelen van de REK een centrale plek te geven in onze stukken. Om misverstanden te voorkomen is het tevens goed te benoemen dat wanneer er gesproken wordt over het USP in de REP, het gaat over gehele USP, dat wil zeggen de locaties Utrecht en Bilthoven gezamenlijk.		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanscherping
20	De Bilt	2.3 Mobiliteit			Alternatieve tracé verlengde Uithoeflijn meenemen in MIRT onderzoek Met zorg hebben wij kennis genomen van de verkennende schets op pagina 89 van de Concept-contour REP. Hierin wordt de Uithoeflijn dwars door Landgoed Oostbroek en het "Nationaal Natuurnetwerk" doorgetrokken richting Zeist zonder enig besef van de hoge landschappelijke en ecologische waarden van dit gebied. Toegezegd is, onder andere in de bestuurlijke deelsessie over de concept-contour REP 20 januari jl., een alternatieve route voor de Uithoeflijn langs de Universiteitsweg en de Utrechtseweg mee te nemen in de onderzoeken. Deze route kan beter rekening houden met de landschappelijke en ecologische waarden en biedt meer en betere handvatten voor een verbetering van de bereikbaarheid van het Biltse deel van de Life Science As, inclusief USP Bilthoven. We verwachten daarom dat, zoals eerder toegezegd, dit alternatieve tracé langs de Universiteitsweg en de Utrechtseweg en de koppelmansen met de locaties langs deze alternatieve route (in Zeist en Soesterberg) en de noordoostkant van Utrecht, mede in relatie tot parkeren op afstand, expliciet op de kaart en bij de onderzoeksvragen wordt opgenomen.		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.
21	De Bilt	2.2 Wonen			Maatwerk vitale kernen We zijn tevreden met de aandacht voor vitale kernen. We zijn echter geen voorstander van het volgen van de provinciale lijn met een vaste starre rekenmethodiek voor woningbouw bij kernen en pleiten voor meer maatwerk per gemeente. In de gemeente De Bilt is het moeilijk nog plekken te vinden voor woningbouw, waarbij we bij een aantal kernen helemaal geen mogelijkheid hebben voor uitbreiding. Voor onze gemeentelijke opgave is een uitbreiding van 200 woningen aansluitend aan de rand van Maartensdijk cruciaal. Ook om onze ontwikkellocaties voor Life Sciences te kunnen ontzien. Het aantal van 200 woningen is groter dan binnen de concept POVI mogelijk wordt gemaakt in het kader van vitale kernen. Wij vragen daarom regionale steun voor deze opgave; te beginnen met het opnemen van een 200 tal woningen in Maartensdijk op de 'kaart van alles' in de Concept-contour REP.	Maatwerk vitale kernen	Opmerking heeft geleid tot verwerking toevoeging van 200 woningen bij buitenstedelijk bij bestaande kernen De Bilt.

22	De Bilt	2.4 Energie			Inspiratie energieopwekking Het is goed te zien dat in de concept-contour-REP inspiratie wordt geboden voor opwekking van wind- en zonne-energie. Dat bevordert de integrale discussie over wat de beste plekken zijn voor opwekking van wind- en zonne-energie. De provincie zet in de concept POVI in op zonnevelden aan de randen van bebouwd gebied. Dat zijn echter de gebieden die ook voor andere functies, denk aan woningbouw, recreatie, sport etc. in aanmerking komen en voor inwoners het meest in het oog springen. Wij zien juist meer mogelijkheden voor maatwerk in het buitengebied, ook in veenweidegebieden die de provincie uitsluit, en hopen dat de concept-contour-REP de inspiratie kan leveren voor de REP en voor het gesprek met de provincie over dit onderwerp.	Inspiratie energieopwekking	Geen tekstaanpassing nodig in contour: nog geen richting bepaald over waar zonnevelden te plaatsen, input van RES is nodig.
23	De Bilt		BOK		Moties en amendementen De Bilt heeft met door de gemeenteraad aangenomen moties en amendementen bij het concept beoordelingskader REP een aantal wensen naar voren gebracht. Met tevredenheid constateren we dat er gehoor is gegeven aan onze oproep de pijler groen en landschap toe te voegen en aandacht te besteden aan de vitaliteit kleine kernen. Het in balans houden van landschappelijke, natuur en recreatieve waarden enerzijds en anderzijds het niet op slot zetten van het buitengebied is een onderwerp dat ook in de volgende fase de nodige aandacht verdient. Met betrekking tot onze motie over participatie vinden we het een gemiste kans dat het voornemen is de inwonersparticipatie enkel lokaal plaats te laten vinden. Juist door het houden van regionale participatie momenten met inwoners ontstaat er beter begrip en draagvlak voor elkaars en de regionale opgaven en kunnen nieuwe inzichten leiden tot een verbetering van het REP. Onvoldoende invulling geven aan participatie zien wij als groot risico voor een succesvolle besluitvorming in onze gemeente. Ten slotte vragen wij nog aandacht voor onze motie begrijpelijk taalgebruik.	Zie tabje BOK	Participatie is ingevuld in Plan van Aanpak fase 3. Invulling wordt komende tijd verder uitgewerkt.
24	De Bilt	Algemeen			Wij wensen u veel succes met de het verwerken van de aanpassingen in de contour REP en het beoordelingskader en kijken uit naar de verdere samenwerking in het REP en daarbuiten.	Geen actie	
25	De Ronde Venen	3.3 Woningbouwaantallen			Woningbouwaantallen kloppen.	Geen actie	
26	De Ronde Venen	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			Wel de opmerking om op de kaart van alles de gele stip Abcoude niet zwaarder aan te lichten dan op de kaart van altijd. Met als reden dat het woningbouwprogramma dat Kuiper tijdens proces ten oosten van station Abcoude had ingetekend uit het REP is gehaald. Inzet is gericht op/onderzoeken van Abcoude als recreatieve noort en niet als verstedelijkingslocatie.	Zie tabje Kuiper	
27	De Ronde Venen	1 Inleiding			U heeft ons gevraagd te reageren op de eerste contour Ruimtelijk-economisch Programma (REP) en het geactualiseerd beoordelingskader. Met deze brief maken we onze zienswijze kenbaar op deze stukken. Allereerst spreken we onze waardering uit voor de stukken die in krap tijdsbestek en in samenwerking met de 16 gemeenten tot stand zijn gekomen. Het is en blijft een uitdaging om de stukken te kunnen afstemmen op het proces wat de provincie Utrecht doorloopt om te komen tot een vastgestelde provinciale omgevingsvisie en verordening op 1 januari 2021. Met de eerste contour REP en het geactualiseerd beoordelingskader legt de U10 een goede basis voor het ruimtegebruik voor zowel stedelijke als landelijke functies in onze verstedelijkte. Een regio die op het gebied van mobiliteit de draaischijf vormt van Nederland. De Ronde Venen vormt daarbij de overgang naar de Metropoolregio Amsterdam en de provincies Noord Holland en Zuid Holland. Aan de ambtelijke en bestuurlijke tafels hebben we als gemeente inbreng kunnen leveren op de eerste contour en het geactualiseerd beoordelingskader. Graag maken we van deze laatste mogelijkheid gebruik om input te leveren voor onze gezamenlijke opgave in de regio. Daarbij houden we rekening met onze lokale belangen en denken we mee over regionale belangen. Deze zijn soms groter dan lokale belangen, maar kunnen daarmee tegenstrijdig zijn. We zien dat u veel aanpassingen heeft doorgevoerd, waarin u rekening heeft gehouden met de eerdere opmerkingen van De Ronde Venen. Dank voor deze aanpassingen. Met deze brief geven we onze laatste opmerkingen aan u mee. Daarbij houden we de indeling aan van de contour.	Geen actie	
28	De Ronde Venen		BOK		Beoordelingskader Ten aanzien van het geactualiseerd beoordelingskader vragen we u een duidelijkere relatie te leggen tussen de vitaliteit van kernen en mobiliteit. Daarbij zien wij het belang van behoud van sociaal-maatschappelijke functies voor vitale kernen onvoldoende terug in het beoordelingskader. Tot slot is (tekstueel) nog winst te behalen op de leesbaarheid van het beoordelingskader.	Zie tabje BOK	
29	De Ronde Venen	1.2 Gezond leven in een stedelijke regio			Gezondheid In onze ogen is sprake van gezond leven in een verstedelijkte regio in plaats van een gezonde stedelijke regio. Hiermee benadrukken we onze landelijke ligging in de verstedelijkte regio. We erkennen dat er in de Ruimtelijk-Economische Koers (REK) gesproken wordt over een gezonde stedelijke regio, maar vragen u om de formulering te herzien en daarmee te erkennen dat de U10 zowel over stedelijke als landelijke kwaliteiten beschikt, die complementair aan elkaar zijn.	Terminologie gezond leven in een stedelijke regio / verstedelijkte regio consequent doorvoeren	Tekstuele verwerking gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen doorgevoerd

30	De Ronde Venen	2.1 Landschap			<p>Landschap</p> <p>Het is van belang om het thema landschap even krachtig neer te zetten als verstedelijking, mobiliteit en energie. Op die manier kan de schaalessprong uit het rapport 'ontwikkelbeeld groen & landschap' gelijk opgaan met en gekoppeld worden aan de schaalessprong van verstedelijking en mobiliteit. Het is daarbij niet de vraag wáár we willen investeren in groen, natuur, water, klimaatadaptatie, recreatie en biodiversiteit, maar het is de vraag op welke manier we willen investeren in deze elementen in zowel stedelijk als landelijk gebied binnen de regio.</p> <p>Wij stellen de volgende vragen voor het vervolgonderzoek:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Op welke manier kan het landschap de sterke basis vormen waarin de ontwikkelingen in de verstedelijking, mobiliteit en energie plaats kunnen vinden en het landschap zijn kwaliteiten behoud en versterkt worden? Met deze onderzoeksvraag vragen we aandacht voor de draagkracht van het landschap en de grenzen die aan ontwikkelingen in het landschap mogelijk zijn. o Wat doet verstedelijking/mobiliteit/energie met de vraag naar groen en landschap, natuur en recreatie? o Is het Ringparkconcept, wat nu alleen 'uitgewerkt' is voor de omgeving van Utrecht, een hanteerbaar concept/instrument voor de ontwikkelingen die ons te wachten staan? 		Opmerking heeft geleid tot aanscherping van tekst en/of onderzoeksvragen. # onderzoeksvragen: 1. tekst deels aangepast. 2. vraag staat al in contour. 3. vraag overgenomen.
31	De Ronde Venen	2.1 Landschap			<p>Tekstueel hebben we de volgende aandachtspunten: de kaartjes op bladzijde 28 zijn erg klein weergegeven om goed te kunnen begrijpen. Bladzijde 30: In het Utrechtse landschap spelen ondergrond c.q. bodem, hoogteligging en water een belangrijke rol. Bladzijde 35 en 36 en 38: een legenda bij de kaartjes is wenselijk voor een beter begrip.</p>	Layout	Aanpassing in de lay-out. Kaartjes p 28 groter weergegeven, drie tekstuele aanpassingen, legenda
32	De Ronde Venen	2.2 Wonen			<p>Wonen</p> <p>Companen heeft kwalitatief onderzoek gedaan naar de behoefte aan benodigde woonmilieus. Het valt ons op dat de genoemde conclusies uit het Companen rapport hoofdzakelijk gericht zijn op de stedelijke woonmilieus. We missen het 'buiten-stedelijk gebied'. Het door elkaar heen gebruiken van de termen 'buiten stedelijk gebied' en 'stedelijk buiten centrum' is verwarrend. Verderop in de paragraaf wonen wordt ingegaan op de trend woningvoorkeur. Wat niet duidelijk naar voren komt in de tekst is de grote vraag naar goedkope grondgebonden koopwoningen, terwijl dit een belangrijke conclusie is van het Companen onderzoek. Ons inziens is het wenselijk om de uitkomsten van het onderzoek helder te presenteren, zodat in de volgende fase van het REP op basis van volledige informatie een keuze kan worden gemaakt op welke woonmilieus we in de regio kunnen en willen inspelen.</p> <p>De woontabel bij de contour was nog niet beschikbaar bij de verzending van deze brief nagezonden. Mocht deze aanleiding geven tot een aanvullende opmerking, dan laten wij dat zo snel mogelijk weten.</p>	<p>Terminologie wonen: 'buiten stedelijk gebied' en 'stedelijk buiten centrum'</p> <p>Woonbehoeften verduidelijken</p> <p>Tabel aantallen wonen invoegen</p>	Tekstuele aanscherping. Conclusie over betaalbare koop meenemen.
33	De Ronde Venen	2.2 Werken			<p>Werken</p> <p>Samen met u werken we graag aan versterking van onze doe- en maakindustrie, die sterk vertegenwoordigd is aan de westzijde van de U10. De inkt van het werklocatieonderzoek in de U10 is nog niet droog. Om die reden liggen nog diverse vraagstukken open, waarop pas in de volgende fase van het REP een antwoord kan worden gegeven.</p> <p>Met elkaar hebben we een grote uitdaging om de beroepsbevolking en ruimte voor werken gelijke tred te laten houden met de woningbouwontwikkeling. Dit voorkomt een toename van de pendel. Het is wenselijk om in de volgende fase van het REP de opgave scherper in beeld te hebben en in verband te brengen met ontwikkellocaties voor werken.</p> <p>Intensivering ruimtegebruik is een grote uitdaging. Lokaal zien we hier kansen voor, maar ons inziens zijn de afhankelijkheden van de markt en vastgoedpartijen dusdanig groot dat we realistisch moeten zijn in de mate waarop intensivering ruimtegebruik mogelijk is. We moeten ons niet rijk rekenen en uitgaan van minder mogelijkheden voor intensivering dan de in het Stec rapport geschetste hoge ambitie. U heeft hierover reeds een onderzoeksvraag geformuleerd voor de volgende fase van het REP.</p>		Opmerkingen hebben geleid tot tekstuele aanpassing in paragraaf 3.2. Naar aanleiding van het onderzoek naar werklocaties door bureau Stec wordt in het perspectief een verdere aanscherping doorgevoerd

34	De Ronde Venen	2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten	BOK		<p>Vitale kernen en mobiliteit</p> <p>In de regio wordt zoveel mogelijk ingezet op bouwen binnen de contour, verdichting en bouwen bij regionale knooppunten. Deze liggen echter niet in onze gemeente (op termijn wellicht knooppunt Loenersloot/N201). Een alinea over vitale kernen is toegevoegd aan het REP. Dit is een positieve ontwikkeling. Hier wordt een duidelijke relatie gelegd met bereikbaarheid. Dank voor het opnemen van een onderzoeksvraag hoe de bereikbaarheid van kernen kan worden versterkt door de verbindingen vanuit kernen naar knooppunten te ontwikkelen voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto, P&R). We missen de link tussen vitale kernen en mobiliteit in het geactualiseerd beoordelingskader. We verzoeken u deze link hier duidelijker op te nemen. Voor ons is het van belang dat alle inwoners de toegang blijven behouden tot verder gelegen banen en stedelijke voorzieningen. En dat scholieren en stagiaires de opleidingen, zoals in de toekomst de techniekopleiding op Lage Weide, binnen acceptabele reistijd en reiscomfort kunnen bereiken.</p>	Zie tabje BOK	
35	De Ronde Venen	2.3 Mobiliteit			<p>Bereikbaarheid</p> <p>Een goed OV systeem is nodig in gebieden met weinig reizigersaanbod waar De Ronde Venen mee te maken heeft. Dit maakt de relatie tussen vitale kernen en mobiliteit voor ons zo belangrijk. De Ronde Venen kent zowel kleine kernen (De Hoef, Amstelhoek, Waverveen, Baambrugge) als middelgrote kernen Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen en Abcoude die niet gelegen zijn aan een regionaal OV knooppunt. Een van de punten die de stedelijke ontwikkeling in De Ronde Venen legitimeert, ondanks de uitdaging van bodemdaling, is de ligging op de oost-westverbinding die zich uitstrekt tussen Zandvoort en Hilversum. Dit vraagt om een beeld op regionale, provinciegrens-overschrijdende auto/fiets/OV routes/P&R. We vragen u om dit in het vervolg van het REP mee te nemen.</p>		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
36	De Ronde Venen	2.4 Energie			<p>Energie</p> <p>Dank voor de aanpassingen naar aanleiding van onze inbreng vanuit de Regionale Energie Strategie (RES). Het energievraagstuk heeft een directe relatie met het landschap. In de paragraaf over het landschap missen we een goed kruisverband tussen landschap en het energievraagstuk. Het is een uitdaging om onze energiebehoefte lokaal op te lossen én te voorkomen dat zonnevelden en windmolens een te grote impact hebben op ons landschap. Mocht dit in de eerste contour niet kunnen worden meegenomen, dan vragen we u dit als onderzoeksvraagstuk mee te nemen in de volgende fase van het REP.</p> <p>In de paragraaf over energie worden bij de denkrichtingen de beperkende elementen benoemd. We missen cultuurhistorie als beperkend element in de denkrichtingen. Op een aantal denkrichtingen zal de invloed zeer groot zijn. Het is van belang dat in de volgende fase van het REP de invloed van cultuurhistorie naast NNN, weidevogelkerngebied en andere thema's op het energievraagstuk inzichtelijk wordt gemaakt. Voor De Ronde Venen gaat het om de Stelling van Amsterdam.</p>	Kruisverband tussen landschap en het energievraagstuk Onderzoeksvraag Cultuurhistorie	Stelling van Amsterdam toegevoegd in tekst bij landschap. Waarden als cultuurhistorie en natuur benoemd in onderzoeksvraag.
37	De Ronde Venen	Deelgebied Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden			<p>Deelgebied Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden</p> <p>In het eerste gedeelte van deze paragraaf wordt de ligging binnen de regio Utrecht beschreven en een beschrijving gegeven van de N201, die loopt van Zandvoort tot Hilversum. Qua knooppuntontwikkeling zien we op lange termijn kansen om het regionaal knooppunt Loenersloot/N201 te onderzoeken. We zijn bereid om bij knooppunt Abcoude te onderzoeken of intensivering van ruimtegebruik mogelijk is aan de westkant van het station en of er kansen liggen voor ontwikkeling als recreatieve poort naar het landschap. We benadrukken dat stedelijke ontwikkeling aan de oostkant van het station niet aan de orde is. Dit gebied vormt een buffer tussen Amsterdam en Abcoude. We verzoeken u nadrukkelijker in de tekst te onderbouwen wat het belang is van de knooppuntontwikkeling van Loenersloot/N201 vanuit regionaal perspectief en om de beperkte stedelijke ontwikkeling bij station Abcoude als zodanig op te nemen in de tekst.</p> <p>De snelle vecht biedt kansen voor stedelijke ontwikkeling. We zijn het met u eens dat dit gebied zowel stedelijke ontwikkeling kent als dat er sprake is van dorpen in dit gebied. We willen voorkomen dat dorpen zoals Abcoude, Baambrugge, Loenersloot aan elkaar vastgroeien, waarmee het karakter van deze dorpen verandert. U noemt dit vensters.</p>	Tekstvoorstel verwerken in contour	<p>Tekstvoorstel is verwerkt in de contour:</p> <p>Over Loenersloot/N201 is toegevoegd: Een nieuw knooppunt bij Loenersloot/N201, waar de snelle Vecht de N201 kruist, is evident en van groot belang voor de achterliggende verzorgingsgebieden van Ronde Venen, en Hilversum en kan op lange termijn een bijdrage leveren aan de regionale ontwikkeling.</p> <p>Over station Abcoude is toegevoegd: Voor Abcoude liggen er kansen voor de ontwikkeling als recreatieve poort naar het landschap. Het is interessant om te onderzoeken of intensivering van ruimtegebruik mogelijk is aan de westkant van het station.</p> <p>Over open groene vensters is toegevoegd: Van belang is om in de strategie van corridorontwikkeling van de Snelle Vecht aandacht te houden voor open vensters in het landschap zodat de kernen niet volledig aan elkaar vastgroeien maar er een groene, open ruimte in het landschap blijft</p>

38	De Ronde Venen	Deelgebied Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden			<p>Naast de punten die u voor samenwerking benoemt, zijn specifiek voor De Ronde Venen de volgende aspecten van belang.</p> <ul style="list-style-type: none"> o We zetten in op 5.000 woningen tot 2040. Net als Stichtse Vecht trekt onze gemeente qua woningbouw zowel inwoners uit provincie Utrecht als Noord Holland aan. o We zetten in op uitbreiding van het bedrijventerreinareaal met 12 hectare netto uitgifbaar terrein, waarmee we inspelen op de lokale ruimtebehoefte. We zijn tevens bereid mee te denken met en over de grotere regionale opgave en het realiseren van de circulaire economische ambities. o Tot slot spelen bij ons de leefbaarheid én bereikbaarheid van de individuele dorpen. Dit vraagt meer dan acties die gericht zijn op de grotere structuren in de regio. Dit speelt in meer gemeenten; vooral voor waar de dorpen in de regio niet dicht bij een regionaal knooppunt liggen. 	Lokale aandachtspunten belang voor verwerking in perspectief en programmering	De Ronde Venen benoemt lokale aspecten die van belang zijn richting het perspectief (en programmering).
39	Houten	Algemeen	BOK		We zijn allereerst blij met deze consultatieronde. Dit geeft het lokale besluitvormingsproces meer ruimte en kan bijdragen aan een meer gedrag product. Wat betreft het beoordelingskader zien wij de moties en amendementen van onze raad op een goede wijze verwerkt. Maar de beschreven kansen voor klimaatadaptatie en groen worden in te veel algemene termen beschreven. Dat kan en moet concreter (/SMART)	Zie tabje BOK	
40	Houten	Algemeen			Daarnaast constateren we dat er na de bestuursafel van 5 februari een flinke slag is gemaakt met de Contour. De toelichting bij de gedachte-experimenten voor energie is bijvoorbeeld helder verwoord. Daarnaast is de gemeente Houten nu ook opgenomen in het deelgebied van de centrale as. Ook zijn, naar aanleiding van onze vraag, meerdere varianten uitgewerkt voor de ruimtelijke ontwikkeling van Houten.	Geen actie	
41	Houten	1.2 Gezond leven in een stedelijke regio			In paragraaf 1.2 wordt Gezond leven in een stedelijk regio op een mooie manier vertaald naar principes van de ruimtelijke inrichting/ontwikkeling die bijdraagt aan een goede gezondheid. Deze principes komen echter nergens in de Contour terug. Het is belangrijk dat de uitwerking van de principes terug komt in een volgende fase van het RFP		Opmerking wordt meegenomen bij het opstellen van het perspectief
42	Houten	2.3 Mobiliteit			Naast de fiets blijft ook de auto van grootte betekenis voor het verplaatsen, hier moet aandacht voor komen. Voor Houten is dit ook van groot belang omdat voor de Ruimtelijke Koers een aantal ingrepen nodig zijn in de infrastructuur (verleggen van de Utrechtseweg, aanpassingen Rondweg, parallelstructuur A27, volledige aansluiting A12). De opmerking over het gemis van auto-infrastructuur is terug te vinden in de bijlage 'Aanpassingen Contour REP', maar helaas komt dit niet terug in hoofdstuk 2.3. Ook mogen de regionale fietsambities van de U10 en de fietsambities van de provincie meer nadrukkelijk terugkomen in de Contour		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
43	Houten	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			De 'Kaart van Altijd' en 'Kaart van Alles' blijven slecht leesbaar en er missen legenda's. Daarnaast zorgt de kaart over twee pagina's voor het wegvalen van een deel van de kaart bij de geprinte versie (Bunnik en Houten niet goed zichtbaar).	Legenda toevoegen bij kaart 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles	Legenda toegevoegd bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
44	Houten	4 Deelgebieden			Goed om op deze manier gezamenlijke opgaves en gebiedssamenwerking op gang te brengen. Blijft natuurlijk het geval dat gemeenten in meerdere richtingen georiënteerd zijn. Er mist een onderbouwing waarom voor deze gebieden is gekozen. Gebiedssamenwerkingen kunnen ook per thema verschillen. Leg ook vooral uit bij de introductie van dit hoofdstuk dat dit eerste suggesties zijn voor intergemeentelijke samenwerkingen. Goed om een samenwerkingsagenda op te nemen. Nu vooral top-down opgeschreven. Onze suggestie: verbeter deze en laat deze vullen door samen te werken met gemeenten. Hoe wordt dit bereikt? Gedachtenvorming tussen Houten-Bunnik is bijvoorbeeld al behoorlijk op stoom.	Toelichting opnemen bij deelgebieden hoe, wat en waarom	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing. Op basis van gezamenlijke ruimtelijke opgaves zien wij verschillende kansen voor gebiedsgerichte samenwerking. De voorgestelde gebieden betreffen eerste suggesties voor samenwerkingen en eventueel in een later stadium gezamenlijke programmering. De gebiedssamenwerkingen kunnen per thema verschillen.
45	Houten	4.1 Kromme Rijn			Er staan nu meerdere varianten voor Houten getekend in deelgebied 1 'De Kromme Rijn-valle'. Maar, de afbeeldingen zijn wel erg klein om de verschillen te ontdekken. Bovendien klopt de bestaande situatiekaart niet. ~~bedrijventerrein De Doornkade is hier als landschap ingetekend~~	Kaartbeeld aanpassen	Kaartbeeld aangepast. Zie tabje Kuiper
46	Houten	4.1 Kromme Rijn			In de tekst op pagina 90 wordt als eerste de optie van Houten-Oost benoemd en daarna de optie van Noordwest. Dit moet worden omgedraaid: eerst ingaan op Noordwest en daarna pas optie Houten-Oost. Ook voor Noordwest geldt dat hier landschappelijke en recreatieve verbeteringen mogelijk zijn (alleen deze hebben mogelijk een andere oriëntatie: Nieuwe Hollandse Waterlinie, Nieuw Wulven, Ameliseweerd, ~~Laarzen Oost~~)	Tekstvoorstel verwerken in contour	Tekstvoorstel verwerkt
47	Houten	4.5 Centrale as			Zoals gezegd wordt Houten nu genoemd in de tekst van deelgebied 5, de centrale as, maar niet in de titel van dit deelgebied. De gemeente Houten moet ook in de titel genoemd worden.	Gemeenten opnemen in titels deelgebied.	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing van de titels. Deelgebieden hebben een heldere naam (zonder toevoeging van de gemeenten in het betreffende deelgebied).
48	Houten			PvA REP fase 3	Daarnaast hebben wij het concept Plan van Aanpak besproken. Over het algemeen vinden we de aanpak voor fase 3 helder. Het is goed dat er naar een deugdelijke aanpak voor het vervolg wordt toegewerkt. Hierbij valt op dat er relatief veel voor personele kosten (750.00- euro) en weinig voor inhoudelijke uitwerking (250.000 euro) wordt begroot. Dit is uit verhouding aangezien de personele kosten voor een groot deel op gaan aan 'organisatie' en niet aan 'inhoud' om te komen tot een perspectief. Deze verhouding zou in ieder geval meer in balans moeten zijn. Houten heeft - met de ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers - ervaring met het doorlopen van een dergelijk zwaar beleidstraject en wij kunnen dan ook bijstaan bij de verdere aanscherping op dit punt. Daarnaast vragen wij ons af waar de extra belegde onderzoeken over groen en landschap terug te vinden zijn in het plan van aanpak.	Zie tabje PvA	

49	Houten	Afsluiting		PvA REP fase 3	Het college van Houten vindt dat er de afgelopen tijd goede stappen zijn gezet. We zien daarbij een deel van onze eerder gemaakte opmerkingen goed verwerkt. Maar tegelijkertijd is er wat ons betreft nog ruimte voor verbetering. Ook wat betreft het Plan van Aanpak REP. Met onze voorgestelde wijzigingen ligt er wat ons betreft een goede basis richting het Ruimtelijk Perspectief van het REP.	Zie tabje PvA	
50	IJsselstein	Algemeen			We ontvingen op 20 februari jl. van u het verzoek om schriftelijk aan te geven of de voorliggende concept-contour en het aangescherpte Beoordelingskader een goede basis vormen als tussenstap naar het Ruimtelijk Perspectief van het REP. Wij delen u hierbij onze positieve reactie op uw verzoek mede. Tot deze reactie zijn wij gekomen omdat in de toegezonden concept-stukken zowel de moties als de diverse punten zijn verwerkt die onze gemeente onder de aandacht heeft gebracht. Dat betreft met name aandacht voor de maakindustrie, vitaliteit van de meer landelijke U10-gemeenten/vitale kernen en afstemming met de visie Lopikerwaard. Met betrekking tot de nagezonden Inventarisatie woningbouwpotentie zijn er wel enkele opmerkingen:	Geen actie	
51	IJsselstein	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			Wij willen de suggestie meegeven om ten behoeve van de uitwerking van de definitieve variant een heldere toelichting te geven op de begrippen "Kaart van alles" en "Kaart van altijd".	Legenda toevoegen bij kaart 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles	Legenda toegevoegd bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
52	IJsselstein	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			Daarnaast is er behoefte aan verduidelijking en eventuele correctie van de gegevens voor IJsselstein in de tabel. Het percentage "buitenstedelijk bij bestaande knoop" (paars gekleurd) zou voor IJsselstein veel hoger moeten zijn en lijkt op het eerste gezicht verwisseld met de categorie "kernen buiten bestaand gebied" (groen gekleurd).	Duiding woningaantallenn	Toelichting in contour op basis van welke bronnen getallen zijn opgesteld. Getallen zijn opgesteld in overleg met gemeente IJsselstein. 700 woningen binnen de 10 min. Verdiepende vraag is ambtelijk verder uitgezet.
53	IJsselstein			PvA REP fase 3 Proces volgorde PvA en vaststelling governance	Van het concept Plan van aanpak fase 3 hebben wij op dit moment alleen kennis genomen. Een inhoudelijke reactie volgt na toezending van het definitieve plan. Daaraan voorafgaand alvast één aandachtspunt: In het concept Plan van Aanpak wordt uitgegaan van een geactualiseerde governance U10. Zo worden onder andere besluiten op basis van het zogenaamde consent-model en alliantievorming benoemd. Echter, de geactualiseerde governance U10 is nog niet vastgelegd in een nieuw convenant U10. Graag vragen wij aandacht voor het tijdig ter besluitvorming voorleggen van dit convenant zodat de formele basis hiervoor op orde is. Na onze besluitvorming over de definitieve stukken inzake afronding van fase 2 en opstarten van fase 3	Zie tabje PvA	
54	Lopik	Algemeen			Nemen de inhoudelijke reactie van Woerden over. Dus zonder procesdeel over toelichting in de raad.	Geen actie	
55	Montfoort	1 Inleiding Aanbiedingsbrief			Per mail van 20 februari vraagt u ons schriftelijk aan te geven of het voorliggende concept (-contour) en het aangescherpte Beoordelingskader een goede basis is voor de U16 als tussenstap om te komen tot het Ruimtelijk Perspectief van het REP. Wij reageren positief op de bovenstaande vraag. In de toegezonden concept-stukken zien wij de moties en diverse punten die onze gemeente heeft aangedragen verwerkt. Dit betreft aandacht voor "ruimtelijke kwaliteit verhogen", behoefte aan recreatieve voorzieningen, maar ook behoud van landschappelijk karakter en afstemming met "de visie Lopikerwaard". Bij onze positieve reactie plaatsen wij wel een kanttekening. Zoals beschreven is de contour een tussenstap op weg naar het perspectief en is nadrukkelijk geen eindbeeld. De contour bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen om te komen tot het perspectief. De vraag of de voorliggende contour een goede basis is, is op dit moment lastig te beantwoorden. Omdat de contour nadrukkelijk geen eindbeeld is, kan het beeld veranderen door verdere analyse en voortschrijdende inzichten. Pas wanneer het eindbeeld definitief is, kan een beslissing door onze gemeente worden genomen.	Geen actie	
56	Montfoort	1 Inleiding			Wij vinden de contour in het algemeen lang en niet makkelijk leesbaar. Wij nodigen u daarom uit in onze raad aanvullende lokale duiding over de contour te geven. Daarnaast geven wij u de suggestie tekstueel aan te geven dat zowel de analyse als de vraagstukken en richtingen ruimte bieden voor lokaal maatwerk/lokale verschillen.	Check op leesbaarheid, terminologie, onderzoeksvragen	De contour is gecheckt en waar nodig aangepast op leesbaarheid. Voor raadsbehandeling is een uniform voorstel opgesteld dat elke gemeente kan aanvullen met lokaal relevante informatie en duiding. Zie de oplegnotitie en PvA REP fase 3 voor een toelichting op de participatie en ruimte om gedurende het opstellen van het perspectief richtingen en ruimte bieden voor lokaal maatwerk/lokale verschillen.
57	Montfoort	2.4 Energie			Bij de "denkrichtingen energie" merken wij op dat in de definitieve Regionale Energie Strategie (RES) daadwerkelijk keuzes zullen worden gemaakt. Keuzes die wellicht afwijken van hetgeen nu bij "denkrichtingen energie" beschreven staat.	Toelichting geven op terminologie denkrichting	Stelling klopt. Geen aanpassing in contour opgenomen.
58	Montfoort	2.2 Wonen			Wat betreft wonen zijn wij blij dat bij "vitaliteit" maatwerk wordt aangegeven. Wel merken we op de data in het woningbouwprogramma heel gedetailleerd zijn en daarmee wellicht snel gedateerd. Programmering is namelijk lokaal dynamisch; er kunnen continue locaties bijkomen, of afgaan, het proces kan vertragen of versnellen.	Toelichting geven over regionale programmering	Opmerking wordt meegenomen in perspectief. Is vooral aandachtspunt wanneer we gaan programmeren

59	Montfoort			Kennisneming	Van het concept Plan van aanpak fase 3 nemen wij op dit moment alleen kennis. Een inhoudelijk reactie volgt na toezending van het definitieve plan.	Geen actie	nvt
60	Nieuwegein	1 Inleiding			Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de concept REP contour, het aangescherpte Beoordelingskader REP en het plan van aanpak REP fase 3. In grote lijnen kunnen wij ons vinden in de voorliggende documenten. In deze brief benoemen we nog een aantal zaken die we graag terug willen zien in de procesdocumenten (plan van aanpak, raadsvoorstel) en in de contour. Daarnaast adresseren we nog een aantal opmerkingen om te komen tot het perspectief.	Geen actie	
61	Nieuwegein	Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3		Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3	Reacties op procesdocumenten (plan van aanpak, raadsvoorstel) Ons is opgevallen dat de teksten over besluitvorming in de colleges en raden in de aanbiedingsbrief en in het plan van aanpak voor fase 3 niet helemaal gelijk zijn. Dat kan verwarring oproepen. Het verzoek is om dit eenduidig op te schrijven. Ook de wijze waarop de reacties van de raad op de contour verwerkt worden en hoe de raad in een volgende fase wordt betrokken is van belang voor het besluit over de contour. Wij stellen voor om hier in het komende raadsvoorstel een beeld van te schetsen, zodat raden weten hoe hun input op de contour wordt verwerkt en vooraf weten waar zij in de volgende fase over kunnen besluiten. In hoeverre besluiten ze over een regionaal perspectief en waar gaat het met name om het ruimtelijk perspectief van de eigen gemeente?	Zie tabje PvA	
62	Nieuwegein	2.3 Mobiliteit			Gewenste aanpassingen contour In het algemeen vinden wij dat er in de contour nog onvoldoende aandacht voor de autobereikbaarheid is. We missen in de contour de onderzoeksvraag: Wat is er nodig om de draaischijf Utrecht op nationale schaal te laten functioneren en daarbij de huidige knelpunten op te lossen en toekomstige problemen te voorkomen?		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
63	Nieuwegein	2.2 Wonen			Wij zijn in Nieuwegein zeer bereid om een bijdrage te leveren aan de regionale woningbouwopgave. De ontsluiting van onze stad is daar echter nog niet op toegerust. Het is dan ook zaak om passende mobiliteitsmaatregelen te nemen (zowel voor de auto, als voor het openbaar vervoer). Op dit moment is er veel aandacht voor noord-zuid verbindingen, maar ons verzoek is om ook de oost-west as expliciet op te nemen.		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
64	Nieuwegein	2.2 Stedelijke ontwikkeling 2.2 Mobiliteit Integraal			Wij vinden het een logische keuze om woningen in de A12 zone als binnenstedelijk te definiëren, maar het moet wel voldoende duidelijk gemaakt worden dat ontwikkelingen hier niet mogelijk zijn zonder ook knooppunten te ontwikkelen en voldoende mobiliteitsinvesteringen te doen. Dit geldt overigens ook voor bestaande binnenstedelijke locaties op de Kaart van Altijd.	A12-zone	Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing.
65	Nieuwegein	2.2 Werken A12-zone			Verder zien wij het bedrijventerrein De Liesbosch als economisch kerngebied, met kansen voor verdichting en menging als onderdeel van de A12 ontwikkeling. We zien het niet als reële optie om dit geheel te transformeren naar wonen zoals in de REP contour gedefinieerd.		Bestaande economische functies benoemd, zie ook reactie utrecht
66	Nieuwegein	2.2 Wonen A12-zone GZL			Het realiseren van 25.000 woningen in de A12 zone lijkt ons opportunistisch en verhoudt zich moeilijk tot gezond stedelijk leven. Wij zouden de volgende vraag graag als onderzoeksvraag voor de A12 zone toegevoegd zien: Welke woonkwaliteit ambiëren we vanuit de woonbehoefte en gezond stedelijk leven?		toevoegen aan samenwerkingsopgave bij A12 zone
67	Nieuwegein	Onderzoeksvragen			Aandachtspunten te ontwikkelen perspectief In de laatste fase van de totstandkoming van de contour zijn veel onderzoeksvragen toegevoegd. De contour lijkt daarmee te verbreden in plaats van te trechteren.	Onderzoeksvragen	Zie het PvA REP fase 3. In het perspectief zal gekeken worden in welk gremia onderzoeksvragen het beste opgepakt kunnen worden en wat hier de beste aanpak voor is. Vanwege integraliteit en complexiteit vormen de onderzoeksvragen op dit moment een passende weergave. Wij onderkennen het belang om samen komende tijd te trechteren.
68	Nieuwegein	Algemeen Integraal			Om te komen tot een realistisch en toekomstbestendig perspectief zal in de komende fase gefocust moeten worden op het maken van keuzes. Verder is er op dit moment nog disbalans in de uitwerking van de diverse bouwstenen. Op de kaart van alles is met name de woonagenda breed ingetekend. Nog niet duidelijk is wat de precieze ruimteclaim en investeringsopgave van energie, landschap en bedrijventerreinen gaat betekenen. Waar zijn deze claims conflicterend? In de volgende fase zullen juist hier keuzes in gemaakt moeten worden om tot een realistisch en toekomstbestendig perspectief te komen. Dat vraagt van de bouwstenen energie, landschap en economie om een verdieping in de volgende fase.		Zie PvA REP fase 3 en hoofdstuk 1 Contour. In het perspectief wordt aandacht besteed aan het maken van verdere keuzes.

69	Nieuwegein	2.4 Energie			<p>De RES-opgave is uitgangspunt voor de REP. De planning van de RES moet ertoe leiden dat we in het perspectief ook zien hebben op de lange termijn opgave voor energie en de bijbehorende ruimteclaims om een goede integrale basis te hebben voor het perspectief.</p> <p>De potentiële plancapaciteit bij wonen lijkt groot. Het zal nodig zijn om dit aan te scherpen, onder meer op basis van de gewenste kwalitatieve invulling van de woonmilieus en woningtypen. Onze inschatting is dat dit gaat leiden tot substantiële afschaling. Vervolgens is het belangrijk om in fasering te denken. Ook op de lange termijn zijn locaties nodig en we moeten adaptief in kunnen spelen op veranderende groeiprognoses.</p>	RES	Benadrukt in onderzoeksvraag bij energie. verdere uitwerking hoort bij perspectief
70	Nieuwegein	Afsluiting			<p>Tot slot</p> <p>We zien dat we, in deze complexe opgave, mooie stappen zetten. We zien tegelijkertijd in dat we als gemeenten, individueel en gezamenlijk, en aan de bestuurstafels nag een flinke opgave hebben om tot een gemeenschappelijk perspectief en programma te komen. We hebben er vertrouwen in dat we dit proces in de regio tot een goed resultaat brengen.</p>	Geen actie	
71	Oudewater	Lokaal draagvlak			<p>Voordat wij een inhoudelijke reactie geven, staan we stil bij het belang van lokaal draagvlak voor regionale samenwerking. Zeker in een netwerksamenwerking zoals de U10, waarbij de beslissingsbevoegdheid bij de lokale colleges en raden is belegd, is het belang van lokaal draagvlak voor regionale producten essentieel. Wij proberen onze gemeenteraad nauw te betrekken bij het REP-proces en de daaruit voortkomende producten. Het tempo waarmee de regionale processen worden doorlopen, maakt dit echter niet gemakkelijk. Eerder hebben wij bestuurlijk verzocht om een toelichting op de ruimtelijke contour door de heer Van den Boomen en mevrouw Lisman in onze gemeenteraad. Gezien het belang van het lokale draagvlak voor dit document, leggen wij dit verzoek nogmaals bij u neer. Een goede informatiepositie van de gemeenteraad is belangrijk voor het lokale besluitvormingsproces. Wij zullen u telefonisch benaderen met een datumvoorstel.</p>	Geen actie	
72	Oudewater	Lokaal draagvlak		PvA REP fase 3	<p>Daarnaast doorlopen wij momenteel diverse participatietrajecten voor onze lokale omgevingsvisie en het energietransitie-vraagstuk. Zoals u zult begrijpen zijn de uitkomsten van deze participatietrajecten van invloed op ons handelen, zowel lokaal als regionaal. Wij vragen u dan ook om in het vervolgproces voldoende flexibiliteit en ruimte in te bouwen, zodat wij recht kunnen doen aan de uitkomsten van deze participatietrajecten.</p>	Zie tabje PvA	
73	Oudewater	1.2 Gezond leven in een stedelijk regio			<p>De vertaling van 'Gezond leven in een stedelijke regio' in ruimtelijke principes kunnen wij op hoofdlijnen onderschrijven. Wel zijn wij van mening dat het geven van prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer enkel mogelijk is, wanneer hiervoor voldoende mogelijkheden zijn. In het landelijk gebied is dat nu niet het geval.</p>	<p>Tekstuele check gezond leven in een stedelijke regio</p> <p>Check mobiliteit prioriteit aan lopen, fietsen en OV als daar voldoende mogelijkheden voor zijn</p>	Opmerking hebben tot tekstuele aanscherpingen geleid
74	Oudewater	1.2 Gezond leven in een stedelijk regio			<p>Daarnaast hebben wij een alternatieve tekstsuggesties voor principe 4: "Zet in op een duurzame agrarische sector, die positief bijdraagt aan gezondheid, recreatieve uitloopmogelijkheden en biodiversiteit." In onze ogen doet deze formulering meer recht aan hetgeen de regio nastreeft.</p>	Tekstvoorstel principe 4	Teskt met betrefing tot Leven in een gezond stedelijke regio voor iedereen is afkomstig van de U10 Bestuurstafel GIR en daar vastgesteld. Eventuele aanpassing kunnen geagendeerd worden bij de BT GIR.
75	Oudewater	1.3 Uitgangspunten			<p>Het valt ons op dat de uitgangspunten achterlopen op reeds opgedane inzichten. Een voorbeeld hiervan is de benodigde 50 hectare aan extra bedrijventerreinen. Inmiddels weten we dat er veel meer ruimte nodig is om onze economie in 2040 op peil te houden. Ook wordt bij mobiliteit nagenoeg alleen gesproken over OV-oplossingen, terwijl de auto nog steeds een belangrijke rol speelt in ons mobiliteitssysteem. Zeker voor de kleine kernen is de auto, bij gebrek aan goede alternatieven, van fundamenteel belang, maar ook in de grotere kernen zal voor het realiseren van nieuwe woon- en werklocaties in (bestaande) infrastructurele knooppunten moeten worden geïnvesteerd. Verderop in de ruimtelijke contour maakt u wel gebruik van de laatste inzichten en spreekt u onder andere over een behoefte van 215 hectare aan bedrijventerrein. Voor de lezer zorgt deze discrepantie voor verwarring en onduidelijkheid.</p>	Check toelichting/voetnoot bij uitgangspunten.	<p>Toelichting opgenomen bij uitgangspunten. In H1. betreft het door de raden vastgestelde bouwstenen. In H2. is informatie uit aanvullende/verdiepende bouwstenen opgenomen.</p> <p>Informatie naar aanleiding van onderzoek STEC naar werklocaties is verwerkt.</p> <p>Voor automobilititeit, zie verantwoording kolom 63 in dit document.</p>

76	Oudewater	H2 Onderzoeksvragen			Over het algemeen zijn wij zeer tevreden over de door u geformuleerde onderzoeksvragen. Wel is er in de komende periode een concretisering van de ruimtelijke opgaven nodig. Op kwantitatief gebied worden de opgaven steeds duidelijker. Op kwalitatief gebied ontbreekt het echter nog aan informatie. Denk hierbij aan het soort woningbouw en de typen werkgelegenheid die wij willen faciliteren, maar ook aan de benodigde investeringen en het (kosten)verdelingsvraagstuk. Voor het maken van goede bestuurlijke keuzes moeten zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve opgaven helder in beeld zijn.	Belang beschikbaarheid relevante data	In vervolg van perspectief wordt aandachtspunt beschikbaarheid kwalitatieve data meegenomen en geadresseerd in de verschillende relevante gremia
77	Oudewater	2.1 Landschap			Bij het onderwerp landschap is in onze ogen nog steeds sprake van een (impliciete) onbalans tussen landelijk en stedelijk gebied. Het landelijk gebied lijkt nog steeds dienend te zijn aan het stedelijk gebied. Het is essentieel om de belangen van beide gebieden even zwaar te wegen. Daarnaast wordt over een transformatie- en transitiegedachte voor respectievelijk het westelijk en oostelijke deel van de U10 gesproken. Naar onze mening is dit een versimpeling van de werkelijkheid. Binnen beide gebieden is maatwerk nodig en zal zowel transitie als transformatie van het landschap en het gebruik daarvan nodig zijn. Ten slotte wordt het Ringpark-initiatief van Paul Roncken als belangrijke inspiratiebron voor het landelijk gebied aangehaald. Het verbaast ons dat een initiatief waarover regionaal geen afstemming heeft plaatsgevonden, een dergelijke rol krijgt in deze contour. Graag ontvangen wij van u een nadere toelichting op dit initiatief. Daarnaast lijkt het ons niet meer dan het ons niet meer dan	Onderzoeksvraag Ringpark Maatwerk transitie en transformatie.	Onderzoeksvraag over ringpark opgenomen. Daarnaast maatwerk transitie en transformatie benadrukt.
78	Oudewater	2.2.1 Wonen			Maatwerk is ook op het gebied van wonen noodzakelijk. De bewering dat het aantal gezinnen buiten de stad Utrecht gaat afnemen is bijvoorbeeld niet van toepassing op onze gemeente. Sterker nog, volgens ons gaat deze bewering voor de gehele regio niet op. Het Companen-onderzoek lijkt te sterk uit te gaan van de bestaande ruimtelijke situatie, waardoor het principe van 'self-fulfilling prophecy' op de loer ligt. Wij vragen ons af of het Companen-onderzoek voldoende aandacht besteedt aan de latente behoefte op de woningmarkt. Hiermee bedoelen wij de woonwensen van mensen, die op dit moment niet actief op zoek zijn naar een woning. Door de krappe woningmarkt zien mensen vaak af van een zoektocht naar een nieuwe woning. Inzicht in de latente behoefte is, naast de marktvraag, belangrijk om de totale woningbouwbehoefte goed in beeld te krijgen. Ten slotte zijn wij van mening dat de sociale huursector niet per se voor een transformatieopgave staat, maar dat het vooral gaat over een uitbreiding van het totale aanbod.	Companen onderzoek	Onderzoeksrapporten niet op tijd gereed, daarom nu alleen constatering/data uit de rapporten en nog niet wat we daaruit meenemen naar de volgende fase. Dat komt dus pas in perspectief. discussie moet nog worden gevoerd op basis van de uitkomsten.
79	Oudewater	2.2.2 Werken			De ambities op het vlak van werken worden door ons omarmd. Wij staan achter het streven om de werkgelegenheid mee te laten groeien met de beroepsbevolking. Op deze manier worden de opgaven op het gebied van wonen en werken aan elkaar gekoppeld. Wel vraagt het intensiveren en herstructureren van bedrijventerreinen om een gedegen (financieel) instrumentarium, dat op dit moment nog niet voorhanden is.	Instrumentarium intensiveren en herstructureren van bedrijventerreinen	Opmerking wordt meegenomen in het perspectief.
80	Oudewater	2.2.3 Vitale kernen			Wij kunnen ons vinden in de opgenomen tekst voor vitale kernen.	Geen actie	
81	Oudewater	2.3 Mobiliteit			Op het gebied van mobiliteit (inclusief automobilititeit) vragen wij aandacht voor knelpunten die, los van de groeiambities benoemd in de ruimtelijke contour, nu al ontstaan. De infrastructuur rond knooppunten staat op dit moment zo sterk onder druk, dat directe investeringen noodzakelijk zijn om de functionaliteit van de knooppunten op peil te houden.		Opmerking heeft geleid tot een tekstuele aanpassing en/of aanscherping van de bestaande onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit
82	Oudewater	2.4 Energie			Op het gebied van energie is aansluiting op het RES-traject op dit moment de juiste keuze. Wel is het zaak om in de komende periode de energietransitie-opgave te koppelen aan de andere uitdagingen op ruimtelijke gebied om te komen tot een integrale visie waarbij kosten en baten op een eerlijke manier worden verdeeld. Wederkerigheid is in onze ogen een belangrijk uitgangspunt voor de regionale ruimtelijke afspraken.	Wederkerigheid energie en ruimtelijke opgaven	Opmerking heeft geleid tot toevoeging van onderzoeksvraag. Wederkerigheid energie en ruimtelijke opgaven benadrukken, gevat in de onderzoeksvraag bij energie
83	Oudewater	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			Wij hebben behoefte aan een heldere toelichting op de begrippen 'Kaart van altijd' en 'Kaart van alles'. Beide kaarten bevatten geen legenda en zijn voor een leek lastig leesbaar. Hierdoor bestaat het risico dat de kaarten op verschillende manieren worden geïnterpreteerd.	Legend opnemen bij kaart 3.1 en 3.2	Legenda toegevoegd bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
84	Oudewater	4 Deelgebieden			Wij staan achter uw voorstel om tot een nadere uitwerking in deelgebieden te komen. Het grote geheel mag hierbij uiteraard niet worden vergeten. Diverse ruimtelijke opgaven, zeker degene op het gebied van mobiliteit, overstijgen een deelgebied. Voor dergelijke opgaven is het van belang om aandacht te hebben voor de relatie tussen (delen van) verschillende deelgebieden.	Toelichting opnemen bij deelgebieden	Uitwerking van diverse schaalessprongen worden op regionale en subregionale schaal bekeken en uitgewerkt. Toelichting opgenomen bij deelgebieden ten aanzien van suggestie, opgaven en samenwerking

85	Oudewater	Afsluiting			Wij hopen dat bovenstaande suggesties u helpen bij het opstellen van de definitieve ruimtelijke contour. Uiteraard zijn wij benieuwd naar uw reactie op onze brief en geven wij, indien daar behoefte aan is, graag een mondelinge toelichting.	Geen actie	
86	Oudewater	Algemeen			Daarnaast hierbij ambtelijk nog een aantal redactionele tips: - Wanneer IJssel wordt genoemd, wordt de Hollandse IJssel bedoeld. Loop het document hierop na. - De onderzoeksvraag: "Hoe realiseren we de verstedelijkte klimaatadaptatie?" wordt genoemd bij het thema landschap. Is deze onderzoeksvraag niet meer op zijn plaats bij het thema stedelijke ontwikkeling? - Blz. 6: In de eerste zin onder kopje van REK naar REP ontbreekt het woord nodig aan het eind. - Blz. 7: Onder het kopje Wat is de contour REP moet overprogrammering aan elkaar worden geschreven (geldt overigens ook voor de rest van het document). - Blz. 13: Principe 2 't' weghalen bij beperkt. - Blz. 41: Onder onderzoeksvragen staat tweemaal kwalitatief. Eén van beiden veranderen in kwantitatief. - Blz. 41: Bullet 2 onderzoeksvragen 'de' toevoegen voor het woord contour. - Blz. 43: Onder trend woningvoorkeur bij de 1e bullet: Buiten het stedelijk gebied is vooral vraag naar grondgebonden koopwoningen. - Blz. 43: Onder trend woningvoorkeur bij de 4e bullet: ligt het accent meer op duurdere appartementen. - Blz. 56: Laatste zin onder kopje wat is de opgave: gezondheid.	Redactionele aandachtspunten verwerken in tekst	Redactionele verbeterpunten overgenomen.
87	Stichtse Vecht	Algemeen Integraal			Hieronder de reactie van Stichtse Vecht op de concept contour: In zijn algemeen is het indrukwekkend de stappen die zijn genomen met het optimaliseren van de contour. ~~Echter voor Stichtse Vecht zijn nog een aantal aanvullingen te maken:~~	Geen actie	
88	Stichtse Vecht	4.3 Deelgebied Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden			1. Als Stichtse Vecht hebben we al eerder aangegeven dat het hoofdstuk 'Landschap' het ontbreken van landschap rondom de Rivier de Vecht een gemis is en onderbelicht en de kwaliteiten niet goed in beeld zijn gebracht. De Vecht heeft een grote betekenis voor het ontstaan van de landschap aan de noordzijde van Utrecht. Hieronder doen wij een tekstvoorstel welke overgenomen kan worden in de contour: Buitenplaatszone De Vecht De rivier De Vecht neemt net als de Kromme Rijn een bijzondere plaats in tussen de "kleine rivieren". Het was tot 1892 de handelsroute tussen Amsterdam en de Rijn en fungeert nu als "groene long" tussen deze twee steden. Vanaf de oevers van de rivierlinten werden de veenmoerassen ingepolderd en aan de oevers ontstonden dorpen als Nigtevecht, Vreeland en Maarssen. De plassen zijn zichtbare gevolgen van het afgraven van de veenmoerassen voor het winnen van turf voor de steden. De langs De Vecht gelegen buitenplaatsen zijn souvenirs van de glorie dagen van de Gouden eeuw, toen rijke kooplieden uit Amsterdam hier rust en ruimte zochten en hun buitenhuizen bouwden. De Vecht voedt het waterrijke landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de stelling van Amsterdam, het fortenlandschap van Fort aan de Klop tot het Muider slot. Deze historische handelsroute tussen Amsterdam en de Rijn is ondanks de stedelijke ontwikkelingen goed bewaard gebleven en kan waar nodig versterkt worden.	Tekstvoorstel verwerken	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing voor deelgebied 4.3
89	Stichtse Vecht	2.3 Mobiliteit			2. Bij 2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten wordt onder de kop "Verkenning OV en Wonen" ingegaan op de bereikbaarheidsontwikkeling voor fiets en OV rondom de A12 zone. Wij zijn van mening dat dit onderzoek niet alleen toegespitst moet worden tot dit gebied maar de gehele ring Utrecht gekeken moet worden naar de mogelijkheden in de regio. Dit vraagstuk speelt ook op andere vlakken in de regio. Bijvoorbeeld het verbeteren van de snelle fietsverbinding tussen Utrecht en Amsterdam om zo het bestaande wegennet en OV te ontlasten. Ook betere fietsverbindingen tussen de treinstations en de kernen kan zorgdragen aan verbetering van de bereikbaarheid.		De Mirt verkenning waarover afspraken zijn gemaakt met het rijk betreft het zuiden en zuidoosten van de regio. De uitwerking van het wiel met spaken geldt ook voor de noordkant; zie hiervoor ook de Kaart van Alles. Zie verder ook onderzoeksvraag aansluiting gemeenten op 'wiel met spaken'.
90	Stichtse Vecht	Algemeen Integraal			3. Bij de contour wordt vooral nog gekeken vanuit de bouwstenen. We gaan ervan uit dat de integraliteit tussen de verschillende bouwstenen in fase 3 plaatsvindt. Dit in combinatie met gezonde leefomgeving. Momenteel komt gezondheid nog nauwelijks voor in de contour REP. De integrale benadering is van belang voor het uitwerken van de scenario's en het uiteindelijk maken van keuzes.	Integraliteit tav bouwstenen irt gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen	Zie ook PVA REP fase 3. Aandachtspunt wordt verder meegenomen in perspectief
91	Stichtse Vecht		Regionaal programmeren		4. De provincie Utrecht heeft de gemeente ambtelijk reeds uitgenodigd voor programmering in het kader van de Omgevingsvisie, de vraag is in hoeverre dit zich verhoudt ten opzichte van de programmering van fase 3 van de REP?	Zie tabje PVA	

92	Stichtse Vecht	Algemeen Integraal		Proces	5. We missen de invloed van de digitale ontwikkelingen in de samenleving en wat dit betekent voor wonen en werken. Deze ontwikkeling zal ook invloed hebben op het ruimtegebruik.	Zie tabje PvA	Verzoek aan BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken.
93	Stichtse Vecht	Algemeen Integraal		Proces	6. Graag vragen wij aandacht voor het borgen van belangen in de digitaliserende gemeente ten opzichte van wetten en regels, afweging ruimte en mogelijke ethische dilemma's van technologisering en digitalisering. Wellicht is dit een onderzoeksvraag voor de volgende fase.	Zie tabje PvA	Verzoek aan BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken.
94	Utrecht	Algemeen			Op 20 februari heeft u ons de concept-contour REP en het aangescherpte beoordelingskader toegestuurd, met het verzoek aan het college om aan te geven of deze stukken een goede basis zijn als tussenstap in het komen tot het Integraal Ruimtelijk Perspectief van het REP. Binnen Utrecht hebben we gekozen voor consultatie van de meest betrokken wethouders. Wanneer de contour en het beoordelingskader ter besluitvorming worden voorgelegd, zal uiteraard wel het voltallige college (en de gemeenteraad) worden betrokken. In het algemeen denken we dat zowel het aangescherpte beoordelingskader als de concept-contour, na verwerking van onderstaande opmerkingen, voor de gemeente Utrecht een goede basis zal zijn om te komen tot een Integraal Ruimtelijk Perspectief. Er is duidelijk al veel werk verzet en we willen u complimenteren met de producten tot zo ver. Voor de gemeente Utrecht is het belangrijk dat een aantal onderwerpen nog worden aangescherpt:	Geen actie	
95	Utrecht		BOK		Beoordelingskader Het beoordelingskader wijkt op een paar onderdelen af van landelijke uitgangspunten. Zo is het onderdeel Energie niet in lijn met het Klimaatakkoord dat namens de VNG door gemeenten is getekend. En voor Geluid geldt dat dit niet in lijn is met de Omgevingswet die in werking zal zijn op het moment dat het REP wordt vastgesteld. Werken vanuit de juiste uitgangspunten op deze onderwerpen, heeft effect op de uitwerking van 'Gezond Leven in een stedelijke regio voor iedereen' in het REP en daarom vinden wij het belangrijk dat deze correct in het beoordelingskader worden opgenomen. In de bijlage treft u suggesties voor verbetering aan. Een goede uitwerking geven aan het beoordelingskader in het uiteindelijke REP, is nog een ingewikkelde klus. We hebben er alle vertrouwen in dat de REP-organisatie dit goed zal oppakken en het voornemen om 'droog' te oefenen met het beoordelingskader juichen we toe. We zijn erg benieuwd naar de ervaringen die daarbij worden opgedaan.	Zie tabje BOK	
96	Utrecht	Integraal			Concept-contour REP De concept-contour REP wijkt op een paar onderdelen af van het Utrechtse beleid. Voor Utrecht is het belangrijk dat de concept-contour in overeenstemming wordt gebracht met de onderstaande punten of dat wordt aangegeven waarom dat vanuit regionaal samenwerkingsperspectief niet mogelijk is:	Verhelder gestelde verschil lokaal vs regionaal beleid	Wij denken dat beide ladders in essentie hetzelfde zijn maar verschillen in abstractieniveau. Utrecht heeft gezien haar schaalniveau gekozen voor een verder onderscheid van de regionale (binnenstedelijke) trede door meerdere tussenstappen te kiezen ten opzichte van het REP. In de fase 3 perspectief van het REP wordt gewerkt aan verdere integrale lokale en regionale ordeningsprincipes voor de verschillende pijlers van het REP. En wordt nauwkeurig gekeken waar de ladders REP/MIRT/POVI/RU nader op elkaar kunnen aansluiten en waar mogelijke discussiepunten zitten. Dit als basis voor het bestuurlijk gesprek.
97	Utrecht	Integraal			1. Gezond stedelijk leven voor iedereen is voor Utrecht wat waar we op alle beleidsterreinen naar streven. We zien gezond stedelijk leven voor iedereen in de algemene hoofdstukken van de contour benoemd, inclusief enkele concrete handvatten. Daar zijn we heel blij mee. De doorwerking hiervan in de gebiedsuitwerkingen vinden we niet herkenbaar genoeg. Hoe wordt invulling gegeven aan gezond stedelijk leven in de verschillende gebieden en welke ruimtelijke afwegingen horen daar dan vervolgens bij? Op basis van de huidige teksten bestaat het gevaar dat in de uitwerking naar het REP, de programmering leidend wordt en effecten daarvan op gezond stedelijk leven een afgeleide. Terwijl wij dat graag andersom zien.	Benadrukken uitgangspunten gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen	Gezond leven voor iedereen in een stedelijke regio ook aandacht aan besteden in de verschillende deelgebieden in verdere uitwerking perspectief. De BT GIR verzoeken om in gesprek te gaan met BT's om hiervoor input te leveren tav de ruimtelijke vertaling.

98	Utrecht	Integraal			2. Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen betekent naast ruimtelijke opgaven ook aandacht voor maatschappelijke opgaven. Zo is er in het proces om te komen tot een integraal perspectief nog weinig aandacht besteed aan het ruimtebeslag van (regionale) maatschappelijke voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van sport en cultuur. We stellen voor om in de volgende fase een duidelijke ambitie te formuleren zodat er voldoende, toegankelijke maatschappelijke voorzieningen een plek kunnen krijgen in de regio.	Gezond leven voor iedereen in een stedelijke regio ook aandacht aan besteden in de verschillende deelgebieden door formulering en verdere uitwerking in het perspectief	Gezond leven voor iedereen in een stedelijke regio ook aandacht aan besteden in de verschillende deelgebieden door formulering en verdere uitwerking in het perspectief
99	Utrecht	2.2 Verstedelijking			3. De ladder van verstedelijkingslocaties wijkt af van de Utrechtse prioriteitsvolgorde, zoals opgenomen in de Uitgangspuntennotitie RSU.		Wij denken dat beide ladders in essentie hetzelfde zijn maar verschillen in abstractieniveau. Utrecht heeft gezien haar schaalniveau gekozen voor een verder onderscheid van de regionale (binnenstedelijke) trede door meerdere tussenstappen te kiezen ten opzichte van het REP.
100	Utrecht	2.2 Wonen			4. In de concept-contour REP zijn passages opgenomen over het Kompanen-onderzoek naar woonmilieus en het Stec-onderzoek naar weklocatie. Deze onderzoeken zijn nog niet geheel afgerond. We wijzen u er op dat het na afronding van de onderzoeken, de betreffende passages in de uiteindelijke contour in overeenstemming moeten zijn gebracht met de onderzoeksrapporten; voordat wij de contour ter besluitvorming voor zullen leggen aan de gemeenteraad.	Stec onderzoek	Onderzoeksrapporten niet op tijd gereed, daarom nu alleen constatering/data uit de rapporten en nog niet wat we daaruit meenemen naar de volgende fase. De resultaten worden verwerkt in het perspectief. Discussie moet nog worden gevoerd op basis van de uitkomsten.
101	Utrecht	4.5 Deelgebied centrale as			5. Ten aanzien van de centrale as A12 zone wordt gesuggereerd een oost-west gerichte ruimtelijke reservering op te nemen voor benodigde infrastructuur om verstedelijking stapsgewijs mogelijk te maken. Graag onderstrepen wij deze suggestie en (om interpretatie te voorkomen) voegen wij hier graag aan toe dat het gaat om een ruimtereservering voor een hoogwaardige OV/tram/lijntailverbinding van/naar tenminste Lunetten-Koningsweg en het USP.	Projectgroep A12-zone MIRT-verkenning	REP geeft input door aan projectgroep van de A12-zone om samenwerkingsopgave op het gebied van wonen, werken, voorzieningen en mobiliteit in relatie tot gezond leven verder uit te werken. Zie ook de MIRT-verkenning en MIRT onderzoek. En de al opgenomen onderzoeksvraag opgenomen in de contour ten aanzien van de A12-zone.
102	Utrecht	2.1 Landschap			6. De Nieuwe Hollandse Waterlinie en Romeinse Limes zijn naar verwachting-toekomstig werelderfgoed. Dit betekent dat deze erfgoederen worden beschermd en daarmee structurerend zijn voor de ruimtelijke opgaven waar we als regio voor staan. Dit is dus randvoorwaardelijk; de concept-contour laat op dit punt ruimte die er niet is. Het zou goed zijn als dit beter wordt geduid in de concept-contour en de regio binnen deze beperkte ruimte in het vervolgproces een duidelijke ambitie formuleert.	NHW en Limes	Tekst Nieuwe Hollandse Waterlinie en Romeinse Limes is toegevoegd bij Utrechts trots.
103	Utrecht	Integraal 3.1 Kaart van Alles 3.2 Kaart van Altijd			In het algemeen is het document door de opmaak en de abstractheid van de schetsen (zonder legenda) lastig leesbaar. Hierdoor is er niet altijd duidelijk wat bepaalde weergegeven ingrepen betekenen of welke impact ze hebben. Door de verschillende manieren waarop zowel teksten als kaarten kunnen worden geïnterpreteerd, zijn wij bang dat verwarring ontstaat over hoe uitspraken in de contour moeten worden geïnterpreteerd. We verwachten dat het raadsvoorstel hier duiding in geeft, die mogelijke verwarring voorkomt.	Legenda opnemen bij kaart 3.1 en 3.2	Legenda toegevoegd bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
104	Utrecht	Integraal			Proces-opmerkingen In de concept-contour gewenste ruimteclaims zijn natuurlijk nog groter dan de daadwerkelijke beschikbare ruimte. Wij zijn erg benieuwd naar de methodiek die u gaat gebruiken om afwegingen tussen de verschillende soorten ruimtelijkclaims meer inzichtelijk te maken. Binnen Utrecht gebruiken we hiervoor de "barcode". Mocht u daar prijs op stellen, dan lichten wij natuurlijk graag deze systematiek toe en kunnen we meedenken of dit werkbaar kan zijn bij het opstellen van het REP.	Barcode	Barcode zien wij als interessant concept. Via het MIRT Onderzoek verkennen wij komende tijd de systematiek en mogelijke bredere toepassing van de barcode. Maken graag gebruik van het aanbod voor een toelichting.
105	Utrecht		BOK		Niet alle moties en amendementen zijn al verwerkt. Dat kan ook niet, omdat sommige moties pas in het uiteindelijke REP meegenomen zullen worden. Wij geven u als suggestie mee om de lijst van alle ingediende moties en amendementen bij het aangepaste beoordelingskader, aan te vullen met amendementen; vervolgens wat al is verwerkt en in welk document, wat nog niet is verwerkt en naar verwachting in welk document dat nog gaat komen. Een soort monitoring-light om raden overzicht te geven in voortgang van verwerking van hun ideeën en verwarring tot een minimum te beperken.	Zie tabje BOK	

106	Utrecht			PvA REP fase 3	Wij hebben begrepen dat u-op het moment dat de contour en het beoordelingskader ter besluitvorming worden voorgelegd-ook het plan van aanpak voor de 3e fase ter besluitvorming aan de colleges voor zal leggen. In de huidige versie zien wij een goede basis. In de versie die ter besluitvorming wordt voorgelegd, stellen we het erg op prijs als daar een uitwerking is opgenomen van welke stappen worden genomen om te komen tot het REP, inclusief een indicatieve planning. Dit om te zorgen dat wij en onze organisatie op de juiste momenten zo goed mogelijk kan meedenken en meelesen.	Zie tabje PvA	
107	Utrecht	Algemeen			In de bijlage is vanuit onze vakspecialisten in meer detail op de teksten gereageerd, onder meer over waar afwijkingen zitten met door de gemeenteraad vastgesteld beleid.	Geen actie	
108	Utrecht		BOK		In afwijking van Utrechts beleid GeluidDe duiding van de sub-indicatoren is niet passend binnen / aansluitend bij het stelsel van de Omgevingswet (wat wel geldend is op moment dat het REP wordt vastgesteld): • Geluid is op meer dan alleen woningen van toepassing, namelijk ook op het toedelen van functies aan gebieden. Voorstel: Samen met collega gemeenten en de provincie te kijken naar heldere en actuelere sub-indicatoren. Dit niet alleen met de geluidsdeskundigen te doen, ook met de mensen van volksgezondheid. Voorbeelden van mogelijk nieuwe indicatoren: o Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen / woningen – aantal woningen per geluidsklasse (onder de omgevingswet moet je bij het toedelen van nieuwe functies aan gebieden binnen de grenswaarden van de wet een afweging maken over de aanvaardbaarheid en mitigerende en compenserende maatregelen). o Nieuwe of te wijzigen infrastructuur – effect op woningen (onder de omgevingswet een te onderscheiden genormeerde afweging) o Effect plan op zijn omgeving – welk effect heeft de ruimtelijke ontwikkeling op de omgeving (onder de omgevingswet : het planeffect)	Zie tabje BOK	
109	Utrecht		BOK		Tekstueel In afwijking van Utrechts beleid EnergieNiet in lijn met Klimaatakkoord dat namens VNG door gemeenten is getekend: • 21 toelichting bij beoordelingskader: energieverbruik per woningtype wordt alleen beoordeeld ten aanzien van toevoegen van nieuwbouw is beperkt. Er is sowieso meer ruimte nodig voor energie afgezien van een groei in woningen (bv verzwaring elektriciteitsnet/ warmtenetten voor bestaande gebouwen die aardgasvrij worden). • 21 formulering: 'ruimte die overblijft voor energie' is niet een term die in het licht van de energieopgave kan worden geplaatst. Het vrijblijvende mbt energie is voorbij. Er ligt een landelijke taakstelling om grootschalige energie opwek (wind en zon) op land en in deze regio te realiseren. Met ondertekenen Klimaatakkoord zijn gemeenten, provincie en waterschappen daarvoor verantwoordelijk. • Beoordeling dat RES input geeft aan REP is niet voldoende omdat termijn van RES 2030 is en REP 2040. Dit betekent dat er bovenop de RES 2030 een extra opgave voor het maken van ruimte voor energie is richting 2040 (om doelstelling 2050 te halen) in de REP. RES kan worden gevraagd die doorkijk naar 2040 te geven. • Subdoel toevoeging van bijdrage aan realisatie energietransitie is niet consequent in alle beoordelingskaders (mn niet in 3.1) doorgevoerd. • Zie bijlage 1 voor aanvullingen	Zie tabje BOK	

110	Utrecht		BOK	<p>Tekstueel</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8. Kunnen die GGD indicatoren worden geselecteerd die passen bij een verdichtende stad als Utrecht? • 9 Er wordt gesproken over Zuid-Holland, moet dit Utrecht zijn? • 10 'Versterken vestigingsklimaat': hoe moeten we deze doelen zien voor USP en kleinschalige bedrijven in de wijk? • 11 Kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en recreatielandschappen. In Utrecht zijn meerdere gebieden waar evenementen plaats vinden. Wordt ook het belang van exploitatie van en levensvatbaarheid van evenementen meegenomen? Juist nu Utrecht meer gaat inzetten op spreiding van evenementen ook naar buiten gebieden? • 12: Betekenisvolle gezonde en veilige werkgelegenheid. Dit gaat buiten bevoegdheid van de gemeente • 13: Goederenvervoer; vanuit de Omgevingswet een onderwerp dat wordt gedecentraliseerd van rijk naar gemeenten. Graag overleg en afstemming omdat problemen in Utrecht vooral binnenstedelijk zijn. Ook omdat bij de binnenstad hier een pilot op gestart wordt. • 22 Bedrijventerrein. Afdwingen van besparingsmaatregelen is afhankelijk van type en omvang bedrijf gereguleerd in het besluit activiteit leefomgeving (BAL) of gedecentraliseerde regelgeving onder de Omgevingswet. Gemeenten hebben daarmee niet altijd de mogelijkheid om eisen te kunnen stellen. 	Zie tabje BOK	
111	Utrecht	Uitgangspunten		<p>Uitgangs-punten</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20 Ladder van verstedelijkingslocaties is niet iom Utrechtse prioriteitsvolgorde zoals vastgelegd in de Uitgangspuntennotitie RSU: (1) verdichten binnenstedelijk rondom knooppunten, (2) verdichten binnenstedelijk, (3) verdichten aan de randen van de stad rondom knooppunten en (4) buiten de stad. <p>Daarnaast hechten we aan het begrip 'knooppunten' in plaats van 'OV-knooppunten', omdat een knooppunt ook met de auto bereikbaar kan zijn, het woord OV –knooppunt wekt een andere suggestie.</p>	Ladder RSU	Wij denken dat beide ladders in essentie hetzelfde zijn maar verschillen in abstractieniveau. Utrecht heeft gezien haar schaalniveau gekozen voor een verder onderscheid van de regionale (binnenstedelijke)trede door meerdere tussenstappen te kiezen ten opzichte van het REP.
112	Utrecht		Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • Benadering vanuit het landschap is positief. Hierdoor staat deze kwaliteit centraal. En is er bij keuzes om op sommige locaties uit te leggen buiten bestaand stedelijk gebied al vanuit het grote omliggende landschap afgewogen welke impact dit heeft. • "Gezondheid" wordt wel in de algemene hoofdstukken van de contour benoemd, incl enkele concrete handvatten, maar in het laatste deel – de gebiedsuitwerkingen zie je daar te weinig van terug. Wordt dat nog verder uitgewerkt? • De verstedelijkingsopgaven lijkt zich te beperken tot woningbouw, werkgelegenheidsgroei en bereikbaarheid. Fysieke ruimte voor uitbreiding van sportaccommodaties, onderwijs en gezondheidszorg ontbreken. Wordt dat nog meegenomen? • Circulariteit ontbreekt: Het landelijke doel is een volledig circulaire economie in 2050, de regio zou op zijn minst circulariteit op de agenda moeten houden bij alle hoofddoelen, circulaire gebieds- en bouwontwikkeling dus; de circulaire stad/dorp ontbreekt (energie, afval, materialen) • Willen we als U16 een gelijke inzet plagen richting markt, maatschappelijke partners voor alle soorten (groot en klein) projecten? Deze ambitie mist nu. • Ondergrond beter benoemen <p>Tekstvoorstel: Zo geldt voor de woningbouwopgave dat ook de ondergrond intensiever gebruikt gaat worden: meer funderingen, ondergrondse bouwwerken, kabels en leidingen, riolering, waterberging, afvalcontainers, bodemenergiesystemen etc. Met verschillen in de accenten koesteren, inbreiding, transformatie en uitleggebieden. Past de woningbouw met voorzieningen overal in de ondergrondse ruimte die beschikbaar is? Verder zijn er aanvullende ondergrondse ruimteclaims voor gezond leven in een stedelijke regio, door de opgaven meer groen/water (boomwortels, oppervlaktewater), energietransitie (warmtenetten en leidingen), klimaatadaptatie (wateroverlast, wateronderlast, hittestress) en verdergaande digitalisering/elektrificatie (kabels en leidingen).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om conflicten te voorkomen, toekomstbestendig en duurzaam in te richten en beheerkosten te 		<p>ondergrond: tav warmtenetten, waarteme koudeopslag en electriciteitsnetten bij energie genoemd. Maatschappelijke voorzieningen opgenomen in onderzoeksvraag</p>

113	Utrecht	Koers en kaders		<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de relatie en samenhang met de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisie? Is/wordt de REP een onderdeel van de omgevingsvisie? • 3 Vaststellen REK: inleiding staat 2018, p12 staat 2017 • 13 Principes gezond stedelijk leven: zijn deze meetbaar te maken? Bijvoorbeeld wanneer is er voldoende groenblauwe ruimte? Het bijgesloten afwegingskader biedt hier geen antwoord op? • 14 Graag de uitgangspunten overnemen zoals de begeleidingsgroep van het adviesrapport werklocaties adviseert. Deze tekst is opgenomen in bijlage 2. • 15 Uitgangspunten Energie: rekening houden met energieopwekking en bestaande warmtebronnen en ruimte in de ondergrond. Met name bij verstedelijkingskeuzes die zich richten op ontwikkelen van knooppunten en vrij houden van omliggend landschap kan de beschikbare ruimte in de ondergrond snel beperkt zijn. En dan gaat het niet alleen over bestaande warmtebronnen. In Utrecht hebben we actief beleid over gebruik van ondergrond voor energie. 	<p>Reactie nader uit te werken.</p> <p>Opstellen REK in 2018</p> <p>Ism BT GIR wordt dit komende periode uitgewerkt</p> <p>Verwerkt.</p>	
114	Utrecht	2.1 Landschap		<ul style="list-style-type: none"> • 28 zones 'verbreden' zich tot scheggen. Is het verbreden of versmallen? • 50 kleine kernen: hier of bij stedelijke ontwikkeling of bij beide een onderzoeksvraag toevoegen. Deze gaat over een verkenning van de randen van de kleine kernen tov landschapsontwikkeling voor recreatie en natuur en over de noodzaak dat er duidelijke groene 'buffers' tussen de kernen blijven bestaan. Achtergrond: het is van belang dat kernen niet aaneengroeien of allemaal hetzelfde worden. Het is van belang dat kernen passen bij landschap en cultuurhistorie – soms uitwaaiierend met linten en scheggen en soms een harde rand. • 68 bij de lagenbenadering aangeven dat de aanduiding van de volgorde van onder naar boven is. • Het belang van groen en landschap voor de inwoners van de regio wordt wel genoemd, maar de concrete invulling ervan wordt niet duidelijk gemaakt. Groen groeit mee in balans met de verstedelijking en de ontwikkeling van het landelijk gebied is een belangrijke pijler in gezond stedelijk leven voor iedereen en maakt deel uit van de kwaliteit van de regio. Voor groen en cultureel erfgoed is een concretiseringslag nodig. Wie gaat die doen en wanneer gaan we dat doen? 		<p>p28 check tekst, p 50, benadrukken bij kernen dat zijn groene buffers nodig hebben, (onderzoeksvraag?) p68 lagenbenadering, van onder naar boven?, concretiseringslag GenL moet ook komen van BT GenL. (benadrukken bij onderzoeksvraag,</p>
115	Utrecht	2.2 Wonen		<ul style="list-style-type: none"> • 41 en volgende: Het onderzoek van Companen is op dit moment (11032020) in een afrondende fase. Dit betekent dat de samenvatting van het rapport sterk moeten worden gewijzigd en aangepast moet worden aan het nieuwe rapport. Dat onderzoek leidt tot een aantal inzichten waar een beleidsmatig antwoord moet volgen. Een bestuurlijk bespreekpunt voor dit moment is of we tot een regionale woningbouwprogrammering gaan komen EN wat deze programmering dan is. Graag de nieuwste samenvatting en inzichten opnemen, zoals verwoord in bijlage 3. NB. Zolang het rapport niet is opgeleverd kunnen aangeleverde teksten nog wijzigen. • 41 Nieuwe onderzoeksvraag: Gezien de sterke vraag naar betaalbare woningen ook een onderzoeksvraag toespitsen op het onderzoeken van de mogelijkheden om betaalbare woningen (koop/huur) te realiseren en voor de lange termijn te borgen. Uitdaging (aan de markt) om alternatieven te ontwikkelen. • Voor werken worden 3 scenario's onderscheiden (Bestaande terreinen en gebouwen behouden met mogelijk andersoortige bedrijvigheid realiseren, bestaande bedrijventerreinen dichter bebouwen, dus binnen de grenzen van het huidige bedrijventerrein, nieuwe terreinen toevoegen). Waarom zijn voor woningbouw dergelijke scenario's niet zo expliciet gemaakt? Het gaat alleen over aantallen woningen en niet over de ruimtevraag. 		<p>Het companen onderzoek is nog niet ver genoeg om hier over in de contour op te nemen welke inzichten we hieruit meenemen in het perspectief</p>

116	Utrecht	2.2 Werken		<ul style="list-style-type: none"> • Werken valt in de tekst onder Verstedelijking – samen met Wonen. Daarmee oogt het belang van werken in het algemeen mager. Beter om het als apart thema op te nemen. • We willen bedrijvigheid aantrekken die de maatschappelijke opgaven van deze regio helpt aanpakken; kwaliteit van leven, slimme en schone mobiliteit, duurzaam hergebruik van stromen en restgoederen, tegengaan van sociale uitsluiting, etc. niet zomaar werkgelegenheid stimuleren. Dit is opgeschreven in de Regionaal Economische Agenda. De programmering van werklocaties is hiermee in lijn. De huisvestigingswensen van dit soort bedrijven staat centraal en we programmeren daarnaar. • 23 Bedrijvigheid. Onduidelijk waar de uitbreiding USP moet landen en idem waar en hoe veel extra bedrijventerrein moet landen en wat daarvoor ruimtelijk en qua afweging gehanteerd gaat worden • 41 onderzoeksvragen wonen: expliciete kans is mengen wonen met bedrijvigheid (solitaire panden, maar ook maatschappelijke functies als zorg en overheid, en werken vanuit huis). In programmering en vormgeving van wonen dit ook als onderzoeksvraag meenemen hoe die menging te stimuleren / faciliteren. • 44 onder kop arbeidsplaatsen. Er zijn circa 80.000 arbeidsplaatsen nodig in de U16 indien de bevolking in stad Utrecht inderdaad groeit naar 455.000 mensen. Merendeel van die arbeidsplaatsen landen waarschijnlijk in of vlakbij de stad. • 49 samenvatting laatste versie adviesrapport overnemen (10 maart). Sturen we toe. • 114 (par 4.5/de centrale as). Omdat verstedelijking niet is uitgewerkt in wonen, werken, andere functies is niet duidelijk waar de balans wordt gevonden tussen voldoende woningen en groei van ruimte voor werk. Grotere werklocaties als Lage Weide, Papendorp, USP, Strijkviertel (Overvecht??) zijn rood gekleurd. Voor de verdeling van functies wordt alleen verwezen dat de hele barcode van de RSU meegenomen wordt. Hoe borgen we belang werk hier beter? 		Opmerkingen zijn meegenomen in tekstuele aanscherpingen. In perspectief worden op basis van het Stec werklocatie onderzoek verder aangescherpt.
117	Utrecht	2.3 Mobiliteit		<ul style="list-style-type: none"> • EP stuk mobiliteit is in lijn met door UVVB vastgestelde inzet toekomstbeeld OV midden NL, dus daar kunnen we ons goed in vinden. Aandachtspunten zijn: <ul style="list-style-type: none"> o Buustheid verkeersnetwerk: consequenties van verstedelijking voor auto- en fietsnetwerk zijn niet inzichtelijk gemaakt (weten we ook zelf nog niet), maar bereikbaarheid is wel randvoorwaardelijk. o Knooppunten: verstedelijking in de nabijheid van knooppunten is vanuit mobiliteit gezien positief. Aandachtspunten daarbij: <ul style="list-style-type: none"> 1 Nabij een knooppunt betekent niet automatisch een gewenste modal split. Systeemsprong fiets en OV en Aanvullend flankerend beleid nodig. 2 Vanuit het benutten van de infrastructuur is het gewenst om vooral de tegenspits, daar waar nog ruimte in het netwerk zit, te benutten: dus bestemmingen (arbeidsplaatsen) toevoegen op herkomststations en herkomsten (woningen) toevoegen op bestemmingsstations. • 54 ev mobiliteit gaat vooral over de regionale mobiliteit. Er wordt aangegeven dat we de draaischijf NL blijven en dat we dit in het kader van het MIRT oppakken, maar niet welke voorwaarden of consequenties de regio daaraan moet verbinden; het lijkt voor draaischijf NL volgend op wat er uit het MIRT komt. Moet je hier niet wat basisrandvoorwaarden formuleren? • 57, paragraaf 2.3: het kaartje van de MIRT-Pré-Verkenning is opgenomen (overigens zonder bronverwijzing). Dat is sinds 21 november (BO-MIRT) verouderd. Beter is het om het BO-MIRT-besluit (21 november 2019) op te nemen én het kaartje van het Toekomstbeeld OV Midden-NL. Aan beide kaartjes ligt een gezamenlijk bestuurlijk besluit ten grondslag. • 59: Het 'laadvermogen' van de knooppunten in combinatie met het uitwerken, bijvoorbeeld in de Verkenning U Ned, van het concept Wiel met Spaken, waarbij we onderzoeken wat knooppuntontwikkeling betekent voor de druk op het regionale OV en voor Utrecht CS. Toevoegen: en deze afzetten tegen de behoefte aan woonmilieus en type woningen. 	Tekstvoorstel verwerken	Opmerkingen hebben geleid tot tekstuele aanpassingen en/of aanscherping van de onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.

118	Utrecht	2.3 Mobiliteit		<p>• EP stuk mobiliteit is in lijn met door UVVB vastgestelde inzet toekomstbeeld OV midden NL, dus daar kunnen we ons goed in vinden. Aandachtspunten zijn:</p> <p>o buuustheid verkeersnetwerk: consequenties van verstedelijking voor auto- en fietsnetwerk zijn niet inzichtelijk gemaakt (weten we ook zelf nog niet), maar bereikbaarheid is wel randvoorwaardelijk.</p> <p>o knooppunten: verstedelijking in de nabijheid van knooppunten is vanuit mobiliteit gezien positief. Aandachtspunten daarbij:</p> <p>1 abij een knooppunt betekent niet automatisch een gewenste modal split. Systeemsprong fiets en OV en Aanvullend flankerend beleid nodig.</p> <p>2 anuit het benutten van de infrastructuur is het gewenst om vooral de tegenspits, daar waar nog ruimte in het netwerk zit, te benutten: dus bestemmingen (arbeidsplaatsen) toevoegen op herkomststations en herkomsten (woningen) toevoegen op bestemmingsstations.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 54 ev mobiliteit gaat vooral over de regionale mobiliteit. Er wordt aangegeven dat we de draaischijf NL blijven en dat we dit in het kader van het MIRT oppakken, maar niet welke voorwaarden of consequenties de regio daaraan moet verbinden; het lijkt voor draaischijf NL volgend op wat er uit het MIRT komt. Moet je hier niet wat basisrandvoorwaarden formuleren? • 57, paragraaf 2.3: het kaartje van de MIRT-Pré-Verkenning is opgenomen (overigens zonder bronverwijzing). Dat is sinds 21 november (BO-MIRT) verouderd. Beter is het om het BO-MIRT-besluit (21 november 2019) op te nemen én het kaartje van het Toekomstbeeld OV Midden-NL. Aan beide kaartjes ligt een gezamenlijk bestuurlijk besluit ten grondslag. • 59: Het 'laadvermogen' van de knooppunten in combinatie met het uitwerken, bijvoorbeeld in de Verkenning U Ned, van het concept Wiel met Spaken, waarbij we onderzoeken wat knooppuntontwikkeling betekent voor de druk op het regionale OV en voor Utrecht CS. Toevoegen: en deze afzetten tegen de behoefte aan woonmilieus en type woningen. • 61 		Opmerkingen hebben geleid tot tekstuele aanpassingen en/of aanscherping van de onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.
119	Utrecht	2.3 Mobiliteit		<p>P. 59 : de zin "Mogelijke invulling van bypass spoor en/of weg in A12 zone hangen onder andere af van: voor wat betreft hoofdrailnet: bijpassend programma zodat de corridor Noord-Zuid geloofwaardig vervoerskundig gesplitst kan worden (vergt hoogstedelijke bestemmingsfucties) + stevige ontwikkeling van landelijke en internationale hoofdspoornetwerk" anders formuleren. Zie hiervoor ook de volgende passage in de aanbiedingsbrief: " Ten aanzien van de centrale as A12 zone wordt gesuggereerd een oost-west gerichte ruimtelijke reservering op te nemen voor benodigde infrastructuur om verstedelijking stapsgewijs mogelijk te maken. Graag onderstrepen wij deze suggestie en (om interpretatie te voorkomen) voegen wij hier graag aan toe dat het gaat om een ruimtereservering voor een hoogwaardige OV/tram/lijghtrailverbinding van/naar tenminste Lunetten-Koningsweg en het USP."</p> <ul style="list-style-type: none"> • 59 In de tekst over de onderzoekspunten bij paragraaf 2.3 (ook blz 57) moeten de laatste twee bolletjes worden vervangen: <p>o Mogelijke invulling van bypass spoor en/of weg in A12 zone ...etc. Graag schrappen: Dit hele stuk tekst is niet in lijn met TBOV Midden-NL en geeft ook geen antwoord op de vraag wat er nog in beeld gebracht moet worden.</p> <p>o Het laatste bolletje kan het beste als volgt worden aangepast: Vervolgonderzoek moet bepalen welke ruimtelijke reservering verstandig is voor invulling van de hoofdinfrastructuur die nodig is voor de ontwikkeling van de A12-zone.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mist: Fysieke ruimte voor hubs, diensten en netwerken. <p>Het overslaan van goederen vanuit grote trucks naar stedelijk goederenvervoer vraagt om opslagcentra, nabij de stadsrand, op een bedrijventerrein of een nieuwe locatie. Daar kan dan geen woningbouw.</p>		Opmerkingen hebben geleid tot tekstuele aanpassingen en/of aanscherping van de onderzoeksvragen in paragraaf 2.3 Mobiliteit.

120	2.4 Energie			<p>•Termijn van RES is 2030 en van REP 2040. Goed om dit expliciet te maken. Dit betekent dat er bovenop de RES 2030 een extra opgave voor het maken van ruimte voor energie is richting 2040 (om doelstelling 2050 te halen) in de REP. RES kan worden gevraagd die doorkijk naar 2040 te geven.</p> <p>•¶ 60 De essentie zit in de volgende passage: "Binnen deze REP contour vindt nog geen keuze plaats of welke onderdelen van denkrichtingen mogelijk interessant kunnen zijn. Hiervoor is eerst verder onderzoek en gesprek nodig, onder andere aan de hand van ruimtelijke verbeeldingen over ruimtelijke randvoorwaarden. Dit onderzoek en gesprek vindt binnen de RES tussen overheden en met belanghebbenden plaats."</p> <p>Voorstel voor vervanging: "De afspraken uit het Klimaatakkoord en de aanstaande wettelijke bevoegdheid voor gemeenten om te besluiten over aardgasvrije wijken, maken dat de ruimtelijke economische claim van de energietransitie niet vrijblijvend is. Een deel van deze claim is onafhankelijk van de binnen de RES te maken keuzes over de mate van productie van duurzame energie, omdat we nu eenmaal van het aardgas af gaan: verzwaring van het elektriciteitsnet met extra ruimte voor transformatorstations en ruimte voor warmtenetten, inclusief bovengrondse warmteoverdrachtstations en warmtebuffers. De mate waarin ruimte geboden wordt voor productie van duurzame energie (met name windenergie, zonnevelden en aardwarmte) is afhankelijk van het ambitieniveau dat wordt geformuleerd in de RES. Het is wel nu al duidelijk dat productie van duurzame energie gepaard gaat met een voor de regio relatief nieuwe ruimte claim en nieuwe verhoudingen in het economische eigendom en de marktordening van de energievoorziening."</p>		RES geeft doorkijk naar 2040, maar pas in perspectief. Tekst voorstel nalopen en deels overnemen. (check bij Inge v d Klundert
121	2.4 Energie			<p>Distributie, dus infrastructuur, kost fysieke ruimte. Dat is nu niet meegenomen. Het gaat om de transport van energie. Plaatsen waar kabels en leidingen moeten worden aangelegd, kennen vaak een belemmeringenstrook waarop niet of minder gebouwd kan worden.</p> <p>•¶ Het gemak waarmee gesproken wordt over energieleverende woningen ("Uitgangspunt daarbij is energieneutraal of zelfs energieleverend te gaan bouwen.") haalt de druk weg op het ruimtelijk-economisch systeem die wel degelijk zal ontstaan. Onze ervaringen met hoogbouw laten zien dat een energieleverend systeem niet zomaar te realiseren is.</p> <p>•¶ 65 denkrichtingen zon: leggen voor een groot deel een claim op recreatiegebieden, recreatiezones en landelijk gebied in de omgeving van de stad. Dit kan een belangentegenstelling met de uitgangspunten van bereikbaar groen, linten en scheggen en beleefbare cultuurhistorie vormen. In het RES en vervolg REP speelt hier de vraag van laadvermogen en inpassing overeenkomstig nader te definiëren uitgangspunten. Is het van belang hier onderzoeksvragen op te formuleren?</p>		Minder 'gemakkelijk'spreken over energieneutrale woningen: hebben wel degelijk ruimtelijk effect! In tekst toegevoegd bij energie, daarnaast onderzoeksvraag bij energie opgesteld, meer algemeen, niet specifiek recreatie genoemd.
122	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			<p>•¶ 3. Dit zijn kaartbeelden zonder legenda, het is nog geen ontwikkelstrategie. Het is een inventariserende kaart van wat nu al min of meer geprogrammeerd is aan m.n. verstedelijking en een kaart van wat maximaal aan verstedelijking geprogrammeerd kan worden; maar er hangt feitelijk geen strategie aan hoe obv beide kaarten naar een concretere invulling gewerkt wordt. Toegezegd is op pag 8 dat het in dit hoofdstuk concreet gaat worden.</p> <p>•¶ 74 Kaart van Altijd. Deze lijkt ingestoken als een soort van 'no regret: altijd doen'. Hierop lijken een aantal forse ingrepen nodig in de A12 zone:</p> <ul style="list-style-type: none"> o f buiging van een lijn uit Houten richting A12 zone o Station Lunetten-Koningsweg o i thoflijn als onderdeel van zuidelijk wiel met spaken. <p>Dit zijn forse mobiliteitsingrepen, met behoorlijke kosten. Betekent dit dat er in de regio geen 'laaghangend fruit meer is?'</p>	Legend opnemen bij kaart 3.1 en 3.2	Legenda opgenomen bij 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles

124		4 Deelgebieden		<ul style="list-style-type: none"> •Centrum: staat er goed in. De hoofdlijn is in centrum verdichten tot een centrummilieu (Beurskwartier/jaarbeurs) en ontlasten centraal station en koesteren historische binnenstad. •De deelgebieden overlappen elkaar voor een groot deel. Wat enerzijds een voordeel kan zijn voor de samenhang, anderzijds is het een nadeel voor de samenhang. Want wat regel je waar en met wie moet je daarover onderhandelen. Utrecht zit in alle deelgebieden, maar voor de verschillende deelgebieden hebben we een ander belang of net niet. Het wordt lastig om aan te geven wat Utrecht mee gaat brengen, omdat dat name in het overkoepelende deel zit en niet specifiek ten opzichte van de deelgebieden. Bovendien kun je je voor sommige deelgebieden wel afvragen of die veel met elkaar 'hebben' zoals Stichtse Vecht met de Heuvelrug •Dit hoofdstuk lijkt m.n. in te gaan op het kaartbeeld Alles, maar maakt de dilemma's niet duidelijk en die zijn ook niet benoemd in onderzoeksvragen of afgezet tov de lagenbenadering. De beschrijving van de vijf deelgebieden neemt van 1 tot 5 in inhoud en mate van uitwerking af. •Pg 75 gebieden: waarom staat de gerealiseerde grootschalige opwek voor energie niet in deze kaarten/ genoemd in de teksten? Helpt om opgave letterlijk op de kaart te zetten. •p 97 en p. 114: de samenwerkingsagenda staat in dit hoofdstuk centraal (groene kader. In 4.2 (Noordoostflank) wordt (als enige deelregio) niet gesproken over gezamenlijke knooppuntontwikkeling, terwijl bijvoorbeeld de knooppunten Maartensdijk (als alternatief voor Hollandse Rading) en Overvecht wel belangrijk zijn om te onderzoeken. Ook in 4.5 (De centrale as Vianen-Utrecht) ontbreekt onderzoek naar knooppuntontwikkeling, terwijl dit in dit deelgebied een wezenlijke vraag is. •p 114 A12 zone (ontwikkeling met vnl woningen – extra HOV (mogelijk zelfs heavy rail)). Algemeen: aspect leefbaarheid / gezondheid (specifiek irt geluid) als zijnde een randvoorwaarde voor een toedeling van functies (woningen) aan gebieden is onderbelicht. Juist omdat de A12 en/of bijbehorende infra zonder ingrijpende, kostbare en passende mitigerende maatregelen een enorme impact heeft op een mogelijke toedeling van functies. Daarmee heeft het naast de haalbaarheid ook direct een grote invloed op faseerbaarheid en moet het denken over geluid onderdeel worden van de hoofdstrategie van de gebiedsontwikkeling. Adresseer deze 	Deelgebied	<p>Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen vormt een belangrijk aandachtspunt in de verdere uitwerking van de deelgebieden.</p> <p>Zie toelichting op de deelgebieden.</p> <p>De aandachtspunten ten aanzien van leefbaarheid ook ingebracht bij de projectgroep A12-zone. Verdere uitwerking volgt.</p> <p>Knooppunt ontwikkeling aan de noordkant wordt ook verder opgepakt in het MIRT Onderzoek.</p> <p>p 75: grootschalige gerealiseerde opwek staat er niet in, RES levert eerst input.</p> <p>Verder is een onderzoeksvraag toevoegd over de samenwerking met de RES.</p>
125		4.5 Deelgebied centrale as p114		<p>P. 114 (par 4.5/de centrale as). Omdat verstedelijking niet is uitgewerkt in wonen, werken, andere functies is niet duidelijk waar de balans wordt gevonden tussen voldoende woningen en groei van ruimte voor werk. Grotere werklocaties als Lage Weide, Papendorp, USP, Strijkviertel (Overvecht??) zijn rood gekleurd. Voor de verdeling van functies wordt alleen verwezen dat de hele barcode van de RSU meegenomen wordt. Hoe borgen we belang werk hier beter?</p>	Zie ook legenda bij Kaart van Altijd en Kaart van Alles	<p>In contour is verstedelijking weergegeven volgende de legenda. Zie hiervoor de legenda bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles.</p> <p>Verstedelijking bestaat veelal uit gecombineerde woon- en werklocaties. In het perspectief zal er ook aandacht zijn voor bovenplannse functies.</p> <p>Tekstaanpassing De A12-zone bestaat uit diverse deelgebieden met relevante regionale en lokale economische functies.</p>
126	Utrecht	Proces	Proces	<ul style="list-style-type: none"> •Het integrale ruimtelijke perspectief is gepland in Q1, wat is de planning voor het vervolg, "het programma"? •Het overkoepelende thema is het ruimtelijk-economisch programma, de harde cijfers gaan alleen over woningaantallen. Welke aanvullingen komen nog en wanneer is dat gepland? •De spelregels worden tijdens een besluitvormingstraject veranderd (van consensus naar consent). Mbt vergelijk met de RES komen er veel vragen over (want RES houdt vast aan afgesproken model van consensus, omdat raden uiteindelijk moeten instemmen). Wat is hierop het antwoord? •Een voorstel is om ook de waterschappen, naast de provincie, volwaardig mee te laten doen. Dit is in lijn met RES en opgaves ten aanzien van landschap en natuur, energie en klimaatadaptatie. Vanuit de uitvoeringsagenda van waterschappen zijn veel meekoppelkansen te verwachten als het gaat om energie en groen & landschap. 	Zie tabje PVA	
127	Utrecht	Conclusie		<ul style="list-style-type: none"> •Optimaliseren/volladen knooppunten kan de hele opgave accommoderen. Geldt dat dan ook als het gaat om meer functies dan wonen en werken? 	<p>wat doen we met maatschappelijke ((boven)regionale) voorzieningen?</p> <p>Voorstel: breng wonen, werken en ((boven)regionale) voorzieningen bij elkaar.</p> <p>In fase 3 perspectief kan de toepassing van de barcode kunnen worden verkend.</p> <p>Door de gehele contour op meerdere gesprekken verwerken.</p>	<p>Opmerking heeft geleid tot toevoegen onderzoeksvraag bij wonen ten aanzien van maatschappelijke voorzieningen. Voorstel: breng wonen, werken en ((boven)regionale) voorzieningen bij elkaar.</p> <p>In fase 3 perspectief kan de toepassing van de barcode kunnen worden verkend.</p> <p>Door de gehele contour op meerdere gesprekken verwerken.</p>

128	Utrecht	Bijlage 1		<p>• 129 Draagt de kaart van altijd bij aan de woningbehoefte? Dit moet opgenomen worden in de beoordeling. Er wordt nu gezegd dat door woningen op knooppunten toe te voegen en aan randen van kernen dat hier wordt tegemoet gekomen aan de diversiteit van woonmilieus. Dat is wat kort door de bocht. Companen onderscheid vier woonmilieus en bovendien wordt er ook qua aantallen tegemoetgekomen aan de behoefte naar woonmilieus. Daarnaast wordt er niet ingegaan op type woningen en betalingssegmenten van woningen. Betaalbare woningen zijn van groot belang ivm ongedeelde regio.</p> <p>• 129: Haalbaarheid: benadrukken dat het van belang is dat er woningen in het betaalbare segment moeten worden gerealiseerd; dat zal de haalbaarheid verder onder druk kunnen zetten.</p>	De uitkomsten van de verschillende verdiepende onderzoeken worden na vaststelling in het perspectief verwerkt.	De uitkomsten van de verschillende verdiepende onderzoeken worden na vaststelling in het perspectief verwerkt.
129	Utrechtse Heuvelrug	Algemeen		Naar aanleiding van uw brief (d.d. 20 februari 2020) en als onderdeel van de bestuurlijke consultatieronde, waarin gemeenten in de gelegenheid worden gesteld om een laatste reactie te geven op de concept contour voor het Ruimtelijke Economisch Programma, heeft het college de toegestuurde stukken tijdens haar vergadering van 17 maart 2020 besproken en getoetst. Naar aanleiding hiervan willen wij u de volgende punten meegeven:	Geen actie	
130	Utrechtse Heuvelrug	4.1 Deelgebied 1 Kromme Rijngebied		<p>1. Het toevoegen van een korte paragraaf over de positie van de gemeente Utrechtse Heuvelrug in relatie tot deelgebied 1 (de Kromme Rijn-vallei) en de regio als geheel. Deze ontbreekt in het overzicht met gemeenten uit de Kromme Rijn-vallei. Wij stellen de volgende tekst voor:</p> <p>“...De Utrechtse Heuvelrug</p> <p>De gemeente Utrechtse Heuvelrug is gelegen in het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug en het Kromme Rijngebied: beide waardevolle landschappen, waarvoor een transformatieopgave geldt als het gaat om het versterken van de natuur, de biodiversiteit, klimaatadaptatie, energie en de omvorming naar duurzame landbouw. Ook krijgen deze landschappen te maken met een forse toename van recreatie. De grootste opgave voor onze gemeente, maar ook voor de regio, is het in balans brengen van deze activiteiten om zo te komen tot de vorming van het landschap van de toekomst. In samenwerking met onze partners, zoals Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, Ogen, de gebiedscommissie Kromme Rijn, de provincie en de regiogemeenten geven we hier aan uitvoering. Met elkaar moeten we opzoek naar een solide financiële basis voor de transformatie van het buitengebied.</p> <p>De landschappen in de gemeente bieden weinig ruimte voor grootschalige woningbouwontwikkelingen. Voor woningbouwontwikkelingen worden met name binnen de rode contouren gekeken waarbij de marinierskazerne de grootste locatie is. Mocht dit niet toereikend zijn, dan kan er wellicht op de langere termijn ook naar gebieden aansluitend op de rode contour gekeken worden, maar hier zal eerst met de samenleving en de raad overgesproken moeten worden. Daarnaast is het OV knooppunt Driebergen-Zeist een belangrijke zoeklocatie voor integrale ontwikkeling van wonen en werken. En biedt het kansen om de multimodale functie van het knooppunt (overstap van auto naar OV) ten behoeve van de regio- maar ook voor bezoekers van de natuur en het buitengebied - verder te ontwikkelen. De</p>	Tekstvoorstel verwerken	Tekstvoorstel Utrechtse Heuvelrug in deelgebied Kromme Rijngebied verwerkt
131	Utrechtse Heuvelrug	4.1 Deelgebied 1 Kromme Rijngebied		2. Het toevoegen van een onderzoeksvraag bij deelgebied 1 waarin de relatie tussen de toenemende druk op het wegennet en de geschetste woningbouw-ambities in het deelgebied de Kromme Rijn-vallei worden onderzocht en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Goede mobiliteitsoplossingen zijn van groot belang voor de leefbaarheid van de verschillende kernen op de Utrechtse Heuvelrug;	Aandachtspunt mobiliteitsoplossingen van belang voor leefbaarheid van kernen	Aandachtspunt verwerkt in contour
132	Utrechtse Heuvelrug	2.3 Werken		3. Het toevoegen van het begrip 'kleinschalige kantoorlocaties' bij de zinsnede op pagina 45: '...Inzetten op mengen van functies wonen en werken – door bijvoorbeeld kleinschalige kantoorlocaties – bevordert het ondernemersklimaat van de lokale en regionale MKB en draagt bij aan de arbeidsinclusieve stad en regio...’.		Opmerking is meegenomen in verdere aanscherping van contour
133	Utrechtse Heuvelrug	2.1 Landschap		4. Het concreet toelichten van het concept 'Landschap van de toekomst' in hoofdstuk 2.1 van de concept contour. Niet alleen in relatie tot 'U10 Oost', maar de hele regio. En het benoemen van de opgave en directe relatie tussen recreatie, groen en gezondheid binnen de contour REP.		Opmerking is meegenomen in verdere aanscherping van contour
134	Utrechtse Heuvelrug	2.1 Landschap		5. Het toevoegen van het begrip 'intrinsic waarde van natuur' aan de volgende zin op pagina 26 van de contour REP: “...Er is ruimte nodig voor biodiversiteit en erkenning van de intrinsic waarde van natuur...”.	Tekstvoorstel	Tekstvoorstel verwerkt. Aanpassing gemaakt in afstemming met GenL.

135	Utrechtse Heuvelrug	Afsluiting			Mochten er zaken onduidelijk zijn, dan lichten wij die graag toe. Voor nu gaan wij ervan uit dat de bovengenoemde suggesties, ongewijzigd over genomen worden in de definitieve versie van de contour. Wij zien uit naar de nieuwe versie die u ons aanbiedt op 1 april.	Geen actie	
136	Vijfheerenlanden	Algemeen			Het college van B&W van de gemeente Vijfheerenlanden is van mening dat deze documenten een goede basis bieden voor het verdere proces om te komen tot het integraal Ruimtelijk Perspectief van de U10. Daarbij merkt het college op dat eerdere opmerkingen op een goede wijze zijn verwerkt in de tekst van de laatste conceptversie van de contour REP.	Geen actie	
137	Vijfheerenlanden	Algemeen		Proces	Zoals aangegeven in de bijgevoegde brief verzoeken wij u bij het geüniformeerde college- en raadsvoorstel een heldere oplegbrief aan te leveren waarin voor de raadsleden duidelijk wordt geschetst hoe de contour van het REP zich in deze fase verhoudt tot de andere relevante processen zoals de RES, de POVI en de op te stellen gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI). Daarbij is tevens behoefte aan een toelichting op de wijze waarop het beoordelingskader is toegepast in het proces van de totstandkoming van de contour, en tijdens de processtappen om van vijf modellen naar één contour te komen. Daarnaast is van belang in het geüniformeerde college- en raadsvoorstel helder toe te lichten wat de status is van besluiten die dit voorjaar genomen moeten worden, welk commitment hiermee wordt aangegaan en welke ruimte of keuzevrijheden er nog zijn in het vervolgproces. Zeker omdat de gemeente Vijfheerenlanden voornemens is de eigen, lokale strategische visie eind april vast te stellen. De uitkomsten hiervan zullen worden betrokken bij volgende besluitvormingsmomenten van het REP. De contour biedt als tussenproduct met veel onderzoeksvragen nog ruime keuzemogelijkheden voor het vervolg, maar we willen voorkomen dat we ons niet (volledig) herkennen in het eindproduct van het integraal ruimtelijk perspectief, omdat de lokale processen niet gelijk lopen met het REP.	Zie tabje PvA	Zie tabje PvA REP fase 3
138	Vijfheerenlanden	Algemeen			Het rapport vraagt om een heldere oplegbrief ondersteunend aan het college- een raadsvoorstel waarin duidelijk wordt geschetst hoe de contour van het REP zich in deze fase verhoudt tot andere processen zoals NOVI, POVI, maar bijvoorbeeld ook de lokale GOVI. Hoe wordt het REP beïnvloed door andere processen en wat kan het REP betekenen in de lokale gemeentelijke beleidsprocessen. In deze oplegbrief ook graag nog aandacht besteden aan het proces van fase 2: hoe zijn we van het beoordelingskader en de vijf ruimtelijke modellen van REP/U Ned gekomen tot een ruimtelijke contour van het REP. De tussenstappen wanneer de raadsleden zijn betrokken dienen hierin naar voren te komen. Wij verzoeken u om een heldere oplegbrief aan het uniform college- en raadsvoorstel toe te voegen.	Zie tabje PvA	Zie tabje PvA REP fase 3
139	Vijfheerenlanden	3.1 Kaart van Alles 3.2 Kaart van Altijd			De abstracte kaartbeelden zijn in principe passend in deze fase van het proces REP: het is een contour met kansrijke zoekrichtingen als onderzoeksagenda voor de volgende fase die richting en ruimte biedt voor nadere keuze, afweging en concretisering. Toch zijn ze niet volledig te begrijpen. De kaarten bevatten geen legenda over wat er is te zien. Ook is het verschil tussen de 'kaart van altijd' en 'kaart van alles' lastig te beschouwen. Wij verzoeken u om de kaarten te ondersteunen met een legenda en in de volgende fase van het REP met duidelijkere kaarten te werken.	Legenda opnemen bij Kaart van Altijd en Kaart van Alles	Legenda opgenomen bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
140	Vijfheerenlanden	Algemeen			De raadsleden van de 16 gemeenten zullen voor het eerst kennis maken met het document van de definitieve contour. Wij verzoeken u om expliciet aandacht te besteden aan het zo leesbaar mogelijk maken van de contour REP voor raadsleden.	Leesbaarheid, terminologie	De contour is gecheckt en waar nodig aangepast op leesbaarheid.
141	Vijfheerenlanden	1.3 Uitgangspunten			De uitgangspunten zijn aangepast naar aanleiding van de raadsbehandelingen van 2e helft 2019. Echter later in de concept contour (onder hoofdstuk 2) worden de analyses van de verdiepende onderzoeken toegelicht. Hierin worden andere getallen genoemd (bijvoorbeeld 50 hectare bedrijventerreinen in paragraaf 1.3 uitgangspunten versus max. 210 hectare bedrijventerreinen in paragraaf 2.2.2. werken). Vanzelfsprekend heeft dit te maken met nieuwe dan wel verdiepende onderzoeken binnen alle pijlers, maar mogelijk kunnen de verschillende getallen leiden tot verwarring onder raadsleden. Wij verzoeken u om expliciete uitleg toe te voegen over deze verschillende getallen om te voorkomen dat deze een eigen leven gaan leiden. Het zou verstandig zijn om het proces van de uitgangspunten naar de verdiepende onderzoeken toe te lichten.	Verhelderen toelichting bij uitgangspunten.	De toelichting bij de uitgangspunten is verder verduidelijkt
142	Vijfheerenlanden	1.3 Uitgangspunten			Onder punt 9 van de uitgangspunten van economie staat dat er in de modellen rekening wordt gehouden met landbouweconomie. Tot nu toe is er in berekeningen en rapporten nog geen aandacht voor de landbouweconomie. Wij verzoeken u om te bepalen of het relevant is om een onderzoeksvraag toe te voegen aan 2.2.2 werken over landbouweconomie.	Landbouw economie	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanscherping.

143	Vijfheerenlanden	2.1 Landschap			Het watersysteem, samen met de landschapstypen, scheidt de condities voor een passend grondgebruik van landbouw, natuur en recreatie. Hierin is ook waterbeschikbaarheid van belang. Er zijn kaarten opgenomen van waterschap HDSR, maar ook de andere waterschappen moeten genoemd worden: waterschap Rivierenland (Vijfheerenlanden) en waternet (De Ronde Venen en Stichtse Vecht). Daarnaast zou het ook goed zijn om de drinkwaterbedrijven te betrekken in de watervraagstukken, zeker met betrekking tot beschikbaarheid. Wij verzoeken u om alle waterschappen te benoemen in de contour en aandacht te geven aan drinkwaterbedrijven.		Zie Plan van Aanpak REP fase 3 en ook colofon
144	Vijfheerenlanden	2.1 Landschap			Recreatieve invloedssferen van Utrecht en omliggende regio's worden op pagina 35 verbeeld. In het verhaal van de contour wordt nog te beperkt aandacht besteed aan hoe de regio U10 zich verhoudt tot omliggende regio's zoals de genoemde Amersfoort, Amsterdam en Hilversum, maar bijvoorbeeld regio's naar het zuiden en westen (bijv. de Alblasserwaard). Wij verzoeken u om in de contour de regio U10 tot haar omliggende regio's te beschrijven.	In de fase van het perspectief zal de relatie tussen de U10 gemeenten en de omliggende regio's verder worden uitgewerkt. Verder kan in de uitwerking van de verschillende deelgebieden hier komende tijd aandacht aan besteedt.	Aanpassing in tekst uitgevoerd ten aanzien van invloedssferen. In de fase van het perspectief zal de relatie tussen de U10 gemeenten en de omliggende regio's verder worden uitgewerkt. Verder kan in de uitwerking van de verschillende deelgebieden hier komende tijd aandacht aan besteedt.
145	Vijfheerenlanden	2.1 Landschap			Over het Ringparkconcept staat op pagina 38 als volgt: 'om in de toekomst deze belangrijke, grootschalige en cultuurhistorische landschappen een duurzame verrijking te laten blijven, is een actieve, en niet slechts conserverende benadering noodzakelijk, het Ringparkconcept kan hiervoor een goede ruimtelijke drager zijn.' We sluiten ons aan bij de gedachtegang dat er een actieve en niet slechts conserverende benadering noodzakelijk is. Echter lijkt het ringparkconcept als ruimtelijke drager uit de lucht te vallen. Dit vraagt nadere duiding. Wij verzoeken u om uitleg toe te voegen over functie van het ringparkconcept waarom specifiek het ringparkconcept een rol kan spelen als ruimtelijke drager.	Ringparkconcept	onderzoeksvraag mbt ringparkconcept toegevoegd.
146	Vijfheerenlanden	2.2.2 Werken			In paragraaf 2.3 mobiliteit is bij de onderzoeksvragen aandacht gevraagd voor behalve knooppuntontwikkeling ook de bereikbaarheid van kernen (ten behoeve van wonen en werken). In paragraaf 2.2.2 werken is bij de onderzoeksvragen nog geen koppeling gelegd tussen toekomstbestendige werklocaties en de bereikbaarheid hiervan. Wij verzoeken u om te bepalen of het relevant is een onderzoeksvraag toe te voegen over bereikbaarheid van toekomstbestendige werklocaties in paragraaf 2.2.2.	Toekomstbestendige werklocaties irt bereikbaarheid	Opmerking zijn meegenomen in de aanscherping van de tekst en/of de onderzoeksvragen. In perspectief wordt op basis van het Stec werklocatie onderzoek verdere aanscherping doorgevoerd.
147	Vijfheerenlanden	2.2.3 Vitale kernen			De 2e onderzoeksvraag gaat over bedrijfsruimte in de kernen. De terminologie van bedrijfsruimte sluit niet aan op de gebruikte terminologie in het Stec rapport van werken. Wij verzoeken u om aan te sluiten bij de terminologie van de Stec rapportage waarin wordt gesproken over werklocatie (in plaats van bedrijfsruimte).		Opmerking zijn meegenomen in de aanscherping van de tekst en/of de onderzoeksvragen. In perspectief wordt op basis van het Stec werklocatie onderzoek verdere aanscherping doorgevoerd.
148	Vijfheerenlanden	2.3 Mobiliteit			Op pagina 56 wordt gesproken over het 'wiel' dat woonwijken verbindt met belangrijke knooppunten en woon- en werkkernen onderling. Het wiel met spaken dekt echter niet de gehele regio, daarom is er een belangrijk element toegevoegd aan het concept: het ontwikkelen van aanvullende OV-diensten (zoals MaaS en deelconcepten) voor bereikbaarheid van alle kernen. Wij verzoeken u om voor de helderheid toe te voegen dat het wiel met spaken niet de gehele regio dekt en er daarom aanvullende OV-diensten worden ontwikkeld voor bereikbaarheid van alle kernen in de regio.		Opmerking hebben geleid tot tekstuele aanscherping in paragraaf 2.3
149	Vijfheerenlanden	2.3 Mobiliteit			In paragraaf 2.1 landschap is een onderzoeksvraag opgenomen die een link legt met mobiliteit. In paragraaf 2.3 mobiliteit is er nog beperkte aandacht voor de koppeling van groen/landschap en mobiliteit. Terwijl naar de toekomst toe ook het bereikbaar houden van groen en landschappen een belangrijke uitdaging is. Wij verzoeken u om een onderzoeksvraag toe te voegen over mobiliteit om groen/landschap bereikbaar te houden.		Opmerking zijn meegenomen in de aanscherping van de tekst en/of de onderzoeksvragen.
150	Vijfheerenlanden	2.5 Schaafling in lagen			In paragraaf 2.5 wordt de samenhang tussen de verschillende pijlers verbeeld door de kaarten te 'stapelen', echter ontbreekt er een goede uitleg over hoe de stapeling van de kaarten tot stand is gekomen en wat de totale schets op pagina 69 laat zien. Wij verzoeken u om een uitleg over de stapeling van kaarten toe te voegen.	Verwerken: Schetsmatige visualisering van de verschillende ruimtelijke opgaven in samenhang. De stapeling is van onder naar boven te lezen. Vanuit landschap opbouwend naar verstedelijking	Schetsmatige visualisering van de verschillende ruimtelijke opgaven in samenhang. De stapeling is van onder naar boven te lezen. Vanuit landschap opbouwend naar verstedelijking

151	Vijfheerenlanden	3 Ontwikkeling			In de 4e alinea van de inleiding van hoofdstuk 3 staat als volgt: 'De kaart van altijd is gebaseerd op de uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden: bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67000 woningen en de MIRT verkennen (zie xxx). Dit zijn bestaande plannen die naar verwachting voor 2030 uitgevoerd worden. En die moeten passen in de ontwikkelingen voor de lange termijn (de no regrets).' Voor de leesbaarheid en helderheid van de contour (voor de raadsleden) dient zeer expliciet te worden gemaakt wat er in de kaart van altijd zit. Tekst als bijvoorbeeld vermijden en heel concreet uitleggen waar we het over hebben. Wij verzoeken u om concrete uitleg toe te voegen over de ontwikkelstrategie waaruit duidelijk wordt welke aantallen er in de kaart van altijd zijn opgenomen. En daarnaast zie xxx in te vullen.	Tekstvoorstel H3	Tekstvoorstel overgenomen
152	Vijfheerenlanden	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			De kaart van altijd leidt tot eigen interpretatie, wat is rood, wat is oranje, wat is paars, et cetera? Wij verzoeken u om een legenda toe te voegen om duidelijkheid te creëren over wat er op de kaart van altijd te lezen valt.	Toelichting en/of legenda bij Kaart van Altijd en Kaart van Alles	Legenda opgenomen bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
153	Vijfheerenlanden	3.1 Kaart van Altijd			Relaties omliggende gemeenten: Het is bijzonder dat Noord-Hollandse gemeenten – Weesp en Amstelveen – ten noorden van De Ronde Venen ook zijn ingetekend. De relaties tussen deze gemeenten met bijvoorbeeld De Ronde Venen zijn evident, maar de kaart bevat geen uitleg over relaties van U10-gemeenten met omliggende gemeenten. Wij verzoeken u om in de contour van de regio U10 tot haar omliggende regio's te beschrijven (zie eerdere opmerking).	In de fase van het perspectief zal de relatie tussen de U10 gemeenten en de omliggende regio's verder worden uitgewerkt. Verder kan in de uitleg van de uitwerking van de verschillende deelgebieden hier komende tijd aandacht aan besteedt.	In de fase van het perspectief zal de relatie tussen de U10 gemeenten en de omliggende regio's verder worden uitgewerkt. Verder kan in de uitleg van de uitwerking van de verschillende deelgebieden hier komende tijd aandacht aan besteedt.
154	Vijfheerenlanden	3.2 Kaart van Alles			Voor verstedelijking/wonen is de strategie het meest duidelijk dan wel herkenbaar, hierdoor kan het echter overkomen dat de overige opgaven vanuit verstedelijking worden beredeneerd. Wij verzoeken u om voor de leesbaarheid van de contour een 'disclaimer' toe te voegen dat door de concreetheid van de opgave wonen hierover meer gesproken wordt en dat de overige opgaven de komende periode verder uitgewerkt gaan worden (a.d.h.v. onderzoeksvragen).	Uitwerking wonen	In hoofdstuk 1 staat vermeld dat de de verstedelijkingsstrategie het meest is uitgewerkt aangezien deze het meeste concreet is. En dat ordeningsprincipes voor andere thema's worden uitgewerkt wanneer meer concrete informatie beschikbaar is. In het perspectief wordt dit verder uitgewerkt. Opmerking is meegenomen in aanscherping van de onderzoeksvragen.
155	Vijfheerenlanden	3.2 Kaart van Alles			Bij de kaart van altijd wordt ingegaan op transitie in landbouwkerngebieden. Als dit consequent wordt doorgezet, dan moet je bij de kaart van alles ook aandacht besteden aan vitale kernen i.c.m. transitie van de landbouw. Wij verzoeken u om ook bij de kaart van alles aandacht te besteden aan vitale kernen i.c.m. de transitie van de landbouw.		Dit punt wordt meegenomen in perspectief. Zie ook de tekst in H1 en H2 hierover. In hoofdstuk 2 is vermeld dat criteria voor vitaliteit worden uitgewerkt n fase 3 om te komen tot Perspectief. In hoofdstuk 1 is vermeld dat uitwerkingen groen en landschap concreter in beeld moeten komen en verbonden moeten worden aan andere ontwikkelthema's (integraliteit).
156	Vijfheerenlanden	3.3 Woningaantallen			De bollenkaarten (van altijd en alles) zijn lastig te interpreteren omdat de grootte van de bollen in de legenda niet overeen lijken te komen met de bollen op de kaart. Daardoor is het lastig te lezen om welke bandbreedte van woningen het per gemeente gaat. Het enige wat de bollenkaarten nu weergeven is dat er genoeg woningbouwpotentie voor de lange termijn is. Wij verzoeken u om de bollenkaarten goed leesbaar te maken.	Leesbaarheid bollenkaart vergroten	Lay-out van de bollenkaart is verder verbeterd ter vergemakkelijking van interpretatie.
157	Vijfheerenlanden	3.3 Woningaantallen			De tabellen van de Inventarisatie potentiële verstedelijkingslocaties U16 lange termijn vragen om een zeer duidelijke uitleg over de verschillen tussen de kaart van altijd en de kaart van alles. Het moet duidelijk herkenbaar en herleidbaar zijn voor gemeenten welke aantallen erin verwerkt zijn. Wij verzoeken u om duidelijke uitleg toe te voegen aan de tabellen.	Uitleg bij tabel woningaantallen.	Toelichting opgenomen bij tabel woningaantallen.
158	Vijfheerenlanden	4.1 Inleiding Deelgebieden			De gebiedsuitwerkingen zijn een suggestie voor samenwerking tussen de deelnemende gemeenten van de U10. Dit betekent niet dat de gemeenten nu verplicht zijn om op deze manier met elkaar samen te gaan werken. Wij verzoeken u om duidelijke uitleg toe te voegen dat het een suggestie voor samenwerking is, maar dat dit niet uitsluit dat er mogelijk op basis van specifieke opgaven ook andere allianties kunnen ontstaan.	Inleiding deelgebieden: opnemen duidelijke uitleg toe te voegen dat het een suggestie voor samenwerking is, maar dat dit niet uitsluit dat er mogelijk op basis van specifieke opgaven ook andere allianties kunnen ontstaan.	Tekstvoorstel verwerkt: suggestie voor samenwerking is, maar dat dit niet uitsluit dat er mogelijk op basis van specifieke opgaven ook andere allianties kunnen ontstaan.
159	Vijfheerenlanden	4.5 Centrale as			Het verhaal van deelgebied De centrale as gaat over een belangrijke verstedelijkingszone in de regio Utrecht, in het bijzonder de mogelijkheden tot verstedelijking in de A12-zone. De samenhang in het gebied is groot, zeker als het gaat over de toenemende betekenis van OV waardoor het gebied steeds meer verbonden wordt. Vianen is een belangrijk onderdeel hiervan. Echter zien wij ook Meerkerk A27 en mogelijk zelfs Lexmond als belangrijke OV-knooppuntlocaties op de as naar het zuiden. De Zuid-Noord samenhang is op het gebied van mobiliteit/bereikbaarheid groter dan slechts Vianen, het omvat een groter deel van de gemeente Vijfheerenlanden. Wij verzoeken u om in de titel van deelgebied 4.5 De centrale as te spreken over Vijfheerenlanden in plaats van Vianen.	Aanpassen titel deelgebieden.	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing van de titels. Deelgebieden hebben een heldere naam (zonder toevoeging van de gemeenten in het betreffende deelgebied).

160	Vijfheerenlanden	4.5 Centrale as			In de 3e alinea wordt gesproken over dat fietsroutes ook kunnen fungeren als toegangspoor tot recreatieve gebieden. Vervolgens wordt de Lopikerwaard als voorbeeld genoemd. Ook de recreatieve gebieden van Vijfheerenlanden zouden hier als voorbeeld genoemd kunnen worden. Wij verzoeken u om Vijfheerenlanden toe te voegen aan deze alinea als toegangspoor naar recreatieve gebieden.	vijfheerenlanden toevoegen in tekst deelgebied	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing: vijfheerenlanden toevoegen in tekst deelgebied.
161	Vijfheerenlanden	4.5 Centrale as			Over snelfietsroutes staat als volgt: 'Het verlengen van de snelfietsroute Utrecht-Nieuwegein/IJsselstein naar Vijfheerenlanden biedt mogelijkheden om de zuidlob van de regio (recreatief) per fiets goed te ontsluiten. (Snel)fietsroutes van Utrecht langs het Merwedekanaal naar Nieuwegein/IJsselstein en door naar Vianen (en verder) zijn kansrijk en essentieel voor de ambitie om juist de zuidkant van Utrecht te verdichten. Behalve voor het verbinden van belangrijke woon-werklocaties kunnen fietsroutes fungeren als toegangspoor tot recreatieve gebieden bijvoorbeeld in de Lopikerwaard.' Het staat buiten kijf dat fietsroutes in het zuiden van Utrecht ervoor zullen zorgen dat belangrijke woon- en werklocaties verbonden kunnen worden. Maar daarnaast geldt ook dat fietsroutes van Vijfheerenlanden (Vianen) via Houten naar het Utrecht Science Park van belang zijn om de zuidkant van Utrecht per fiets goed te ontsluiten. Wij verzoeken u om behalve aansluiting op snelfietsroutes Utrecht centrum – Nieuwegein/IJsselstein ook de snelfietsroute van Vijfheerenlanden via Houten naar Utrecht (USP) toe te voegen.	Snelfietsroute vianen USP	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing.
162	Vijfheerenlanden	4.5 Centrale as			In de kern samenwerking staat als volgt: 'snelle (fiets)verbindingen van Utrecht naar Nieuwegein/IJsselstein/Vijfheerenlanden voor ontsluiting van de zuidkant van de regio'. Dit lijkt te veronderstellen dat het slechts gaat om het verbinden van de gemeenten met het stedelijk gebied van Utrecht, terwijl het zeker ook gaat om verbindingen tussen de zuidelijke gemeenten van de U10. Wij verzoeken u om een passendere formulering toe te voegen. Hierbij kun je denken aan: snelle (fiets)verbindingen tussen Utrecht, Houten, Nieuwegein, IJsselstein en Vijfheerenlanden voor ontsluiting van de zuidkant van de regio.	Aandacht voor fietsverbindingen tussen kernen	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing. In de contour wordt aandacht besteedt aan fietsverbindingen.
163	Vijfheerenlanden	Bijlage 1 Beoordeling concept contour			Het toevoegen van een beoordeling van de concept contour is bedoeld om de gemeenten een beeld te geven van hoe het beoordelingskader gebruikt kan worden. Echter in deze fase van het REP kun je je afvragen wat het nut van de beoordeling is, zeker aangezien het blijkbaar niet mogelijk is om voor alle subdoelen een score te geven. Hierdoor is het een erg abstract verhaal waarbij voor een groot deel van de analyse slechts gezegd kan worden dat er op diverse (kern)indicatoren positief gescoord wordt. Het meeste is nog onvoldoende concreet om er uitspraken over te doen. Wij verzoeken u om uitleg toe te voegen over het beoordelingskader en de werking hiervan (in deze fase en in vervolgfases van het REP).	Dit wordt opgepakt middels het oefenen van een casus	Volgt in uitwerking casus
164	Vijfheerenlanden	Bijlage 2 Aandachtspunten per gemeente			De aanbevelingen/aandachtspunten per gemeente ontbreken. Deze zijn nuttig voor de gemeenten. Het maakt concreet voor deze fase van het REP wat het REP voor de gemeente kan betekenen. Wij verzoeken u om de aanbevelingen/aandachtspunten per gemeente toe te voegen.	Aanbevelingen/aandachtspunten per gemeente	Aanbevelingen/aandachtspunten per gemeenten worden in perspectief verder verwerkt en in de deelgebieden verder uitgewerkt.
165	Vijfheerenlanden		BOK		Amendement 1 In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) met dien verstande dat bij het hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen, de volgende kernindicator wordt toegevoegd: "Impact op / kansen voor de Landbouw (kwalitatief)." is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Zie tabje BOK	
166	Vijfheerenlanden		BOK		Motie 1 Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Zie tabje BOK	
167	Vijfheerenlanden		BOK		Motie 2 Verzoekt het college om in U10/U16 verband bij hoofddoel ruimtelijke kwaliteit verhogen, het verbinden van groengebieden op te nemen bij subdoelen en indicatoren. Met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Zie tabje BOK	
168	Vijfheerenlanden		BOK		Daarnaast is gekeken of er nog aanvullende (sub)doelen of indicatoren opgenomen dienen te worden in het aangepaste beoordelingskader. Hierover het volgende: Voor het hoofddoel 'Economie versterken' geldt dat arbeidsplaatsen samenhangen met extra woningen voor de beroepsbevolking: we willen een beroepsbevolking die werkt in onze regio en bijdraagt aan de vitaliteit van kernen. Daarom is het opvallend dat er nog geen indicator is opgenomen over de relatie tussen economie en onderwijs, en dan specifiek 'voldoende en goede scholingsmogelijkheden voor iedereen'. Wij verzoeken u om de indicator 'voldoende en goede scholingsmogelijkheden voor iedereen' toe te voegen aan het hoofddoel 'economie versterken' van het beoordelingskader.	Zie tabje BOK	

169	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Voorwoord: De tekst bevat veel procestermen die, zonder enige inhoudelijke toelichting in dit voorwoord, weinigzeggend zijn. Wij verzoeken u om juist ook aandacht te besteden aan de inhoudelijke opgaven.	Zie tabje PvA	
170	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 1 Inleiding: Wij verzoeken u om in paragraaf 1.1 naast aantal banen ook aantal te noemen van tekort aan verschillende woningtypen.	Zie tabje PvA	
171	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.2, bij het eerste gedachtestreepje "in onze stedelijke het", ontbreekt het woord "regio". Wij verzoeken u om dit aan te passen naar "in onze regio" (want niet de hele U16 is stedelijk gebied).	Zie tabje PvA	
172	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.2, bij het eerste gedachtestreepje wordt er geen aandacht besteed aan transitie landbouw/toekomstperspectief landbouw. Wij verzoeken u om ook benoemen transitie landbouw/toekomstperspectief landbouw onder 1.2 te benoemen als één van de grote opgave/transities.	Zie tabje PvA	
173	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 1 Inleiding: In de laatste alinea van paragraaf 1.2 komt de uitleg over "Fase 4" uit de lucht vallen. Wij verzoeken u om op een eerder moment fasering REP toe te lichten (plaatje): 1) REK, 2) Contour, 3) Perspectief, 4) Programma. In de laatste RIB (18 febr. jl.) heeft VHL dit als volgt toegelicht: - Fase 1: zetten van een stip op de horizon tot 2040, als bestuurlijk vertrekpunt (deze fase is afgerond); - Fase 2: opstellen van de integraal ruimtelijke contour (huidige fase: zoekrichtingen en onderzoeksagenda); - Fase 3: opstellen van het ruimtelijk perspectief + ontwikkelpad/strategie voor programmering; - Fase 4: opstellen van het integraal ruimtelijk economisch programma/ruimtelijke programmering van de vijf pijlers + uitvoeringskracht en alliantievorming. Op basis hiervan toelichten dat dit Plan van Aanpak betrekking heeft op fase 3. Op basis van deze fasering het "REP" en het "Perspectief" beter duiden. Loopt nu in de tekst door elkaar.	Zie tabje PvA	
174	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.3 wordt gesproken over het komen tot een solide proces met voldoende rust. Gezien het eerdere proces van het REP en de huidige uitwerking van het plan van aanpak geeft nog onvoldoende vertrouwen dat we in de volgende fase toewerken naar een 'solide proces met voldoende rust'. Wij verzoeken u om in het plan van aanpak expliciet duidelijk te maken hoe er naar dit solide proces met voldoende rust wordt toegewerkt.	Zie tabje PvA	
175	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In paragraaf 2.1 wordt aangegeven dat het Perspectief breed gedragen wordt en ook (ver)bindend is voor private partijen: Zijn die tot nu toe betrokken geweest? Wij verzoeken u om aan te geven in hoeverre private partijen tot nu toe betrokken zijn geweest bij het REP.	Zie tabje PvA	
176	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In de opsomming van paragraaf 2.1, staat onder bullet 7: op "REP-niveau": wat wordt daarmee bedoeld? Wij verzoeken u om in het plan van aanpak duidelijk te maken wat met op "REP-niveau" wordt bedoeld.	Zie tabje PvA	
177	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In de opsomming van paragraaf 2.1, staat onder de op één na laatste bullet "Het beoordelingskader wordt geactualiseerd". Terwijl het beoordelingskader komend voorjaar ter vaststelling wordt voorgelegd aan de colleges en raden (als onderdeel/afroning van fase 2 en geldt als bestaande bouwsteen voor fase 3?). En dit plan van aanpak fase 3 ter informatie wordt mee verzonden naar de raden. Wij verzoeken u om dit te verduidelijken in het plan van aanpak.	Zie tabje PvA	
178	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In paragraaf 2.3 'Raakvlakken' staat wat ongelijksortige onderwerpen. Het RES kun je zien als één van de pijlers van het REP. Wij verzoeken u om in de inleiding (bij toelichting op de fasering) de vijf pijlers te benoemen (evenals de 16 gemeenten die participeren in het REP).	Zie tabje PvA	
179	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 3 Governance: Hoe verhouden de programmamanager (kopje "ambtelijk opdrachtgever") en opgavemanager zich tot elkaar? Wij verzoeken u om dit duidelijk te maken in het stuk. Als het om eenzelfde rol gaat, dan dezelfde termen gebruiken.	Zie tabje PvA	
180	Vijfheerenlanden		PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: Wij verzoeken u om de volgende punten een nadere uitwerking te geven: - Wat gaan we doen?/Welke activiteiten worden ondernomen? - Hoe pakken we dit aan? - Door/met wie? - Wanneer? - Welke resultaten worden daarmee bereikt?	Zie tabje PvA	

181	Vijfheerenlanden			PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: Het lijkt logisch om de vijf pijlers te laten terugkomen in de aanpak voor de komende periode. Algemene vraag: Hoe gaat de integrale afweging van de wensen/uitgangspunten van de verschillende pijlers plaatsvinden? Wij verzoeken u dit mee te nemen in het plan van aanpak.	Zie tabje PvA	
182	Vijfheerenlanden			PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: In paragraaf 4.2 wordt gesproken over het participatieproces. Wij verzoeken u nader toe te lichten wat het doel van dit participatieproces is.	Zie tabje PvA	
183	Vijfheerenlanden			PvA REP fase 3	Hoofdstuk 6 Financiën: Wij verzoeken u om aan te geven dat de kosten worden verdeeld op basis van inwoneraantal (kolom 1) en hoe wordt omgegaan met meer- / minderkosten in dit traject.	Zie tabje PvA	
184	Wijk bij Duurstede	Algemeen			U vraagt ons college of de nu voorliggende concept-contour en het aangescherpte beoordelingskader een goede basis zijn voor de U16 als tussenstap om te komen tot het Ruimtelijk Perspectief van het Ruimtelijk Economisch Programma. Als college zien wij beide producten als een eerste basis. Want we zien nog een aantal "witte vlekken" en zaken die zeker nadere uitwerking behoeven. Zo zien wij graag dat er meer aandacht en scherpte komt als het gaat om de aantakking en verbondenheid van de landelijke gemeenten zoals Wijk bij Duurstede aan het "vitaal netwerk knooppunten" en de "draaischijf NL". Hieronder lichten wij dit nader toe.	Geen actie	
185	Wijk bij Duurstede	2.1 Landschap 2.3 Mobiliteit			Groen blauwe structuren op de kaart: Het landschap is nadrukkelijk als basis genomen van de contour en dat juichen we toe. De ontwikkelingsgerichte onderdelen van het rapport Groen en Landschap zien we echter nog onvoldoende terug. Het sterker benutten van groen-blauwe structuren, natuurnetwerk, scheggen en recreatieve zones met bijvoorbeeld snelfietsroutes is een kans die landelijk en stedelijk gebied aan elkaar kunnen verbinden.	Benutten van groen-blauwe structuren, natuurnetwerk, scheggen en recreatieve zones	Opmerkingen zijn meegenomen in tekstuele aanscherpingen en hebben geleid tot kleine aanpassing van kaartmateriaal. Kaart groene scheggen is groter weergegeven.
186	Wijk bij Duurstede	2.2.1 Wonen			Wijk bij Duurstede beschikt over aantrekkelijke woonmilieus, een mooi landschap en rijke historie: In de Utrechtse regio is een acute vraag naar woningen vanuit verschillende doelgroepen. Onze gemeente kan een bijdrage leveren aan het oplossen van dit regionale maatschappelijke vraagstuk. Wat ons onderscheidt van de meer stedelijke gemeenten is dat wij aantrekkelijke woonmilieus kunnen bieden die in verstedelijkt gebied niet of nauwelijks te realiseren zijn en waarvoor wel een duidelijke vraag bestaat. Omdat de nood hoog is, vinden wij het belangrijk om vaart te maken met de woningbouwontwikkeling. Volgens ons kan dit door te kiezen voor een volgtijdige aanpak. Dat wil zeggen: tegelijkertijd ontwikkelmogelijkheden benutten in zowel verstedelijkte gemeenten als de meer landelijke gemeenten, daarbij rekening houdend met duurzaamheid, klimaatadaptatie en gezondheid.	Belangrijk aandachtspunt. Wordt meegenomen in fase perspectief en programmering.	Belangrijk aandachtspunt. Doelgroepen wordt meegenomen in fase perspectief en programmering.
187	Wijk bij Duurstede	2.2.3 Vitale kernen			Vitale kernen dragen bij aan een vitaal stedelijk weefsel: Wij vinden het positief dat de vitaliteit van kernen wordt onderkend. Ook het opnemen van de indicator "inwoneraantal op peil" in het beoordelingskader zien wij als een waardevolle toevoeging. Voor ons als sterk vergrijzende gemeente is het voor onze vitaliteit van belang dat we voldoende inwoners houden. Wel vinden we dat de schetsmatige verbeelding van de vitale kernen in een vervolgfase sterker kan. Want welke kernen worden nu concreet bedoeld in de schets zoals weergegeven op pagina 51? Voor ons is het beeld daarover nu niet helder. Wij hebben behoefte aan een duidelijke visie vanuit de regio op dorpen als bijvoorbeeld Cothen, Langbroek, Werkhoven en Schalkwijk. Maar ook voor steden die niet aan het vitale netwerk liggen zoals de kern Wijk bij Duurstede. Met name een visie op deze 'tussencategorie' mist nu in de contour.		Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanscherping in paragraaf vitale kernen

188	Wijk bij Duurstede	2.3 Mobiliteit			Aantakking op het systeem verder uitwerken: De U10 gemeenten maken allen deel uit van een voortreffelijk regionaal stedelijk weefsel dat bestaat uit verschillende elementen of onderdelen. Met elkaar vormen ze een geheel en bepalen zo de kracht en de vitaliteit van het geheel. We zien in zowel de contour als het beoordelingskader dat er veel aandacht is voor het centrum en de knooppunten in het Utrechtse systeem. Dit is bijvoorbeeld uitgewerkt in concepten als het "wiel met spaken" en het "knooppuntensysteem". Wij zien en erkennen de kracht van deze concepten. Tegelijkertijd zijn wij ervan overtuigd dat het daily urban system sterker en vitaler wordt wanneer de onderlinge verbondenheid tussen de elementen in het Utrechtse regionaal weefsel nog beter wordt uitgewerkt. Met andere woorden: Hoe leggen we in de Utrechtse regio de verbinding tussen gemeenten die wel over een knooppunt beschikken en gemeenten die hierover niet beschikken? Hoe zorgen we ervoor dat de meer landelijke gemeenten aantakken op het wiel met spaken of knooppunten? In een volgende fase moeten deze verbindingen inhoudelijk uitgewerkt worden. En moet met elkaar inhoudelijk organisatorisch (bijvoorbeeld binnen het REP-team en trekkersoverleg) worden vormgegeven. Zeker vanuit het oogpunt van draagvlak bij onze raden en inwoners bij het toekomstige Ruimtelijk Economisch Programma.		Opmerking heeft geleid tot aanscherping in tekst en/of onderzoeksvraag in paragraaf mobiliteit en wordt als aandachtspunt meegenomen in perspectief.
189	Wijk bij Duurstede	2.3 Mobiliteit			Vitale kernen staan namelijk niet op zichzelf maar zijn onderdeel van een vitaal regionaal stedelijk weefsel. Dit raakt aan onze eerdere opmerking dat wij graag de onderlinge verbindingen tussen stedelijk en landelijk scherper uitgewerkt willen zien. Bijvoorbeeld ook als het gaat om mobiliteit: hoe takt het regionale wegennet aan op het hoofdnet? En aantakking kan ook ontstaan door het sterker benutten van groen-blauwe structuren. Het rapport Groen en Landschap heeft hertoe voldoende handreikingen gedaan vinden wij. Dat zien we echter nu nog onvoldoende terug.		Opmerking heeft geleid tot aanscherping in tekst en/of onderzoeksvraag in paragraaf 2.3 mobiliteit
190	Wijk bij Duurstede	4.1 Kromme Rijn			Samenwerking in de Kromme Rijnvallei niet beperken tot een aantal gemeenten: nze gemeente is in de ruimtelijke contour opgenomen in het deelgebied Kromme Rijn Vallei. Wij kunnen ons vinden in de aanpak dat per deelgebied gekeken wordt naar de verschillende ontwikkelmogelijkheden. Het sluit aan bij de in de Governance notitie opgenomen aanpak van werken in allianties. Waarbij we uiteraard wel waakzaam moeten blijven op de verbinding met de andere deelgebieden uit het regionale stedelijke weefsel. Wat ons opvalt is dat wanneer wordt gesproken over samenwerking in de Kromme Rijnvallei deze alleen gaat over samenwerking in de kom van de Kromme Rijnvallei. Onze gemeente wordt niet tot deze kom gerekend. Wij zijn het hiermee niet eens en vinden het onacceptabel dat we niet bij de samenwerking in dit deelgebied zijn betrokken.		Opmerking heeft geleid tot opname in deelgebied
191	Woerden	Algemeen Integraal			Daarnaast hierbij ambtelijk nog een aantal redactionele tips: - ~~W~~ Wanneer IJssel wordt genoemd, wordt de Hollandse IJssel bedoeld. Loop het document hierop na. -De onderzoeksvraag: "Hoe realiseren we de verstedelijking klimaatadaptief?" wordt genoemd bij het thema landschap. Is deze onderzoeksvraag niet meer op zijn plaats bij het thema stedelijke ontwikkeling? -Blz. 6: In de eerste zin onder kopje van REK naar REP ontbreekt het woord nodig aan het eind. -Blz. 7: Onder het kopje Wat is de contour REP moet overprogrammering aan elkaar worden geschreven (geldt overigens ook voor de rest van het document). -Blz. 13: Principe 2 't' weghalen bij beperkt. -Blz. 41: Onder onderzoeksvragen staat tweemaal kwalitatief. Eén van beide veranderen in kwantitatief. -Blz. 41: Bullet 2 bij onderzoeksvragen 'de' toevoegen voor het woord contour. -Blz. 43: Onder trend woningvoorkeur bij de 1e bullet: Buiten het stedelijk gebied is vooral vraag naar grondgebonden koopwoningen. -Blz. 43. Onder trend woningvoorkeur bij de 4e bullet: ligt het accent meer op duurdere appartementen. -Blz. 56: Laatste zin onder kopje wat is de opgave: gezondheid.	Redactionele aandachtspunten verwerken in tekst	Redactionele aandachtspunten zijn verwerkt in de contour
192	Woerden	Lokaal draagvlak		participatie, presentatie	Voordat wij een inhoudelijke reactie geven, staan we stil bij het belang van lokaal draagvlak voor regionale samenwerking. Zeker in een netwerksamenwerking zoals de U10, waarbij de beslissingsbevoegdheid bij de lokale colleges en raden is belegd, is het belang van lokaal draagvlak voor regionale producten essentieel. Wij proberen onze gemeenteraad nauw te betrekken bij het REP-proces en de daaruit voortkomende producten. Het tempo waarmee de regionale processen worden doorlopen, maakt dit echter niet gemakkelijk. Eerder hebben wij bestuurlijk verzocht om een toelichting op de ruimtelijke contour door de heer Van den Boomen en mevrouw Lisman in onze gemeenteraad. Gezien het belang van het lokale draagvlak voor dit document, leggen wij dit verzoek nogmaals bij u neer. Een goede informatiepositie van de gemeenteraad is belangrijk voor het lokale besluitvormingsproces. Wij zullen u telefonisch benaderen met een datumvoorstel.	Zie tabje PvA	

193	Woerden	Lokaal draagvlak		Proces	Daarnaast doorlopen wij momenteel diverse participatietrajecten voor onze lokale omgevingsvisie en het energietransitie-vraagstuk. Zoals u zult begrijpen zijn de uitkomsten van deze participatietrajecten van invloed op ons handelen, zowel lokaal als regionaal. Wij vragen u dan ook om in het vervolgproces voldoende flexibiliteit en ruimte in te bouwen, zodat wij recht kunnen doen aan de uitkomsten van deze participatietrajecten.	Zie tabje PVA	
194	Woerden	1.2 Gezond leven in een stedelijk regio			De vertaling van 'Gezond leven in een stedelijke regio' in ruimtelijke principes kunnen wij op hoofdlijnen onderschrijven. Wel zijn wij van mening dat het geven van prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer enkel mogelijk is, wanneer hiervoor voldoende mogelijkheden zijn. In het landelijk gebied is dat nu niet het geval.	Zie ook reactie vanuit andere gemeenten. Verwerkt in hoofdstuk mobiliteit	
195	Woerden	1.2 Gezond leven in een stedelijk regio			Daarnaast hebben wij een alternatieve tekstsuggesties voor principe 4: "Zet in op een duurzame agrarische sector, die positief bijdraagt aan gezondheid, recreatieve uitloopmogelijkheden en biodiversiteit." In onze ogen doet deze formulering meer recht aan hetgeen de regio nastreeft.		Principes zijn afkomstig van BT. Zie verder toelichting bij de uitgangspunten voor een toelichting op de tot stand koming.
196	Woerden	1.3 Uitgangspunten			Het valt ons op dat de uitgangspunten achterlopen op reeds opgedane inzichten. Een voorbeeld hiervan is de benodigde 50 hectare aan extra bedrijventerreinen. Inmiddels weten we dat er veel meer ruimte nodig is om onze economie in 2040 op peil te houden. Ook wordt bij mobiliteit nagenoeg alleen gesproken over OV-oplossingen, terwijl de auto nog steeds een belangrijke rol speelt in ons mobiliteitssysteem. Zeker voor de kleine kernen is de auto, bij gebrek aan goede alternatieven, van fundamenteel belang, maar ook in de grotere kernen zal voor het realiseren van nieuwe woon- en werklocaties in (bestaande) infrastructurele knooppunten moeten worden geïnvesteerd. Verderop in de ruimtelijke contour maakt u wel gebruik van de laatste inzichten en spreekt u onder andere over een behoefte van 215 hectare aan bedrijventerrein. Voor de lezer zorgt deze discrepantie voor verwarring en onduidelijkheid.	Zie ook eerdere reactie	Verwerkt
197	Woerden	2 Onderzoeksvragen			Over het algemeen zijn wij zeer tevreden over de door u geformuleerde onderzoeksvragen. Wel is er in de komende periode een concretisering van de ruimtelijke opgaven nodig. Op kwantitatief gebied worden de opgaven steeds duidelijker. Op kwalitatief gebied ontbreekt het echter nog aan informatie. Denk hierbij aan het soort woningbouw en de typen werkgelegenheid die wij willen faciliteren, maar ook aan de benodigde investeringen en het (kosten)verdelingsvraagstuk. Voor het maken van goede bestuurlijke keuzes moeten zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve opgaven helder in beeld zijn.	Kwalitatieve opgave	Kwalitatieve opgave is opgave voor fase perspectief.
198	Woerden	2.1 Landschap			Bij het onderwerp landschap is in onze ogen nog steeds sprake van een (impliciete) onbalans tussen landelijk en stedelijk gebied. Het landelijk gebied lijkt nog steeds dienend te zijn aan het stedelijk gebied. Het is essentieel om de belangen van beide gebieden even zwaar te wegen. Daarnaast wordt over een transformatie- en transitiegedachte voor respectievelijk het westelijk en oostelijke deel van de U10 gesproken. Naar onze mening is dit een versimpeling van de werkelijkheid. Binnen beide gebieden is maatwerk nodig en zal zowel transitie als transformatie van het landschap en het gebruik daarvan nodig zijn. Ten slotte wordt het Ringpark-initiatief van Paul Roncken als belangrijke inspiratiebron voor het landelijk gebied aangehaald. Het verbaast ons dat een initiatief waarover regionaal geen afstemming heeft plaatsgevonden, een dergelijke rol krijgt in deze contour. Graag ontvangen wij van u een nadere toelichting op dit initiatief. Daarnaast lijkt het ons niet meer dan het ons niet meer dan		zie boven
199	Woerden	2.2.1 Wonen			Maatwerk is ook op het gebied van wonen noodzakelijk. De bewering dat het aantal gezinnen buiten de stad Utrecht gaat afnemen is bijvoorbeeld niet van toepassing op onze gemeente. Sterker nog, volgens ons gaat deze bewering voor de gehele regio niet op. Het Companen-onderzoek lijkt te sterk uit te gaan van de bestaande ruimtelijke situatie, waardoor het principe van 'self-fulfilling prophecy' op de loer ligt. Wij vragen ons af of het Companen-onderzoek voldoende aandacht besteedt aan de latente behoefte op de woningmarkt. Hiermee bedoelen wij de woonwensen van mensen, die op dit moment niet actief op zoek zijn naar een woning. Door de krappe woningmarkt zien mensen vaak af van een zoektocht naar een nieuwe woning. Inzicht in de latente behoefte is, naast de marktvraag, belangrijk om de totale woningbouwbehoefte goed in beeld te krijgen. Ten slotte zijn wij van mening dat de sociale huursector niet per se voor een transformatieopgave staat, maar dat het vooral gaat over een uitbreiding van het totale aanbod.	Companen	Companen geeft onderzoeksresultaten, het is aan de bestuurstafel om hier inzichten uit te destilleren die we meenemen in het vervolgproces

200	Woerden	2.2.2 Werken			De ambities op het vlak van werken worden door ons omarmd. Wij staan achter het streven om de werkgelegenheid mee te laten groeien met de beroepsbevolking. Op deze manier worden de opgaven op het gebied van wonen en werken aan elkaar gekoppeld. Wel vraagt het intensiveren en herstructureren van bedrijventerreinen om een gedegen (financieel) instrumentarium, dat op dit moment nog niet voorhanden is.		Zie opmerking Oudewater.
201	Woerden	2.2.3 Vitale kernen			Wij kunnen ons vinden in de opgenomen tekst voor vitale kernen.		
202	Woerden	2.3 Mobiliteit			Op het gebied van mobiliteit (inclusief automobilititeit) vragen wij aandacht voor knelpunten die, los van de groeiambities benoemd in de ruimtelijke contour, nu al ontstaan. De infrastructuur rond knooppunten staat op dit moment zo sterk onder druk, dat directe investeringen noodzakelijk zijn om de functionaliteit van de knooppunten op peil te houden.		
203	Woerden	2.4 Energie			Op het gebied van energie is aansluiting op het RES-traject op dit moment de juiste keuze. Wel is het zaak om in de komende periode de energietransitie-opgave te koppelen aan de andere uitdagingen op ruimtelijke gebied om te komen tot een integrale visie waarbij kosten en baten op een eerlijke manier worden verdeeld. Wederkerigheid is in onze ogen een belangrijk uitgangspunt voor de regionale ruimtelijke afspraken.		Zie boven opmerkingen ten aanzien van de RES
204	Woerden	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles			Wij hebben behoefte aan een heldere toelichting op de begrippen 'Kaart van altijd' en 'Kaart van alles'. Beide kaarten bevatten geen legenda en zijn voor een leek lastig leesbaar. Hierdoor bestaat het risico dat de kaarten op verschillende manieren worden geïnterpreteerd.	Legenda opnemen met toelichting bij Kaart van Altijd en Kaart van Alles	Zie voor een toelichting legenda bij 3.1 Kaart van Alles en 3.2 Kaart van Altijd
205	Woerden	4 Deelgebieden			Wij staan achter uw voorstel om tot een nadere uitwerking in deelgebieden te komen. Het grote geheel mag hierbij uiteraard niet worden vergeten. Diverse ruimtelijke opgaven, zeker degene op het gebied van mobiliteit, overstijgen een deelgebied. Voor dergelijke opgaven is het van belang om aandacht te hebben voor de relatie tussen (delen van) verschillende deelgebieden.		
206	Woerden	Afsluiting			Wij hopen dat bovenstaande suggesties u helpen bij het opstellen van de definitieve ruimtelijke contour. Uiteraard zijn wij benieuwd naar uw reactie op onze brief en geven wij, indien daar behoefte aan is, graag een mondelinge toelichting.	Geen actie	
207	Woerden	Algemeen			Daarnaast hierbij ambtelijk nog een aantal redactionele tips: - Wanneer IJssel wordt genoemd, wordt de Hollandse IJssel bedoeld. Loop het document hierop na. - De onderzoeksvraag: "Hoe realiseren we de verstedelijking klimaatadaptief?" wordt genoemd bij het thema landschap. Is deze onderzoeksvraag niet meer op zijn plaats bij het thema stedelijke ontwikkeling? - Blz. 6: In de eerste zin onder kopje van REK naar REP ontbreekt het woord nodig aan het eind. - Blz. 7: Onder het kopje Wat is de contour REP moet overprogramming aan elkaar worden geschreven (geldt overigens ook voor de rest van het document). - Blz. 13: Principe 2 't' weghalen bij beperkt. - Blz. 41: Onder onderzoeksvragen staat tweemaal kwalitatief. Eén van beiden veranderen in kwantitatief. - Blz. 41: Bullet 2 onderzoeksvragen 'de' toevoegen voor het woord contour. - Blz. 43: Onder trend woningvoorraad bij de 1e bullet: Buiten het stedelijk gebied is vooral <u>vraag naar</u> grondgebonden koopwoningen. - Blz. 43: Onder trend woningvoorraad bij de 4e bullet: ligt het accent meer <u>op</u> duurdere appartementen. - Blz. 56: Laatste zin onder kopje wat is de opgave: gezond <u>heid</u> .	Verwerken in tekst	Redactionele verbeterpunten overgenomen

208	Zeist	Algemeen			<p>Wij complimenteren het REP-team met deze betekenisvolle stap. De concept Contour is helder opgebouwd en goed leesbaar. De contour wordt opgebouwd vanuit een redeneerlijn van opgaven, kwaliteiten en (historische) identiteit van de verschillende landschappen. Deze redeneerlijn onderschrijven wij.</p> <p>In die zin sluit de Contour goed aan bij de Propositie die Zeist op dit moment ontwikkelt: "Welke kansrijke ontwikkelingen ziet Zeist voor zichzelf die een bijdrage kunnen leveren aan zowel de lokale als de regionale opgaven, vanuit de unieke waarden en identiteit van Zeist." Wij verwachten dat de gemeenteraad van Zeist in haar vergadering van juni zich in samenhang zal uitspreken over deze Propositie, de Contour en de POVI.</p> <p>De Zeister Propositie zullen wij graag inbrengen als verrijking en invulling voor het te ontwikkelen Ruimtelijk Economisch Programma (REP).</p> <p>We merken op dat er goede stappen worden gezet in de regio in de zoektocht om te komen tot een gezamenlijk perspectief voor de komende jaren. Dat is een ingewikkelde opgave. Graag willen wij met onderstaande opmerkingen bijdragen aan het verder versterken en verbeteren van de bestaande inhoud.</p>	Geen actie	
209	Zeist	1.3 2.2 Verstedelijking			<p>We vragen aandacht voor de middelgrote opgaven. De concept Contour gaat nog steeds sterk uit van de grootstedelijke opgave in en rond de stad Utrecht (zie paragrafen 1.3 en 2.2.). Daarnaast is er expliciete aandacht voor de vitaliteit van kleine kernen. Echter, veel gemeenten in de regio hebben te maken met een eigen middelgrote opgave, die nu tussen wal en schip dreigen te vallen. Wij zijn van mening dat die ontwikkelingen betekenisvol zijn voor de regionale opgave en vragen in de verdere ontwikkeling van het perspectief dat hier ruimte voor wordt geboden en het in zijn betekenis wordt gezet.</p>	Aandacht voor middelgroot	De opgaven van middelgrote kernen, de samenhang en de betekenis voor de regio moet goed worden meegenomen in perspectief. In H2 paragraaf vitaliteit is aangegeven dat er voor de uitbreiding van kernen omwille van vitaliteit (maatwerk) criteria worden ontwikkeld in fase 3 Perspectief.
210	Zeist	Integraal			<p>We vragen aandacht voor de verscheidenheid van gemeenten. Die verscheidenheid kenmerkt onze regio en vormt een krachtige basis voor toekomstige ontwikkeling van de regio. Hoewel er een goede stap gemaakt is in het uitwerken van verschillen tussen gebieden en gemeenten in de regio, zien we op hoofdlijnen nog steeds een contour dat gaat over een grote stad en een ommeland. Dit doet geen recht aan de grote verscheidenheid en unieke kwaliteiten en opgaven van de verschillende gemeenten en kernen. Dit is met name zichtbaar in de hoofdstukken 1 en 2. In de verdere uitwerking, en mede op basis van de komende inbreng vanuit de gemeenten, vragen wij aandacht te geven aan die verscheidenheid in de regio.</p>	Aandacht voor verscheidenheid van gemeenten	In de verdere van deelgebieden in kader perspectief wordt dit verder uitgewerkt
211	Zeist		BOK		<p>Het beoordelingskader heeft een grote verbetering gemaakt ten opzichte van de versie die in de zomer 2019 voor zienswijze is opgeleverd. Wel vragen we aandacht voor de goede en zorgvuldige toepassing van het beoordelingskader op toekomstige ruimtelijke ontwikkelvragen.. Het is op dit moment nog de vraag hoe die inhoudelijke elementen zich tot elkaar gaan verhouden in de praktische uitwerking. Uiteindelijke afweging mag geen theoretische exercitie zijn en blijven.</p>	Zie tabje BOK	
212	Zeist	1.6		Proces Participatie	<p>We steunen de grondgedachte onder paragraaf 1.6 dat de REP een adaptief karakter heeft, waarin nieuwe ontwikkelingen een plek kunnen krijgen. Wij vragen aandacht voor ook de rol van de democratische besluitvorming in de gemeenteraden en de als onderdeel van de ontwikkelingsfilosofie van de REP. Uiteindelijk gaan gemeenteraden over de daadwerkelijke ruimte om tot ontwikkeling te komen..</p>	Zie tabje PvA	
213	Zeist	2.1 Landschap			<p>We pleiten voor het loslaten van de term Ringpark in de REP. Voor veel gemeenten, waaronder Zeist, is deze term beeldvormend voor de te grote aandacht voor de ontwikkeling van de stad ten koste van het belang van de regio. Het idee van een Ringpark stelt namelijk een centrum centraal, in dit geval de stad Utrecht. We vragen meer ruimte in de REP voor de opgaven, waarden en identiteit van de individuele gemeenten.</p>		Opmerking heeft geresulteerd in aanscherping vanonderzoeksvraag. Ringparkconcept genuanceerd.
214	Zeist	2.2 Landschap 4.2 Deelgebied NO 4.1 Deelgebied Kromme Rijnvallei			<p>Ook impliceert de term Ringpark een hoge belevingswaarde, zoals bijvoorbeeld ook het Vondelpark. Het groen en de natuur in de regio hebben echter heel nadrukkelijk ook een andere functie dan recreatie. Concreet staat dit beeld van een park op gespannen voet met de beschermenswaardige natuurwaarde van het groene gebied tussen Zeist West en het USP. Daar is het juist interessant om te werken aan een robuuste natuurcorridor (b.v. vanaf De Bilt, via Zeist en Odijk richting Driebergen) met zeer luwe belevingsfunctie. Dit staat goed beschreven in §4.2, maar niet in §4.1, waar dit ontwikkelbeeld schuurt met het concept van de Kromme Rijn Warande.</p>		Zie onderzoeksvraag Ringpark

215	Zeist	2.3 Mobiliteit			We vragen aandacht voor de positie van de auto als betekenisvolle vervoersmiddel. We steunen het uitgangspunt dat we ruimte moeten vinden voor fiets en OV. Echter, we zien dat er geen recht gedaan wordt aan het feit dat de auto voor gemeenten met grotere afstanden tot voorzieningen en een lagere woondichtheid de meest gebruikte vervoersmiddel blijft. Hierin kan zeker wel gekozen worden voor het verduurzamen van de auto, zodat bijgedragen wordt aan de ambities voor schonere lucht en minder geluidsoverlast. Mocht de uitvoering daadwerkelijk ten koste gaan van de automobilititeit, dan vraagt dat forse investeringen in een fijnmazig OV-netwerk als goed alternatief voor veel (oudere) inwoners.		
216	Zeist	2.2 Verstedelijking: wonen, werken			Wij zien een te eenzijdige benadering van de Utrechtse Weg. Te sterk op kansen voor wonen en te weinig oog voor de mogelijkheden die deze omgeving biedt voor werklocaties, of tenminste combinaties van woon- en werklocaties.		In de contour wordt geen bewuste expliciete uitspraak gedaan over de Utrechtse Weg. In zijn algemeenheid verstaan wij onder verstedelijking gemengde woon- werkmilieus.
217	Zeist	2.3 Mobiliteit p58			We vragen aandacht voor een goede vertaling van de HOV-verbinding USP-Zeist. Op pagina 58 staat de HOV-verbinding vanaf USP richting Amersfoort niet verder ingetekend dan tot aan Mooi Zeist. Hierdoor wordt een knooppunt geprojecteerd op deze plaats zonder een bijbehorend zoekgebied voor integrale ontwikkeling van wonen en werken. Aanvullend hierop is juist bij Zeist Handelscentrum wel een zoekgebied gedefinieerd zonder een bijbehorend knooppunt. Voor Zeist is een belangrijke onderzoeksvraag welke projectie van deze HOV-verbinding de meeste meerwaarde heeft voor Zeist en de regio. Vanuit Zeist willen we graag het tracé via Vollenhove naar Dijselburg inbrengen als zoekrichting.		
218	Zeist	2.2 Verstedelijking 2.3 Mobiliteit p58 4.1 Deelgebied Kromme Rijn p88			In dezelfde kaart op pag. 58 staat het station Driebergen-Zeist niet aangegeven als zoekgebied voor integrale ontwikkeling voor wonen en werken. De grote vervoerswaarde van dit knooppunt en de kwaliteiten van de omgeving bieden kansen voor een unieke ontwikkeling van dit gebied. Deze mogelijke ontwikkeling komt ook niet terug in de beschrijving van deelgebied 1 (§4.1, pag. 88). Het station is daar niet meer dan een poort naar de Heuvelrug en de Kromme Rijn Warande. Dit komt niet overeen met de beschrijving van het station zoals is opgenomen in deelgebied 2 (§4.2, pag. 96)		Kaart op p58 is een uitname van MIRT Verkenning. Op het moment waarop deze kaart is opgesteld zijn deze plannen niet meegenomen in de afspraken. De opmerking ten aanzien van station Driebergen Zeist de heeft geleid tot aanscherping van tekst en kaart in de contour.
219	Zeist	4.1 Deelgebied Kromme Rijn p88			Zoals hierboven al vermeld strookt de beschreven ontwikkeling van de Kromme Rijn Warande met recreatie en ontwikkeling van nieuwe woonmilieus (§4.1, pag. 88) niet met de natuurwaarde van het betreffende gebied.		De contour is een schetsmatige uitwerking die opties voor ontwikkeling weergeeft. De specifieke locaties en 'massa' van verstedelijkingsgebieden worden in Perspectief verder uitgewerkt. Het BOK heeft een rol in de toetsing.
220	Zeist	Integraal			Algemene bevindingen •De contour heeft in de hoofdstukken 1 (koers en kaders) en 2 (inhoudelijke thema's) nog te weinig oog voor de unieke identiteiten van de verschillende kernen en gemeenten. Maar ook hier al een stevige verbetering t.o.v. de POVI. •Hoofdstuk 4 geeft met de focus op de deelgebieden daar wel een behoorlijk goede invulling aan. •De hoofdstukken 1 en 2 kunnen sterker worden als de onderlinge complementariteit van de gemeenten beter tot uiting komt. Dan wordt ook hoofdstuk 4 beter gegrondest.		Op basis van de opmerking zijn op onderdelen kleine tekstuele toevoegingen gemaakt.
221	Zeist	1.3 Uitgangspunten p14-15			Uitgangspunten (§1.3, pag 14-15) •Bij de uitgangspunten staat op pagina 14 in de eerste kolom benoemd dat de inzichten uit de verdiepende onderzoeken niet zijn meegenomen in de uitgangspunten, maar wel in de uitwerking in hoofdstuk 2 van de contour. Dit leidt tot strijdigheden. Bijvoorbeeld als het gaat om de behoefte aan extra bedrijventerreinen. In kolom 3(werken) staat een behoefte van 50 ha. In §2.2.2 (pag. 47) is op basis van het verdiepende onderzoek 215 ha benoemd. Dit strookt ook beter met de POVI.		Zie toelichting op de uitgangspunten in paragraaf 1.3. Verder zijn de uitgangspunten aangepast naar aanleiding van de nieuwe informatie vanuit Stec werklocatie onderzoek.
222	Zeist	1.3 Uitgangspunten p14-15			•Bij de 4-de uitgangspunt bij wonen stelt dat er ruimte is voor grootschalige verstedelijking en voor kleinschalige uitbreiding van kernen. Dit klopt voor de meeste ontwikkelingen die op dit moment in Zeist in de planning zitten. Maar niet voor een eventuele herontwikkeling van het stationsgebied Driebergen-Zeist. Deze kan substantieel zijn, maar wordt niet ondersteund door dit uitgangspunt.		zie verantwoording bij 209 en 218
223	Zeist	1.3 Uitgangspunten p14-15			•In de uitgangspunten m.b.t. Landschap ontbreekt het element Cultuurhistorie. Dat is in de regio een heel belangrijke component in de kwaliteit van het landschap. In Zeist is de factor cultuurhistorie hoe dan ook enorm van belang in de kwaliteit en de mogelijkheden van het landschap. Groen is ons goud, omdat het <u>die unieke cultuurhistorische kwaliteiten bezit</u>		Uitgangspunten kunnen we nu niet meer aanpassen. In de tekst belang cultuurhistorie in landschap nogmaals benadrukt.
224	Zeist	1.3 Uitgangspunten p14-15			•De uitgangspunten voor Mobiliteit zijn sterk gericht op knooppunten en hoogstedelijk gebied. Zo is bijvoorbeeld het aanpassen van het parkeerregime voor grote delen van Zeist niet aan de orde. Laat staan voor bijvoorbeeld Austerlitz, waar geen aanbod van OV is en de inwoners afhankelijk van de auto blijven. De auto blijft in grote delen van de regio nodig en aanwezig. Dit mag beter tot uiting komen.		De opmerking heeft geleid tot tekstuele in de algemene tekst in paragraaf 2.3 Mobiliteit.
225	Zeist		BOK		Geactualiseerd beoordelingskader (§1.5, pag. 17-18 en aparte bijlage) •Een aantal kernindicatoren vraagt verdere operationalisering. Dit gebeurt deels in de sub-indicatoren, zoals opgenomen in de aparte bijlage. Maar ook diverse sub-indicatoren zijn nog niet concreet en daarmee slecht toetsbaar	Zie tabje BOK	
226	Zeist		BOK		•Bij het subdoel "ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied verhogen" (pag. 24 bijlage) zijn de indicatoren sterk functioneel van aard. Zoals combineren van woon- en werkfunctie. Geen kwaliteitscriteria zoals verankering in groen, cultuurhistorie e.d.	Zie tabje BOK	

227	Zeist		BOK		<ul style="list-style-type: none"> •Waar Zeist ontbreekt hier een subdoel of kernindicator "woonomgeving met voldoende groen". Draagt niet alleen bij aan klimaatbestendigheid, maar ook aan welbevinden. Zeker voor Zeist een belangrijk element. <u>wat aansluit bij onze norm van natuurinclusief wonen.</u> 	Zie tabje BOK	
228	Zeist	2.1 Landschap			<p>Landschap (§2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> •De tekst op pag. 26 over U10 Oost is te eenzijdig. Zowel de bossen van de Heuvelrug als de cultuurhistorie ontbreken. Tekstsuggestie: "Het Landschap van de Toekomst betekent ten oosten van Utrecht een innovatief landschap waarin landbouw, het robuuste boslandschap van de Heuvelrug, cultuurhistorie, waterberging en goed beheer de dragers zijn." 	Tekstvoorstel	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing.
229	Zeist	2.1 Landschap			<p>Landschap (§2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> •De term Ringpark blijft schuren. Qua beeldvorming suggereert de term Park intensief gebruik. (b.v. Vondelpark) Sluit niet aan bij de natuurwaarde van diverse landschappen zoals bij Zeist West. Beter is de term Ringlandschap: een buffer rondom Utrecht op basis van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied. 	Tekstvoorstel	Zie onderzoeksvraag Ringpark
230	Zeist	2.2 Wonen			<p>Wonen</p> <ul style="list-style-type: none"> •Het thema wonen lijkt van engere kaders uit te gaan, dan oorspronkelijk bedoeld. Uitgangspunt was binnenstedelijk, bij knooppunten en t.b.v. de leefbaarheid van kleine kernen ook buiten de contouren. In deze paragraaf lijkt dit verengd tot de uitgangspunten hoogstedelijk en voor de leefbaarheid van de kleine kernen. Dit gaat voorbij aan de middelgrote woonopgave die de middelgrote kernen hebben. Ook leidt dit ook tot een wel heel hoogstedelijke ontwikkelrichting rond de A12 zone, waarvan kan worden afgevraagd of dit bijdraagt aan het "Gezond Stedelijke Leven" in de regio. 		de ladder voor verstedelijking verengd niet. Basis is nog steeds binnenstedelijk, nabij knooppunten en maatwerk omwille van kernen. De teksten in dit onderdeel wonen zijn de uitkomst van kwalitatief wbo. Dit kwalitatieve woningbehoefte is onderdeel van de afweging die gemaakt wordt in het perspectief.
231	Zeist	2.2 Wonen			<p>Wonen</p> <ul style="list-style-type: none"> •Dit gaat deze paragraaf nauwelijks in op de verschillen tussen de verschillende kernen en gemeenten. Elk van deze kernen heeft niet alleen een eigen opgave, maar ook eigen unieke kenmerken en kwaliteiten die kunnen worden benut om te komen tot een divers en aantrekkelijk woonklimaat in de regio. 	Tekstvoorstel	Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassing.
232	Zeist	2.2 Wonen			<p>Wonen</p> <ul style="list-style-type: none"> •Wel wordt het verdiepende rapport van het Companen-onderzoek aangekondigd. Met daaruit volgend de onderzoeksvraag: "Hoe gaan we om met woningbouw ten behoeve van versterking vitaliteit kleine en middelgrote kernen en welke kwantitatieve n kwalitatieve invullingen horen daarbij gegeven de uitkomsten van het Companen-onderzoek?" Deze biedt wel de voor Zeist benodigde ruimte om te worden 		Constatering
233	Zeist	2.2 Werken			<p>Werken</p> <ul style="list-style-type: none"> •Deze paragraaf benoemt goed de potentie van de ontwikkellocaties van het stationsgebied Driebergen-Zeist als zoekgebied voor versterking van het USP. 	Geen actie	nvt
234	Zeist	2.2 Werken 4.2 Deelgebied NO 4.1 Deelgebied Kromme Rijn			<p>Werken</p> <ul style="list-style-type: none"> •Deze paragraaf gaat te weinig in op de kansen en ontwikkelingsmogelijkheden van Utrechtseweg Noord voor het nabijgelegen Utrecht Science Park (zie ook pag. 96). In Zeist houden we er uitdrukkelijk rekening mee dat de Utrechtseweg Noord een strategische werklocatie is die van grote betekenis kan zijn voor het USP. Temeer dat er grote behoefte is aan ruimte voor life- sciences, health en duurzaamheid (zie ook p.45 van de contour) voor het USP. 		Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanpassingen in de contour
235	Zeist	2.3 Bereikbaarheid			<ul style="list-style-type: none"> •Deze paragraaf is vooral gericht op knooppunten en daarmee op OV en fiets. Maar mobiliteit gaat verder dan knooppunten. Zo ontbreekt bijvoorbeeld de aandacht voor een hoogwaardig netwerk van snelfietsroutes. Voor Zeist zijn er 3 interessant: Veenendaal – Utrecht, Amersfoort – Utrecht en Zeist - Utrecht 		Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanscherping in paragraaf 2.3
236	Zeist	2.3 Bereikbaarheid			<ul style="list-style-type: none"> •De auto blijft buiten beeld. Daar ligt voor de Zeist en de regio ook een uitdaging om de automobilitet duurzamer te maken. Denk daarbij aan het voorzien in voldoende oplaadpunten voor elektrische auto's, deelmobiliteit en regionale / lokale distributiecentra, waar goederen kunnen worden overgeslagen naar kleinere en schonere vervoermiddelen 		Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanscherping in paragraaf 2.3
237	Zeist	2.3 Bereikbaarheid			<ul style="list-style-type: none"> •Dit wordt geen aandacht besteed aan de voetganger. Lopen is de meest duurzame vorm van vervoer. De voetganger moet, met alle druk op de openbare ruimte, voldoende ruimte krijgen.. 		Opmerking heeft geleid tot tekstuele aanscherping in paragraaf 2.3
238	Zeist	2.3 Bereikbaarheid			<ul style="list-style-type: none"> •In de kaart op pag. 58 staat de HOV-verbinding vanaf USP richting Amersfoort niet verder getekend dan tot aan Mooi Zeist. Het is juist van belang dat deze projectie verder wordt doorgevoerd naar het Handelscentrum door richting Amersfoort. Nu is het Handelscentrum een zoeklocatie voor verstedelijking zonder knooppunt en Mooi Zeist een knooppunt zonder verstedelijkingspotentie. 		Opmerking is meegenomen in tekst of onderzoeksvragen in paragraaf 2.3
239	Zeist	Integraal			<p>Deelgebieden</p> <p>Daar waar de eigenheid, kwaliteiten en vraagstukken van de gebieden en (middelgrote) kernen nog onvoldoende tot uiting komen in de uitgangspunten (hoofdstuk 1) en thema's (hoofdstuk 2) worden ze hier beter zichtbaar.</p> <p>Zaak is om deze eigenheid beter in die hoofdhoofdstukken te borgen</p>	Geen actie	daar is die subregiobenadering ook voor
240	Zeist	4.1 Deelgebied Kromme Rijn			<p>Deelgebied 1 – Kromme Rijn Warande</p> <ul style="list-style-type: none"> •In deelgebied 1 wordt de Kromme Rijn Warande geïntroduceerd (pag. 88). Een gebied parallel aan de Stichtse Lustwarande. Vanuit Utrecht, om Bunnik en Odijk heen, tot aan Wijk bij Duurstede. Voor dit gebied wordt recreatie voorzien, met toevoeging van nieuwe buitenplaatsen. Voor het gedeelte bij Zeist West strookt dit in ieder geval niet met de daar geconstateerde natuurwaarde en de eerste ontwikkelgedachten t.b.v. de Propositie om hier juist aan een robuuste (en belevingsluwe) natuurcorridor te worden 		kromme rijнварande nuanceren: daar waar mogelijk irt natuurwaarde ontwikkeling en andere ruimtelijke claims
241	Zeist	4.1 Deelgebied Kromme Rijn			<p>Deelgebied 1 – Kromme Rijn Warande</p> <ul style="list-style-type: none"> •In het blok "samenwerking"(pag. 91) is sprake van het ontwikkelen van nieuwe woonmilieus in en rond de Kromme Rijn kom. Dit strookt niet met de Zeister waarden en belangen, zoals hierboven aangegeven. 		

242	Zeist	4.2 Deelgebied NO 4.1 Deelgebied Kromme Rijn			Deelgebied 2 - Noordoostflank •Dp pagina 96, linkerkolom, wordt de Zeister inzet voor een "robuuste natuurcorridor vanaf De Bilt west om het USP langs Zeist richting Bunnik en verder" benoemd. Dit is positief. Het zou nog beter zijn als deze inzet ook onder deelgebied 1 wordt genoemd, want de beschrijving aldaar van de Kromme Rijn Warande ~~stroomt hier niet (naheer) mee~~		Opmerking tekstueel verwerkt in deelgebied
243	Zeist	4.2 Deelgebied NO			Deelgebied 2 - Noordoostflank •De beschrijving van de kansen die onder het kopje "Zeist" zijn grotendeels juist, maar hadden als zodanig voor ook elke andere gemeente kunnen gelden. De eigenheid van Zeist ontbreekt hierin.	Uitwerking Zeist	In uitwerking perspectief (en deelgebieden) verder aandacht besteden aan lokale en subregionale karakteristieken, aandachtspunten en opgaven.
244	Zeist	4.2 Deelgebied NO			Deelgebied 2 - Noordoostflank •Onder hetzelfde kopje wordt de strategische waarde van de Utrechtseweg als werklocatie te weinig onderkend. Hier wordt aangegeven dat kantoorgebouwen en bedrijventerreinen langs de Utrechtseweg getransformeerd zouden kunnen worden tot woningbouw. Juist vanwege de schaarheid aan werklocaties in Zeist, zijn we uiterst terughoudend in het transformeren van kantoorpanden en werklocaties naar woningbouw. Een mengvorm van wonen en werken ligt meer voor de hand.		Opmerking is meegenomen in tekstuele aanscherping van deelgebied 4.2
245	Nadere ambtelijke afstemming	2.1 Landschap			•De nadruk ligt op recreatief groen in en rond de stad. "groene" natuur in de buitengebieden zou meer aandacht moeten krijgen. Een optie om dit te versterken is wellicht het toevoegen van de term "intrinsieke waarde van natuur".	Tekstvoorstel	katerntekst is in overleg met GenL aangepast.
246	Nadere ambtelijke afstemming	1.3 Uitgangspunten p15			•De opgaven rond G&L zijn soms vrijblijvend geformuleerd. Zo wordt bijvoorbeeld in de pijler landschap (p.15) gesproken over creëren van voldoende ruimte voor kwalitatief hoogwaardig groen door het zoveel mogelijk behouden van de aanwezige natuur- en landschappelijke waarden.	Tekstvoorstel	tekst kan niet scherper: meer concretisering van BT GenL nodig
247	Nadere ambtelijke afstemming	1.3 Uitgangspunten p15			•Wellicht kan worden verwezen naar het oude natuurbeleidsplan waarin (veel) nieuwe natuur werd toegezegd om de terugloop in biodiversiteit te stoppen. Onze provincie heeft veel van deze realisatieopgave geschrapd. De pijler G&L biedt een gelegenheid om de ambitie vast te leggen om dit alsnog te gaan realiseren. We stellen voor om dit toe te voegen aan de onderzoeksvragen.	Tekstvoorstel	De vraag naar de ambitie zit in de onderzoeksvragen Onderzoeksvraag is juist gericht op stellingname vanuit BT GenL
248	Nadere ambtelijke afstemming	1.3 Uitgangspunten p15			Blz 15 uitgangspunten landschap. Hier missen de landschappelijke kernkwaliteiten inclusief cultuurhistorische waarden als uitgangspunt. Het 'zoveel mogelijk behouden van aanwezige natuur- en landschappelijke waarden' vinden wij geen sterk uitgangspunt/zien wij graag sterker geformuleerd.	Tekstvoorstel	uitgangspunt is eerder zo vastgesteld.
249	Nadere ambtelijke afstemming		BOK p18		Blz 18 waarom staat 'het aandeel levensloopbestendige wijken op niveau' bij ruimtelijke kwaliteit in de tabel van het BOK? Dat lijkt passender onder eerste of derde hoofddoel.	Zie tabje BOK	
250	Nadere ambtelijke afstemming	1.7 Ontwikkelstrategie			Blz 20. Goede en belangrijk aanvulling in het kader. Verbetering zou zijn om bij deze ontwikkelstrategie niet alleen naar stedelijke ontwikkeling te kijken, maar ook de schaalprong landschap mee te nemen. Wellicht is dit een brug te ver voor nu en moet dit in het vervolgtraject worden meegenomen.	Tekstvoorstel	In perspectief verder verwerken
251	Nadere ambtelijke afstemming	2.1 Landschap p26			Blz 26-28 Fijn dat hier een tekst staat over het pijlerrapport. Wij vinden wel dat de samenvatting niet (voldoende) recht doet aan de diepgang van het pijlerrapport. Bv. bij U10 Oost gaat het specifiek over landschap van de toekomst waar dat een legenda onderdeel van de hele U16 is. Deze tekst kan hier niet staan zonder uitleg over dit legenda onderdeel (die niet integraal is overgenomen van uit het pijlerrapport). Bv. 'Utrechts trots' als belangrijke bouwsteen uit het pijlerrapport ontbreekt. Bronvermelding op blz 27 klopt niet. -> Jan Maurits biedt aan een tekstvoorstel aan te leveren hiervoor (binnen dezelfde tekstomvang). Ik heb hem gevraagd deze tekst aan jullie door te geven.	Tekstvoorstel	Teskt is in overleg met GenL aangepast.
252	Nadere ambtelijke afstemming	2.1 Landschap p29			Blz. 29: Hier worden het ringpark en 'materiaal aangeleverd door de gemeente Utrecht' benoemd als materiaal waarmee de verhaallijn is onderbouwd. Het ringpark vraagt een nadere duiding, omdat dit tot begripsverwarring kan leiden. Deze graag toevoegen. 'Materiaal aangeleverd door de gemeente Utrecht' is vaag. Er is ook materiaal door de andere gemeenten aangeleverd. Dit vraagt nadere duiding.	Tekstvoorstel	ringpark in onderzoeksvraag opgenomen.
253	Nadere ambtelijke afstemming	2.1 Landschap p36			Blz 36/37: De onderverdeling in oost-transitie en west-transformatie is een nadrukkelijke vereenvoudiging van het pijlerrapport G&L. Aangenomen dat dit een overwogen keuze is. De bijgeplaatste afbeeldingen op blz 37 uit de casestudie dekken daarmee niet de lading van de tekst. Voorgesteld wordt de rijkdom uit het pijlerrapport hier te gebruiken voor een specifiek verhaal, dat meer recht doet aan de diversiteit van het (agrarische) landschap.		

254	Nadere ambtelijke afstemming	2.1 Landschap p39		<p>Blz 39 Onderzoeksvragen: De aanvullingen van onze pijler zijn volgens mij overgenomen. Dat brengt wel een dilemma. In de onderzoeksvragen wordt gerefereerd aan het pijlerrapport met vragen over bijvoorbeeld groene scheggen. Echter groene scheggen maken geen onderdeel uit van de tekst van de Contour maar staan slechts in de groen kader tekst die de samenvatting van het pijlerrapport is. Hoe gaan we hier mee om?</p> <p>Er staan twee vragen die niet hier thuis horen volgens mij: Hoe realiseren we de verstedelijking klimaatadaptief? Hoe gaat de regio om met toekomstige klimaatverandering? De eerste hoort bij verstedelijking. De tweede vraag is algemeen van toepassing op alle pijlers. Het zou logischer zijn als deze dus bij respectievelijk verstedelijking bij alle pijlers zou staan.</p>		vragen waterschappen bij verstedelijking ,
255	Nadere ambtelijke afstemming	2.5 Schaalsprong in lagen p66		<p>Blz 66/67: Op deze bladzijden wordt ten onrechte de term schaalsprong gebruikt bij het onderdeel landschap. De afbeeldingen 'landschap' en 'cultuurhistorie' leveren een landschappelijk basis maar verbeelden niet de schaalsprong. De afbeelding cultuurhistorie dekt rijkheid van de historie niet maar licht alleen de waterlinies uit. Voorstel onderschrift schets: "Cultuurhistorie (waterlinies)". De afbeelding 'ringpark/groene verbindingen stad en land' dekt niet de lading van de hele regio.</p>		Tekst in overleg met GenL aangepast. Afbeelding groter gemaakt. Onderzoeksvraag Ringparkconcept opgesteld. Nadere duiding gegeven bij schaalsprongen in beeld.
256	Nadere ambtelijke afstemming	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles		<p>Kaart van altijd/kaart van alles Blz. 74-77 Deze twee kaarten blijven, hoewel het een mooi grafische beeld is, een zoekplaatje waarbij de legenda ontbreekt en het daarom lastig is om te beoordelen of de ingrediënten uit het pijlerrapport zijn opgenomen. De groene scheggen, groenblauw netwerk en transitie van de landbouw zijn niet echt zichtbaar. Een legenda ontbreekt/zou de kaarten goed kunnen verduidelijken.</p>	Legenda toevoegen	Legenda toegevoegd bij 3.1 Kaart van Altijd en 3.2 Kaart van Alles
257	Nadere ambtelijke afstemming	3.2 Kaart van Alles		<p>Blz 79. De kaart van Alles. In de tweede en vierde alinea staat deels hetzelfde. Het kan een beter leesbare tekst worden door elke alinea van een subtitel te voorzien. Alinea vijf is vanuit groen en landschap een goede tekst maar wel algemeen en niet zo specifiek als de kaart laat zien. Graag hier nog cultuurhistorie toevoegen. Wat mist is een notie over vitale kernen en landbouw. Als dat continuering is van de visie van de kaart van altijd, dan graag die notie opnemen.</p>	Tekst nalopen op dubbels, kopjes, nalopen tekst op vitale kernen en landbouw	Opmerking meegenomen in tekstuele aanscherping
258	Nadere ambtelijke afstemming	4.5 Deelgebied centrale as p118		<p>Blz 118 Katern samenvatting ruimtelijke strategie Utrecht 2040 Duidt hier aan waarom dit is opgenomen. Ook andere gemeentes hebben immers een vergelijkbare ruimtelijke strategie die hier niet is opgenomen.</p>	Duiding katern RSU	RSU als katern benoemd, geeft interessante inzichten in relatie tot verstedelijkingsvraagstuk.
259	Nadere ambtelijke afstemming	Bijlage 2 p134 Bijlage Aandachtspunten per gemeente		<p>Blz 134 - Aandachtspunten per gemeente Het is niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld/grag een toelichting toevoegen.</p>	Aandachtspunten per gemeenten	De aandachtspunten voor elke gemeenten worden in het perspectief verder uitgewerkt en gebruikt in uitwerking van de verschillende deelgebieden.
260	Nadere ambtelijke afstemming	Aanvullende bijlage		Zie bijlage en tekstvoorstel pijlerrapport	Tekstvoorstel	Tekstvoorstel
261	HDSR	Algemeen		<p>Ter info, wij zullen volgende week een reactie sturen op de Concept-Contour. Zoals wellicht eerder aangekondigd zullen wij waarschijnlijk vooral aandachtspunten meegeven voor het vervolg. Hierbij alvast een kleine vooruitblik! Ik heb het pva fase 3 nog eens goed gelezen en daar vond ik toch wel jammer dat waterschappen nauwelijks genoemd worden en ook de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) is niet benoemd. Wij willen voorstellen om bij de eerste 'zwerm' een inhoudelijk trekker 'water' of 'water&klimaat' toe te voegen, die die inhoudelijke inbreng levert. Dit is in de praktijk nu ook al een beetje zo doordat ik bij de sessies met Gijs ben geweest, maar het zou onze voorkeur hebben om dit ook echt transparant te maken en te benoemen. En we kunnen het altijd hebben over wie die rol dan het beste kan spelen.</p>		in 1e zwerm is HDSR toegevoegd in Plan van aanpak, en is de RAS genoemd bij de raakvlakken.
262	HDSR	Algemeen	PvA REP fase 3	<p>Ons waterschap is in de afgelopen periode steeds meer betrokken geraakt bij het opstellen van een U16 integraal ruimtelijk perspectief (REP). Dit stellen wij zeer op prijs. Dit sluit ook goed aan bij het integrale karakter van de omgevingswet. Daar dragen wij als samenwerkende overheid graag aan bij. Hierbij ontvangt u onze reactie op de Concept Contour REP en het aangescherpte Beoordelingskader, voordat het ter vaststelling aan de gemeenteraden wordt aangeboden.</p>	Zie tabje PvA	

263	HDSR				Wij zijn blij dat onze inbreng op het beoordelingskader (onze brief d.d. 20 november) herkenbaar is overgenomen in de huidige versie. Ook in de Concept Contour REP zien wij herkenbaar terug de aandacht voor water als drager van ruimtelijke ontwikkelingen en onderzoeksvragen zoals 'hoe gaat de regio om met toekomstige klimaatverandering?'	Geen actie	
		Algemeen					
264	HDSR			PvA REP fase 3	Naast deze positieve reactie willen we een aantal aandachtspunten meegeven voor het vervolgproces. Er is een verschil in mate van uitwerking van de verstedelijkingsopgave in vergelijking tot 'groen&landschap', waar nu alle water en klimaatvragen zijn ondergebracht. Dat baart ons zorgen. Juist bij de verstedelijkingsopgave zou water en klimaat integraal mee ontwikkeld moeten worden. Vanwege de grote water- en klimaatopgaven stellen wij voor om het netwerk Water&Klimaat, en een inhoudelijk trekker water&klimaat aan de REP-organisatie toe te voegen. Bij de governance en organisatie van fase 3 lijkt het ons passend om naast de provincie ook de waterschappen te noemen. Ook zien we graag dat de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), die nog voor de zomer door het netwerk Water&Klimaat wordt opgesteld aan het lijstje van belangrijke bouwstenen voor het REP wordt toegevoegd.	Zie tabje PvA	
		2.1 Landschap 2.2 Verstedelijking					onderzoeksvragen klimaat bij verstedelijking geplaatst, overig deel is opgenomen in Plan van Aanpak
265	HDSR				Wij vertrouwen erop dat deze reactie kan worden meegenomen bij de verdere uitwerking van het plan van aanpak van fase 3. Wij sturen deze reactie ter informatie ook aan de Bestuurstafel Water & Klimaat.	Geen actie	
		Algemeen					
266	Utrecht	Bijlages			Zie extra toelichting in bijlages van Utrecht	Zie bijlages	

Nummer	Gemeente	Contour Categorisering	Inhoudelijke reactie	Actie
26	De Ronde Venen	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	Wel de opmerking om op de kaart van alles de gele stip Abcoude niet zwaarder aan te lichten dan op de kaart van altijd. Met als reden dat het woningbouwprogramma dat Kuiper tijdens proces ten oosten van station Abcoude had ingetekend uit het REP is gehaald. Inzet is gericht op/onderzoeken van Abcoude als recreatieve poort en niet als verstedelijkingslocatie.	Kaart van Alles aanpassen voor Abcoude
43	Houten	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	De 'Kaart van Altijd' en 'Kaart van Alles' blijven slecht leesbaar en er missen legenda's. Daarnaast zorgt de kaart over twee pagina's voor het wegvallen van een deel van de kaart bij de geprinte versie (Bunnik en Houten niet goed zichtbaar).	In definitieve print versie rekening houden met uitsnedes Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
45	Houten	4.1 Kromme Rijn	Er staan nu meerdere varianten voor Houten getekend in deelgebied 1 'De Kromme Rijn-vallei'. Maar, de afbeeldingen zijn wel erg klein om de verschillen te ontdekken. Bovendien klopt de bestaande situatiekaart niet, bedrijventerrein De Doornkade is hier als landschap ingetekend.	Kaart bestaande situatie 4.1 Kromme Rijn aanpassen voor bedrijventerrein De Doornkade Tijdens opmaak kijken of het mogelijk is om afbeeldingen te vergroten
51	IJsselstein	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	Wij willen de suggestie meegeven om ten behoeve van de uitwerking van de definitieve variant een heldere toelichting te geven op de begrippen "Kaart van alles" en "Kaart van altijd".	Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
83	Oudewater	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	Wij hebben behoefte aan een heldere toelichting op de begrippen 'Kaart van altijd' en 'Kaart van alles'. Beide kaarten bevatten geen legenda en zijn voor een leek lastig leesbaar. Hierdoor bestaat het risico dat de kaarten op verschillende manieren worden geïnterpreteerd.	Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
139	Vijfheerenlanden	3.1 Kaart van Alles 3.2 Kaart van Altijd	De abstracte kaartbeelden zijn in principe passend in deze fase van het proces REP: het is een contour met kansrijke zoekrichtingen als onderzoeksagenda voor de volgende fase die richting en ruimte biedt voor nadere keuze, afweging en concretisering. Toch zijn ze niet volledig te begrijpen. De kaarten bevatten geen legenda over wat er is te zien. Ook is het verschil tussen de 'kaart van altijd' en 'kaart van alles' lastig te beschouwen. Wij verzoeken u om de kaarten te ondersteunen met een legenda en in de volgende fase van het REP met duidelijkere kaarten te werken.	Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
152	Vijfheerenlanden	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	De kaart van altijd leidt tot eigen interpretatie, wat is rood, wat is oranje, wat is paars, et cetera? Wij verzoeken u om een legenda toe te voegen om duidelijkheid te creëren over wat er op de kaart van altijd te lezen valt.	Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
155	Vijfheerenlanden	3.2 Kaart van Alles	Bij de kaart van altijd wordt ingegaan op transitie in landbouwkerngebieden. Als dit consequent wordt doorgezet, dan moet je bij de kaart van alles ook aandacht besteden aan vitale kernen i.c.m. transitie van de landbouw. Wij verzoeken u om ook bij de kaart van alles aandacht te besteden aan vitale kernen i.c.m. de transitie van de landbouw.	Gevraagd wordt om vitale kernen icm transitie van de landbouw in de Kaart van Alles (verder) te verbeelden.
156	Vijfheerenlanden	3.3 Woningaantallen	De bollenkaarten (van altijd en alles) zijn lastig te interpreteren omdat de grootte van de bollen in de legenda niet overeen lijken te komen met de bollen op de kaart. Daardoor is het lastig te lezen om welke bandbreedte van woningen het per gemeente gaat. Het enige wat de bollenkaarten nu weergeven is dat er genoeg woningbouwpotentie voor de lange termijn is. Wij verzoeken u om de bollenkaarten goed leesbaar te maken.	Check op overeenkomsten woningtabel, legenda en bollen op de kaart. Kan 'bollenkaart' eventueel nog beter leesbaar worden gemaakt?

204	Woerden	3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles	Wij hebben behoefte aan een heldere toelichting op de begrippen 'Kaart van altijd' en 'Kaart van alles'. Beide kaarten bevatten geen legenda en zijn voor een leek lastig leesbaar. Hierdoor bestaat het risico dat de kaarten op verschillende manieren worden geïnterpreteerd.	Legenda toevoegen bij: 3.1 Kaart van Altijd 3.2 Kaart van Alles
extra	G&L	Kaart schaalsprongen	Kaart schaalsprong in lagen. Check op scheggen.	Kaart schaalsprong in lagen. Check op scheggen.

Nummer	Gemeente	PvA	Inhoudelijke reactie	Actie	Verantwoording
2	Bunnik	Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3	<p>Proces</p> <p>Het beoordelingskader en de contour staan niet op zich zelf en zijn tot stand gekomen op basis van diverse stappen die de regio de laatste jaren heeft gezet. De Ruimtelijke Economische Koers, de (verdiepende) onderzoeken (U10 bouwstenen), de uitkomsten uit mobiliteitsstudies en het koersdocument van de POVI zijn input geweest voor deze documenten. Daarnaast hebben gemeenten (ambtelijk, bestuurlijk en politiek) op diverse momenten input kunnen leveren op deze documenten. Hoewel de samenhang met andere trajecten en de samenwerking met zestien gemeenten en een provincie het proces complex maakt, worden toch onder hoge tijdsdruk stappen gezet in dit proces. Het college van Bunnik hecht belang aan deze voortvarende voortgang van dit proces.</p> <p>Tegelijkertijd blijft het goed aangesloten houden van de raden in dit proces een aandachtspunt en hierin zit ook een afbreukrisico voor het proces. Het college van Bunnik vraagt zich af hoe het proces REP, met het oog op de komende besluitvormende tussenstap, verdergaat als één of meerdere colleges of raden niet instemt met de contour of het aangescherpte beoordelingskader? Het college van Bunnik gaat er vanuit dat hierover duidelijkheid is, voordat we de besluitvormende tussenstap ingaan.</p>	Toelichten wat te doen als één of meerdere colleges of raden niet instemt met de contour.	<p>Zie ook punt 212 Zeist.</p> <p>Zie 4.2. Afgelopen anderhalf jaar zien wij de betrokkenheid van de U10 gemeenten bij het REP sterk toenemen. In de volgende fase van zal de samenwerking tussen de verschillende gemeenten in het REP nog verder toenemen. Streven samen naar een zo gedragen mogelijk product. Daarbij volgen wij de consent methode t.a.v. governance U16.</p>
3	Bunnik	Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3	<p>Contour, beoordelingskader en vervolgproces</p> <p>De contour en het aangescherpte beoordelingskader vormen het vertrekpunt voor een nader uit te werken integraal ruimtelijk perspectief. De contour is geen eindbeeld en bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen om te komen tot het perspectief.</p>	Geen actie	nvt
48	Houten	PvA REP fase 3	<p>Daarnaast hebben wij het concept Plan van Aanpak besproken. Over het algemeen vinden we de aanpak voor fase 3 helder. Het is goed dat er naar een deugdelijke aanpak voor het vervolg wordt toegewerkt.</p> <p>Hierbij valt op dat er relatief veel voor personele kosten (750.00- euro) en weinig voor inhoudelijke uitwerking (250.000 euro) wordt begroot. Dit is uit verhouding aangezien de personele kosten voor een groot deel op gaan aan 'organisatie' en niet aan 'inhoud' om te komen tot een perspectief. Deze verhouding zou in ieder geval meer in balans moeten zijn. Houten heeft - met de ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers - ervaring met het doorlopen van een dergelijk zwaar beleidstraject en wij kunnen dan ook bijstaan bij de verdere aanscherping op dit punt.</p> <p>Daarnaast vragen wij ons af waar de extra belegde onderzoeken over groen en landschap terug te vinden zijn in het plan van aanpak.</p>	<p>Toelichten verhouding personele kosten en inhoudelijke uitwerking.</p> <p>Aangeven hoe verdere onderzoeken vanuit bouwstenen een plek krijgen in het REP</p>	<p>In het REP team is gekozen om een deel van de inhoudelijke uitwerking in het REP team te laten plaatsvinden door de inhoudelijk trekkers en de projectleider inhoud. Dit heeft goed gewerkt bij de Contour.</p> <p>Vanuit de gemeenten zien wij dan ook verschillende invulling op personele en inhoudelijke invulling; dit betreft niet alleen proceskosten.</p> <p>De wijze waarop aanvullende verdiepende bouwstenen worden verwerkt wordt nader uitgewerkt in afstemming met de trajecten. zie onderdelen planning en raakvlakken in PvA REP fase 3.</p>
49	Houten	PvA REP fase 3	<p>Het college van Houten vindt dat er de afgelopen tijd goede stappen zijn gezet. We zien daarbij een deel van onze eerder gemaakte opmerkingen goed verwerkt. Maar tegelijkertijd is er wat ons betreft nog ruimte voor verbetering. Ook wat betreft het Plan van Aanpak REP. Met onze voorgestelde wijzigingen ligt er wat ons betreft een goede basis richting het Ruimtelijk Perspectief van het REP.</p>	Geen actie	nvt
53	IJsselstein	PvA REP fase 3 Proces volgorde PvA en vaststelling governance	<p>Van het concept Plan van aanpak fase 3 hebben wij op dit moment alleen kennis genomen. Een inhoudelijke reactie volgt na toezending van het definitieve plan. Daaraan voorafgaand alvast één aandachtspunt:</p> <p>In het concept Plan van Aanpak wordt uitgegaan van een geactualiseerde governance U10. Zo worden onder andere besluiten op basis van het zogenaamde consent-model en alliantievorming benoemd. Echter, de geactualiseerde governance U10 is nog niet vastgelegd in een nieuw convenant U10. Graag vragen wij aandacht voor het tijdig ter besluitvorming voorleggen van dit convenant zodat de formele basis hiervoor op orde is.</p> <p>Na onze besluitvorming over de definitieve stukken inzake afronding van fase 2 en opstarten van fase 3 REP U10 ontvangt u van ons een nadere inhoudelijke reactie.</p>	Aandachtspunt proces besluitvorming conventant en stukken contour REP.	
59	Montfoort	Kennisneming	<p>Van het concept Plan van aanpak fase 3 nemen wij op dit moment alleen kennis. Een inhoudelijk reactie volgt na toezending van het definitieve plan.</p>	Geen actie	nvt

			<p>Reacties op procesdocumenten (plan van aanpak, raadsvoorstel)</p> <p>Ons is opgevallen dat de teksten over besluitvorming in de colleges en raden in de aanbestedingsbrief en in het plan van aanpak voor fase 3 niet helemaal gelijk zijn. Dat kan verwarring oproepen. Het verzoek is om dit eenduidig op te schrijven.</p> <p>Ook de wijze waarop de reacties van de raad op de contour verwerkt worden en hoe de raad in een volgende fase wordt betrokken is van belang voor het besluit over de contour. Wij stellen voor om hier in het komende raadsvoorstel een beeld van te schetsen, zodat raden weten hoe hun input op de contour wordt verwerkt en vooraf weten waar zij in de volgende fase over kunnen besluiten. In hoeverre besluiten ze over een regionaal perspectief en waar gaat het met name om het ruimtelijk perspectief van de eigen gemeente?</p>		
61	Nieuwegein	Proces College- en raadsvoorstel PvA REP fase 3		Gelijktrekken teksten aanbestedingsbrief en plan van aanpak fase 3.	Gelijktrekken teksten aanbestedingsbrief en plan van aanpak fase 3.
91	Stichtse Vecht	Regionaal programmeren	4.De provincie Utrecht heeft de gemeente ambtelijk reeds uitgenodigd voor programmering in het kader van de Omgevingsvisie, de vraag is in hoeverre dit zich verhoudt ten opzichte van de programmering van fase 3 van de REP?	Toelichting op regionaal programmeren opnemen in Plan van Aanpak REP fase 3	Toelichting regionaal programmeren opgenomen in Plan van Aanpak REP fase 3.
92	Stichtse Vecht	Proces	5.We missen de invloed van de digitale ontwikkelingen in de samenleving en wat dit betekent voor wonen en werken. Deze ontwikkeling zal ook invloed hebben op het ruimtegebruik.	Formuleren als onderzoeksvraag, doorschuiven naar perspectief of vragen om voorstel vanuit BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken?	Vragen om vanuit BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken.
93	Stichtse Vecht	Proces	6.Graag vragen wij aandacht voor het borgen van belangen in de digitaliserende gemeente ten opzichte van wetten en regels, afweging ruimte en mogelijke ethische dilemma's van technologisering en digitalisering. Wellicht is dit een onderzoeksvraag voor de volgende fase.	Formuleren als onderzoeksvraag, doorschuiven naar perspectief of vragen om voorstel vanuit BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken?	Vragen om vanuit BT Economie met een voorstel te komen hoe dit vraagstuk verder op te pakken.
106	Utrecht	PvA REP fase 3	<p>Wij hebben begrepen dat u-op het moment dat de contour en het beoordelingskader ter besluitvorming worden voorgelegd ook het plan van aanpak voor de 3e fase ter besluitvorming aan de colleges voor zal leggen. In de huidige versie zien wij een goede basis.</p> <p>In de versie die ter besluitvorming wordt voorgelegd, stellen we het erg op prijs als daar een uitwerking is opgenomen van welke stappen worden genomen om te komen tot het REP, inclusief een indicatieve planning. Dit om te zorgen dat wij en onze organisatie op de juiste momenten zo goed mogelijk kan meedenken en meelesen.</p>	Gevraagd wordt om een indicatieve planning op te nemen in het Plan van Aanpak REP fase 3	In het Plan van Aanpak is verwoord in 1.3 dat de verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt.
126	Utrecht	Proces	<ul style="list-style-type: none"> •Het integrale ruimtelijke perspectief is gepland in Q1, wat is de planning voor het vervolg, "het programma"? •Het overkoepelende thema is het ruimtelijk-economisch programma, de harde cijfers gaan alleen over woningaantallen. Welke aanvullingen komen nog en wanneer is dat gepland? •De spelregels worden tijdens een besluitvormingstraject veranderd (van consensus naar consent). Mbt vergelijk met de RES komen er veel vragen over (want RES houdt vast aan afgesproken model van consensus, omdat raden uiteindelijk moeten instemmen). Wat is hierop het antwoord? •Een voorstel is om ook de waterschappen, naast de provincie, volwaardig mee te laten doen. Dit is in lijn met RES en opgaves ten aanzien van landschap en natuur, energie en klimaatadaptatie. Vanuit de uitvoeringsagenda van waterschappen zijn veel meekoppelkansen te verwachten als het gaat om energie en groen & landschap. 	<p>Proces fase 3 wordt in Q2 inhoudelijk verder uitgewerkt in samenwerking met de 16 gemeenten.</p> <p>Zie het PvA REP fase 3 voor een overzicht van aanvullende bouwstenen. 2020 Q2: werklocaties, wonen. Samen met U10 Bestuurstafels worden komende tijd afspraken gemaakt over verdere aanvullingen.</p> <p>Zie governance voorstel U10. Betrekken waterschap.</p>	<p>Verwoord in 1.3 dat de verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt.</p> <p>In 2.3. verwoord dat REP een interactief proces is. Komende tijd vanuit verschillende trajecten en BT aanvullende informatie aangeleverd. Verwacht in Q2 en Q3 2020. Voor mobiliteit najaar 2020 nieuwe input verwacht.</p> <p>In fase 3 REP perspectief met verschillende stakeholders samenwerken aan de opgaven en betrekken hierbij partijen zoals de waterschappen.</p>

			<p>Zoals aangegeven in de bijgevoegde brief verzoeken wij u bij het geüniformeerde college- en raadsvoorstel een heldere oplegbrief aan te leveren waarin voor de raadsleden duidelijk wordt geschetst hoe de contour van het REP zich in deze fase verhoudt tot de andere relevante processen zoals de RES, de POVI en de op te stellen gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI).</p> <p>Daarbij is tevens behoefte aan een toelichting op de wijze waarop het beoordelingskader is toegepast in het proces van de totstandkoming van de contour, en tijdens de processtappen om van vijf modellen naar één contour te komen. Daarnaast is van belang in het geüniformeerde college- en raadsvoorstel helder toe te lichten wat de status is van besluiten die dit voorjaar genomen moeten worden, welk commitment hiermee wordt aangegaan en welke ruimte of keuzevrijheden er nog zijn in het vervolgproces. Zeker omdat de gemeente Vijfheerenlanden voornemens is de eigen, lokale strategische visie eind april vast te stellen. De uitkomsten hiervan zullen worden betrokken bij volgende besluitvormingsmomenten van het REP. De contour biedt als tussenproduct met veel onderzoeksvragen nog ruime keuzemogelijkheden voor het vervolg, maar we willen voorkomen dat we ons niet (volledig) herkennen in het eindproduct van het integraal ruimtelijk perspectief, omdat de lokale processen niet gelijk lopen met het REP.</p>	<p>Verwerken in collegevoorstel.</p> <p>Oplegbrief REP in verhouding tot andere processen.</p> <p>Toelichting toepassing BOK.</p>	<p>Zie oplegger college- en raadsvoorstel.</p> <p>Verschillende stukken zoals oplegbrief zijn gelijk getrokken.</p> <p>Voor een verdere toelichting op het toepassen van het BOK wordt door het REP samen met de gemeenten een casus uitgewerkt ter verheldering.</p>
137	Vijfheerenlanden	Proces			
169	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Voorwoord: De tekst bevat veel proces termen die, zonder enige inhoudelijke toelichting in dit voorwoord, weinig zeggend zijn. Wij verzoeken u om juist ook aandacht te besteden aan de inhoudelijke opgaven.</p>	<p>Check op proces en inhoud</p>	<p>De inhoudelijke opgaven zijn in de contour en PvA Rep fase 2 concreet in beeld gebracht.</p>
170	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 1 Inleiding: Wij verzoeken u om in paragraaf 1.1 naast aantal banen ook aantal te noemen van tekort aan verschillende woningtypen.</p>	<p>Tekstvoorstel verwerken. Alle bouwstenen benoemen in paragraaf 1.1</p>	<p>Tekst is breder geformueerd in inleiding. Tekorten per woningtype rijkt hier te ver en ligt nog bij BT GWL</p>
171	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.2, bij het eerste gedachtestreepje "in onze stedelijke het", ontbreekt het woord "regio". Wij verzoeken u om dit aan te passen naar "in onze regio" (want niet de hele U16 is stedelijk gebied).</p>	<p>Tekstvoorstel verwerken. Check op terminologie.</p>	<p>In de tekst is het woord regio toegevoegd</p>
172	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.2, bij het eerste gedachtestreepje wordt er geen aandacht besteed aan transitie landbouw/toekomstperspectief landbouw. Wij verzoeken u om ook benoemen transitie landbouw/toekomstperspectief landbouw onder 1.2 te benoemen als één van de grote opgave/transities.</p>	<p>Tekstvoorstel overnemen. Alle grote opgaven/transities benoemen.</p>	<p>Transitie landbouw toegevoegd in 1.2.</p>
173	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 1 Inleiding: In de laatste alinea van paragraaf 1.2 komt de uitleg over "Fase 4" uit de lucht vallen. Wij verzoeken u om op een eerder moment fasering REP toe te lichten (plaatje: 1) REK, 2) Contour, 3) Perspectief, 4) Programma. In de laatste RIB (18 febr. jl.) heeft VHL dit als volgt toegelicht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fase 1: zetten van een stip op de horizon tot 2040, als bestuurlijk vertrekpunt (deze fase is afgerond); - Fase 2: opstellen van de integraal ruimtelijke contour (huidige fase: zoekrichtingen en onderzoeksagenda); - Fase 3: opstellen van het ruimtelijk perspectief + ontwikkelpad/strategie voor programmering; - Fase 4: opstellen van het integraal ruimtelijk economisch programma/ruimtelijke programmering van de vijf pijlers + uitvoeringskracht en alliantievorming. <p>Op basis hiervan toelichten dat dit Plan van Aanpak betrekking heeft op fase 3.</p> <p>Op basis van deze fasering het "REP" en het "Perspectief" beter duiden. Loopt nu in de tekst door elkaar.</p>	<p>Tekstvoorstel verwerken</p>	<p>Fasering REP opgenomen in p. 1.2.</p>
174	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 1 Inleiding: In paragraaf 1.3 wordt gesproken over het komen tot een solide proces met voldoende rust. Gezien het eerdere proces van het REP en de huidige uitwerking van het plan van aanpak geeft nog onvoldoende vertrouwen dat we in de volgende fase toewerken naar een 'solide proces met voldoende rust'. Wij verzoeken u om in het plan van aanpak expliciet duidelijk te maken hoe er naar dit solide proces met voldoende rust wordt toegewerkt.</p>	<p>Verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt (in samenwerking met alle verschillende gemeenten)</p>	<p>Verwoord in 1.3 dat de verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt (in samenwerking met alle verschillende gemeente)</p>
175	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 2 Doel: In paragraaf 2.1 wordt aangegeven dat het Perspectief breed gedragen wordt en ook (ver)bindend is voor private partijen: Zijn die tot nu toe betrokken geweest? Wij verzoeken u om aan te geven in hoeverre private partijen tot nu toe betrokken zijn geweest bij het REP.</p>	<p>Toelichting op betrokkenheid stakeholders</p>	<p>Zie ook de colofon van de contour</p>
176	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	<p>Hoofdstuk 2 Doel: In de opsomming van paragraaf 2.1, staat onder bullet 7: op "REP-niveau": wat wordt daarmee bedoeld? Wij verzoeken u om in het plan van aanpak duidelijk te maken wat met op "REP-niveau" wordt bedoeld.</p>	<p>Tekstvoorstel verwerken</p>	<p>tekstueel aangepast, naar 'binnen het REP'</p>

177	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In de opsomming van paragraaf 2.1, staat onder de op één na laatste bullet "Het beoordelingskader wordt geactualiseerd". Terwijl het beoordelingskader komend voorjaar ter vaststelling wordt voorgelegd aan de colleges en raden (als onderdeel/afroning van fase 2 en geldt als bestaande bouwsteen voor fase 3?). En dit plan van aanpak fase 3 ter informatie wordt mee verzonden naar de raden. Wij verzoeken u om dit te verduidelijken in het plan van aanpak.	Tekstvoorstel verwerken	Aangepast, BOK is geactualiseerd in REP fase 2
178	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 2 Doel: In paragraaf 2.3 'Raakvlakken' staat wat ongelijksoortige onderwerpen. Het RES kun je zien als één van de pijlers van het REP. Wij verzoeken u om in de inleiding (bij toelichting op de fasering) de vijf pijlers te benoemen (evenals de 16 gemeenten die participeren in het REP).	Tekstvoorstel verwerken	Aangepast, er is in 2.3. ook aandacht voor pijlers U16 als bouwstenen REP.
179	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 3 Governance: Hoe verhouden de programmamanager (kopje "ambtelijk opdrachtgever") en opgavemanager zich tot elkaar? Wij verzoeken u om dit duidelijk te maken in het stuk. Als het om eenzelfde rol gaat, dan dezelfde termen gebruiken.	Tekstvoorstel verheldering terminologie programmamanager / opgavemanager	Zie beschrijving governance in H3. De ambtelijk opdrachtgevers (AOG REP) sturen de opgavemanager aan. Opgavemanager doet dagelijks trekkerschap team.
180	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: Wij verzoeken u om de volgende punten een nadere uitwerking te geven: - Wat gaan we doen?/Welke activiteiten worden ondernomen? - Hoe pakken we dit aan? - Door/met wie? - Wanneer? - Welke resultaten worden daarmee bereikt?	Inhoudelijke uitwerking.	In 1.3 is verwoordt dat de verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt.
181	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: Het lijkt logisch om de vijf pijlers te laten terugkomen in de aanpak voor de komende periode. Algemene vraag: Hoe gaat de integrale afweging van de wensen/uitgangspunten van de verschillende pijlers plaatsvinden? Wij verzoeken u dit mee te nemen in het plan van aanpak.	Inhoudelijke uitwerking.	verwoord in 1.3 dat de verdere inhoudelijke uitwerking van het Plan van Aanpak REP fase 3 volgt
182	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 4 Aanpak: In paragraaf 4.2 wordt gesproken over het participatieproces. Wij verzoeken u nader toe te lichten wat het doel van dit participatieproces is.	Inhoudelijke uitwerking.	Verdere toelichting op de invulling van het participatieproces volgt in de verdere inhoudelijke uitwerking van Plan van Aanpak REP fase 3
183	Vijfheerenlanden	PvA REP fase 3	Hoofdstuk 6 Financiën: Wij verzoeken u om aan te geven dat de kosten worden verdeeld op basis van inwoneraantal (kolom 1) en hoe wordt omgegaan met meer- / minderkosten in dit traject.	Toelichting kosten verdeling op basis van inwoneraantal	Verwerkt in H6 kosten verdeling op basis van inwoneraantal
192	Woerden	Participatie Presentatie	Voordat wij een inhoudelijke reactie geven, staan we stil bij het belang van lokaal draagvlak voor regionale samenwerking. Zeker in een netwerksamenwerking zoals de U10, waarbij de beslissingsbevoegdheid bij de lokale colleges en raden is belegd, is het belang van lokaal draagvlak voor regionale producten essentieel. Wij proberen onze gemeenteraad nauw te betrekken bij het REP-proces en de daaruit voortkomende producten. Het tempo waarmee de regionale processen worden doorlopen, maakt dit echter niet gemakkelijk. Eerder hebben wij bestuurlijk verzocht om een toelichting op de ruimtelijke contour door de heer Van den Boomen en mevrouw Lisman in onze gemeenteraad. Gezien het belang van het lokale draagvlak voor dit document, leggen wij dit verzoek nogmaals bij u neer. Een goede informatiepositie van de gemeenteraad is belangrijk voor het lokale besluitvormingsproces. Wij zullen u telefonisch benaderen met een datumvoorstel.	Geen actie in PvA. Gevraagd ambtelijke toelichting op contour in Woerden door Gijs van den Boomen en Sanneke Lisman	In overleg wordt samen gekeken hoe invulling gegeven kan worden aan het verzoek voor een ambtelijke toelichting.
193	Woerden	Proces	Daarnaast doorlopen wij momenteel diverse participatietrajecten voor onze lokale omgevingsvisie en het energietransitie-vraagstuk. Zoals u zult begrijpen zijn de uitkomsten van deze participatietrajecten van invloed op ons handelen, zowel lokaal als regionaal. Wij vragen u dan ook om in het vervolgproces voldoende flexibiliteit en ruimte in te bouwen, zodat wij recht kunnen doen aan de uitkomsten van deze participatietrajecten.	Toelichting op participatieproces. Wat zijn volgende momenten voor input vanuit lokale (participatie)trajecten?	Zie 4.2. In fase 3 wordt participatie opgepakt. Gemeenten geven zelf vorm aan lokale participatietrajecten. De contour ook als regionale basis meenemen in de lokale participatie. In perspectief is ruimte voor verwerking van de uitkomsten uit lokale en regionale participatietrajecten. De lokale en regionale afwegingen worden meegenomen in het vervolgproces van het REP.
212	Zeist	Proces participatie	We steunen de grondgedachte onder paragraaf 1.6 dat de REP een adaptief karakter heeft, waarin nieuwe ontwikkelingen een plek kunnen krijgen. Wij vragen aandacht voor ook de rol van de democratische besluitvorming in de gemeenteraden en de als onderdeel van de ontwikkelingsfilosofie van de REP. Uiteindelijk gaan gemeenteraden over de daadwerkelijke ruimte om tot ontwikkeling te komen..	Participatie, regionale samenwerking in relatie tot mandaat van de raad	Zie 4.2. De samenwerking in een regio vraagt om een proces waarin het regionaal belangen de lokale belangen evenwichtig in beeld en op tafel zijn. In de nieuwe governance wordt hier invulling aan gegeven. Volgens de consent methode. Zie punt 193 in dit document en 4.2 in PvA fREP fase 3 tav participatie.

262	HDSR	Proces: rol waterschappen	<p>Ons waterschap is in de afgelopen periode steeds meer betrokken geraakt bij het opstellen van een U16 integraal ruimtelijk perspectief (REP). Dit stellen wij zeer op prijs. Dit sluit ook goed aan bij het integrale karakter van de omgevingswet. Daar dragen wij als samenwerkende overheid graag aan bij. Hierbij ontvangt u onze reactie op de Concept Contour REP en het aangescherpte Beoordelingskader, voordat het ter vaststelling aan de gemeenteraden wordt aangeboden.</p>	Geen actie	nvt
264	HDSR	PvA: rol Waterschap RAS	<p>Naast deze positieve reactie willen we een aantal aandachtspunten meegeven voor het vervolgproces. Er is een verschil in mate van uitwerking van de verstedelijkingsopgave in vergelijking tot 'groen&landschap', waar nu alle water en klimaatvragen zijn ondergebracht. Dat baart ons zorgen. Juist bij de verstedelijkingsopgave zou water en klimaat integraal mee ontwikkeld moeten worden. Vanwege de grote water- en klimaatopgaven stellen wij voor om het netwerk Water&Klimaat, en een inhoudelijk trekker water&klimaat aan de REP-organisatie toe te voegen. Bij de governance en organisatie van fase 3 lijkt het ons passend om naast de provincie ook de waterschappen te noemen. Ook zien we graag dat de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), die nog voor de zomer door het netwerk Water&Klimaat wordt opgesteld aan het lijstje van belangrijke bouwstenen voor het REP wordt toegevoegd.</p>		Afspraak maken met RES en Water en Klimaat over de wijze waarop we dit kunnen organiseren.

Nummer	Gemeente	BOK	Inhoudelijke reactie	Actie	Verantwoording
23	De Bilt	BOK	<p>Moties en amendementen</p> <p>De Bilt heeft met door de gemeenteraad aangenomen moties en amendementen bij het concept beoordelingskader REP een aantal wensen naar voren gebracht. Met tevredenheid constateren we dat er gehoor is gegeven aan onze oproep de pijler groen en landschap toe te voegen en aandacht te besteden aan de vitaliteit kleine kernen. Het in balans houden van landschappelijke, natuur en recreatieve waarden enerzijds en anderzijds het niet op slot zetten van het buitengebied is een onderwerp dat ook in de volgende fase de nodige aandacht verdient. Met betrekking tot onze motie over participatie vinden we het een gemiste kans dat het voornemen is de inwonersparticipatie enkel lokaal plaats te laten vinden. Juist door het houden van regionale participatie momenten met inwoners ontstaat er beter begrip en draagvlak voor elkaars en de regionale opgaven en kunnen nieuwe inzichten leiden tot een verbetering van het REP. Onvoldoende invulling geven aan participatie zien wij als groot risico voor een succesvolle besluitvorming in onze gemeente. Ten slotte vragen wij nog aandacht voor onze motie begrijpelijk taalgebruik.</p>	<p>Aandacht voor participatie</p> <p>Motie begrijpelijk taalgebruik. Check op leesbaarheid, terminologie, onderzoeksvragen</p>	<p>Zie 4.2. In fase 3 wordt participatie opgepakt. Gemeenten geven zelf vorm aan lokale participatietrajecten. De contour ook als regionale basis meenemen in de lokale participatie.</p> <p>In perspectief is ruimte voor verwerking van de uitkomsten uit lokale en regionale participatietrajecten. De lokale en regionale afwegingen worden meegenomen in het vervolgproces van het REP.</p> <p>Invulling wordt komende tijd nader uitgewerkt.</p>
28	De Ronde Venen	BOK	<p>Beoordelingskader</p> <p>Ten aanzien van het geactualiseerd beoordelingskader vragen we u een duidelijkere relatie te leggen tussen de vitaliteit van kernen en mobiliteit. Daarbij zien wij het belang van behoud van sociaal-maatschappelijke functies voor vitale kernen onvoldoende terug in het beoordelingskader. Tot slot is (tekstueel) nog winst te behalen op de leesbaarheid van het beoordelingskader.</p>	<p>Check op verwerking vitaliteit van kernen en mobiliteit in BOK.</p> <p>Check op borging sociaal-maatschappelijk functies in BOK.</p> <p>Check op leesbaarheid.</p>	<p>Bij beschrijving subdoel 'vitaliteit kernen' in BOK is het belang benoemd van het behoud van sociaal maatschappelijke functies en de bereikbaarheid.</p> <p>In zijn algemeenheid, het BOK heeft als doel objectief te meten, hier worden geen (normatieve) relaties gelegd. In een gesprek volgend op de 'uitslag' van de beoordeling kunnen relaties worden gelegd en afwegingen gemaakt.</p>
34	De Ronde Venen	BOK	<p>Vitale kernen en mobiliteit</p> <p>In de regio wordt zoveel mogelijk ingezet op bouwen binnen de contour, verdichting en bouwen bij regionale knooppunten. Deze liggen echter niet in onze gemeente (op termijn wellicht knooppunt Loenersloot/N201). Een alinea over vitale kernen is toegevoegd aan het REP. Dit is een positieve ontwikkeling. Hier wordt een duidelijke relatie gelegd met bereikbaarheid. Dank voor het opnemen van een onderzoeksvraag hoe de bereikbaarheid van kernen kan worden versterkt door de verbindingen vanuit kernen naar knooppunten te ontwikkelen voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto, P&R). We missen de link tussen vitale kernen en mobiliteit in het geactualiseerd beoordelingskader. We verzoeken u deze link hier duidelijker op te nemen.</p> <p>Voor ons is het van belang dat alle inwoners de toegang blijven behouden tot verder gelegen banen en stedelijke voorzieningen. En dat scholieren en stagiaires de opleidingen, zoals in de toekomst de techniekopleiding op Lage Weide, binnen acceptabele reistijd en reiscomfort kunnen bereiken.</p>	<p>Vitaliteit en mobiliteit.</p> <p>Uitleg opnemen gebruikt BOK.</p>	<p>Bij beschrijving subdoel 'vitaliteit kernen' in BOK is het belang benoemd van het behoud van sociaal maatschappelijke functies en de bereikbaarheid.</p> <p>In BOK worden geen relaties gelegd, relaties vinden plaats in beoordeling.</p>
39	Houten	BOK	<p>We zijn allereerst blij met deze consultatieronde. Dit geeft het lokale besluitvormingsproces meer ruimte en kan bijdragen aan een meer gedrag product. Wat betreft het beoordelingskader zien wij de moties en amendementen van onze raad op een goede wijze verwerkt. Maar de beschreven kansen voor klimaatadaptatie en groen worden in te veel algemene termen beschreven. Dat kan en moet concreter ('SMART').</p>	<p>Check op (algemene) beschrijving klimaatadaptatie en groen, kan dit verder verhelderd worden?</p>	<p>Niet nader uitgewerkt: eerder is gevraagd de indicatoren over te nemen uit het convenant klimaatadaptatie bouwen in Zuid Holland. Deze gaan over wateroverlast, overstroming hittestress, droogte, bodemdaling. Deze zitten nu bodemdaling expliciet in BOK. Met bodemdaling wordt rekening gehouden bij 'droogte'. zie BOK p.21.</p> <p>Indicatoren groen zijn opgenomen onder Ruimtelijke kwaliteit. Daarbij wordt rekening gehouden met de kwantiteit en kwaliteit van natuur, landschap en landbouw met 11 kernindicatoren en 15 subindicatoren. Het klopt overigend dat niet alles meetbaar is. Dat heeft te maken met de definitie van doelen en indicatoren. Hierover is een zin toegevoegd op p3: Bovendien geldt dat indicatoren soms overlap bevatten en/of containerbegrippen zijn. Niet alle indicatoren zijn concreet meetbaar: sommige kunnen alleen kwalitatief worden gescoord op basis van 'expert judgment'.</p> <p>Verder zal komende tijd samen met de gemeenten een casus worden uitgewerkt.</p>

95	Utrecht	BOK	<p>Beoordelingskader</p> <p>Het beoordelingskader wijkt op een paar onderdelen af van landelijke uitgangspunten. Zo is het onderdeel Energie niet in lijn met het Klimaatakkoord dat namens de VNG door gemeenten is getekend. En voor Geluid geldt dat dit niet in lijn is met de Omgevingswet die in werking zal zijn op het moment dat het REP wordt vastgesteld. Werken vanuit de juiste uitgangspunten op deze onderwerpen, heeft effect op de uitwerking van 'Gezond Leven in een stedelijke regio voor iedereen' in het REP en daarom vinden wij het belangrijk dat deze correct in het beoordelingskader worden opgenomen. In de bijlage treft u suggesties voor verbetering aan.</p> <p>Een goede uitwerking geven aan het beoordelingskader in het uiteindelijke REP, is nog een ingewikkelde klus. We hebben er alle vertrouwen in dat de REP-organisatie dit goed zal oppakken en het voornemen om 'droog' te oefenen met het beoordelingskader juichen we toe. We zijn erg benieuwd naar de ervaringen die daarbij worden opgedaan.</p>	Energie irt klimaatakkoord	Aangescherpt BOK is opgesteld op basis van de reacties op het beoordelingskader. Het aangescherpt BOK is besproken op de Bestuurstafels van 5 februari. Dit te samen vormt de basis voor het definitieve beoordelingskader REP.
105	Utrecht	BOK	<p>Niet alle moties en amendementen zijn al verwerkt. Dat kan ook niet, omdat sommige moties pas in het uiteindelijke REP meegenomen zullen worden. Wij geven u als suggestie mee om de lijst van alle ingediende moties en amendementen bij het aangepaste beoordelingskader, aan te vullen met amendementen; vervolgens wat al is verwerkt en in welk document, wat nog niet is verwerkt en naar verwachting in welk document dat nog gaat komen. Een soort monitoring-light om raden overzicht te geven in voortgang van verwerking van hun ideeën en verwarring tot een minimum te beperken.</p>	Monitor hoe door REP invulling is en wordt gegeven aan moties, amendementen en toezeggingen in de contour, BOK en/of uitwerking in perspectief	Op dit moment verantwoord wat en op welke manier verwerkt is in contour en BOK. Voor volgende fase van het REP zal aangegeven worden hoe moties en amendementen die nog niet betrokken konden worden verwerkt worden in het perspectief
108	Utrecht	BOK	<p>In afwijking van Utrechts beleid</p> <p>GeluidDe duiding van de sub-indicatoren is niet passend binnen / aansluitend bij het stelsel van de Omgevingswet (wat wel geldend is op moment dat het REP wordt vastgesteld):</p> <ul style="list-style-type: none"> •Geluid is op meer dan alleen woningen van toepassing, namelijk ook op het toedelen van functies aan gebieden. <p>Voorstel: Samen met collega gemeenten en de provincie te kijken naar heldere en actuelere sub-indicatoren. Dit niet alleen met de geluidsdeskundigen te doen, ook met de mensen van volksgezondheid.</p> <p>Voorbeelden van mogelijk nieuwe indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> oNieuwe ruimtelijke ontwikkelingen / woningen – aantal woningen per geluidsklasse (onder de omgevingswet moet je bij het toedelen van nieuwe functies aan gebieden binnen de grenswaarden van de wet een afweging maken over de aanvaardbaarheid en mitigerende en compenserende maatregelen). oNieuwe of te wijzigen infrastructuur – effect op woningen (onder de omgevingswet een te onderscheiden genormeerde afweging) oEffect plan op zijn omgeving – welk effect heeft de ruimtelijke ontwikkeling op de omgeving (onder de omgevingswet : het planeffect) 	Voorstel generieker formuleren om toekomstbestendig verder te verbeteren.	Tekst op p20 veralgemeniseerd: minder specifiek op woningen ook andere kwetsbare functies benoemd.
109	Utrecht	BOK	<p>Tekstueel In afwijking van Utrechts beleid</p> <p>EnergieNiet in lijn met Klimaatakkoord dat namens VNG door gemeenten is getekend:</p> <ul style="list-style-type: none"> •P. 21 toelichting bij beoordelingskader: energieverbruik per woningtype wordt alleen beoordeeld ten aanzien van toevoegen van nieuwbouw is beperkt. Er is sowieso meer ruimte nodig voor energie afgezien van een groei in woningen (bv verzwaren elektriciteitsnet/ warmtenetten voor bestaande gebouwen die aardgasvrij worden). •P. 21 formulering: 'ruimte die overblijft voor energie' is niet een term die in het licht van de energieopgave kan worden geplaatst. Het vrijblijvende mbt energie is voorbij. Er ligt een landelijke taakstelling om grootschalige energie opwek (wind en zon) op land en in deze regio te realiseren. Met ondertekenen Klimaatakkoord zijn gemeenten, provincie en waterschappen daarvoor verantwoordelijk. •Beoordeling dat RES input geeft aan REP is niet voldoende omdat termijn van RES 2030 is en REP 2040. Dit betekent dat er bovenop de RES 2030 een extra opgave voor het maken van ruimte voor energie is richting 2040 (om doelstelling 2050 te halen) in de REP. RES kan worden gevraagd die doorkijk naar 2040 te geven. •Subdoel toevoeging van bijdrage aan realisatie energietransitie is niet consequent in alle beoordelingskaders (mn niet in 3.1) doorgevoerd. •Zie bijlage 1 voor aanvullingen 	<p>Punt 1 tekstueel verwerken</p> <p>Punt 2 formulering aanpassen</p> <p>Punt 3 RES formulering aanpassen</p> <p>Punt 4: Subdoel consequent doorvoeren</p>	<p>Punt 1 : ja dat klopt, maar dit is wel iets wat de vraag beïnvloed en afhankelijk van de mate van verstedelijking. Overige ruimtevraag (verzwaren infra, inpassing warmtenetten) is complexer in bestaand gebied dat wordt beoordeeld bij 'energie neutrale woningen'. Niet aangepast.</p> <p>Punt 2: het gaat erom dat verschillende functies concurreren om de ruimte.</p> <p>Term 'ruimte die overblijft' vervangen door 'ruimte die beschikbaar is'.</p> <p>Punt 3: wij verwijzen nergens expliciet naar de RES als input voor REP</p> <p>Punt 4: Tabel aangepast</p>

110	Utrecht	BOK	<p>Tekstueel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onduidelijk is hoe besluiten worden genomen als sommige indicatoren positief worden beïnvloed en andere negatief. Wat gaat dan voor en hoe wordt dit afgewogen? • P. 8. Kunnen die GGD indicatoren worden geselecteerd die passen bij een verdichtende stad als Utrecht? • P. 9 Er wordt gesproken over Zuid-Holland, moet dit Utrecht zijn? • P. 10 'Versterken vestigingsklimaat': hoe moeten we deze doelen zien voor USP en kleinschalige bedrijven in de wijk? • P. 11 Kwaliteit en capaciteit van recreatieterrijnen en recreatielandschappen. In Utrecht zijn meerdere gebieden waar evenementen plaats vinden. Wordt ook het belang van exploitatie van en levensvatbaarheid van evenementen meegenomen? Juist nu Utrecht meer gaat inzetten op spreiding van evenementen ook naar buiten gebieden? • P. 12: Betekenisvolle gezonde en veilige werkgelegenheid. Dit gaat buiten bevoegdheid van de gemeente • P. 13: Goederenvervoer; vanuit de Omgevingswet een onderwerp dat wordt gedecentraliseerd van rijk naar gemeenten. Graag overleg en afstemming omdat problemen in Utrecht vooral binnenstedelijk zijn. Ook omdat bij de binnenstad hier een pilot op gestart wordt. • P. 22 Bedrijventerrein. Afdwingen van besparingsmaatregelen is afhankelijk van type en omvang bedrijf gereguleerd in het besluit activiteit leefomgeving (BAL) of gedecentraliseerde regelgeving onder de Omgevingswet. Gemeenten hebben daarmee niet altijd de mogelijkheid om eisen te kunnen stellen. 	Zoveel als mogelijk verwerken in BOK	<p>Antwoord op eerste opmerking: Het beoordelingskader is een instrument waarin de regionale doelstellingen zijn verwoordend waarmee de doelen kan worden gecoördineerd. Hieraan is geen weging gegeven. Dit betekent dat de uitkomsten van deze beoordeling nooit op zichzelf kunnen staan, maar altijd nog moeten worden voorzien van waarde. Daarmee is de beoordeling input voor het politieke debat.</p> <p>P8: dit is input vanuit BT, mee oefenen.</p> <p>P9: Nee, bron is wel degelijk ZH. Dit is op aanbeveling van BT</p> <p>P10: beschrijving die hier staat is afkomstig uit moties en amendementen. Zie toelichting p15 voor wat hiermee is gedaan.</p> <p>P11: Evenementen zijn niet expliciet onderdeel van BOK.</p> <p>P12: Het gaat niet om bevoegdheden. Maar om het resultaat. Als gemeenten (of de provincie of het rijk) met de ruimtelijke opties kunnen 'bijdragen aan' dan kunnen er dus ook effecten zijn.</p> <p>P13/P22. Zie vorige punt. Ook hierop kunnen overheden op meerdere wijzen invloed op uitoefenen. Ook verstedelijking kan invloed hebben, dus mogelijk een effect.</p>
165	Vijfheerenlanden	BOK	Amendement 1 In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) met dien verstande dat bij het hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen, de volgende kernindicator wordt toegevoegd: "Impact op / kansen voor de Landbouw (kwalitatief)." is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Geen actie	nvt
166	Vijfheerenlanden	BOK	Motie 1 Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Geen actie	nvt
167	Vijfheerenlanden	BOK	Motie 2 Verzoekt het college om in U10/U16 verband bij hoofddoel ruimtelijke kwaliteit verhogen, het verbinden van groengebieden op te nemen bij subdoelen en indicatoren. Met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg is goed verwerkt in het aangescherpte beoordelingskader.	Geen actie	nvt
168	Vijfheerenlanden	BOK	Daarnaast is gekeken of er nog aanvullende (sub)doelen of indicatoren opgenomen dienen te worden in het aangepaste beoordelingskader. Hierover het volgende: Voor het hoofddoel 'Economie versterken' geldt dat arbeidsplaatsen samenhangen met extra woningen voor de beroepsbevolking: we willen een beroepsbevolking die werkt in onze regio en bijdraagt aan de vitaliteit van kernen. Daarom is het opvallend dat er nog geen indicator is opgenomen over de relatie tussen economie en onderwijs, en dan specifiek 'voldoende en goede scholingsmogelijkheden voor iedereen'. Wij verzoeken u om de indicator 'voldoende en goede scholingsmogelijkheden voor iedereen' toe te voegen aan het hoofddoel 'economie versterken' van het beoordelingskader.	Geen actie	Dit betreft volgens het REP een regionaal/lokaal uitvoeringsprogramma vraagstuk
211	Zeist	BOK	Het beoordelingskader heeft een grote verbeterslag gemaakt ten opzichte van de versie die in de zomer 2019 voor zienswijze is opgeleverd. Wel vragen we aandacht voor de goede en zorgvuldige toepassing van het beoordelingskader op toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het is op dit moment nog de vraag hoe die inhoudelijke elementen zich tot elkaar gaan verhouden in de praktische uitwerking. Uiteindelijk afweging mag geen theoretische exercitie zijn en blijven.	Oefenen. Casus uitwerken	Uitwerken in casus. Zie antwoord op zelfde vraag vanuit Utrecht. Theoretische exercitie is juist input voor debat
225	Zeist	BOK	Geactualiseerd beoordelingskader (§1.5, pag. 17-18 en aparte bijlage) • Een aantal kernindicatoren vraagt verdere operationalisering. Dit gebeurt deels in de sub-indicatoren, zoals opgenomen in de aparte bijlage. Maar ook diverse sub-indicatoren zijn nog niet concreet en daarmee slecht toetsbaar.	Toelichting op BOK en operationalisering van (sub)indicatoren	Het beoordelingskader REP heeft bepaald abstractieniveau gezien de scope.
226	Zeist	BOK	• Bij het subdoel "ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied verhogen" (pag. 24 bijlage) zijn de indicatoren sterk functioneel van aard. Zoals combineren van woon- en werkfunctie. Geen kwaliteitscriteria zoals verankering in groen, cultuurhistorie e.d.	Ruimtelijke kwaliteit van stedelijk gebied verhogen	Het beoordelingskader REP heeft bepaald abstractieniveau gezien de scope.

227	Zeist	BOK	<p>*Voor Zeist ontbreekt hier een subdoel of kernindicator "woonomgeving met voldoende groen" Draagt niet alleen bij aan klimaatbestendigheid, maar ook aan welbevinden. Zeker voor Zeist een belangrijk element, wat aansluit bij onze norm van natuurinclusief wonen.</p>	Woonomgeving met voldoende groen	<p>Verskillende elementen zijn onderdeel van het BOK. In een plan en/of uitwerking worden deze vervolgens met elkaar in relatie gebracht. Verkennen mogelijkheid om in de volgende fase van het REP te verwerken met een 'barcode' systematiek</p>
249	BT G&L	BOK p18	<p>Blz 18 waarom staat 'het aandeel levensloopbestendige wijken op niveau' bij ruimtelijke kwaliteit in de tabel van het BOK? Dat lijkt passender onder eerste of derde hoofddoel.</p>	Levensloopbestendige wijken op niveau onder passend hoofddoel plaatsen	<p>Levensloopbestende wijken op niveau is verplaatst naar Verstedelijkingsopgave faciliteren (conform verzoek)</p>

Overzicht consultatieronde verwerking en verantwoording

Gemeente	Collegebehandeling	REP ontvangt reactie
Bunnik	17-mrt	19-mrt
De Bilt	17-mrt	19-mrt
De Ronde Venen	3-mrt	4-mrt
Houten	10-mrt	11-mrt
IJsselstein	10-mrt	20-mrt
Lopik	24-mrt	20-mrt
Montfoort	17-mrt	18-mrt
Nieuwegein	10-mrt	12-mrt
Oudewater	17-mrt	18-mrt
Stichtse Vecht	17-mrt	17-mrt
Utrecht	19-mrt	20-mrt
Utrechtse Heuvelrug	17-mrt	18-mrt
Vijfheerenlanden	10-mrt	16-mrt
Wijk bij Duurstede	17-mrt	19-mrt
Woerden	17-mrt	18-mrt
Zeist	19-mrt	20-mrt
Overig		
HDSR		20-mrt
BT G&L		18-mrt

U10 netwerk
t.a.v. de heer Hoeve
Stadsplateau 1
3521 AZ UTRECHT

Blekerijlaan 14
3447 GR Woerden
Postbus 45
3440 AA Woerden

Telefoon 14 0348
Fax (0348) 42 84 51
gemeentehuis@woerden.nl
www.woerden.nl

BTW-nummer
NL0017.21.860.B.02
KvK-nummer
50177214
IBAN-nummer
NL41BNGH0285009672

Onderwerp: Reactie op concept contour en beoordelingskader

Uw Kenmerk: n.v.t.

Uw brief van:
geregistreerd onder nr.:

Datum 10 maart 2020

Ons Kenmerk

Doorkiesnummer/Behandeld door:

Verz. 19 maart 2020

20U.04726

8434 / R. van Dogenaar

Geachte heer Hoeve,

Op 20 februari 2020 ontvingen wij van u de concept ruimtelijke contour en het aangescherpte beoordelingskader voor het Ruimtelijk Economisch Perspectief en Programma (REP). Op 4 maart 2020 stuurde u ons de tabel 'woningbouwpotentie' behorend bij de bovengenoemde documenten. Het delen van de documenten maakt onderdeel uit van een consultatieronde. Deze consultatieronde geeft de colleges van de U16 de mogelijkheid om op de stukken te reageren. Via deze brief geven wij onze reactie.

Lokaal draagvlak

Voordat wij een inhoudelijke reactie geven, staan we stil bij het belang van lokaal draagvlak voor regionale samenwerking. Zeker in een netwerksamenwerking zoals de U10, waarbij de beslissingsbevoegdheid bij de lokale colleges en raden is belegd, is het belang van lokaal draagvlak voor regionale producten essentieel.

Wij proberen onze gemeenteraad nauw te betrekken bij het REP-proces en de daaruit voortkomende producten. Het tempo waarmee de regionale processen worden doorlopen, maakt dit echter niet gemakkelijk. Eerder hebben wij bestuurlijk verzocht om een toelichting op de ruimtelijke contour door de heer Van den Boomen en mevrouw Lisman in onze gemeenteraad. Gezien het belang van het lokale draagvlak voor dit document, leggen wij dit verzoek nogmaals bij u neer. Een goede informatiepositie van de gemeenteraad is belangrijk voor het lokale besluitvormingsproces. Wij zullen u telefonisch benaderen met een datumvoorstel.

Daarnaast doorlopen wij momenteel diverse participatietrajecten voor onze lokale omgevingsvisie en het energietransitie-vraagstuk. Zoals u zult begrijpen zijn de uitkomsten van deze participatietrajecten van invloed op ons handelen, zowel lokaal als regionaal. Wij vragen u dan ook om in het vervolg-

proces voldoende flexibiliteit en ruimte in te bouwen, zodat wij recht kunnen doen aan de uitkomsten van deze participatietrajecten.

Inhoudelijk reactie

In de afgelopen maanden is ambtelijk en bestuurlijk hard gewerkt aan de concept ruimtelijke contour. Het document dat nu voorligt vormt in onze ogen op hoofdlijnen een prima onderzoeksagenda voor het REP. Wij hebben nog wel een aantal inhoudelijke opmerkingen. Wij delen deze met u en houden daarbij de structuur van de ruimtelijke contour aan.

Koers en kaders

Het valt ons op dat de uitgangspunten achterlopen op reeds opgedane inzichten. Een voorbeeld hiervan is de benodigde 50 hectare aan extra bedrijventerreinen. Inmiddels weten we dat er veel meer ruimte nodig is om onze economie in 2040 op peil te houden. Ook wordt bij mobiliteit nagenoeg alleen gesproken over OV-oplossingen, terwijl de auto nog steeds een belangrijke rol speelt in ons mobiliteitssysteem. Zeker voor de kleine kernen is de auto, bij gebrek aan goede alternatieven, van fundamenteel belang, maar ook in de grotere kernen zal voor het realiseren van nieuwe woon- en werklocaties in (bestaande) infrastructurele knooppunten moeten worden geïnvesteerd. Verderop in de ruimtelijke contour maakt u wel gebruik van de laatste inzichten en spreekt u onder andere over een behoefte van 215 hectare aan bedrijventerrein. Voor de lezer zorgt deze discrepantie voor verwarring en onduidelijkheid.

De vertaling van 'Gezond leven in een stedelijke regio' in ruimtelijke principes kunnen wij op hoofdlijnen onderschrijven. Wel zijn wij van mening dat het geven van prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer enkel mogelijk is, wanneer hiervoor voldoende mogelijkheden zijn. Daarnaast hebben wij een alternatieve tekstsuggesties voor principe 4: *"Zet in op een duurzame agrarische sector, die positief bijdraagt aan gezondheid, recreatieve uitlopmogelijkheden en biodiversiteit."* In onze ogen doet deze formulering meer recht aan hetgeen de regio nastreeft.

Ruimte: landschap, verstedelijking, mobiliteit en energie

Over het algemeen zijn wij zeer tevreden over de door u geformuleerde onderzoeksvragen. Wel is er in de komende periode een concretisering van de ruimtelijke opgaven nodig. Op kwantitatief gebied worden de opgaven steeds duidelijker. Op kwalitatief gebied ontbreekt het echter nog aan informatie. Denk hierbij aan het soort woningbouw en de typen werkgelegenheid die wij willen faciliteren, maar ook aan de benodigde investeringen en het (kosten)verdelingsvraagstuk. Voor het maken van goede bestuurlijke keuzes moeten zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve opgaven helder in beeld zijn.

Landschap

Bij het onderwerp landschap wordt over een transformatie- en transitiegedachte voor respectievelijk het westelijk en oostelijke deel van de U10 gesproken. Naar onze mening is dit een vereenvoudiging van de werkelijkheid. Binnen beide gebieden is maatwerk nodig en zal zowel transitie als transformatie van het landschap en het gebruik daarvan nodig zijn. Daarnaast wordt het Ringpark-initiatief van Paul Roncken als belangrijke inspiratiebron aangehaald. Wat ons betreft vraagt dit om een nadere toelichting op dit initiatief. In onze ogen is het verder uitdiepen van de kwantitatieve en kwalitatieve opgave, inclusief de hiervoor benodigde investering, nodig.

Stedelijke ontwikkeling: wonen en werken

Maatwerk is ook op het gebied van wonen noodzakelijk. De bewering dat het aantal gezinnen buiten de stad Utrecht gaat afnemen is bijvoorbeeld niet van toepassing op onze gemeente. Daarnaast vragen wij ons af of het Companen-onderzoek voldoende aandacht besteedt aan de latente behoefte op de woningmarkt. Naast de markt vraag is inzicht in de latente behoefte belangrijk om de totale woningbouwbehoefte goed in beeld te krijgen. Ten slotte zijn wij van mening dat de sociale huursector niet per se voor een transformatieopgave staat, maar dat het vooral gaat over een uitbreiding van het totale aanbod.

De ambities op het vlak van werken worden door ons omarmd. Wij staan achter het streven om de werkgelegenheid mee te laten groeien met de beroepsbevolking. Op deze manier worden de opgaven op het gebied van wonen en werken aan elkaar gekoppeld. Wel vraagt het intensiveren van bedrijventerreinen om een gedegen instrumentarium, dat op dit moment nog niet voorhanden is.

Vitale kernen, mobiliteit en energie

Wij kunnen ons vinden in de opgenomen tekst voor vitale kernen. Op het gebied van mobiliteit (inclusief automobilititeit) vragen wij aandacht voor knelpunten die, los van de groeiambities benoemd in de ruimtelijke contour, nu al ontstaan. De infrastructuur rond knooppunten staat op dit moment zo sterk onder druk, dat directe investeringen noodzakelijk zijn om de functionaliteit van de knooppunten op peil te houden. Op het gebied van energie is aansluiting op het RES-traject op dit moment de juiste keuze. Wel is het zaak om in de komende periode de energietransitie-opgave te koppelen aan de andere uitdagingen op ruimtelijke gebied om te komen tot een integrale visie waarbij kosten en baten op een eerlijke manier worden verdeeld. Wederkerigheid is in onze ogen een belangrijk uitgangspunt voor de regionale ruimtelijke afspraken.

Ontwikkeling

Wij hebben behoefte aan een heldere toelichting op de begrippen 'Kaart van altijd' en 'Kaart van alles'. Beide kaarten bevatten geen legenda en zijn voor een leek lastig leesbaar. Hierdoor bestaat het risico dat de kaarten op verschillende manieren worden geïnterpreteerd.

Deelgebieden

Wij staan achter uw voorstel om tot een nadere uitwerking in deelgebieden te komen. Het grote geheel mag hierbij uiteraard niet worden vergeten. Diverse ruimtelijke opgaven, zeker degene op het gebied van mobiliteit, overstijgen een deelgebied. Voor dergelijke opgaven is het van belang om aandacht te hebben voor de relatie tussen (delen van) verschillende deelgebieden.

Tot slot

Wij hopen dat bovenstaande suggesties u helpen bij het opstellen van de definitieve ruimtelijke contour. Uiteraard zijn wij benieuwd naar uw reactie op onze brief en geven wij, indien daar behoefte aan is, graag een mondelinge toelichting.

Het college van burgemeester en wethouders,

De secretaris,

drs. M.H.J. van Krijlsbergen MBA

De burgemeester,

V.J.H. Molkenboer